

STORTINGET

Innst. 442 L

(2022–2023)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen
om Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa
(opplæringslova)

Innhold

Side

1.	Bakgrunn	1
2.	Komiteens behandling	1
3.	Komiteens merknader	1
3.1	Fellesregler for grunnskole og videregående opplæring	2
3.1.1	Formålet med opplæringen	2
3.1.2	Elevenes beste	3
3.1.3	Opplæringstilbudet	3
3.1.4	Lekser og oppfølging ved fravær	6
3.1.5	Organiseringen av opplæringen	7
3.1.6	Opplæringspråk	8
3.1.7	Opplæring i og på de samiske språkene	11
3.1.8	Medvirkning og skoledemokrati	14
3.1.9	Tilpasset opplæring og individuell tilrettelegging	15
3.1.10	Pedagogisk-psykologisk tjeneste	18
3.1.11	Skolemiljøet og ordenstiltak	19
3.1.12	Andre tema	24
3.2	Personalet i skolen	25
3.2.1	Skolens ledelse	25
3.2.2	Kompetansekrav	26
3.2.3	Det faglige ansvaret for opplæringen	27
3.3	Andre tjenester	28
3.3.1	Skolefritidsordning og leksehjelp	28
3.3.2	Skolebibliotek	29
3.3.3	Rådgivning	29
3.3.4	Oppfølgingstjenesten	29
3.3.5	Skoletur med overnatting	30
3.3.6	Kulturskole	31
3.3.7	Samarbeid med andre velferdstjenester	32
3.4	Grunnskoleopplæring	32
3.4.1	Rett og plikt til opplæring	32
3.5	Videregående opplæring	33
3.5.1	Rett til videregående opplæring	33
3.5.2	Opplæring i bedrift	35
3.6	Grunnskoleopplæring og videregående opplæring for voksne	36
3.7	Kommunens, fylkeskommunens og statens ansvar	37
3.7.1	Klagerett	37
3.7.2	Kvalitetsutvikling og tilsyn	37
3.8	Privatskolelova	38
4.	Forslag fra mindretall	39
5.	Komiteens tilråding	45

STORTINGET

Innst. 442 L

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Prop. 57 L (2022–2023)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Lov om grunnskoleopplæringa og den vidare- gåande opplæringa (opplæringslova)

Til Stortinget

1. Bakgrunn

Kunnskapsdepartementet legger i proposisjonen fram forslag til ny opplæringslov. Den nye lova vil erstatte lov 17. juli 1998 nr. 61 Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova).

Departementet følger med proposisjonen opp NOU 2019:23 Ny opplæringslov.

Departementet viser til at mange av reglene som blir foreslått i proposisjonen, i hovedsak er videreføringar fra dagens opplæringslov. I proposisjonen har departementet en oversikt over sentrale forskjeller mellom gjeldende lov og forslaget til ny opplæringslov i proposisjonen punkt 1.2.3.

2. Komiteens behandling

Komiteen har hatt åpen høring om saken torsdag 20. april. Til den muntlige høringen ble det invitert 51 høringsinstanser. Komiteen har også mottatt en rekke skriftlige høringsinnspill om saken. Disse kan leses på sakens side på stortinget.no.

Komiteen rettet i brev av 26. april 2023 en rekke spørsmål til departementet knyttet til lovforslaget. Dette brevet følger som vedlegg til innstillingen.

3. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Sigurd Myrvoll, Lise Selnes og Elise Waagen, fra Høyre, Margret Hagerup, Kari-Anne Jønnes og Jan Tore Sanner, fra Senterpartiet, Maren Grøthe og Marit Knutsdatter Strand, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati, fra Sosialistisk Venstreparti, Grete Wold, fra Rødt, lederen Hege Bae Nyholt, og fra Venstre, Abid Raja, viser til proposisjonen.

Komiteen viser til at opplæringslova er det sentrale rettslige rammeverket for at skolen skal lykkes med sitt viktige samfunnsoppdrag. Loven regulerer skolehverdagen til over 820 000 barn og unge, og arbeidsdagen til over 95 000 lærere i skolene. Det samme gjelder hverdagen til alle som har opplæring i bedrift, og alle voksne som får grunnskoleopplæring eller videregående opplæring. I tillegg påvirker loven arbeidsdagen til tusenvis av ansatte i kommuner, fylkeskommuner, staten og det private.

Komiteen merker seg at dagens opplæringslov er 25 år gammel og har blitt endret omtrent hvert år siden den ble vedtatt. Forslaget til ny opplæringslov baserer seg på forslaget fra opplæringslovutvalget, NOU 2019:23 Ny opplæringslov, og høringsforslag til ny opplæringslov sendt ut av regjeringen Solberg.

Forslag til ny lov følger opp:

- Meld. St. 6 (2019–2020) Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO.
- Meld. St. 18 (2020–2021) Oppleve, skape, dele. Kunst og kultur for, med og av barn og unge.
- Meld. St. 21 (2020–2021) Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden.

Komiteen understreker verdien av at ny opplæringslov er godt forankret og basert på grundige utredninger under flere regjeringer og statsråder, og at det i arbeidet har blitt vurdert over tusen innspill og vært gjennomført innspillmøter og dialog med både elever og sentrale aktører i sektoren.

Komiteen er også fornøyd med at det i arbeidet med ny lov er lagt betydelig vekt på klart lovspråk, og at oppdatert opplæringslov skal være mer tilgjengelig, tydelig og forståelig.

Komiteen viser til at Sametinget er konsultert i tråd med konsultasjonsplikten. Det ble imidlertid ikke oppnådd enighet, og Sametinget har dermed ikke gitt sin tilslutning til ny opplæringslov. Komiteen viser til proposisjonen, som redegjør nærmere for dette. Komiteen merker seg at departementet vil ha videre dialog med Sametinget for å drøfte hvilke forutsetninger som må være på plass for at eventuelle nye rettigheter kan lovfestes i opplæringslova.

Komiteen viser videre til at det i proposisjonen er redegjort for lovmedvirkningsprosess med KS. Kommuner og fylker er skoleeiere, og har et betydelig ansvar for utviklingen av skolen, og i å ivareta elevenes rettigheter. Dialogen med KS er derfor viktig.

For å ivareta viktige nasjonale utdanningspolitiske prioriteringer innebærer loven noen nye plikter for skoleeier, som plikt til å sørge for at elevene får en trygg og god overgang til videregående skole, og det lovfestes en plikt til å følge opp fravær. På andre områder foreslås det å øke skoleeiers handlingsrom. Komiteen viser til de enkelte kapitler i proposisjonen og i denne innstillingen, hvor dette er drøftet nærmere.

Komiteen merker seg at departementet på to områder varsler behov for en grundigere vurdering før lovforslag eventuelt legges frem for Stortinget:

- Behovet for å klargjøre de rettslige rammene for når ansatte i skolen kan bruke fysisk makt.
- Om det bør gjøres ytterligere endringer i reglene for ansettelse av lærere i skolen.

Komiteen viser til de enkelte kapitlene i proposisjonen og denne innstillingen hvor dette drøftes, men understreker viktigheten av at det tas sikte på at begge spørsmålene kan behandles av Stortinget i god tid før loven skal tre i kraft.

Komiteen vil understreke at skolen både har et danningsoppdrag og et utdanningsoppdrag. På skolen skal elevene utvikle kunnskap og ferdigheter de trenger for å kunne leve et godt liv, få utdanning og delta i samfunnsliv og arbeidsliv. Skolen skal også bidra til å utvikle mennesker som tenker kritisk, og som forstår seg selv og samfunnet rundt. Komiteen er tilfreds med at dette doble samfunnsoppdraget har ligget til grunn for arbeidet med ny opplæringslov.

Når det gjelder lovbestemmelser som ikke er omtalt i denne innstillingen, viser komiteen til proposisjonen og har ingen merknader.

Komiteen ber departementet følge med på hvordan den nye loven implementeres og virker. En evaluering vil kunne bidra til å eventuelt fange opp utilsiktede konsekvenser av reglene i den nye opplæringslova.

3.1 Fellesregler for grunnskole og videregående opplæring

3.1.1 FORMÅLET MED OPPLÆRINGEN

Komiteen viser til at formålsparagrafen inneholder felles formål for grunnskolen og den videregående opplæringen, og at opplæringslova i hovedsak viderefører reglene om formålet med opplæringen med noen mindre språklige endringer. Paragrafen gjelder opplæringen for både elever, voksne deltakere, lærlinger, praksisbrevkandidater, lære kandidater og kandidater for fagbrev på jobb. Formålsparagrafen understreker at opplæringa skal gi innsikt i kulturelt mangfold og vise respekt for den enkeltes overbevisning. Den skal fremme demokrati, likestilling og vitenskapelig tenkemåte. Komiteen mener at dette er grunnleggende og viktige verdier for den norske skolen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener skolens formålsparagraf tydelig bør spesifisere likestillingen imellom de ulike skriftspråkene i opplæringen, og fremmer med dette følgende forslag:

«Opplæringslova § 1-3 tredje og fjerde ledd skal lyde:

Opplæringa skal utvide kjennskapet til og forståinga av den nasjonale kulturarven og den felles internasjonale kulturtradisjonen. Opplæringa skal bidra til å styrkje norsk språk, fremje likestilling mellom bokmål og nynorsk og styrkje samiske språk, kvensk og norsk teiknspråk.

Opplæringa skal gi innsikt i språkleg og kulturelt mangfald og vise respekt for den enkelte si overtyding. Ho skal fremje demokrati, likestilling og vitskapleg tenkjemåte.»

Komiteens medlem fra Rødt mener at skolen skal ha en religionsfri formålsparagraf.

Komiteens medlem fra Venstre viser til innføringen av nye læreplaner som del av fagfornyelsen. Dette medlem støtter intensjonen om å styrke språk og skriftspråk sin rolle i loven, men mener at en endring i formålet med opplæringen må ses i sammenheng med helheten i læreplanverket, og mener at det er for tidlig å gjøre store endringer i læreplanene igjen nå.

3.1.2 ELEVENS BESTE

Komiteen støtter at prinsippet om barnets beste lovfestes. Prinsippet følger av Grunnloven og barnekonvensjonen, men det er viktig at det synliggjøres i en egen og generell paragraf i opplæringslova.

Komiteen merker seg at flere høringsinstanser ønsker en praktisk veileder og at departementet vil vurdere dette. Komiteen støtter at en slik veileder utarbeides.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, mener barns prosessuelle rettigheter er grunnleggende viktig, som dreier seg om at barn har rett til informasjon, å uttale seg fritt, privatliv og at alle handlinger og avgjørelser som omhandler barn, blir gjort til barnets beste. Flertallet mener opplæringslovas bestemmelse bør være mest mulig lik den tilsvarende bestemmelsen i Grunnloven § 104 annet ledd og i barnekonvensjonen art. 3 nr. 1, og viser til Prop. 57 L (2022–2023) for videre omtale og veiledning til hvordan vurdering av elevens beste skal gjøres. Flertallet framhever at elevens egne meninger og det som er best for eleven, må ligge til grunn, og at elevenes rett til informasjon, til å bli hørt og til å ytre meningene sine fritt er ivaretatt i kapittel 10 i forslaget til opplæringslov.

Flertallet mener det er viktig at elevperspektivet tydeliggjøres i loven. Det foreslås å lovfeste at elevens beste skal være et grunnleggende hensyn ved handlinger og avgjørelser som gjelder elever, at elevene har rett til medvirkning i alt som gjelder dem selv etter denne loven, at elevene skal bli hørt, og at det skal legges vekt på meningene deres etter alder og modning.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet støtter at prinsippet om barnets beste lovfestes, men vil understreke viktigheten av at «elevens beste» ikke tolkes i et kortsiktig her-og-nå-perspektiv for eleven, hvor motstand og ubehag skal elimineres.

Dette medlem mener prinsippet må ses opp mot formålsparagrafen, som sier at elevene skal møtes med tillit, respekt og krav og få «utfordringer som fremjar danning og lærelyst.»

Å møte utfordringer er ikke alltid morsomt eller motstandsløst, og det å lære noe helt nytt kan være både vanskelig og ubehagelig, og kan av den enkelte elev og foresatte der og da tolkes som manglende trivsel.

Dette medlem vil også understreke viktigheten av at lærerne har de nødvendige virkemidlene til å håndtere krevende situasjoner, både i klasserommet og på skolen ellers, av hensyn til opplæringsmiljøet og alle medelever. Balansegangen mellom elevenes rettigheter og lærernes virkemidler må være slik at elevenes rettigheter ivaretas uten at lærerne mister de nødvendige vir-

kemidlene for å opprettholde ro, orden, disiplin og et trygt og godt læringsmiljø på skolen. Dette medlem tar på alvor lærere og tillitsvalgtes innspill om følelse av maktesløshet, og manglende virkemidler for å håndtere krevende og forstyrrende situasjoner på skolen.

3.1.3 OPPLÆRINGSTILBUDET

Timefordeling

Komiteen viser til at det foreslås å lovfeste at grunnskoleopplæringen skal være i samsvar med målene og prinsippene for opplæringen og fag- og timefordelingen. Den videregående opplæringen skal være i samsvar med målene og prinsippene for opplæringen, fag- og timefordelingen og tilbudsstrukturen. Komiteen støtter dette.

Komiteen viser videre til at proposisjonen drøfter spørsmålet om fem eller ti prosent av timene i hvert fag i grunnskolen skal kunne flyttes til andre fag, eller brukes til opplæring som er tverrfaglig. Komiteen konstaterer at det er ulike syn blant høringsinstansene. Komiteen viser til at fylkeskommunen ikke har en tilsvarende mulighet til å omdisponere timer i fag i videregående skole. Komiteen støtter at departementet, slik det varsles, vurderer om det er tjenlig å gi fylkeskommunen en slik mulighet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at fag- og timefordelingen også blir ett tema i stortingsmeldingen om 5.–10. trinn (Ungdomsmeldingen) som regjeringen har varslet.

Disse medlemmer vektlegger skolens frihet til selv å organisere skolehverdagen og det pedagogiske arbeidet. Disse medlemmer mener derfor at skolen skal ha mulighet til en viss omdisponering av timer som et virkemiddel for bedre å tilpasses til lokale behov og forutsetninger. Disse medlemmer vil samtidig påpeke at en økt fleksibilitet og omfordeling av timer må ivareta bredden av fag og ulike behov – ikke en ytterligere prioritering av basisfagene på bekostning av de andre fagene generelt og de praktisk-estetiske fagene spesielt.

Disse medlemmer viser i den forbindelse til det pågående utvalgsarbeidet med gjennomgang av Nasjonalt kvalitetsvurderingssystem, og mener dette arbeidet blir viktig med tanke på å støtte opp om skolens brede samfunnsmandat og disponering av timer.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at opplæringslovutvalget foreslo å øke fleksibiliteten til ti prosent. Økt fleksibilitet er i tråd med ønsket om å gi skolen større tillit, og vil kunne gi økt mulighet til å jobbe med de tverrfaglige temaene og særskilte utfordringer ved den enkelte skole. Økt fleksibilitet vil også skape rom for å vektlegge særlige fagområder på ulike skoler i de

senere alderstrinnene, som for eksempel realfag, praktiske og estetiske fag og yrkesfag.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, fremmer følgende forslag:

«Opplæringslova § 1-6 andre ledd skal lyde:

Kommunen kan gi forskrift om at opp til ti prosent av timane i kvart fag i grunnskolen skal flyttast til andre fag eller brukast til særskilde tverrfaglege aktivitetar.»

Flertallet mener det samme gjelder ved private skoler og fremmer tilsvarende forslag i privatskolelova § 2-3 tredje ledd første punktum, se under 3.8 i innstillingen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ønsker å gi den enkelte lærer og skoleleder større frihet og ansvar til å utvikle undervisningen i tråd med hver elevgruppe og lokalsamfunns behov og muligheter. Disse medlemmer viser til forslaget i proposisjonen hvor regjeringen foreslår at kommunen i forskrift kan øke fleksibiliteten til fem prosent. Disse medlemmer støtter intensjonen om å øke fleksibiliteten, men ønsker å øke denne fleksibiliteten ytterligere til ti prosent. Videre ønsker disse medlemmer at denne fleksibiliteten også skal gjelde for videregående opplæring.

Disse medlemmer viser til innspill fra Skolenes landsforbund, om at faget yrkesfaglig fordypning bør unntas, slik at fylkeskommunal forskrift ikke skal gjelde dette faget. Elevene er sendt ut i bedrift i deler av faget, og det er dermed behov for særskilt oppfølging for å unngå at faget brukes som salderingspost slik det er i dag. Disse medlemmer viser videre til de nye lærerplanene som er opptatt av tverrfaglighet og grunnleggende ferdigheter og verdier. Skal det gis undervisning som ivaretar disse prinsippene, er det nødvendig med økt fleksibilitet. Det er samtidig viktig å understreke at elevene fortsatt skal ha rett til et visst antall timer for å få innfridd sine rettigheter, slik at den totale rammen for timer ikke disponeres bort.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Opplæringslova § 1-6 andre ledd skal lyde:

Kommunen og fylkeskommunen kan gi forskrift om at opp til ti prosent av timane i kvart fag kan flyttast til andre fag eller brukast til særskilde tverrfaglege aktivitetar.»

Disse medlemmer mener det samme gjelder ved private skoler og fremmer tilsvarende forslag i pri-

vatskolelova § 2-3 tredje ledd første punktum, se under pkt. 3.8 i innstillingen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til Prop. 57 L avsnitt 11.5.4 og mener at spørsmålet om å inkludere fylkeskommunen i § 1-6 må ses i sammenheng med det pågående arbeidet med ny fag- og timefordeling i den videregående opplæringen.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre er positive til økt fleksibilitet også i den videregående opplæringen, men ser at det er nødvendig å tilpasse dette til særlige forhold på videregående, som at elevene velger ulike utdanningsprogram og har muligheten til å velge valgfag. Disse medlemmer er for eksempel skeptisk til å gi fylkeskommunene adgang til å redusere antall timer valgfrie programfag på studiespesialiserende utdanningsprogram.

Fraværeregler

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at departementet foreslår å kunne gi forskrift om tap av rett til vurdering med karakter. Denne forskriften er nødvendig for å kunne ha fraværeregler i videregående skole. Flertallet tar ikke her stilling til innholdet i fraværereglene, men støtter at et slik tap av rett til vurdering med karakter bør være hjemlet i lov.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Venstre, mener at dagens fraværereglement må bedres slik at den blir mindre rigid og byråkratisk, mer rettferdig for elevene og legger opp til økt gjennomføring. Med den nye opplæringslova vil alle få en lovfestet rett til å fullføre videregående skole. Dette flertallet mener fraværereglene må tilpasses den nye opplæringslova, og at reglene ikke må stå i veien for at elever fullfører videregående opplæring.

Dette flertallet viser til at regjeringen har varslet en gjennomgang av fraværereglene. Dette flertallet mener dette er et viktig arbeid som må fullføres før det gjøres endringer, og at eventuelle endringer må sendes på høring. En treårig evaluering av fraværsgrensen ble lagt frem sommeren 2020 fra Fafo. Sluttrapporten fra evalueringen viser at elevenes fravær har gått ned, men at fraværereglene er byråkratisk, det er en betydelig økning i etterspørselen etter fastlegetjenester, og flere elever som får «ikke vurdert» i ett fag, nå oftere får det i flere fag. Dette flertallet mener at de nye fraværereglene må bidra til å begrense fraværet i videregående opplæring, men den må også bli mindre rigid og byråkratisk.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at evalueringsrapportene levert av Fafo konkluderer med at fraværsgrensen har vært en ubetinget suksess. Elevenes læring avhenger av at elevene er til stede, og innføringen av fraværsgrensen har fått redusert elevenes fravær i snitt med 27 prosent. De elevene som hadde det høyeste fraværet, reduserte sitt fravær mest.

Disse medlemmer viser til at også elevenes resultater har bedret seg etter innføringen av fraværsgrensen, og at den initielle motstanden mot fraværsgrensen blant elevene har blitt mindre. Disse medlemmer merker seg også at særlig lærerorganisasjonene har ytret stor bekymring for regjeringens potensielle endringer i fraværsglementet.

Disse medlemmer vil understreke at fraværsglementet kan videreutvikles, og særlig kan det være aktuelt å se på utøvelsen av dokumentasjon for fravær. Samtidig må fraværsgrensen fungere i samspill med andre tiltak for å forebygge, redusere og håndtere fravær i skolen. Dette arbeidet må starte tidlig i skoleløpet og både forståelsen og oppfølgingen av fravær i hele skoleløpet må styrkes for å sikre at flere er mer til stede og lærer, trives og mestrer bedre slik at de fullfører videregående opplæring.

Disse medlemmer peker på at regjeringen er svært uklare på hva den ønsker å gjøre av endringer i fraværsglementet, og forventer at elevene, lærerne og skolene snart får svar på om regjeringen ønsker å stille tydelige krav til elevenes oppmøte eller ikke.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre viser til at regjeringen foreslår å lovfeste fraværsoppfølging, samt å hjemle forskrift til nærmere regler. Disse medlemmer mener at dagens fraværsgrense for videregående opplæring med en rigid prosentgrense og strykreaksjonen bør erstattes med et mer fleksibelt fraværsglement som myndiggjør læreren i møte med hver enkelt elev. Dette vil kunne bidra til at eleven får hjelp fra elevtjenesten heller enn ikke vurdert, og det vil redusere byråkrati og tidsbruk på dokumentering. Fravær begrunnet i oppfølging av elevtjenesten må eksempelvis være gyldig fravær, samt at det bør åpnes for foreldremelding for elever under 18 år og egenmelding for myndige elever.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen avskaffe fraværsgrensa i videregående opplæring.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, sammen med partene i skolen, utarbeide et nytt og mer fleksibelt oppfølgings-

reglement uten stryksanksjon knyttet til bestemte prosentgrenser, som inkluderer en oppfølgingsgaranti for elever som har bekymringsverdig mye fravær, samt adgang til egenmelding og foreldremelding ved sykdom.»

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet viser til at innføringen av fraværsgrensen under forrige regjering fikk ned fraværet med i snitt 27 prosent, og fikk bort mye av skulk fra skolen. Dette medlem mener at dette viser at det fungerer å stille krav, og at dette viser viktigheten av fraværsgrensen. Dette medlem vil vise til at Fremskrittspartiet er åpne for og ønsker flere fleksibiliteter i fraværsgrensen, men står på viktigheten av at man beholder en fraværsgrense i norsk skole.

Dette medlem vil vise til det danske systemet hvor foreldre varsles ved SMS dersom barna har fravær ved skolen. Dette medlem mener at dette kan være et godt system for å få ned skulk og unødvendig skolefravær.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre et prøveprosjekt med SMS-varsling til foreldre ved fravær på skolen.»

Karakterer

Komiteen viser til at det i dag er forskriftsfestet at det i grunnskolen 1.–7. trinn bare skal gis vurdering uten karakter. Komiteen viser til at det i høring til ny opplæringslov ble foreslått å lovfeste at barnetrinnet skal være karakterfritt, og at regjeringen har fulgt dette opp i forslag til ny opplæringslov. Komiteen støtter dette.

Komiteen mener at gode og tydelige tilbakemeldinger fra læreren er det viktigste på barnetrinnet, ikke karakterer. Komiteen mener at det ikke skal være karakterer på barnetrinnet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, viser til at hensikten med all vurdering på barnetrinnet er å bidra til lærelyst og at elevene skal lære noe av tilbakemeldingene. Karakterer i seg selv bidrar ikke nødvendigvis til at tilbakemeldingen blir mer faglig relevant for eleven.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, mener at vurdering på barnetrinnet ikke skal rangere elevene og støtter forslaget i proposisjonen om å lovfeste at elevene i grunnskolen skal ha individuell vurdering uten karakter.

3.1.4 LEKSER OG OPPFØLGING VED FRAVÆR

Lekser

Komiteen viser til at lekser ikke er regulert i gjeldende opplæringslov. Det er likevel lagt til grunn at skolen kan gi elevene lekser fordi dette er en del av den ordinære aktiviteten i skolen. For å tydeliggjøre at skolen har denne muligheten foreslo opplæringslovutvalget å ta dette inn i opplæringslova, men understreket at det skal tas hensyn til elevenes rett til hvile og fritid. Komiteen viser til at det i høringsforslaget ble foreslått at bare skolen, og ikke kommunen eller fylkeskommunen, skal kunne avgjøre om det skal gis lekser eller ikke. Regjeringen foreslår imidlertid at kommuner og fylkeskommuner skal kunne ta en overordnet avgjørelse dersom de ønsker det.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, er opptatt av at skolene må ha et bevisst forhold til bruken av lekser. Det er viktig med god koordinering mellom lærerne og dialog med elever og foreldre. Flertallet mener at gode lekser kan bidra til å videreutvikle elevenes arbeidsvaner og evne til selvstendig problemløsning, til at foreldre kan følge med, og til å få nyttig tilbakemelding på leksene fra læreren. Det er imidlertid viktig at elevene opplever leksene som noe positivt og meningsfylt. Flertallet vil understreke viktigheten av at departementet sikrer godt nettbasert veiledningsmateriell for å spre kunnskap om hvordan skolene kan gi lekser på en god måte.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at skolen i dag har adgang til å gi lekser, og disse medlemmer støtter at dette presiseres i ny opplæringslov. Lekser kan være en del av skolens pedagogiske arbeid. Forslaget som er lagt frem av regjeringen, innebærer at kommunen eller fylkeskommunen kan vedta leksefrie skoler lokalt. Disse medlemmer mener dette er viktig for kommunene og fylkeskommunene som ønsker å gjennomføre en helhetlig tilnærming til lekser lokalt. Der det ikke er vedtatt slik begrensning, vil det uansett være opp til et skolefaglig skjønn å vurdere i hvilken grad lekser skal gis.

Disse medlemmer ønsker ikke å begrense denne muligheten slik Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre foreslår.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Opplæringslova § 10-6 andre ledd skal lyde:

Elevane kan bli pålagde å gjøre oppgaver utanom skoletida (lekser). Det må takast omsyn til at elevar har rett til kvile og fritid.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre mener at lekser er et pedagogisk virkemiddel, og at spørsmålet om bruk av lekser derfor må tilligge skolen og lærerne.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Opplæringslova § 10-6 andre ledd skal lyde:

Skolen kan påleggje elevane å gjere oppgaver utanom skoletida (lekser). Det må takast omsyn til at elevar har rett til kvile og fritid.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt vil framheve at det er ulike syn på hjemmelekser. Disse medlemmer viser til at forskning ikke har kunnet finne en tydelig sammenheng mellom lekser og læring. Den australske skoleforskeren John Hattie viser til 161 studier som konkluderer med at lekser har liten eller ingen effekt på læring, og aller minst i barneskolen, jf. Hattie, J. (2009) Visible learning. I litteraturgjennomgangen om forskning på lekser fra Utdanningsdirektoratet i 2021 vises det heller ikke til studier som kan dokumentere sterk sammenheng mellom lekser og elevs læring.

Disse medlemmer vil videre vise til at elever helt udiskutabelt har ulike forutsetninger for å få gjort hjemmeleksene, og for å få noe utbytte av dette ekstraarbeidet. Dette henger blant annet sammen med at elevenes foreldre har forskjellig utdanningsnivå, helse, arbeidstidsordninger, forpliktelser og støtteapparat rundt seg. Skolen har kort sagt liten eller ingen påvirkning på elevenes hjemmemiljø. Disse medlemmer vil påpeke at politiske mål om sosial utjevning nødvendigvis handler om disse faktorene, og at det er med bakgrunn i disse faktorene modeller for leksefri skole er relevant. Disse medlemmer mener lovforslaget gir inntrykk av en sterkere normregulering av lekser enn det det faktisk er grunnlag for, og foreslår at den foreslåtte presiseringen ikke vedtas.

Disse medlemmer vil stemme mot forslaget til § 10-6 andre ledd.

Oppfølging ved fravær

Komiteen viser til forslaget om å lovfeste en plikt for kommunen og fylkeskommunen til å følge opp elever som har fravær fra opplæringen, og støtter dette. Fravær er en av de viktigste indikatorene for om elevene trives på skolen og lærer det de skal. Det er derfor viktig at skolene har gode rutiner for oppfølging av elever med fravær.

Komiteen viser til fraværstall fra Utdanningsdirektoratet for elever på 10. trinn. Disse viser at noen elever har et høyt fravær, og at det er relativt store lokale forskjeller i elevenes fravær. Dette understreker viktigheten av en lovfestet plikt og at fraværet følges tett opp gjennom hele skoleløpet.

3.1.5 ORGANISERINGEN AV OPPLÆRINGEN

Inndeling i grupper

Komiteen viser til at det foreslås å lovfeste en hovedregel om at inndelingen i klasser og grupper skal bidra til at skolen blir en møteplass der elevene utvikler toleranse og respekt for hverandre. Videre viser komiteen til at det foreslås å videreføre hjemmel til å gi forskrift om forholdstall mellom tallet på lærere og tallet på elever per skole og kommune. Komiteen mener at spørsmålet om lærernormen må vurderes i oppfølgingen av evalueringen av lærernormen som NIFU gjennomførte på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at elevene til vanlig ikke skal deles inn i grupper etter faglig nivå, kjønn eller etnisitet, og at dette kravet i hovedsak har vært gjeldende siden opplæringslova trådte i kraft i 1998.

I 2009 og 2010 ble det gjort undersøkelser av omfanget av nivådeling i norsk skole. I Meld. St. 22 (2010–2011) og Meld. St. 20 (2012–2013) vurderte den rødgrønne regjeringen tiltak om nivådeling og gikk gjennom kunnskapsgrunnlaget om effekten av slik inndeling. I Meld. St. 20 (2012–2013) ble det konkludert med at det skulle utarbeides en veileder for hvordan opplæringslovas regler om inndeling i grupper skulle forstås og praktiseres, og denne kom i 2013.

Disse medlemmer framhever at NOU 2019:23 Ny Opplæringslov peker på at det er lite forskning knyttet til betydningen av nivådeling og organisert differensiering i Norge, og at andre pedagogiske virkemidler har langt større effekt på elevenes læringsutbytte for alle elever, uavhengig av grad av prestasjon hos den enkelte elev.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre vil peke på at alle elever har ulike interesser og styrker, og utvikler og lærer i ulikt tempo. Elever skal oppleve at det er skolen som tilpasser seg dem, ikke omvendt. Disse medlemmer viser til at NOU 2016:14 Mer å hente – Bedre læring for elever med stort læringspotensial, konkluderte med at handlingsrommet for pedagogisk og organisatorisk differensiering ikke utnyttes i stor nok grad.

Disse medlemmer viser til at NOU 2019:3 Nye sjanser – bedre læring – Kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp, mente at reglene for faglig nivå-differensiering var velbegrunnet, og at det fortsatt bør være mulig å differensiere elever etter faglig nivå.

Disse medlemmer viser til at inndeling i grupper på faglig grunnlag brukes i betydelig omfang i dag, men at det mangler et fullgodt kunnskapsgrunnlag med oversikt over effekter og læring knyttet til hvordan organisere og gjennomføre nivådeling på en best mulig må-

te. Disse medlemmer mener at dette bør forskes mer på.

Disse medlemmer merker seg at forslaget til § 14-2 tredje ledd viderefører en åpning for å dele inn elever etter faglig nivå, og at dette viderefører en tydelig høy terskel for å over tid dele elever inn i grupper. Samtidig mener disse medlemmer at det er positivt at mulighetsrommet for å benytte slik inndeling i grupper etter faglig nivå bevares, og at det benyttes til det beste for elevenes læring og utvikling, samt at det gjennomføres flere systematiske utprøvinger med følgeforskning og evalueringer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at Liedutvalget i NOU 2019:25 Med rett til å mestre – Struktur og innhold i videregående opplæring, anbefalte å endre dagens opplæringslov § 8-2 for videregående opplæring, slik at elever som får opplæring i innføringsfag, kan få opplæring i egne grupper tilpasset deres mestringsnivå og det tempoet de trenger. Utvalget la vekt på at

«det er viktigere at elevene får en opplæring som er tilpasset deres nivå, og at de når ønsket sluttkompetanse, enn at de skal tilhøre en klasse der de ikke har forutsetninger for å følge opplæringen.»

Disse medlemmer legger til grunn at forslaget til ny opplæringslov § 14-2 ikke står i veien for at det kan innføres innføringsfag i den videregående opplæringen, og at elever som gjennomfører innføringsfag i enkelte fag, kan gå videre i en progresjon som er tilpasset deres mestringsbehov og det tempoet de trenger.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at den videregående opplæringen skiller seg fra grunnskolen, blant annet fordi elevene er eldre og mer selvstendige enn i grunnskolen. Dette gjør at hensynet til elevens eget valg og faglige interesse kan vektes høyere enn behovet for klassefelleskap i den videregående opplæringen enn det som er naturlig i grunnskolen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt vil understreke at gruppestørrelser tilpasset elevenes faglige og sosiale nivå er en forutsetning for godt læringsmiljø. Disse medlemmer viser til Utdanningsforbundets høringsuttalelse, og slutter seg ellers til beskrivelsen av lærernormen som en suksess.

I evalueringen av normen, blir det særlig framhevet at på grunn av normen har gruppestørrelsen i grunnskolen blitt redusert, og at dette har vært viktig for lærernes klasseledelse. Lærerne framhever særlig kapasitet til å gi oppmerksomhet til enkeltelever og sørge for tilpasset opplæring. Skolelederne oppgir at ekstra læreres-

surser benyttes i tråd med det lærere mener er viktig å prioritere, nemlig tidlig innsats, tilpasset opplæring og oppfølging av enkeltelever.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med konkrete forslag til hvordan lærertettheten i første klasse i grunnskolen kan økes.»

Fjernundervisning

Komiteen viser til at det foreslås at det skal være lov å gjennomføre deler av opplæringen som fjernundervisning dersom det er gode grunner til det, og det vil være trygt og pedagogisk forsvarlig. Komiteen støtter dette, men understreker at bruk av fjernundervisning ikke skal være et virkemiddel for å spare penger, men at det kan være et verktøy for å øke elevenes læringsutbytte. Komiteen er også enig i at den klare hovedregelen må være at elevene skal få fjernundervisningen på skolen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, mener fjernundervisning kan bidra til at flere elever får et bedre opplæringstilbud, og at flere elever kan gjennomføre grunnskolen og den videregående opplæringen. Flertallet er kjent med at det er utviklet en robot som gjør at elever som ikke er i stand til å være fysisk på skolen, kan følge undervisningen og kommunisere med læreren og medelevene sine. For disse barna er alternativet til fjernundervisning ingen undervisning eller ingen deltakelse i skolemiljøet.

Flertallet ser også at fjernundervisning kan bidra til å styrke fagtilbudet til elever, både gjennom muligheten til å følge fag fra andre skoler og gjennom muligheten til å hospitere i undervisning fra andre læresteder.

Flertallet understreker at åpningen for større bruk av fjernundervisning forutsetter at elevene får et bedre opplæringstilbud. Flertallet ser videre at det kan være vanskelig å forutse alle konsekvenser av forslaget, og ber derfor regjeringen følge med på utviklingen av bruk av fjernundervisning og eventuelt gi ytterligere regler for bruk og godtgjøring i forskrift.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til regjeringens forslag om at departementet gir forskrift om vilkår og krav om fjernundervisning. Disse medlemmer slår fast at valg av fjernundervisning må baseres på en faglig-pedagogisk vurdering av hva som vil gi god opplæring til den aktuelle elevgruppen, i det aktuelle faget. Disse medlemmer merker seg at forslaget til ny regulering av fjernundervisning i § 14-4 gir relativt vid adgang til å innføre fjernundervisning. Samlet sett gjør dette det

vanskelig å ha oversikt over eventuelle konsekvenser for forslaget.

Videre slår disse medlemmer fast at økonomisk innsparing aldri vil være en såkalt «god grunn» i lovens forstand, og ber derfor regjeringen om at adgangen til å ta i bruk fjernundervisning tydeligere rammes inn i forskrift til opplæringslova før selve loven trer i kraft.

3.1.6 OPPLÆRINGSSPRÅK

Bokmål og nynorsk

Komiteen viser til at opplæringsspråket i Norge er norsk, samisk og tegnspråk, og at dette nå presiseres i loven. Komiteen mener dette er godt i tråd med språkloven som ble vedtatt i Stortinget våren 2021. I språkloven fremheves det at det offentlige har et særlig ansvar for å fremme nynorsk, som er det minst brukte av de to offisielle skriftspråkene.

Komiteen er glad for at det nå foreslås å utvide retten til opplæring i egen gruppe på det skriftspråket kommunen ikke har vedtatt som hovedmål, for elever på 8.–10. trinn. Det betyr at flere elever vil kunne få opplæring på sitt hovedmål i egen skriftspråkgruppe. Dette er en god oppfølging av anmodningsvedtak nr. 67 som Stortinget fattet 22. november 2016, og forslaget i høringsen til ny opplæringslov.

Komiteen er opptatt av at nynorsken skal ha gode vilkår i skolen. Ved at retten til opplæring i gruppe med samme målform nå utvides til også å gjelde på ungdomsskolen, vil flere nynorsk-elever få bedre vilkår for å fortsette med sitt skriftspråk, selv om bokmål er hovedmålet på ungdomsskolen.

Krav om at skriveprogram skal støtte både bokmål og nynorsk mener komiteen vil bedre sidemålsopplæringen i skolen. Igjen vil flere elever få bedre vilkår for å bruke nynorsk på lik linje med bokmål.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet vil vise til at skolen i dag har en rekke utfordringer. Å lære elevene til å mestre kjernekompetenser er en forutsetning for at de skal lykkes videre i livet, og her er det viktig å legge til rette for en best mulig utvikling. Dette medlem vil her trekke frem at elevene i dag har hele tre norskkarakterer på vitnemålet, samtidig som tall viser at en av fem ikke mestrer norskfaget på sitt hovedmål tilstrekkelig godt. Dette er en utfordring som krever konkrete tiltak.

Dette medlem mener at elevenes hovedmål må vektlegges sterkere i undervisningen, og at undervisning i sidemål bør gjøres valgfri. Dette medlem vil også vise til Fremskrittspartiets ideologiske utgangspunkt om mest mulig frihet til den enkelte, og på troen om at økt valgfrihet og medbestemmelse over egen skolehverdag fører til økt motivasjon og mestring.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag om å innføre valgfritt sidemål i skolen.»

Skriftspråket på den enkelte skole

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, viser til at ny opplæringslov viderefører at kommunen skal gi forskrift om det er bokmål eller nynorsk som skal være hovedmålet ved hver skole, og lovfester det samme for fylkeskommunen, se § 15-2. Dette har betydning for den skriftlige opplæringen ved skolen og den skriftlige kommunikasjonen som læreren og de andre ansatte har med elevene. Flertallet vil understreke at elever i videregående opplæring sin rett til å velge enten bokmål eller nynorsk som sitt skriftspråk står ved lag, jf. § 6-2 andre ledd.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre viser til forslaget til ny § 15-2 første ledd om at også fylkeskommuner skal kunne gi forskrift om hvilket skriftspråk som skal være hovedmål på hver skole. I dag velger eleven selv hvilken målform som skal være hovedmål i videregående opplæring, og skolen eller den enkelte lærer velger hvilken målform de benytter i kommunikasjon. Å innføre vedtatte hovedmål i den videregående opplæringen vil derfor innebære en svekkelse av de individuelle rettighetene elevene har.

Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår at reglene rundt avholdelse av rådgivende folkeavstemninger om skriftspråk i skolen, herunder hvem som har stemmerett i disse, fastsettes i forskrift. Disse medlemmer ser ikke behovet for å endre dagens ordning, og mener det er naturlig at hvem som skal ha stemmerett i rådgivende folkeavstemninger, styres etter reglene i valgloven, med nødvendig henvisning i opplæringslova.

Disse medlemmer viser videre til Sametingets innspill om hovedmål på hver skole. Disse medlemmer bemerker at Sametingsrådet mener at lovforslaget i § 15-2 ikke har tatt høyde for at skoler i samisk forvaltningsområde kan ha et annet hovedmål enn bokmål og nynorsk. Derfor mener Sametingsrådet at det må en endring i lovteksten som tar høyde for at samisk også kan være hovedmålet i en kommune, og er en rettighet som er til stede når norsk og samisk er likeverdige språk. Sametingsrådet ber om å tilføye samisk til lovteksten slik at det kommer tydeligere fram at samisk også kan være hovedmålet i den skriftlige opplæringa og den skriftlige kommunikasjonen med elevene og foreldrene.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Opplæringslova § 15-2 skal lyde:

§ 15-2 Hovedmål på kvar skole

Kommunen gir forskrift om kva skriftspråk som skal vere hovudmålet på kvar skole, anten bokmål, nynorsk eller samisk. Skolen skal bruke hovudmålet i den skriftlege opplæringa og i den skriftlege kommunikasjonen med elevane og foreldra.

I samband med skifte av hovudmål på ein grunnskole eller når eit fleirtal i kommunestyret eller minst 1/4 av dei røysteføre i kommunen krev det, skal det heldast rådgivande røysting. Nytt vedtak om hovudmål kan ikkje gjerast før det har gått fem år. Røysterett har alle som bur i det området som soknar til skolen, jf. § 2-6, og som har røysterett etter valgloven § 2-2. Røysterett i høve til skriftleg opplæring har dessutan foreldre til elevane på 1. til 7. trinn ved skolen, utan omsyn til bustad eller statsborgarskap. Departementet kan gi nærmare forskrift om røysterett, ansvar for røystinga og organisering av røystinga.»

Læremidler

Komiteen vil understreke viktigheten av parallelлитetskravet som innebærer at læremidler skal foreligge på bokmål og nynorsk til samme tid og til samme pris. Dette er særlig viktig for nynorskelevne.

Komiteen mener det skal være vid adgang til å ta i bruk ulike ressurser i opplæringen, og at den pedagogiske friheten til læreren må være stor i så måte. Samtidig vil økende bruk av andre læringsressurser i opplæringen, dersom disse ikke foreligger på både nynorsk og bokmål, på sikt kunne undergrave formålet med parallelлитetskravet for læremidler. Komiteen vil i denne sammenheng understreke at det bør tilstrebes at læringsstøttende ressurser, så langt det lar seg gjøre, støtter opp under elevens hovedmål, og at dette er særlig viktig for læringsressurser som er utviklet til bruk i opplæring.

I lys av de mange høringsinnspillene som har kommet i komiteens høring, mener komiteen at departementet må ta en aktiv rolle i å bidra til at intensjonen med parallelлитetskravet i større grad kommer til uttrykk i bruken av andre læringsstøttende ressurser.

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en kunnskapsinnhenting rundt omfanget av bruken av læringsstøttende ressurser i opplæringen som ikke foreligger på begge målformer, og komme tilbake til Stortinget med en vurdering av i hvilken grad dette påvirker særlig nynorsk-elevnes rett til opplæring på eget språk.»

Komiteen mener en kunnskapsinnhenting vil gi et grunnlag for å øke tilgangen på læringsressurser på nynorsk. Det må sikres at både læremidler og lærings-

ressurser som nynorsk-elever bruker, fungerer godt på deres skriftspråk.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, viser til at departementet skiller mellom to typer læringsressurser: Generelle læringsressurser som kan brukes i opplæringa (for eksempel avisartikler, leksikon og kilder på nett) og læringsressurser som er utviklet for bruk i opplæringa. Det brukes i dag mange læringsressurser som er utviklet for bruk i opplæringa i skolen, blant annet en rekke applikasjoner produsert av de samme som utvikler digitale læremiddel til skolen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre viser til at hensikten med parallellitetskravet er at elevene skal ha tilgang på læremidler på sitt eget skriftspråk. Med en økende bruk av andre læringsressurser i opplæringen vil dette på sikt svekke verdien av dette kravet og dermed minoritetsspråkbrukerne. Ved å utvide parallellitetskravet til også å gjelde læringsressurser som er utviklet for bruk i opplæringen, legges det større press på produsentene av ressurser som retter seg mot å brukes i opplæringen i norske skoler, til å utvikle dem på begge skriftspråk.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Venstre, viser til at det er utviklet kvalitetskriterier for digitale læringsressurser. Kriteriene har blant annet som formål å være til hjelp «for lærere og andre som ønsker å vurdere digitale læringsressursers egnethet i pedagogisk sammenheng». Videre har regjeringen nylig lagt fram en strategi for digital kompetanse og infrastruktur, som framhever behovet for at teknologi til bruk i skolen må fungere på bokmål, nynorsk, samiske språk og minoritetsspråkene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil understreke at under Høyre-regjeringens tid, enten med Venstre i regjering eller som støtteparti, ble det ikke gjort tilsvarende styrking av parallellitetskrav i lov som Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen sikrer nå med den nye regelen om at skriveprogram skal støtte både bokmål og nynorsk.

Disse medlemmer vil poengtere at å samle bestemmelsene knyttet til parallellitetskravet og unntak fra reglene i ny opplæringslov dessuten vil gjøre det enklere å innfri og kontrollere, som igjen vil være med på å sikre flere elever bedre tilgang på gode læremidler på begge målformer samtidig, i tråd med parallellitetskravets intensjon.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til proposisjonens drøf-

ting av avgrensningen mellom læringsmidler og læringsressurser og -verktøy, og slutter seg til at læringsressurser ikke omfattes av parallellitetskravet. Disse medlemmer er enig med departementet i at en utvidelse av parallellitetskravet vil begrense skolen og lærernes faglige og pedagogiske frihet. Disse medlemmer vil imidlertid understreke at bruken av læremidler og læringsressurser i sum skal ta utgangspunkt i elevenes skriftspråk. Disse medlemmer ber departementet følge utviklingen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre fremmer følgende forslag:

«Opplæringslova § 15-3 tredje ledd skal lyde:

Skolen skal bruke læremiddel, og læringsressursar som er utvikla til bruk i opplæringa, som ligg føre på bokmål og nynorsk til same tid og same pris. Kravet gjeld ikkje

- a. læremiddel i faget norsk
- b. læremiddel og læringsressursar i fag med årskull med 300 eller færre elevar
- c. læremiddel og læringsressursar der den norske teksten utgjer ein mindre del.»

Disse medlemmer ber om at Utdanningsdirektoratet får i oppgave å utarbeide oppdaterte lister med læremiddel og læringsressurser som er utviklet til bruk i skolen, som følger parallellitetskravet i opplæringslova.

Disse medlemmer mener det er naturlig at læremidlene til eleven skal støtte opp om hovedmålet på skolen. Disse medlemmer vil derfor stemme mot § 3-1 andre ledd andre punktum i lovforslaget.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt henviser til at skolen i dag i økende grad tar i bruk alternative læremidler. Dette gir mange muligheter, men innebærer også en risiko for at valg av læremidler påvirkes enda mer av økonomiske hensyn, og mindre av pedagogiske, og at elever i kommuner med dårlig økonomi ikke har lik tilgang til læremidler som kommuner med større økonomisk handlingsrom. Disse medlemmer mener derfor det er rimelig at det føres noen form for kvalitetskontroll med alternative læremidler. Dette innebærer både en endret definisjon av hva læremidler er, og en mulighet til å tydeliggjøre kvalitetskriterier i forskrift.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Opplæringslova § 15-3 første ledd skal lyde:

Med læremiddel er her meint kvalitetssikra trykte, ikkje-trykte og digitale element som er utvikla til bruk i opplæringa, som skal brukast jamleg i opplæringa, og som dekkjer vesentlege delar av læreplanen i faget. De-

partementet kan gi forskrift om kvalitetskriterium for læremiddel.»

Elever med annet morsmål

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet vil understreke viktigheten av at elever i skolen får oppleve mestringfølelse og at de blir en del av et klassefelleskap og en integrert del av det norske samfunnet. En forutsetning for dette er at alle lærer seg godt norsk, og det må derfor satses på forsterket norskundervisning for dem som trenger det.

Dette medlem ser positivt på at elever mestrer flere språk, og mener dette er positivt både for den enkelte elevs læringsevne og fremtidsmuligheter. Dette medlem mener imidlertid at det ikke er det offentliges oppgave å finansiere eller organisere morsmålsundervisning. Dette medlem vil også vise til et stort dansk forsøk, som Undervisningsministeriet i Danmark gjennomførte i 2013–2015, der 6 300 elever i 1. og 4.–5. klasse deltok. Professor Simon Calmar Andersen fra Institutt for Statskundskab på Aarhus Universitet ledet forskergruppen bak analysene og uttalte at

«Forsøgene med modersmålsundervisning, ekstra timer og sprogstøtte har ikke vist nogen effekt på indvandrererelevnes kundskaber i dansk.»

(Berlingske Tidene 2. mai 2017)

Dette medlem mener at morsmålsundervisning bør finansieres av den enkelte familie og ikke behøves å organiseres gjennom det offentlige, og foreslår på denne bakgrunn at retten til morsmålsundervisning fjernes fra norsk skoleverk.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at morsmålsundervisning ikke lenger er en offentlig oppgave å finansiere eller organisere.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Venstre, viser til at det er ikke en generell rett til morsmålsopplæring i opplæringslova. Det er en lovfestet rett til særskilt språkopplæring til eleven kan norsk godt nok til å følge den vanlige opplæringen. Denne opplæringen omfatter forsterket opplæring i norsk, men kan, dersom det trengs, omfatte morsmålsopplæring, tospråklig opplæring i fag eller begge deler. Det er presisert i proposisjonen at opplæring i morsmålet, etter at elevene kan godt nok norsk til å følge den ordinære opplæringen på skolen, er foreldrenes ansvar.

Tegnspråk og punktskrift

Komiteen mener det er viktig å sikre retten til opplæring i og på tegnspråk. Komiteen er glad for at

elever med hørselshemninger selv får velge opplæring i og på tegnspråk fra 8. trinn.

Kvensk og finsk

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, merker seg at regjeringen foreslår at retten til opplæring i kvensk og finsk bør utvides slik at den gjelder for elever med kvensk/norskfinsk bakgrunn ved grunnskoler i Troms og Finnmark, uavhengig av hvor mange elever ved skolen som ønsker slik opplæring. Flertallet støtter dette.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre viser til Norske Kveners forbund sitt høringsinnspill. Disse medlemmer vil understreke betydningen av å løfte kvensk språk og kultur, slik at kvener i hele landet kan ta tilbake familiespråket, kulturen og sin kvenske identitet. Disse medlemmer registrerer en økt interesse og etterspørsel etter informasjon om kvenske språk og kultur. Det er dessverre manglende ressurser for å følge opp dette.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag til hvordan man sikrer individuell rett til kvensk opplæring, etter modell fra samisk opplæring i opplæringslova.»

International Baccalaureate (IB)

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at Oslo kommune i sitt høringsforslag foreslår at departementet skal vurdere å forskriftsfeste muligheten til å tilby International Baccalaureate (IB) både i grunnskolen og videregående skole. Flertallet er enig i dette, men ser at et slikt forslag må vurderes nærmere fordi det vil kreve flere tilpasninger til opplæringslova.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å åpne for muligheten til å tilby International Baccalaureate (IB) både i grunnskolen og videregående skole, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

3.1.7 OPPLÆRING I OG PÅ DE SAMISKE SPRÅKENE

Komiteen viser til NOU 2016:18 Hjertespråket – Forslag til lovverk, tiltak og ordninger for samiske språk, som slo fast at samiske språk er truede språk. Utvalget mente at det trengs flere språkbrukere for at språkene

fortsatt skal være levende språk. Utredningen viste at barns språklæring er nøkkelen til vitalisering av samiske språk. Økt bruk og styrking av samiske språk i barnehager og skoler vil være blant de viktigste tiltakene. Komiteen er enig i dette, og mener det må legges til grunn i arbeidet fremover. Utfordringen knytter seg imidlertid i stor grad til mangel på lærekrefter og læremidler. Komiteen viser i den forbindelse til behandlingen av Meld. St. 13 (2022–2023) Samisk språk, kultur og samfunnsliv. Kompetanse og rekruttering i barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning, jf. Innst. S 473.

Komiteen konstaterer at det gjennom konsultasjonen med Sametinget ikke ble oppnådd enighet om forslagene i opplæringslova, men at departementet vil ha videre dialog med Sametinget for å drøfte hvilke forutsetninger som må være på plass for at eventuelle nye rettigheter kan lovfestes i opplæringslova.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, er enig i at det ikke er ønskelig å innføre nye rettigheter og plikter som kommunene ikke kan innfri. Samtidig vil flertallet understreke at dette ikke må bli en sovepute, men at regjeringen må iverksette tiltak som øker tilgangen på samiskspråklige lærere og læremidler. Flertallet er glad for at det på enkelte punkt foreslås å styrke samiskspråklige elevers rettigheter.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, viser til at det i proposisjonen foreslås å utvide retten til opplæring i samisk, slik at også ikke-samiske elever som har hatt opplæring i eller på samisk i grunnskolen, får rett til samisk opplæring i videregående opplæring. I tillegg lovfestes en plikt for kommunene og fylkeskommunene til å tilby en del av opplæringen i samisk i et samiskspråklig miljø, dersom det er nødvendig for at opplæringen skal være pedagogisk forsvarlig. Flere kommuner gir i dag elevene mulighet til å delta på hospiteringer eller språksamlinger. Dette flertallet mener dette er et særlig viktig tilbud for elever som får opplæring i samisk gjennom fjernundervisning. Dette flertallet vil også trekke frem at det i ny opplæringslov foreslås å lovfeste en generell informasjonsplikt for kommuner og fylkeskommuner hvorplikten til å gi informasjon om rettighetene til opplæring i og på samisk er fremhevet. Dette for å sikre at elever og foreldre blir kjent med rettighetene knyttet til opplæring i og på samisk. Dette flertallet viser videre til behandlingen av Meld. St. 13 (2022–2023) og partienes merknader i Innst. 473.

Et tredje flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, viser til at departementet ønsker å utrede hvilke praktiske forutsetninger som må være på plass for at de ulike kravene Sametinget har pekt på i konsultasjonene, kan oppfylles. Dette flertallet mener at bedre kunnskap om dette vil være viktig for fremtidige endringer i lov og forskrift. Dette flertallet vil understreke at betydningen av god dialog med Sametinget er viktig i arbeidet med hvilke forutsetninger som må være på plass for å kunne innføre nye rettigheter.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet mener at språk utgjør en viktig del av den samiske kulturen og støtter retten til samisk opplæring, men mener det er viktig å ivareta elevens og foreldrenes valgfrihet. Dette medlem mener at foreldre og elever skal ha rett til å velge om de skal ha samisk opplæring, også om de bor i de samiske forvaltningsområdene.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre viser til at konsultasjoner mellom regjeringen og Sametinget om opplæringslova ikke førte til enighet, og Sametinget har på denne bakgrunn ikke gitt sin tilslutning til ny opplæringslov.

Disse medlemmer vil understreke alvoret i at det samiske språket er under sterkt press. Fornorskninngen har dessverre fungert etter hensikten, og det er et betydelig arbeid som må gjøres for å rette opp skadene påført over generasjoner. Alle de samiske språk er i behov av ressurser i form av undervisningsmuligheter der tilstrekkelig lærerkompetanse og gode læringsmidler ligger til grunn. For å lykkes med dette må ressurser kanaliseres riktig og Sametingets rolle være sentral.

Disse medlemmer viser til Sametingets innspill om fastsettellesmyndighet av samisk innhold i læreplanene. Disse medlemmer bemerker at Sametinget ikke støtter videreføring av regelen om at Sametinget ikke har fastsettellesmyndighet av samisk innhold i de samiske parallelle likeverdige læreplanene. Det er naturlig at Sametinget har denne fastsettellesmyndighet, med henvisning til urfolks rett til selvbestemmelse, som gir urfolk rett til selv å bevare og utvikle sin kultur, jf. Grunnloven § 108. Disse medlemmer mener at dette må endres i ny opplæringslov.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Opplæringslova § 1-5 andre ledd skal lyde:

Sametinget gir forskrift om det samiske innholdet i dei nasjonale læreplanene og samiske parallelle likeverdige læreplanene i fag og om læreplanar for opplæring i samiske språk. Sametinget skal òg gi forskrifter om læreplanar for særskilde samiske fag i den vidaregåande

opplæringa. Forskriftene skal holdast innanfor dei ramme som departementet har fastsett.»

Disse medlemmer viser til Sametingets innspill om opplæring i og på samisk i grunnskolen i § 3-2 første ledd. Disse medlemmer bemerker at Sametinget er uenig i regjeringens forslag om at samiske elever kun har rett til opplæring i ett samisk språk. Sametinget mener at samiske elever skal ha rett til opplæring i to samiske språk. Sametingets syn på saken skiller seg prinsipielt fra opplæringslovutvalgets syn. Sametinget påpeker at Grunnloven og Norges folkerettslige forpliktelser pålegger myndighetene å legge forholdene til rette på ulike områder som har betydning for samisk språk, kultur og samfunnsliv, herunder for eksempel opplæring i de samiske språkene. Hverken Grunnloven eller de folkerettslige forpliktelser differensierer mellom de ulike samiske språkene i spørsmålet om hvilket av de man skal prioritere å få opplæring i. Opplæringslovas bestemmelser om opplæring i og på samisk skal bygge på disse forpliktelsene. Sametinget foreslår at det kommer eksplisitt til uttrykk i opplæringslova at samiske barn har rett til opplæring i to samiske språk.

Disse medlemmer viser videre til Sametingets innspill om opplæring i og på samisk i grunnskolen i § 3-2 andre ledd. Disse medlemmer bemerker Sametingets innspill om at Sametinget er uenige i denne bestemmelsens forarbeid i gjeldende lov, som tilsier at elevene ikke kan pålegges opplæring i læreplanene for samisk første- og andrespråk. Sametinget påpeker at med regjeringens forslag får ikke elevene formell kompetanse i samisk språk. Faget er av så lite omfang at det ikke gir mulighet til å bli samiskspråklig.

Disse medlemmer viser til Sametingets innspill om opplæring i og på samisk i grunnskolen i § 3-2 tredje ledd. Disse medlemmer bemerker at Sametinget er uenig i begrensningen om at det må være minst ti elever utenfor forvaltningsområdene som ønsker opplæring på samisk dersom de skal få dette. Også NOU 2016:18 Hjertespråket, foreslår at minstekravet reduseres fra ti til tre elever.

Disse medlemmer viser til Sametingets innspill om opplæring i og på samisk i grunnskolen i § 3-2 fjerde ledd. Disse medlemmer bemerker at Sametinget mener at elevs rett til medvirkning er ivaretatt i øvrig lovtekst og at det er unødvendig å lovfeste elevs rett til å velge. Sametinget er også bekymret for at videreføring av dette vil kunne ha konsekvenser for rekruttering av elever som velger samisk i videregående opplæring og rekruttering av studenter med samiskspråklig kompetanse. Disse medlemmer påpeker at Sametinget har foreslått å fjerne fjerde ledd i lovteksten som sier at elever på 8.–10. trinn selv velger om de skal ha opplæring i og på samisk.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Opplæringslova § 3-2 første til fjerde ledd skal lyde:

Samiske elevar har rett til opplæring i to av dei samiske språka nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk.

Alle elevar som bur i forvaltningsområdet for samisk språk etter sameloven § 3-1, har rett til opplæring i og på samisk. Kommunar i forvaltningsområdet for samisk språk kan gi forskrift om at elevane skal ha opplæring i samisk som første- eller andrespråk.

Dersom minst seks elevar i ein kommune utanfor forvaltningsområdet for samisk språk krev opplæring i og på samisk, har dei rett til det. Retten står ved lag så lenge det er minst tre elevar att som vil ha slik opplæring. Samiske elevar skal i tillegg til samisk opplæring, også ha rett til samisk opplæring på samisk i to andre fag.

Foreldra til elevane vel om dei skal ha opplæring i samisk og om dei skal ha opplæring i og på samisk.»

Disse medlemmer viser til Sametingets innspill om opplæring i og på samisk i grunnskolen i sjette ledd. Disse medlemmer bemerker at Sametinget i sitt innspill er positiv til at departementet følger opp forslaget fra Sametinget, lovutvalget og andre, om språkbud, eller som opplæring i et samiskspråklig miljø. Videre viser disse medlemmer til at Sametinget er uenig i betingelsen om at dette gis kun dersom det er nødvendig for at opplæringen skal være pedagogisk forsvarlig. Sametinget er bekymret for at dette vil medføre at tilbudet ikke gis, og de stiller spørsmålet om hvem som skal vurdere nødvendigheten. I LK20S, samisk som andrespråk, står det at opplæring i samisk skal gis etter sterke språk-opplæringsmodeller. I Norges offentlige utredning, NOU 2016:18 Hjertespråket, er blant annet alternative opplæringsformer, herunder fjernundervisning og hospitering/språkbud definert under sterke språk-opplæringsmodeller. I NOU 2016:18 henvises det også til en rapport fra 2012 som konkluderer med at retten til å delta på samlinger må komme på toppen av retten til ordinært fastsatte timer. Samlinger som blant annet hospitering, må ses som en innfrielse av statens plikter som følger av Grunnloven § 108, utover det som følger av opplæringslova.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Opplæringslova § 3-2 sjette ledd skal lyde:

Elevane har rett til å få ein del av opplæringa i samisk i eit samiskspråkleg miljø.»

Disse medlemmer viser til Sametingets innspill om § 3-6 om særskilt språk-opplæring i grunnskolen, første ledd.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Opplæringslova § 3-6 første ledd skal lyde:

Elevar med anna morsmål enn norsk og samisk har rett til særskild språkopplæring til dei kan norsk eller samisk godt nok til å følgje opplæringa på skolen. Særskild språkopplæring skal omfatte forsterka opplæring i norsk og samisk, om det trengst, morsmålsopplæring, tospråkleg opplæring i fag eller begge delar.»

Disse medlemmer viser til Sametingets innspill om § 6-2 Opplæring i samisk i den videregående opplæringen, første ledd. Disse medlemmer viser til at Sametinget er uenig i regjeringens forslag om at samiske elever kun har rett til opplæring i et samisk språk.

Disse medlemmer viser til Sametingets innspill til samisk i den videregående opplæringen, § 6-3 andre ledd i gjeldende opplæringslov. Disse medlemmer bemerker at dette leddet er foreslått fjernet i regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til at Sametinget fortsatt krever at denne bestemmelsen må videreføres, slik de tidligere har fremsatt krav om under konsultasjoner, og Sametinget ber om at denne lovteksten skal videreføres i ny opplæringslov med likelydende tekst.

Disse medlemmer viser til Sametingets innspill til § 6-2 opplæring i samisk i den videregående opplæringen, tredje ledd. Disse medlemmer viser til tidligere nevnt innspill fra Sametinget, som er uenig i betingelsen om at dette gis kun dersom det er nødvendig for at opplæringen skal være pedagogisk forsvarlig.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Opplæringslova § 6-2 skal lyde:

§ 6-2 *Opplæring i samisk i den vidaregåande opplæringa*

Samiske elevar har rett til opplæring i to av dei samiske språka nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk.

Alle elevar som har hatt opplæring i eller på samisk i grunnskolen, har rett til opplæring i samisk i den vidaregåande opplæringa.

Departementet kan gi forskrift om at visse skolar skal tilby opplæring i eller på samisk eller i særskilde samiske fag i den vidaregåande opplæringa innanfor visse kurs eller for visse grupper. Fylkeskommunen kan også elles tilby slik opplæring.

Elevar har rett til å få ein del av opplæringa i samisk i eit samiskspråkleg miljø.»

Disse medlemmer viser til Sametingets innspill hvor Sametingsrådet påpeker at læremidler er lærerens viktigste verktøy i opplæringen, og at det ikke finnes tilstrekkelige læremidler på alle samiske språk, på trinn og nivåer er kritikkverdige. Disse medlemmer deler Sametingets standpunkt om at det er prinsipielt viktig at samiske læremidler i større grad forankres i lovverket

og mener at retten til samiske læremidler må lovfestes. Sametingsrådet var opptatt av at denne retten måtte tydeliggjøres i denne lovprosessen.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i konsultasjon med Sametinget fremlegge for Stortinget et forslag til endring av opplæringslova om lovfestet rett til samiske læremidler.»

3.1.8 MEDVIRKNING OG SKOLEDEMOKRATI

Elevers medvirkning

Komiteen understreker viktigheten av at elevene har rett til medvirkning i alt som gjelder dem selv, og rett til å ytre sine meninger og bli hørt. Dette er i tråd med barneloven, og en viktig del av skolens dannelsingsopdrag. Medvirkning er også en viktig forutsetning for motivasjon for læring.

Komiteen støtter at det innføres en generell regel om elevenes rett til medvirkning i saker som gjelder dem selv. Komiteen viser til at denne regelen må leses i lys i Barnekonvensjonens prosessuelle regler og Grunnloven. For at barn skal ha en reell mulighet til å uttale seg fritt, må barnet kunne uttale seg uavhengig av foreldrenes samtykke, og uten at de informeres på forhånd. Det er også vesentlig at barnet får informasjon om hva opplysningene om et barn gir, skal brukes til, og hvem som får tilgang på opplysningene, og at barnet får mulighet til å uttale seg før det bestemmes at opplysningene skal deles jf. Barnekonvensjonen artikkel 16 om barnets rett til personvern. Komiteen viser i denne sammenhengen til forslaget til § 10-8 om informasjon til elever og foreldrene, herunder informasjon om rettigheter og plikter elevene har, og merknadene til § 10-2 første punktum.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, mener barns prosessuelle rettigheter er grunnleggende viktig, og viser til Prop. 57 L (2022–2023) for videre omtale og veiledning til hvordan vurdering av elevens beste skal gjøres. Flertallet framhever at elevmedvirkning er grunnleggende viktig i tråd med Grunnloven og barnekonvensjonen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre fremmer på denne bakgrunnen følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å tydeliggjøre FNs barnekonvensjons prosessuelle regler i opplæringslova.»

Skoleledemokrati

Komiteen støtter forslaget om å lovfeste at kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at elevene og foreldrene får være med og planlegge, gjennomføre og vurdere virksomheten til skolene. Dette er en viktig forutsetning for et velfungerende skoleledemokrati. Komiteen mener også at god dialog mellom skolen og foreldrene og et aktivt foreldreengasjement både kan bidra til å forebygge utfordringer og gi en god plattform for å håndtere utfordringer i skolemiljøet når det oppstår.

Komiteen viser videre til at Norge har lange tradisjoner for elevdemokrati. Det er viktig at skolen legger godt til rette for at elevene kan medvirke og ytre seg. Dette underbygges også av læreplanens tverrfaglige tema; demokrati og medborgerskap.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Framskrittspartiet og Venstre, mener det er viktig å ha en ramme rundt elevenes og foreldrenes engasjement og mulighet til innflytelse. Flertallet viser til høringsinnspillene som fulgte av opplæringslovutvalgets forslag og i høringsinnspillene komiteen mottok i høringen i denne saken.

Flertallet viser til at Foreldreutvalget for grunnopplæringen bemerker at en manglende regulering av brukerorganene vil gå ut over de skolene hvor foreldreorganene har utfordrende levekår i dag.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Opplæringslova § 10-5 første ledd skal lyde:

Kvar grunnskole og videregående skole skal ha eit elevråd som er valt av elevane ved skolen. Elevane kan velje å organisere seg på ein annan måte. Kvar grunnskole skal ha eit arbeidsutval som er valt av foreldra på skolen. Foreldra kan velje å organisere seg på andre måtar. Kommunen og fylkeskommunen skal sørje for at det blir fastsett kva for andre brukarorgan skolane skal ha.»

Komiteen mener det samme bør gjelde ved private skoler og fremmer tilsvarende forslag i privatskolelova § 5A-5 første ledd, se under pkt. 3.8 i innstillingen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt vil uttrykke bekymring for skoleledemokratiet, slik lovforslaget foreligger nå. Disse medlemmer frykter at å overlate organiseringen av foreldrenes deltakelse i skoleledemokratiet til lokale forhold og forskrifter vil slå usosialt ut. Ressurssterke foreldre i skoler som tilrettelegger godt for deres deltakelse, vil kunne medvirke, mens foreldre og skoler med større utfordringer vil kunne miste den tilretteleggingen som muliggjør deres deltakelse. Disse medlemmer mener det er i nettopp disse skolene det er

viktig at foreldrenes deltakelse har en tydelig, formalisert rolle.

Disse medlemmer mener at foreldrenes del av skoleledemokratiet må ha den samme grunnleggende organiseringen i hele landet for å ivareta engasjement, kontinuitet og forutsigbarhet, og det er nødvendig for å understreke formålet om at opplæringen i norske skoler skal skje i «samarbeid og forståelse med hjemmet», jf. opplæringslova § 1-1. Disse medlemmer ser ingen grunn til at elevrådet skal være lovfestet, men ikke forelderådet/FAU. Disse medlemmer støtter derfor komiteens forslag om lovfesting av foreldreutvalg i § 10-5 første ledd.

Disse medlemmer fremmer også følgende forslag:

«Opplæringslova § 10-4 andre ledd skal lyde:

Skolen skal leggje til rette for at alle elevane skal kunne ytre seg, og oppmuntre dei til å delta i skoleledemokratiet. Skolen skal også hjelpe elevane og foreldra i arbeidet med skoleledemokratiet.»

«Opplæringslova § 10-5 andre ledd skal lyde:

Elevane og foreldra skal vere representerte i fleirtal i minst eitt organ ved grunnskolar, og elevane skal vere representerte i fleirtal i minst eitt organ ved videregående skolar. Representantar for elevane i den videregående opplæringa har møte- og talerett i fylkeskommunale nemnder på same måten som dei tilsette har etter kommuneloven § 13-4.»

Disse medlemmer mener det samme bør gjelde ved private skoler og fremmer tilsvarende forslag i privatskoleloven §§ 5A-4 andre ledd og 5A-5 andre ledd, se under pkt. 3.8 i innstillingen.

3.1.9 TILPASSET OPPLÆRING OG INDIVIDUELL TILRETTELEGGING

Komiteen viser til at tilpasset opplæring er et grunnleggende prinsipp for all grunnskoleopplæring og videregående opplæring. Komiteen støtter at det nå tydeliggjøres i loven at «alle skal få utnytta og utvikla evnene sine». Dette understreker ansvaret for å følge opp elever som trenger ekstra hjelp og støtte for å håndtere fagene, men også å legge til rette for elever med stort læringspotensial.

Komiteen viser til at retten til individuell tilrettelegging for elever som trenger dette, videreføres i forslaget til ny opplæringslov. Komiteen støtter forslaget som tydeliggjør hvordan skolen skal jobbe for å sikre at alle elever får tilfredsstillende utbytte av opplæringen, og at kravene til kompetanse for å gi individuelt tilrettelagt opplæring presiseres.

Komiteen vil understreke at tilpasset opplæring er viktig gjennom hele utdanningsløpet. Både barn og

ungdom utvikler seg ulikt, og læreren må ha frihet til å avgjøre hvordan vedkommende vil organisere opplæringen i klassen. Komiteen mener at målet med norsk utdanningspolitikk må bli at alle skal komme lengst mulig ut fra sine forutsetninger. Da må det legges til rette for både de som trenger ekstra hjelp, og for de som trenger ekstra utfordringer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, merker seg at plikten til intensiv opplæring i de grunnleggende ferdighetene lesing, skriving og regning for 1.–4. trinn videreføres. Flertallet støtter dette og understreker at plikten til intensiv opplæring er ett av flere tiltak i skolens ansvar for tidlig innsats.

Komiteen viser til elever med behov for opplæring i og på alternativt supplerende kommunikasjon (ASK), og deres eventuelle behov for tilleggstimmer for ikke å miste opplæring i andre fag. Komiteen ber regjeringen i videre arbeid med oppfølging av feltet ta sikte på å vurdere rettigheter og muligheter som gir disse elevene bedre grunnlag til å fullføre og bestå grunnskole og videregående opplæring.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at det var den forrige rød-grønne regjeringen som innførte prinsippet om tidlig innsats i skolen, og regelen om intensiv opplæring er en av flere regler som skal være med på å sørge for tidlig innsats. Disse medlemmer mener dette er et viktig prinsipp for å gi elever en best mulig start og opplæring. Dette er også viktig for å hindre at utfordringer ikke blir fanget opp.

Lesing er en av de grunnleggende ferdighetene som må beherskes om man skal ha god læring i andre fag og delta i samfunnet. Disse medlemmer mener at å lære å lese gir mulighet til å delta i samfunnet, men også å få oppleve stor leseglede. Å utvikle leselyst og å være positivt innstilt til å lese er viktig. Disse medlemmer viser herunder til regjeringens stimulering av skolebibliotek og arbeidet med en leselestestrategi som bidrar oppunder dette.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at regjeringen foreslår å videreføre dagens regler om tidlig innsats på 1. til 4. trinn, hvor begrepet «tidlig innsats» erstattes med «intensiv opplæring». Disse medlemmer viser til at det er et klart flertall av de som har kommet med høringsinnspill om forslaget om å videreføre dagens regler om intensiv opplæring for elever fra 1. til 4. trinn, som ønsker seg en løsning tettere opp mot opplæringslovutvalgets forslag om «forsterket innsats». Utvalgets forslag innebærer å innføre en plikt til forsterket innsats i alle

fag og for elever på alle trinn, både i grunnskolen og den videregående opplæringen.

Disse medlemmer viser til Utdanningsforbundets hørings svar til opplæringslovutvalget, hvor de støtter å erstatte betegnelsen «intensiv opplæring» med «forsterket innsats». Utdanningsforbundet mener at «intensiv opplæring» kan signalisere en noe avgrenset tilnærming der noe skal vike for å kunne ta igjen noe annet. Disse medlemmer deler denne oppfatningen. Videre peker Utdanningsforbundet på at slik forsterket innsats ikke bare skal gjelde for 1.–4. trinn som i dag, men for all grunnskoleopplæring, ikke bare de grunnleggende ferdighetene lesing, skriving og regning.

Disse medlemmer støtter opplæringslovutvalgets forslag om å utvide retten til å gjelde alle elever, samt endre begrepsbruk fra forslaget om «intensiv opplæring» til «forsterket innsats». Disse medlemmer ønsker derfor å lovfeste opplæringslovutvalgets forslag til lovendringer, med språklig justering foreslått av Utdanningsforbundet, med justeringer av formuleringer foreslått av Utdanningsforbundet.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Opplæringslova § 11-3 skal lyde:

§ 11-3 *Forsterka innsats*

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at elevar som har faglege utfordringar, raskt får forsterka innsats. Om det er til det beste for eleven, kan den forsterka innsatsen i ein kort periode givast som eineundervisning.»

Disse medlemmer mener det samme bør gjelde i private skoler og fremmer forslag om en ny bestemmelse, privatskolelova § 3-4 d, se omtale under pkt. 3.8 i innstillingen.

Intensiv opplæring i ungdomsskolen

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at Stortinget våren 2022 vedtok at det skal gjennomføres en ungdomsskolereform, og at regjeringen arbeider med å følge opp dette vedtaket. Disse medlemmer er bekymret over at mange elever både starter på ungdomsskolen og fullfører denne med lese-, skrive- og regneferdigheter under kritisk grense. Disse elevene vil ha utfordringer med å fullføre videregående skole. Disse medlemmer mener derfor at det bør vurderes en plikt til intensivopplæring i lesing, skriving og regning også i ungdomsskolen.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i arbeidet med den varslede stortingsmeldingen om 5. til 10. trinn vurdere om det bør innføres en plikt til intensivopplæring i grunnleggende ferdigheter på ungdomsskolen.»

Intensiv opplæring i videregående

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at Fullføringsreformen ble vedtatt våren 2021. Der ble det bestemt at elevenes rett til videregående skole skal utvides til en rett til å fullføre. Målet er at minst ni av ti skal fullføre videregående opplæring i 2030. Disse medlemmer mener at en viktig forutsetning for at dette målet kan nås, er at tidlig innsats får større plass og oppmerksomhet også i den videregående opplæringen. Fylkeskommunene og de videregående skolene må arbeide annerledes enn i dag, blant annet for at flest mulig elever skal bestå fag.

Disse medlemmer viser til høringsforslaget til ny opplæringslov, hvor regjeringen Solberg foreslo at det skal vurderes en plikt for fylkeskommunene til å jobbe systematisk og forebyggende med elever som står i fare for å ikke bestå fag. Dette er ikke fulgt opp i forslag til ny opplæringslov. Disse medlemmer mener at fylkeskommunen skal sørge for at elever som står i fare for ikke å bestå fag, får egnet intensiv opplæring. Plikten forutsetter at fylkeskommunene sørger for at skolene systematisk følger med på elevenes utvikling og forventede måloppnåelse, med hensikt å forebygge at elevene ikke består fag. Disse medlemmer viser til at det i høringsnotatet ble presisert at:

«Plikten gjelder bare for elever der faren for ikke å bestå fag er knyttet til elevens kompetanse i faget, ikke situasjoner der faren for ikke å bestå er knyttet til manglende vurderingsgrunnlag på grunn av fravær.»

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Opplæringslova § 11-4 skal lyde:

§ 11-4 *Intensiv opplæring i videregående opplæring*

I den videregående opplæringa skal fylkeskommunen sørge for at elevar som står i fare for ikkje å bestå fag, raskt får eigna intensiv opplæring. Dersom det er best for eleven, kan den intensive opplæringa i ein kort periode givast som eineundervisning.

Opplæringslova §§ 11-4 til 11-14 i lovforslaget i denne innstillinga blir §§ 11-5 til 11-15.»

Disse medlemmer mener det samme gjelder ved private skoler og fremmer tilsvarende forslag i privatskolelova § 3-4 e, se under 3.8 i innstillingen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at forslaget om intensiv opplæring i videregående opplæring vil ha vesentlige økonomiske konsekvenser, anslagsvis 340 mill. kroner. Disse medlemmer merker seg at forslagsstillerne ikke har prioritert dette i sine alternative statsbudsjett. Disse medlemmer vil understreke at selv om paragrafen om intensiv opplæring er begrenset til

1.–4. trinn, skal kommunen og fylkeskommunen sørge for tilpasset opplæring for alle elever, uavhengig av klassetrinn.

Disse medlemmer peker på at retten til videregående opplæring helt til den enkelte har oppnådd en studie- eller yrkeskompetanse, i seg selv vil gi et insentiv for fylkeskommunene til å sikre at videregående elevene får den oppfølgingen de trenger for å bestå.

Alternative læringsarenaer

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, mener at alternative læringsarenaer kan være viktige for å løfte motivasjon og mestring hos elever som opplever den ordinære skolegangen som krevende. Dette kan være bedrifter, stiftelser, organisasjoner eller andre som gir elevene et tidsbegrenset tilbud om opplæring i en annen kontekst og med andre rammer enn det skolen kan gi. Flertallet peker på at skoleeier kan omdisponere inntil 25 prosent av timene i enkelte fag for enkeltelever uten sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten for å gi bedre måloppnåelse i fagene. I tillegg kan timene i fagene utdanningsvalg og arbeidslivsfag disponeres på alternative opplæringsarenaer.

Flertallet viser til at det er krav om sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten i tilfeller det skal fattes vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring, men at kommunen eller fylkeskommunen kan avvike fra anbefalingen ved særskilt begrunnelse.

Flertallet mener at såfremt det er sikret at eleven får tilfredsstillende opplæring frem til oppnåelse av kompetansemålene i læreplanene, bør terskelen for å ta i bruk alternative læringsarenaer være lav og ubyråkratisk. Samarbeidet bør være systematisert og forutsigbart og handlingsrommet til den enkelte skoleleder, skoleeier, foreldre og elev være tydelig avklart.

Flertallet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen tydeliggjøre og øke handlingsrommet skoleleder, foreldre og elev har til å benytte seg av alternative opplæringsarenaer.»

Tekniske hjelpemidler

Komiteen er kjent med at det i dag er en utfordring at blinde og svaksynte elever mangler tilgjengelige læremidler, og Blindeforbundet understreker at det er viktig at eleven får mobilitetsopplæring, ikke kun relatert til skole og hjemmemiljø.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre mener at rett til ADL-opplæring må stå direkte i lovverket, og at foreldre får opplæring i hjelpemidler for å kunne hjelpe barna.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Opplæringslova § 11-5 første ledd skal lyde:

Elevar har rett til dei tekniske hjelpemidla og den fysiske tilrettelegginga dei treng for å kunne delta i opplæringa og få tilfredsstillande utbytte av ho. Elevane har òg rett til nødvendig opplæring i bruk av slike tekniske hjelpemiddel og skal ha tilgang på teknisk støtte. Digitale læremiddel må vere universelt utforma og vere kompatible med elevane sine tekniske hjelpemiddel.»

Statped

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Framskrittspartiet og Venstre, har de siste årene vært opptatt av å ivareta essensiell kompetanse for pedagogisk støtte i og rundt skolen. Fra 2020 ble Statped formelt ikke lenger styrt fra Utdanningsdirektoratet, og er nå et direktorat under Kunnskapsdepartementet. Dette var som følge av Meld. St. 6 (2019–2020), Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO. Statped skal være en landsdekkende statlig støtte-tjeneste for kommuner og fylkeskommuner i deres arbeid for barn, unge og voksne med varige og omfattende behov for særskilt tilrettelegging. Statped skal bidra til at barn, elever og voksne i opplæring får gode, tilpassede barnehage- og opplæringstilbud i inkluderende fellesskap. Flertallet mener kompetansemiljøene Statped har bidratt til å bygge opp rundt i landet, har bidratt til å gi mange elever mulighet til å få god opplæring.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ønsker å styrke skolens muligheter for å gi tilpasset opplæring, øke skolens spesialpedagogiske kompetanse og lovfeste Statped som et nasjonalt spesialpedagogisk støttesystem.

Disse medlemmer ønsker på denne bakgrunn å fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med forslag om å lovfeste Statped som et nasjonalt spesialpedagogisk støttesystem.»

3.1.10 PEDAGOGISK-PSYKOLOGISK TJENESTE

Komiteen viser til at den pedagogisk-psykologiske tjenesten (PP-tjenesten) skal hjelpe barnehager og skoler i å legge til rette det pedagogiske tilbudet for barn og elever med ulike behov for tilrettelegging, og utarbeide sakkyndige vurderinger der loven krever det. Komiteen viser til at det nå tydeliggjøres at PP-tjenesten skal jobbe forebyggende. Komiteen støtter dette og viser til proposisjonen hvor det presiseres hva som ligger i å jobbe forebyggende:

«Med forebyggjande arbeid siktar departementet til at skolane gjennom å utvikle eit godt og inkluderande læringsmiljø og ved å tilpasse opplæringa, skal kunne komme i forkant av utfordringar hos elevane slik at dei kan få tilfredsstillande utbytte av opplæringa.»

Komiteen presiserer at forebyggende arbeid også bør gjelde i barnehagene.

Komiteen viser videre til at saksbehandlingstiden ved de sakkyndige vurderingene ofte er for lang. I den forbindelse viser komiteen til at statsforvalteren i Rogaland reiser spørsmålet om det bør være krav til saksbehandlingstid. Komiteen kan ikke se at dette spørsmålet er utredet, men mener det er viktig å få ned saksbehandlingstiden.

Komiteen viser videre til at spørsmålet om PP-tjenesten skal ha en rolle knyttet til opplæring i bedrift ble sendt på høring. Komiteen viser til at samtlige som har uttalt seg om dette, støtter at PP-tjenesten bør ha en rolle. NHO er blant dem som støtter at læringer bør ha en særskilt rett til PP-tjenesten.

Komiteen er enig i dette, men konstaterer at departementet mener at høringen ikke gir grunnlag for forslag om hvordan dette bør reguleres. Departementet varsler at det kan være aktuelt å utrede dette området på et senere tidspunkt. Komiteen mener at dette bør utredes og ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Komiteen viser til at krav om sakkyndig vurdering for vedtak om utsatt og tidlig skolestart omtales under pkt. 3.5.1 om rett og plikt til opplæring.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt merker seg også Utdanningsforbundets gjentatte bekymring for at endringsforslaget i § 11-13 andre ledd bokstav b i praksis utvider PP-tjenestens målgruppe.

Disse medlemmer mener det er viktig å ta inn over seg at det er forskjell på lovpålagte oppgaver og veiledende oppgaver, slik de fire kvalitetskriteriene Utdanningsdirektoratet har utarbeidet, faktisk er. Nytt lovfor-slag tar opp i seg to av disse fire kvalitetskriteriene, og gjør disse til en del av mandatet der de tidligere har vært kriterier for kvalitetsutvikling i den enkelte tjenesten. Arbeidet som har falt utenfor lovpålagte oppgaver, som for PP-tjenesten har vært knyttet opp mot barn og unge med særskilte behov, har blitt fulgt opp ved kapasitet og har ikke vært gjenstand for tilsyn. En lovfesting vil endre dette, og kan som en konsekvens av dette øke arbeidsbyrden for hva PP-tjenesten er pliktig til å gjøre. Forebyggende arbeid og tidlig innsats vil som vist også knytte til seg en ny målgruppe av elever, og i så måte øke arbeidsbyrden.

Disse medlemmer viser til at det i dag ikke er samsvar mellom PP-tjenesten sin sentrale rolle og opp-gavene som skal utføres, og de rammevilkårene som stil-

les til tjenesten, og at PP-tjenesten har langt flere oppgaver enn hva tjenesten er dimensjonert for. I tillegg til de individrettede oppgavene, er PP-tjenesten pålagt betraktelig flere systemrettede oppgaver der man skal bistå barnehager og skoler i arbeidet med kompetanse- og organisasjonsutvikling.

Per nå er statlige krav om kompetanse og bemanning nærmest fraværende i PP-tjenesten, og denne svake lovreguleringen fører til betydelige variasjoner mellom tjenestene og mellom kommunene. Disse medlemmer viser til at tall fra SSB og Grunnskolen informasjonssystem (GSI) viser en svært stor variasjon på antall barn/elever gjennomsnittlig per fagstilling i PP-tjenesten. Det kan ikke være sånn at det avhenger av hvor du bor om du får den hjelpen du skal ha.

Disse medlemmer viser til at Barneombudet i 2017 publiserte fagrapporten «Uten mål og mening?», der de fant at barns rett til spesialundervisning brytes og at en av hovedårsakene til dette er en mangelfull PP-tjeneste. De fant store variasjoner i kompetansen hos de ansatte og i kvaliteten på sakkyndige vurderinger. Barneombudet trakk frem nødvendigheten av en bemanningsnorm som sikrer tilstrekkelig med ansatte i PP-tjenesten, samt lovendringer som presiserer tjenestens plikt til å følge opp over tid og evaluere effekten av spesialundervisning. Disse medlemmer viser til at også Utdanningsforbundet mener en bemanningsnorm for PP-tjenesten er nødvendig.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og foreslå en veiledende norm for bemanning og kompetanse i PP-tjenesten og dimensjonering av denne.»

3.1.11 SKOLEMILJØET OG ORDENSTILTAK

Komiteen viser til forslaget om å lovfeste at alle elever har rett til et skolemiljø som fremmer inkludering, i tillegg til helse, trivsel og læring, jf. forslaget § 12-2. Med dette forslaget utvides denne overordnede retten med et skolemiljø som «fremmer inkludering». Komiteen støtter dette, og viser til at flere høringsinstanser har understreket at elevenes opplevelse av fellesskap er viktig for skolemiljøet.

Nulltoleranse og forebyggende arbeid

Komiteen støtter at loven viderefører regelen om nulltoleranse mot krenkende oppførsel som «til dømes mobbing, vald, diskriminering og trakassering». Komiteen viser til at lovforslaget inneholder noen justeringer for å gjøre reglene enda tydeligere og mer målrettede.

Komiteen viser til at mobbing i skolen er et stort problem som rammer titusenvis av barn og unge. Mobbing er en uakseptabel ukultur som ikke bare hemmer trivsel og læring, men også kan føre til svært store per-

sonlige konsekvenser som ødelagt helse, depresjon, uførhet og i verste fall selvmord eller forsøk på selvmord. Mobbing har både store negative konsekvenser for den enkelte som blir rammet, og store negative samfunnsøkonomiske effekter.

Komiteen viser til at alle barn og unge har rett til et trygt og godt skolemiljø. Det skal være nulltoleranse mot mobbing i skolen, og dette er tydelig forankret i opplæringslova. Å ta tak i mobbing og uønskede hendelser er et ledelsesansvar og en plikt for både skoleledelse og kommunen. Som samfunn har vi de siste årene likevel vært vitne til flere saker hvor mobbing og trakassering har fått pågå over flere år uten at skoleledelsen eller kommunen har vært i stand til å få slutt på hendelsene eller følge opp sitt ansvar. Altfor ofte ender slike saker med at foreldre velger å flytte til en annen kommune eller del av landet av hensyn til sitt barn, etter det som kan være en flere år lang kamp.

Komiteen er bekymret over tall fra Elevundersøkelsen som viser en markant økning i andelen elever som svarte at de var blitt mobbet i 2022, sammenlignet med året før. Økningen var særlig negativ på 7. og 10. trinn. På 7. trinn rapporterer 9,9 prosent av elevene mobbing, dette er en økning på 2 prosentpoeng sammenlignet med 2021. Økningen er nesten like stor på 10. trinn, 1,8 prosentpoeng økning. Komiteen mener skolen skal være et sted der barn og unge får lære og utvikle seg i et trygt fellesskap. Derfor er disse tallene svært nedslående.

Komiteen mener at det er avgjørende med et systematisk arbeid for å skape et trygt og godt skolemiljø. Skolene må forebygge og oppdage utrygge miljøer og mobbing, og sette inn tiltak så tidlig som mulig. Det er helt avgjørende at skolene tar tak i mobbing på et tidlig tidspunkt, og at elever som opplever mobbing, merker at skolen tar dette på alvor.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at elevenes skolemiljø er en viktig del av arbeidet med en stortingsmelding om 5.–10. trinn (Ungdomsmeldingen), som Støre-regjeringen har satt i gang. Et mål med meldingen er å utvikle en skole som i større grad ivaretar og styrker elevenes motivasjon, mestring, læring og utvikling. Meldingen er ventet til Stortinget i løpet av 2024.

Flertallet viser til at reglene i opplæringslova om elevenes skolemiljø er grunnleggende viktige. Reglene om skolemiljø videreføres i all hovedsak. Reglene er fremdeles ganske nye, og det har blitt gjort et omfattende arbeid for å iverksette disse i skolen.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet vil vise til at den borgerlige regjeringen i 2019 endret loven slik at det skulle bli enklere å flytte elever som

mobber, med referanse til opplæringslova § 9 A-12. Det ble mulig for fylkeskommuner å vedta skolebytte for elever i videregående opplæring, og dette medlem vil påpeke at det ble også gjort en språklig endring i lovteksten som skulle kunne pålegge mobbere å bytte skole. Dette medlem vil vise til at kunnskapsministeren på skriftlig spørsmål fra Stortinget ikke har kunnet oppgi antall vedtak som er fattet om skolebytte, med referanse til at: «Vi har ingen nasjonal rapportering fra kommuner, fylkeskommuner eller statsforvalter over antall vedtak om pålagt skolebytte i grunnskolen eller på videregående skole.»

Dette medlem vil imidlertid vise til at Utdanningsnytt i 2021 foretok en rundspørring blant Norges fem største kommuner og samtlige av landets fylkeskommuner, om hvor mange mobbere som har vært flyttet siden lovendringene i 2017 og 2019. De fant tre tilfeller hvor mobber var blitt flyttet, og dette medlem vil vise til at alle de tre tilfellene skjedde på grunnskolenivå.

Dette medlem vil også vise til interpellasjon til kunnskapsministeren på Stortinget i april 2023 om at det i 2017 ble etablert en ny klageordning for skolemiljø saker, der det skulle bli enklere og raskere å få hjelp, men at tall fra Utdanningsdirektoratet viser at det i perioden januar 2018 til desember 2022 var 3 799 saker hvor aktivitetsplikten ble brutt og at det kun er ilagt tvangsmulkt i 10 av disse. Dette viser ifølge dette medlem at kommunene ikke bruker de virkemidlene som de har.

Dette medlem viser til at det i 2018 ble besluttet å opprette en nasjonal ordning med fylkesvise mobbeombud, samt evalueringen som i etterkant er blitt foretatt av Utdanningsdirektoratet og dets funn.

Dette medlem mener at ombudet bør gjøres om til et mobbetilsyn med et nasjonalt ansvar som foreldre og elever kan henvende seg direkte til. Mobbetilsynet skal få overført tilsynsansvaret fra statsforvalteren, og en tilstrekkelig sanksjonsmyndighet dersom rektorer og skoleeier har brutt loven eller ikke har etterkommet henstillinger om tiltak.

Dette medlem forutsetter at finansieringen av denne endringen ikke krever friske midler, men dekkes innenfor dagens midler til mobbeombud og ved flytting av statsforvalterenes tilsynsmidler (sammen med oppgaven) til mobbetilsynet.

Dette medlem vil påpeke at skolene ikke har et «objektivt ansvar» for å forebygge mobbing etter opplæringslova. Det betyr at de strafferettslig, slik loven og rettspraksis er, bare blir erstatningsansvarlig dersom de beviselig har opptrådt uaktsomt.

Dette medlem vil understreke viktigheten av at loven legger til rette for at det tas tak i mobbesaker. Skoleledere må kunne bli stilt til ansvar for manglende handling. Dette medlem mener både foreldre og

barn skal være trygge på skolen, og da må det være klare retningslinjer for oppfølging og ansvar.

Dette medlem vil videre understreke viktigheten av god dialog og forsvarlig behandling i alle ledd i mobbesaker. I tilfeller der kommunen ser grunn til å melde familien til et mobberammet barn til barnevernet etter at en mobbesak blir meldt, bør kommunen være pliktig til å konsultere mobbetilsynsorganet.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å gjøre mobbeombudene om til mobbetilsyn, overføre dagens tilsynsoppgaver fra statsforvalteren til mobbetilsynet, foreslå flere sanksjonsmuligheter og virkemidler for mobbetilsynet og å gjøre hele denne endringen provenynøytral for det offentlige ved at ressursene følger med oppgaveflyttingen.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å innføre et objektivt ansvar for elevenes skolemiljø for skolene.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om at kommunen skal ha plikt til å konsultere mobbetilsynsorganet, og at det skal avgis en uttalelse fra tilsynsorganet, i de tilfeller der kommunene ser grunn til å melde familien til et barn til barnevernet der skolen/kommunen har fått meldt inn en mobbesak fra barnet eller dets familie.»

Dersom de nevnte forslagene faller, så vil dette medlem subsidiert støtte dagens lovtekst om statsforvalterens mulighet til å pålegge kommunen tiltak i mobbesaker fremfor regjeringens nye forslag, ettersom den nye foreslåtte formuleringen kan oppfattes å heve terskelen for når statsforvalteren kan pålegge tiltak overfor kommunene. Dette medlem vil derfor subsidiært støtte Venstres forslag om endret ordlyd i opplæringslova § 12-6 fjerde ledd.

Aktivitetsplikt og dokumentasjonsplikt

Komiteen understreker viktigheten av «håndhevingsordningen». Den gir elever og foreldre en rett til rettslig overprøving hos statsforvalter av om skolen har oppfylt plikten i en enkeltsak til å sikre eleven et trygt og godt psykososialt skolemiljø. Komiteen konstaterer at regjeringen foreslår en avgrensning av statsforvalterens vedtakskompetanse. Det foreslås å pålegge kommunen eller fylkeskommunen å rette opp forholdet, med mindre saken ellers blir unødvendig forsinket, dersom det er grunn til å tro at kommunen eller fylkeskommunen ikke kommer til å rette forholdet. Dette er i tråd med opplæringslovutvalget, som foreslo at hovedregelen bør være at statsforvalteren bør pålegge kommunen å selv finne en løsning, og ikke komme med pålegg om

konkrete tiltak. I høring av ny opplæringslov ble det imidlertid ikke foreslått en slik avgrensning. Komiteen mener det er viktig å følge med på at denne endringen ikke svekker arbeidet med å sikre elevene et godt og trygt skolemiljø, men snarere oppfyller intensjonen om at kommunen og fylkeskommunens nærhet til eleven kan bidra til å finne gode løsninger.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Framskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til at regjeringen følger opp forslaget fra opplæringslovutvalget NOU 2019:23, og foreslår at det innføres en terskel for å sende melding til kommunen eller fylkeskommunen dersom varslet som rektor har fått, er åpenbart grunnløst. Flertallet viser til Utdanningsforbundet sitt høringsinnspill som støtter at en slik terskel for plikten til å melde fra bør innføres.

Flertallet viser til proposisjonen, som redegjør for tilfeller som kan være åpenbart grunnløse, eksempelvis at det er umulig at en krenking kan ha skjedd på bakgrunn av at den aktuelle ansatte ikke var på skolen på tidspunktet krenkingen blir påstått å ha skjedd. Flertallet vil understreke at regelverket skal ivareta rettsikkerheten både til elevene og lærerne.

Komiteen viser til at det gjelder et objektivt krenkelsesbegrep i opplæringslova. Mobbing, vold, diskriminering og trakassering er eksempler på hendelser som utgjør en krenkelse jf. forslag til § 12-3, og det omfatter rasisme, utestenging, ekskludering og seksuell trakassering jf. proposisjonen 33.4.4.

Komiteen viser til at dersom rektor ved en skole får melding om at en ansatt har krenket en elev, gjelder fortsatt regelen i § 12-4 om aktivitetsplikt, herunder undersøkelsesplikten. Det innebærer ifølge departementet selv at også den ansatte skal få mulighet til å komme med sitt syn på saken.

Komiteens medlem fra Venstre mener at dersom det viser seg, etter undersøkelse, at en ansatt faktisk har krenket en elev, vil en melding om dette ikke kunne være åpenbart grunnløs.

Dette medlem viser i den sammenheng til de eksemplene departementet bruker på meldinger som kan være åpenbart grunnløse, for eksempel en elev som blir irettesatt for å vippe på stolen eller hendelser som umulig kan ha funnet sted. Disse eksemplene rammes i seg selv ikke av krenkelsesbegrepet, og vil derfor ikke være meldepliktige til kommune eller fylkeskommune. Irettesettelse av elever er eksplisitt nevnt i proposisjonen som noe som ikke utgjør en krenkelse, og en hendelse som umulig kan ha funnet sted, vil heller ikke kunne utgjøre en krenkelse.

Dette medlem mener at det ikke vil være hensiktsmessig å innta en terskel for åpenbart grunnløse

meldinger, da disse vil være ivaretatt av det objektive krenkelsesbegrepet i opplæringslova. En slik terskel vil kunne bidra til villfarelse om hvilket vilkår som er det avgjørende vilkåret i slike tilfeller og innholdet i dette.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Opplæringslova § 12-5 første ledd andre punktum skal lyde:

Rektor skal melde frå til kommunen eller fylkeskommunen.»

Dette medlem viser til at opplæringslovutvalget foreslo å avgrense vedtakskompetansen statsforvalteren har til å pålegge kommunen eller fylkeskommunen å rette forholdet i saker der aktivitetsplikten ikke er oppfylt, med mindre det ville forsinke saken unødig bare å gi pålegg om retting, eller dersom det er grunn til å tro at forholdet ikke vil bli rettet. I høringen foreslo departementet å ikke avgrense vedtakskompetansen til statsforvalteren. Regjeringen har likevel foreslått å begrense denne vedtakskompetansen i proposisjonen.

Dette medlem er enig i at nærhet til eleven og saken er viktig for å finne gode løsninger, og at skolen og kommunen eller fylkeskommunen normalt vil ha bedre forutsetninger enn statsforvalteren til å finne tiltak som bidrar til å gi eleven et trygt og godt skolemiljø, samt å vurdere hvordan tiltakene kan påvirke andre elever og skolemiljøet ellers, jf. statsrådets svar på komiteens spørsmål 15 (vedlagt).

Likevel er statsforvalterens kompetanse til å kunne pålegge kommunen eller fylkeskommunen å rette forhold og sikre et godt skolemiljø en viktig rettsikkerhetsgaranti for elever som utsettes for krenkelser i skolen, særlig i de tilfellene der skoler og skoleeiere ikke klarer å håndtere og stoppe de krenkelsene elevene blir utsatt for.

Dette medlem mener derfor statsforvalteren bør ha myndighet til å vurdere om skolen har oppfylt aktivitetsplikten i § 12-4 og den skjerpede aktivitetsplikten etter § 12-5, og myndighet til å pålegge skolen eller skoleeier konkrete tiltak i alle skolemiljø saker.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Opplæringslova § 12-6 fjerde ledd skal lyde:

Kjem statsforvalteren til at skolen ikkje har oppfylt plikten etter § 12-4 eller § 12-5, kan statsforvalteren pålegge kommunen eller fylkeskommunen å rette forholdet eller vedta kva skolen skal gjere for at eleven skal få eit trygt og godt skolemiljø. Det skal setjast ein frist for gjennomføringa av vedtaket, og statsforvalteren skal følgje opp saka. Statsforvalteren kan vedta reaksjonar etter skolereglane, jf. § 10-7, eller vedta at ein elev skal byte skole, jf. § 13-2.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, me-

ner håndhevingsordningen er viktig og støtter en videreføring. Flertallet viser til at det i proposisjonen foreslås å avgrense vedtakskompetansen til statsforvalteren til å pålegge kommunen eller fylkeskommunen å rette forholdet, med mindre saken ellers vil bli unødig forsinket, eller dersom det er grunn til å tro at kommunen eller fylkeskommunen ikke kommer til å rette forholdet. Flertallet vil understreke at forslaget sikrer at statsforvalteren kan fastsette tiltak i tilfeller der det er nødvendig.

Flertallet mener det er viktig å følge med på hvordan regelen blir praktisert av statsforvalterne, og støtter en oppfølging slik det er beskrevet i proposisjonen.

Vold i skolen

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, mener at det er komplekse årsaker til at barn og unge utsetter lærere og medelever for vold og trusler. Reaksjonsmulighetene vil i seg selv ikke løse utfordringen med vold mot elever og ansatte, og det er derfor også viktig å ta tak i de underliggende årsakene til at enkelte elever utøver vold.

Flertallet mener vold og trusler mot ansatte i skolen er alvorlig, og at det er uakseptabelt når ansatte blir utsatt for dette i skolen. Det er skoleeier som sitter med arbeidsgiveransvaret, og som har ansvar for de ansattes arbeidsmiljø i skolen. Skoleeier er underlagt arbeidsmiljøloven, og regelverket gir føringer for hvordan arbeidsgiver skal sikre et trygt og godt arbeidsmiljø for de ansatte.

Flertallet viser til at regjeringen har varslet at den jobber med regulering av når ansatte kan gripe fysisk inn mot elever, og vilkårene for dette. Da forslaget til ny opplæringslov var på høring, ble det hørt åpent om loven burde regulere bruk av fysisk makt mot elever, og høringen inneholdt derfor ikke konkrete forslag til lovregler. For å sikre at saken er tilstrekkelig belyst, vil departementet sende forslag til konkrete regler om dette på høring våren 2023. Flertallet mener vold i skolen er et samfunnsproblem som må tas på alvor. Flertallet vil understreke betydningen av forebygging, og ser frem til regjeringens varslede oppfølging av saken.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Venstre, mener det er nødvendig med nye og forsterkede tiltak for å bekjempe trusler og vold mot ansatte i skolen. Det er imidlertid viktig å se ulike tiltak i sammenheng, og sikre et godt utredet grunnlag for både potensielle lovendringer og oppfølging av lovens intensjon, krav og ansvar.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre mener at forslaget om en handlingsplan ikke nødvendigvis vil løse utfordringene knyttet til vold og trusler i skolen, men disse medlemmer vil vurdere videre oppfølging og tiltak i lys av regjeringens kommende forslag til regulering av lærernes mulighet til å gripe inn fysisk.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet er bekymret for den økende trenden med vold og trusler i skolen som vi har sett over mange år. Dette er både et arbeidsmiljøproblem, en sikkerhetsutfordring, et ledelsesproblem og en uakseptabel ukultur. I noen kommuner er det også et integreringsproblem.

Dette medlem vil vise til at to skoler i Norge ble stengt i januar 2023 som følge av alvorlige hendelser med vold og trusler, og vil vise til statistikk fra Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI) som viser at én av fire grunnskolelærere har vært utsatt for vold eller trusler som er så alvorlige at det gjør dem redde i løpet av et år, noe som gjør skoleansatte til en av gruppene som er mest utsatt for vold og trusler.

Dette medlem mener at vold i skolen er norsk skole sin største og mest akutte utfordring akkurat nå, og mener det vitner om at regjeringen ikke tar utfordringen på alvor når det legges frem en proposisjon om ny opplæringslov på 719 sider uten noen egne tiltak mot vold og trusler i skolen. Dette medlem vil også påpeke at proposisjonen til den nye opplæringslova inneholder et helt kapittel om foreldre og skole-samarbeid, men ingen tanker om foreldres involvering dersom barna deres skulle utøve uakseptabel adferd på skolen.

Dette medlem vil vise til Representantforslag 144 S (2022–2023) fra Fremskrittspartiet, jf. Innst. 288 S (2022–2023), om å bekjempe vold og trusler i norsk skole som ble debattert i Stortinget den 25. april 2023, hvor de fire forslagene til tiltak dessverre ble nedstemt av flertallet, selv om et siste punkt om årlig statistikk og rapportering ble enstemmig vedtatt. Dette medlem ser med bekymring på at Stortinget ikke vedtok forslagene til tiltak mot vold og trusler i skolen.

Dette medlem vil vise til at forslagene i saken blant annet omhandlet å styrke lærerens stilling i skolen, deriblant gi lærerne økt myndighet og utvidede fullmakter. Forslagene tok også til orde for økt involvering av foreldre og foresatte ved alvorlige overtramp av ordensreglementet i skolen, innføring av oppfølgings-team ved sterkt belastede skoler, samt behovet for reaksjoner ved alvorlige hendelser.

Dette medlem vil videre vise til kunnskapsministerens uttalelser i media og i Stortinget om at regjeringen vil komme tilbake med et høringsforslag om når ansatte kan gripe fysisk inn mot elever, noe dette medlem tolker som en form for nødventil eller selvbe-

skyttelsesrett for å kunne beskytte både seg selv og andre elever i farlige situasjoner.

Dette medlem vil også vise til kunnskapsministerens svar på Fremskrittspartiets spørsmål i replikkvekslingen under stortingsdebatten av Representantforslag 8:144 S (2022–2023) om hvorvidt den kommende høringen vil omfatte flere tiltak enn den nevnte muligheten til å gripe fysisk inn ved farlige situasjoner, hvor statsråden ikke ga uttrykk for at det ville komme ytterligere tiltak.

Dette medlem mener at regjeringens manglende leveranse og handlingslammelse på temaet om vold og trusler i skolen er bekymringsfull, og mener at det er behov for en rekke tiltak fra forebygging til reaksjoner for å møte den alvorlige situasjonen norsk skole nå står i.

Dette medlem mener det er nødvendig for Stortinget å pålegge regjeringen å utarbeide tiltak mot vold og trusler i skolen.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om å i løpet av høsten 2023 legge frem en handlingsplan mot vold og trusler i skolen. Handlingsplanen skal inkludere både forebyggingstiltak og reaksjoner mot de som begår alvorlige handlinger, og relevante aktører bør involveres i arbeidet.»

Komiteens medlem fra Venstre deler bekymringen for utviklingen med vold og trusler i skolen. Dette medlem viser til Innst. 288 S (2022–2023) og sine merknader der og sin stemmegivning i saken.

Dette medlem viser til at oppfølgingsteam kan være et godt tiltak ved mange skoler som opplever utfordringer med dårlig skolemiljø, vold og trusler. Dette medlem viser blant annet til at Oslo kommune har et sentralt læringsmiljøteam som bistår skolene i Oslo som ber om hjelp med å håndtere utfordringer på sin skole, og synes det er synd at mange av fagpersonene i dette teamet sluttet som følge av omorganisering i Utanningsetaten.

Dette medlem ber regjeringen vurdere et krav om at skoleeiere skal ha et sentralt læringsmiljøteam som kan bistå skoler som ber om hjelp til å håndtere et dårlig læringsmiljø, vold og trusler, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Venstre, mener også at klargjøring av rutiner ved vold- og trusselhendelser ved skolen og klargjøring av hvilke reaksjoner som kan settes inn fra skolen sin side, er viktig for at skolene og lærerne skal være trygge i møte med slike hendelser.

Det fysiske miljøet

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre viser til at regjeringen foreslår å ta kravene til et fysisk skolemiljø i tråd med faglige normer som styresmaktene til enhver tid tilrår, ut av loven og over i forskrift. Disse medlemmer mener at elevenes fysiske skolemiljø er av en slik art at det bør beholdes i loven, og støtter ikke en omlegging av disse reglene over i forskrift. Disse medlemmer viser til opplæringslovutvalgets forslag om en fortsatt lovfesting av elevenes skolemiljø og deres foreslåtte formulering av lovttekst.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Opplæringslova § 12-7 skal lyde:

§ 12-7 Det fysiske miljøet

Kommunen og fylkeskommunen skal i planlegginga, bygginga, tilrettelegginga og drifta av skolane ta omsyn til tryggleiken, helsa, trivselen og læringa til elevane.

Det fysiske miljøet på skolen skal vere i samsvar med dei gjeldande faglege normene. Ved avvik frå normene må skolen kunne dokumentere at miljøet likevel er tilfredsstillande med omsyn til tryggleik, helse, trivsel og læring.

Alle elevar har rett til ein arbeidsplass som er tilpassa behova deira. Skolen skal innreiast slik at det blir teke omsyn til dei elevane som har nedsett funksjonsevne.

Dersom ein elev, ein forelder eller eit av råda eller utvala på skolen der desse er representerte, ber om tiltak for å bøte på manglar ved det fysiske miljøet, skal skolen snarast mogleg behandle saka etter reglane om enkeltvedtak i forvaltningslova. Om skolen ikkje har teke stilling til saka innan rimeleg tid, kan det klagast som om det var gjort enkeltvedtak.»

Disse medlemmer mener videre det er svært viktig for elevene at lovens bestemmelser for et godt lærings- og skolemiljø også omhandler skolemiljøet i uteområdene. Disse medlemmer mener at loven også bør tydeliggjøre at elevene skal ha krav på et læringsmiljø hvor de sikres rett til gode, grønne uteareal og større arealnormer for skolegårder.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med forslag til endring av opplæringslova som lovfester elevenes rett til gode, grønne uteareal, samt i forskrift eller veileder innta større arealnormer for skolegårder.»

3.1.12 ANDRE TEMA

Opplæring om kristendom og livssyn

Komiteen mener det er viktig at opplæringen i faget KRLE legges opp på en inkluderende måte slik at flest mulig kan delta, og er enig i at det skal være forbud mot forkynning i all opplæring. Komiteen støtter likevel at det fortsatt skal være mulig med fritak fra aktiviteter som oppleves som støtende eller krenkende, men understreker at dette er en sikringsventil.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, støtter departementet sin vurdering som understreker at siden KRLE-faget er et ordinært skolefag, bør det reguleres likt med alle andre fag. Regler om mål og innhold defineres av læreplanene. Flertallet støtter ikke en videreføring av egne regler for KRLE-faget i opplæringslova.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, vil understreke at opplæringslovas formålsparagraf, jf. § 1-3 tydelig understreker verdiene opplæringen skal bygge på:

«Opplæringa skal byggje på grunnleggjande verdiar i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, åndsfridom, nestekjærleik, tilgiving, likeverd og solidaritet, verdiar som også kjem til uttrykk i ulike religionar og livssyn, og som er forankra i menneskerettane.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet påpeker at regler om fritak fra aktivitet, og at opplæringa skal samle alle elever og presentere religioner og livssyn på en objektiv, kritisk og pluralistisk måte er ivaretatt i kapittel 14. Disse medlemmer viser til NOU 2019:23 Ny Opplæringslov der utvalget påpeker:

«Derimot mener utvalget at det ikke bør fastsettes i loven at opplæringen i disse emnene skal legges til et bestemt fag. Formålet med lovbestemmelsen er å sikre at opplæringen i disse emnene er i samsvar med menneskerettighetene uavhengig av hvilket fag opplæringen gis i.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at det i høring til ny opplæringslov ble foreslått å videreføre målene for KRLE-faget i loven. I regjeringens forslag til ny lov foreslås det å ikke regulere KRLE-faget direkte i loven. Disse medlemmer mener at KRLE-faget fortsatt skal reguleres i loven.

Disse medlemmer viser til begrunnelsen som ble gitt i høringsforslaget:

«Samtidig er et av prinsippene for regelstyring at man bør lovregulere temaer med stort politisk engasjement og uenighet, se kapittel 4 i dette høringsnotatet. Slik vil eventuelle endringer bli behandlet av Stortinget. Dette taler for at de lovfestede rammene for KRLE-faget fortsatt bør framgå direkte av opplæringsloven. Departementet foreslår derfor å videreføre bestemmelsene om mål og innhold for faget i den nye opplæringsloven.»

Disse medlemmer er enig i dette, og vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

«Opplæringslova § 14-7 skal lyde:

§ 14-7 *Opplæring om kristendom, religion, livssyn og etikk*

Kristendom, religion, livssyn og etikk skal vere eit fag. Faget skal vere samlande og gi elevane kjennskap til kristendommen, andre verdsreligionar og livssyn, kjennskap til kva kristendommen har å seie som kulturarv, og kjennskap til etiske og filosofiske emne.

Opplæringa i emna kristendom, religion, livssyn og etikk skal medverke til auka forståing, respekt og evne til dialog mellom menneske med ulikt syn på trudoms- og livssynsspørsmål. Emna skal presenterast på ein objektiv, kritisk og pluralistisk måte.»

Skolegudstjeneste

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet vil vise til at den kristne kulturarven og dets høytyder, slik som feiring av jul, er en del av norsk kultur og tradisjoner. Dette medlem mener også at feiring av slike tradisjoner både har en inkluderende side og bidrar til økt kunnskap og forståelse om norsk kultur og tradisjoner.

Dette medlem mener at det bør være anledning for skoler til å markere og feire norske tradisjoner, blant annet gjennom skolegudstjenester, men at deltagelse på slike markeringer må være frivillig for den enkelte elev. Dette medlem mener at muligheten til markering av slike tradisjoner, deriblant avholdelse av skolegudstjenester, bør forankres i opplæringslova.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak hvor anledningen til å markere norske tradisjoner, deriblant avholdelse av skolegudstjenester, forankres i opplæringslova.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, viser til at Utdanningsdirektoratet i 2018 laget en egen veileder om skolegudstjenester. I denne står det blant annet:

«I Norge har mange skoler tradisjon for å la elever delta på gudstjeneste i skoletiden i forbindelse med høytider som blant annet jul og påske.»

I Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen kapittel 1.2 står det blant annet:

«Skolen skal gi elevene historisk og kulturell innsikt og forankring, og bidra til at hver elev kan ivareta og utvikle sin identitet i et inkluderende og mangfoldig fellesskap. [...] Å delta på gudstjeneste eller andre tradisjonelle feiringer av høytider kan være en del av dette.»

Flertallet mener at dette tydeliggjør skolens mulighetsrom og mener det ikke er behov for en ytterligere lovforankring av anledningen til skolegudstjenester og vil derfor ikke støtte forslaget fra Fremskrittspartiet.

Opplæring for barn og unge uten oppholdstillatelse

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre støtter forslaget om at barn og unge uten endelig oppholdstillatelse skal få rett til videregående opplæring for ungdom og forbedrende opplæring for voksne ut det skoleåret som begynner det kalenderåret de fyller 18 år.

Disse medlemmer understreker at alle barn har rett til en utdanning, og mener dette må gjelde uansett hva slags oppholdsstatus barnet har. I forslaget til ny opplæringslov gjelder retten til videregående opplæring bare fram til vedtak om avslag, men det kan i noen tilfeller ta lang tid før vedtaket effektueres. Mellom vedtak og utreise mister derfor unge uten oppholdstillatelse retten til videregående opplæring. Disse medlemmer ønsker at retten til videregående opplæring skal gjelde så lenge personene er i Norge, forutsatt at det er søkt om oppholdstillatelse.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Opplæringslova § 5-9 skal lyde:

§ 5-9 *Rett til videregående opplæring for dei som ikkje har opphaldsløyve*

Dei som ikkje har opphaldsløyve i Noreg, har rett til videregående opplæring ut det skoleåret som tar til det kalenderåret dei fyller 18 år. Dei som oppheld seg ulovleg i landet utan å ha søkt om opphaldsløyve, har likevel ikkje rett til videregående opplæring.»

«Opplæringslova § 18-10 skal lyde:

§ 18-10 *Rett til opplæring for vaksne som ikkje har opphaldsløyve*

Dei som ikkje har opphaldsløyve i Noreg, har rett til førebuaende opplæring for vaksne ut det skoleåret som tar til det kalenderåret dei fyller 18 år. Dei som oppheld seg ulovleg i landet utan å ha søkt om opphaldsløyve, har likevel ikkje rett til førebuaende opplæring for vaksne.

Dei som oppheld seg ulovleg i landet eller ventar på å få avgjort ein søknad om opphaldsløyve, har ikkje rett til videregående opplæring for vaksne.»

Forsøk

Komiteen viser til proposisjonen og forslaget om en videreføring av hjemmelen som gir departementet anledning til å godkjenne tidsavgrensede forsøk etter søknad fra kommuner og fylkeskommuner og til å ta initiativ til slike tidsavgrensede forsøk. Komiteen støtter dette og muligheten til å drive kvalitets- og skoleutvikling gjennom lokale og skolebaserte forsøk som kan gi verdifulle erfaringer både lokalt og nasjonalt. Komiteen merker seg presiseringen i lovforslaget om at forsøk ikke må svekke elevenes grunnleggende rettigheter, men tvert imot være faglig begrunnet til elevenes beste, og at forsøk skal evalueres og rapporteres. Komiteen støtter dette.

Komiteen viser for øvrig til at regjeringen har startet et arbeid med sikte på å etablere en egen ordning med frikommuneforsøk med hjemmel i forsøksloven og sektorlovgivningen, der kommuner og fylkeskommuner har blitt invitert til å søke om å delta i forsøk på utvalgte lovområder, der opplæring er et av de aktuelle områdene for ordningen.

3.2 Personalet i skolen

3.2.1 SKOLENS LEDELSE

Komiteen understreker viktigheten av god skoleledelse. Komiteen viser til at regjeringen foreslår å tydeliggjøre at en rektor kan lede flere skoler.

Komiteen mener stedlig og deltakende ledelse bidrar til å styrke skoleutviklingen og at behovene ved den enkelte skole følges best mulig opp. Regjeringen poengterer i Prop. 57 L (2022–2023) at rektorer må være daglig deltakende der de har ansvaret. Komiteen mener at en rektor fortrinnsvis skal lede en skole, men anerkjenner at det i særlige tilfeller kan gjøres unntak.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre understreker viktigheten av god skoleledelse og at skoleledere får gode muligheter for videreutdanning. I høringen til ny opplæringslov ble det foreslått å regulere at det skal legges til rette for studiepoenggivende utdanning i pedagogisk ledelse. Dette ble ikke fulgt opp i regjeringens forslag.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Opplæringslova § 17-2 tredje ledd skal lyde:

Kommunen og fylkeskommunen skal leggje til rette for at nytilsette rektorar kan ta studiepoenggivande utdanning i pedagogisk leiing innan tre år etter tilsetjinga, dersom dei ikkje har slik utdanning frå før.»

Disse medlemmer mener det samme gjelder ved private skoler og fremmer tilsvarende forslag i pri-

vatskolelova § 4-1 tredje ledd, se under 3.8 i innstillingen.

3.2.2 KOMPETANSEKRAV

Komiteen understreker viktigheten av at elevene møter en kvalifisert lærer i klasserommet. Godt kvalifiserte lærere er viktig for at vi som samfunn skal nå målene for elevene og skolen. Komiteen viser til at regjeringen har satt i gang et arbeid i dialog med partene for å vurdere om det bør gjøres endringer i reglene for tilsetning i lærerstillinger i skolen for i større grad å anerkjenne betydningen av lærerutdanningene. Komiteen viser til at det unntaksvis kan være nødvendig for kommunene og fylkeskommunene å ha et handlingsrom til å kunne gi et opplæringstilbud ved mangel på ønsket kompetanse. Komiteen mener det må være et klart mål at ansatte i lærerstilling skal være kvalifisert, og at regelverk og virkemidler må ses i sammenheng for å nå dette målet. Komiteen understreker viktigheten av dialog mellom partene og imøteser konkrete forslag fra regjeringen. Det er et mål at endringer kan iverksettes samtidig med de øvrige delene i opplæringslova.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, mener at riktig kompetanse er avgjørende for kvalitet og innhold i skolen. Flertallet viser videre til oppfølgingen av Etter- og videreutdanningsutvalgets NOU 2022:23, og oppfølgingen i samarbeid med partene. Flertallet mener det er viktig at endringer i kompetansekrav, herunder kompetansekrav for ansettelse i lærerstilling, forankres hos partene og ser frem til den videre oppfølgingen.

Krav til relevant kompetanse i undervisningsfag

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre mener det er viktig at elevene møter kvalifiserte lærere med faglig ferdypning. Regjeringen Solberg innførte derfor et krav om at alle som underviser i norsk, engelsk og matematikk skal ha faglig ferdypning. Under regjeringen Solberg var man i rute med å nå dette målet i løpet av 2025. Regjeringen Støre har imidlertid foreslått å reversere dette viktige kompetanseløftet for lærerne ved å gi unntak for lærere utdannet før 2014. Disse medlemmer står fast på regjeringen Solbergs kompetansekrav, og vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

«Opplæringslova § 17-4 andre ledd skal lyde:

Krava om relevant kompetanse i undervisningsfag gjeld ikkje for dei som er mellombels tilsette. Fram til 1. august 2025 har den som har fullført allmennlærerutdanninga, og den som før 1. januar 2014 oppfylte krava for tilsetjing i lærerstilling, dispensasjon frå krava om relevant kompetanse i undervisningsfag.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til at regjeringen vil fjerne den lite hensiktsmessige «avskiltingen» av erfarne lærere, som ble innført av regjeringen Solberg. Flertallet mener at alle lærere som har fullført og bestått lærerutdanning før 2014, skal ha sin kompetanse ansett som fullverdig.

Flertallet vil understreke at det fortsatt er klare kompetansekrav for å undervise. Dersom «avskiltingen» hadde blitt gjennomført, hadde over 21 000 lærere ikke vært kvalifisert til å undervise i fagene sine etter 2025, per 1. oktober 2020. I tillegg kommer «reservestykken» av lærere med lærerutdanning som ikke jobber i skolen, og som ville fått det enda vanskeligere med å returnere til klasserommet, og som utgjør rundt 40 000 lærere, ifølge en rapport fra TNS Gallup. Flertallet støtter derfor ikke Høyres forslag om å avskilte erfarne lærere.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i arbeidet med kvalifikasjonskrav til lærere komme tilbake til Stortinget med egen lovsak for å følge opp arbeidet, inkludere partene i skolen i arbeidet samt fremme forslag til endring av opplæringslova som slår fast krav om at skoleeierne må ansatte lærere med godkjent lærerutdanning i undervisningsstilling, samt hjemmel til forskrift som konkretiserer dette nærmere, inkludert at det kan gis dispensasjon for dette dersom det ikke er kvalifiserte søkere med godkjent lærerutdanning, og en betingelse om at den som settes, gjennomfører et kvalifiseringsløp.»

Disse medlemmer understreker at krav til relevant kompetanse i undervisningsfag også gjelder yrkesfaglig ferdypning, og at regjeringen må følge opp at ikke fylkene bruker dette som en salderingspost som i dag når de ikke setter av lærerressurser nok til oppfølging i faget.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at lav kompetanse i nynorsk blant lærere er en stor trussel mot nynorsken i skolen. Derfor er det viktig at forskriftene om lærerkompetanse nevner hvor viktig det er at alle lærere på 1. til 10. trinn har god undervisningskompetanse i både nynorsk og bokmål.

Kompetanse i individuelt tilrettelagt opplæring

Komiteen viser til at forskning dokumenterer klar sammenheng mellom fagkompetansen i spesialundervisningen og elevens læringsutbytte. Likevel er mangel på kompetanse hos den som gir spesialundervisning, en av hovedårsakene til at elevene ikke får hjelpen

de trenger. I praksis er det for ofte assistenter som blir brukt til å gi undervisning.

Komiteen viser til at de to unntakene som gjelder for kompetansekrav ved individuelt tilrettelagt opplæring er:

- Unntak fra kompetansekravene for tilsetning og undervisningsfag dersom det vil gi eleven bedre opplæring, og vedkommende har en universitets- eller høyskoleutdanning som gjør de særlig egnet til å ivareta behovene til eleven.
- Unntak fra kompetansekravene for undervisningsfag dersom en konkret vurdering av eleven og den individuelt tilrettede opplæringen tilsier det.

Komiteen viser til at unntakene fra kompetansekravene ved individuelt tilrettelagt opplæring er begrenset til personer som i større grad kan ivareta elevens særlige behov, enn en person som oppfyller de ordinære kompetansekravene.

Komiteen mener det er viktig at unntakene gir eleven bedre opplæring.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt vil understreke alvorligheten i at det er stor mangel på synspedagogisk kompetanse og tegnspråkkompetanse i skolen i dag. Dessverre medfører det at syns- og hørselshemmede undervises av personell som ikke innehar relevant kompetanse. For at disse elevene skal lykkes, så er de avhengige av undervisning fra personell med kompetanse på undervisning i og på tegnspråk og blindeskrift. For å kunne møte behovet her vil det være behov for kompetanseøknning, og utdanningene på disse områdene må løftes, slik som pedagogisk utdanning i tegnspråk og blindeskrift.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Opplæringslova § 17-1 skal lyde:
§ 17-1 *Krav om kompetanse i skolen*

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for rett og nødvendig kompetanse i skolen, inkludert syns- og audiopedagogisk kompetanse når skolen har elever som er synshemma eller hørselshemma.»

Andre yrkesgrupper i skolen

Komiteen konstaterer at det ikke foreslås krav om å ha flere konkrete yrkesgrupper med ulik kompetanse i skolen. Komiteen viser til at flere høringsinstanser har påpekt viktigheten av ulik kompetanse i «laget rundt eleven».

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Framskrittspartiet og Venstre, er enig i dette, men er

enig med departementet i at det ikke er nødvendig å regulere dette i loven.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt etterlyser, på linje med LO og flere forbunds innspill, en lovregulering av krav til andre yrkesgrupper og kompetanse i skolen, slik som helse- og sosialfaglig kompetanse. Dette er viktig for å kunne styrke det såkalte «laget rundt eleven». Disse medlemmer viser til innspill fra Landsorganisasjonen i Norge som etterlyser en eksplisitt benevnning av helsesykepleier, sosialfaglig personale, miljøarbeidere og barne- og ungdomsarbeidere. De påpeker at en lovregulering vil bidra til å synliggjøre viktige yrkesgruppers plass i skolen.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme et forslag til endring i opplæringslova hvor det fremsettes krav til andre yrkesgrupper og kompetanse i skolen, slik som helse- og sosialfaglig kompetanse.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til Prop. 57 L (2022–2023) som framhever de ulike høringsinstansene som påpeker viktigheten av å ha ulik kompetanse i skolen. Disse medlemmer ser likevel ikke grunn til å regulere særskilt hvilken kompetanse som skolen skal ha, da det kan variere etter behovet hos elevene og ved den enkelte skole. Disse medlemmer viser til at det generelle kravet i forslaget § 17-1 om at kommunen og fylkeskommunen har ansvar for å ha den rette og nødvendige kompetansen, vil innebære at skolene må sørge for rett og ulik kompetanse.

3.2.3 DET FAGLIGE ANSVARET FOR OPPLÆRINGEN

Komiteen viser til at opplæringslovutvalget pekte på at det var nødvendig å innføre en bestemmelse i opplæringslova som understreker og presiserer lærerens faglige ansvar for opplæringen. En slik bestemmelse vil kunne bøte på noe av utfordringen med at elevene ikke får innfridd retten til minstetimetall. I høringen til ny opplæringslov ble det bedt om innspill til om en slik bestemmelse bør innføres.

Opplæringslovutvalgets forslag lød:

«Berre lærarar kan ha det faglege ansvaret for opplæringa. Det faglege ansvaret inneber å førebu og følgje opp opplæringa og som hovudregel å vere til stades saman med elevane i opplæringa. Anna personale kan hjelpe til i opplæringa.»

Komiteen viser til proposisjonen, hvor departementet skriver at en slik bestemmelse kan:

«gi bedre føresetnader for at retten elevane har til ei forsvarleg opplæring, og at retten til vurdering blir oppfylte.»

Komiteen er enig i dette, og konstaterer at en slik bestemmelse ikke foreslås innført nå med begrunnelse at det er behov for å ytterligere utrede konsekvensene.

Komiteen mener at en slik bestemmelse bør innføres, men anerkjenner behov for å se nærmere på eventuelle unntak fra hovedregelen. Komiteen ber regjeringen komme tilbake med forslag sammen med forslag om endringer i reglene for tilsetning av lærere.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til proposisjonen pkt. 50.5.9, som redegjør for hvorfor en slik bestemmelse ikke er forslått nå. Disse medlemmer er enig i dette, og konstaterer at en slik bestemmelse ikke foreslås innført nå. Som påpekt i proposisjonen er det flere grunner til at en slik regel ikke foreslås innført, blant annet vet man for lite om konsekvensene. Disse medlemmer anerkjenner likevel behovet for å se nærmere på om det bør foreslås regler som kan tydeliggjøre ansvaret for opplæringen, og ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt merker seg at regjeringen utsetter diskusjonen og arbeidet med kompetansekrav til lærere. Disse medlemmer viser til at diskusjonen har versert og vært en kilde til konflikt i flere tiår, og behøver en løsning. Etter disse medlemmers syn vil en riktig løsning for elevene, for lærerne, for de øvrige profesjonene i skoleverket og for rekrutteringen til læreryrket i framtida være at det gjøres tydelig at bare lærerutdannede kan tilsettes som lærere.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om lovfesting av at bare læreren kan ha det faglige ansvaret for opplæringen. Det skal presiseres at det faglige ansvaret innebærer å forberede og følge opp opplæringen og som hovedregel å være til stede sammen med eleven i opplæringa. Annet personale kan hjelpe til med opplæringa.»

3.3 Andre tjenester

3.3.1 SKOLEFRITIDSORDNING OG LEKSEHJELP

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, merker seg at det fortsatt skal lovfestes at kommunene har en plikt til å ha et tilbud om skolefritidsordning (SFO). Høsten 2022 innførte regjeringen Støre, sammen med Sosialistisk Venstreparti, gratis halvdagsplass i SFO for alle førsteklasinger. Med

billigere SFO for førsteklasingene har antall barn i SFO økt. Nå deltar hele 92 prosent av førsteklasingene, en økning fra 83 prosent høsten 2021. Fra høsten 2023 vil ordningen med 12 timer gratis SFO i uka utvides til elevene på 2. trinn. Flertallet mener dette er en viktig politisk prioritering som bidrar til at alle barn får ta del i fellesskapet som SFO er, og det bidrar til å utjevne forskjeller.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt vil understreke at SFO er en helt vesentlig del av barns læringshverdag. I 2022 gikk så mye som 92 prosent av alle førsteklasinger på SFO. Selv om kommunene har en lovpålagt plikt til å ha et tilbud om SFO, stilles det få krav til innhold. Disse medlemmer mener det pedagogiske og sosiale potensialet i SFO i for stor grad står uutnyttet. SFO kan være en viktig bidragsyter i å styrke det sosiale fellesskapet og læringsfellesskapet ved skolen, gjennom den viktige frileken og for praktiske oppgaver som kan gi mange elever viktig mestringsfølelse.

Disse medlemmer mener det bør være en selvfølge at barn med særskilte behov må ha krav på de samme ressurser i SFO-tiden som i skoletiden. I dag er det flere elever som har 1:1 i undervisningstiden som ikke har ekstra ressurser i SFO-tiden. Da SFO har få ansatte i forhold til barn, mener disse medlemmer det er åpenbart at det ikke er mulig å gi disse barna et godt og inkluderende tilbud. Dagens lovtekst og teksten i forslaget til ny lov om tilpasning til funksjonsevne oppfylles ikke i dag, men håndteres gjennom ekskluderende tiltak som fører til at disse barna segregeres fra de andre. Disse medlemmer mener evalueringen av paragrafen fra 2018 viser at den ikke er tilstrekkelig og må styrkes i ny opplæringslov.

Til sist vil disse medlemmer henvise til at erfaringene med rammeplanen tilsier at det er behov for å øke kompetanse og bemanning i SFO. Et SFO-tilbud som bidrar til et godt og trygt leke- og læringsmiljø krever nok bemanning med ansatte i hele stillinger, som har tid til planlegging, medvirkning, samarbeid og utviklingsarbeid. Disse medlemmer mener det er avgjørende at hele laget i oppvekstsektoren får tilbud om etter- og videreutdanning.

Disse medlemmer mener også at retten til deltagelse i SFO må styrkes og fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av opplæringslova, hvor skolefritidsordningen (SFO) får et eget kapittel i loven.

- Elementer i dette kapittelet skal være at
- elever i 1.–4. trinn har en lovfestet rett til SFO,
  - SFO må ha ansatte som har kompetanse til å drive et forsvarlig tilbud i tråd med målene i rammeplanen, og som har praktisk-pedagogisk kompetanse om

forhold som gjelder elevene, arbeidet med det sosiale miljøet og skadeforebygging,

- leder av SFO skal ikke skal regnes med i grunnbemanningen av SFO, og
- ressursene som følger barn med vedtak om særskilt tilrettelegging i skoletiden, skal følge barnet over i SFO.»

Disse medlemmer vil understreke at SFO er en integrert del av opplæringstilbudet i skolen. Å sette ut en del av opplæringstilbudet til private drivere er problematisk både av pedagogiske, organisatoriske og politiske årsaker. I kommuner med ressursknapphet vil det å sette ut SFO-driften til private kunne være en økonomisk salderingspost, som både gjør at skolen mister den pedagogiske kontrollen over SFO, og at SFO-driften primært motiveres av økonomisk profitt. Disse medlemmer mener dette er svært uheldig for det totale tilbudet og vil derfor stemme mot forslaget til § 4-5 fjerde ledd.

3.3.2 SKOLEBIBLIOTEK

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, anerkjenner skolebibliotek som en viktig arena for læring og leselyst. Flertallet framhever at elever skal ha tilgang på skolebibliotek.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, viser til at ny opplæringslov viderefører at elevene skal ha tilgang til skolebibliotek, og en forskriftshjemmel. Dette flertallet viser til regjeringens stimulering av skolebibliotek og arbeidet med en leselyststrategi som bidrar oppunder dette.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt vil slå fast at skolebibliotek er en del av skolens pedagogiske rammeverk, men i praksis er en salderingspost på mange skolebudsjetter. Mange elever har ikke tilgang på skolebibliotek, og mange heller ikke på bibliotekfaglig kompetanse.

Disse medlemmer henviser til at forskning har vist at systematisk bruk av skolebibliotek i opplæringen har positiv innvirkning på elevenes læring og leseferdigheter, og bidrar til å utjevne sosiale forskjeller. Skolebiblioteket kan brukes til alternativ pensum, lære om kildekritikk og utvikle elevenes forståelse for digitale verktøy.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Opplæringslova § 15-5 skal lyde:

§ 15-5 *Skolebibliotek*

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at elevene har tilgang til eit skolebibliotek, eller at skolen

har avtalefesta samarbeid med eit anna bibliotek. Eit skolebibliotek skal tilby aktuelle medium og vere tilgjengeleg for elevar og lærarar i skoletida.

Eit skolebibliotek har som formål å fremje elevane sin lese-, medie- og informasjonskompetanse og skal vere ein integrert del av skolen sitt pedagogiske virke.»

Komiteens medlem fra Venstre viser til at skolebibliotekene spiller en viktig rolle i å skape leseglede og interesse for bøker blant barn i skolen, og vil styrke kvaliteten ved skolebibliotekene og sikre et godt skolebibliotektilbud ved alle skoler.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Opplæringslova § 15-5 skal lyde:

§ 15-5 *Skolebibliotek*

Elevane skal ha tilgang til skolebibliotek. Skolebiblioteket skal vere ein integrert del av skolen sitt pedagogiske virke.

Departementet gir forskrift om skolebiblioteket sitt føremål, bruk og innhald.»

3.3.3 RÅDGIVNING

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet vil understreke viktigheten av å styrke rådgivnings- og veiledningstjenesten gjennom å legge til rette for en tverrfaglig rådgivertjeneste og samarbeid mellom skoleeier, ungdomsskole, rådgivertjenesten, den videregående skolen og arbeidslivet, og gjøre det enklere for yrkesgrupper med erfaring fra annet arbeidsliv å bli ansatt i skolen som rådgivere. Dette medlem mener det er viktig at karriereveilederne har innsikt i det praktiske, norske arbeidslivet, og det er særlig viktig at det legges til rette for at rådgiverne i større grad enn i dag kan trekke inn ressurser som finnes utenfor skolen i sitt daglige arbeid, slik at ungdom kan få råd basert på muligheter og behov i det norske utdannings- og arbeidsmarkedet. Dette medlem vil påpeke at det er viktig å øke kunnskapen om fagskoleutdanning i rådgivningstjenestene.

3.3.4 OPPFØLGINGSTJENESTEN

Komiteen viser til det viktige arbeidet oppfølgingstjenesten gjør for gruppen mellom 16 og 21 år som verken er i opplæring eller arbeid. Som følge av fullføringsreformen foreslås nå denne gruppen utvidet til det året de fyller 24 år, jf. forslaget § 9-4. Komiteen støtter dette.

Komiteen viser videre til at det i proposisjonen tydeliggjøres at oppfølgingstjenesten også kan jobbe forebyggende, men at det må utredes nærmere om det skal være et krav at tjenesten skal jobbe forebyggende. Komiteen er kjent med at flere oppfølgingstjenester flere steder jobber forebyggende for å motvirke frafall i opplæringen.

Komiteen ber regjeringen utrede dette spørsmålet videre og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Komiteen er glade for at oppfølgingstjenestens målgruppe utvides fra 16 til 21 år, til 24 år i den nye loven. Komiteen mener at det også må vurderes å lovfeste at oppfølgingstjenesten skal jobbe forebyggende. Videre mener komiteen at det bør vurderes å utvide målgruppen til å omfatte 10. klasse, slik at oppfølgings-tjenesten kan starte arbeidet med å følge opp elever som står i fare for å droppe ut allerede i overgangen mellom ungdomsskolen og videregående skole.

På denne bakgrunn fremmer komiteen følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i den varslede stortingsmeldingen om 5. til 10. trinn vurdere å utvide oppfølgingstjenestens målgruppe til også å omfatte elever på 10. trinn.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre vil framheve at oppfølgingstjenesten har en samfunnskritisk rolle i å tilrettelegge for at flest mulig fullfører videregående opplæring. Den fylkeskommunale organiseringen av oppfølgingstjenesten er i praksis svært forskjellig ulike steder i landet. Disse medlemmer støtter utvidelsen av målgruppen, men vil bemerke at det estimert økte ressursbehovet på 17 mill. kroner kan synes lavt, gitt at behovene for tiltak for den utvidede gruppen ikke er kjent, og kan variere betydelig med geografi. Disse medlemmer legger til grunn at regjeringen vil komme tilbake med et oppjustert anslag ved neste statsbudsjett dersom tilbakemeldingen fra praksisfeltet og fylkeskommunene tilsier at behovene er større.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at oppfølgingstjenestens målgruppe er de som ikke er i arbeid eller utdanning. Mange unge i alderen 16–24 år som er i arbeid, kan likevel ha en svak tilknytning til arbeidslivet, for eksempel ved bare å være i arbeid noen få timer i løpet av en uke, og kan derfor ha behov for oppfølging om utdanningsveien videre. Enkelte av de unge utenfor målgruppen kan dessuten ha arbeid i en bedrift som også er lærebedrift, noe som kan styrke mulighetene for å gjennomføre videregående opplæring dersom ungdommene får oppfølging.

Flertallet viser videre til at det i dag er over 3 000 ungdommer mellom 18 og 21 år som er i oppfølgings-tjenestens målgruppe og som er registrert i Nav. Et godt samarbeid mellom Nav og oppfølgingstjenesten om rask avklaring av disse personene kan dermed bidra til at flere i denne gruppen kommer i opplæring eller arbeid.

Flertallet ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en nærmere vurdering av hvordan oppfølgingstjenesten kan bidra til at flere unge kommer i arbeid eller utdanning, blant annet gjennom samarbeid med Nav, oppfølging av unge med svak tilknytning til arbeidslivet og likere rettigheter som ungdommene i opplæring.

Komiteens medlem fra Venstre ser at det kan være fordelaktig for å få flere ungdommer i arbeid eller utdanning, om ungdommene i målgruppen til oppfølgingstjenesten sidestilles med elever i videregående opplæring når det gjelder rett til PP-tjenesten, skyss, forsikringer, dekning av utgifter i forbindelse med arbeidstrening og tilgang til digitale arenaer som elever og lærlinger benytter i videregående opplæring.

3.3.5 SKOLETUR MED OVERNATTING

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, viser til at krav om leirskole eller tilsvarende skoletur ble innlemmet i opplæringslova i 2019. Alt i 2002 ble kommunene kompensert for utgifter til en slik skoletur, da gratisprinsippet for grunnskolen ble innført. I tillegg ble det øremerkede tilskuddet som tidligere ble delt ut av regjeringen, lagt over på rammetilskuddet til kommunene i 2020. Flertallet framhever den betydningen og muligheten for tre eller flere sammenhengende overnattinger har for elevs samhold, mestring og utvikling.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til Hurdalsplattformen, der det slås fast at leirskole fortsatt skal forankres i opplæringslova. Disse medlemmer merker seg at loven omtaler et minimum på tre overnattinger, og vil vektlegge betydningen et godt leirskoleopphold har for utvikling av skolemiljøet, praktisk læring og mestring for elevgruppa samla, samt utvikling av enkeltelever som kan ha et ekstra stort utbytte av læring i et annet miljø enn ordinær skole og opplæring gir rom for.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til regjeringens forslag om å videreføre dagens regler for leirskole. Disse medlemmer viser til høringsvar fra Foreldreutvalet for grunnopplæringa (FUG), enkelte kommuner og leirskoler, Norsk Leirskoleforening, Friluftsrådernes Landsforbund og Norsk friluftsliv, som ønsker to justeringer av dagens lov: å øke kravet fra minstekravet på 3 til 4 dager sammenhengende tur, slik at alle får tilbud om en hel skoleuke på tur, og at formuleringen om «annan skoletur» som et alternativ til «leirskole», blir fjernet.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Opplæringslova § 4-6 skal lyde:

§ 4-6 Leirskoleopphald

Kommunen skal som ein del av grunnskoleopplæringa tilby elevane leirskoleopphald med minst fire overnattingar i samanheng.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at leirskoletilbudet ble lovfestet i 2019 som en konsekvens av Jeløya-erklæringen, jf. Prop. 88 L (2018–2019) og Innst. 298 L (2018–2019). Disse medlemmer mener det er positivt at elevene får opplæring på en annen læringsarena enn skolen, og ser at skoleturer med overnatting både kan styrke det sosiale miljøet i klassen og bidra til økt motivasjon for læring hos elevene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre viser til at utgangspunktet for en skoletur med overnatting er at det inkluderer fire overnattinger, men at lovens krav bare er tre overnattinger. Utviklingen ser ut til å gå i retning av at flere kommuner legger seg på lovens minstekrav i stedet for å tilby en hel skoleuke. Disse medlemmer ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en analyse av utviklingen og en ny vurdering av behovet for å endre lovens minstekrav.

3.3.6 KULTURSKOLE

Komiteen støtter at kulturskolen fortsatt forankres i opplæringslova, og at det kommer på plass en egen formålsparagraf om kulturskolen, jf. lovforslaget kapittel 26. Dette er en god oppfølging av Meld. St. 18 (2020–2021) Oppleve, skape, dele – Kunst og kultur for, med og av barn og unge.

Komiteen viser til at kulturskole er benevnningen som nå erstatter musikk- og kulturskole i opplæringslova. Det blir et eget kapittel om kulturskolen i loven, og formålet med kulturskolen blir lovfestet.

Komiteen vil framheve at opplæring i kulturelle og kunstneriske uttrykk er viktig for å gi barn motivasjon og mestring.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, framhever at det er viktig å ha lovregulering av kulturskolen i opplæringslova på grunn av det tette båndet mellom kulturskolen og skolen, til tross for at NOU 2019:23 Ny Opplæringslov foreslo å flytte regelen over til kulturloven. Flertallet vil vise til at kulturskolen er viktig for rekruttering av barn og unge til kulturlivet, og at kulturell utfoldelse bidrar til å utvide perspektiv, toleranse og holdninger hos barn. Flertallet mener målet om estetisk, sosial og kulturell kompetanse og evne til kritisk refleksjon og selvstendige valg – gjennom aktiviteter rettet mot både bredden og talentene av kulturskole-

elever – ivaretas i ny opplæringslov og underliggende føringer, og er viktig for å bygge karakter og dannelse individuelt og i fellesskap.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at kulturskolen foreslås videreført i forslag til ny lov som et eget lovfestet skoleslag. Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår i loven at kulturskolen kun skal tilby «aktiviteter», og at dette ikke formuleres som opplæring. For å styrke kulturskolen som skoleslag vil disse medlemmer, i tråd med innspill fra Creo og Norsk Kulturskoleråd fremme forslag om at opplæring tas inn i bestemmelsen første ledd.

Disse medlemmer mener det er viktig å sikre kvaliteten i kulturskolen. I tråd med innspill fra Creo, ønsker disse medlemmer å foreslå at departementet i forskriftshjemmel kan fastsette rammeplan for kulturskolen.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Opplæringslova § 26-2 skal lyde:

§ 26-2 Formålet med kulturskolen

Kulturskolen skal leggje til rette for at barn og unge får opplæring samt moglegheit til å delta i ulike aktiviteter der dei kan oppleve, skape og formidle kulturelle og kunstneriske uttrykk, i eit trygt og godt skolemiljø.

Departementet kan gi nærmare forskrift om rammeplan for kulturskolen.»

Disse medlemmer ønsker en innholdsmessig sterkere lov for kulturskolen, hvor det stilles krav til kompetanse og ledelse for kulturskolen, i tråd med innspill fra Creo.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Opplæringslova § 26-3 skal lyde:

§ 26-3 Krav til kulturskolens leiing og kompetanse for å bli tilsett i kulturskolen

Kulturskolen skal ha ein rektor som har ansvaret for kulturskolens verksemd. Rektor skal ha pedagogisk og kulturfagleg høgare utdanning i eit eller fleire av kulturskolens fag. Kommunen kan i særlege tilfelle gi midlertidig dispensasjon frå kompetansekravet. Det kan knytast vilkår til dispensasjonen.

Det pedagogiske personalet skal som hovudregel ha fagleg relevant høgare utdanning. Kommunen kan fråvike dette kravet dersom arbeidstakaren har tilsvarende realkompetanse.»

Komiteens medlem fra Venstre viser til Meld. St. 18 (2020–2021), der regjeringen slo fast at formålet med kulturskolen er å gi et undervisningstilbud av høy faglig og pedagogisk kvalitet.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Opplæringslova § 26-2 skal lyde:
§ 26-2 *Formålet med kulturskolen*

Kulturskolen skal leggje til rette for at elevane får eit opplæringstilbod samt moglegheit til å delta i ulike aktivitetar der dei får lære, oppleve, skape og formidle kulturelle og kunstnariske uttrykk, i eit trygt og godt skolemiljø.»

3.3.7 SAMARBEID MED ANDRE VELFERDSTJENESTER

Komiteen understreker viktigheten av godt samarbeid mellom velferdstjenestene for å sikre en god oppfølging av barn, unge og deres familier. Komiteen viser til Prop. 100 L (2020–2021) Endringer i velferdslovgivningen (samarbeid, samordning og barnekoordinator), jf. Innst. 581 L (2020–2021). Lovendringene skal bidra til bedre samordning av tjenestene. Skolene, SFO og PP-tjenesten skal samarbeide med andre tjenester dersom dette er nødvendig for å gi eleven et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Komiteen mener det er viktig å følge med på om dette følges opp i praksis.

Komiteen viser videre til at det fra høsten 2018 ble innført en plikt til samarbeid mellom barnehage, skole og SFO for å sikre barna en trygg overgang, jf. Prop. 67 L (2017–2018), jf. Innst. 319 L (2017–2018) Endringer i barnehageloven mv. (minimumsnorm for grunnbemanning, plikt til å samarbeide om barnas overgang fra barnehage til skole og SFO mv.). Komiteen viser til at disse reglene videreføres, men at kravet til at det skal utarbeides en plan tas vekk. Komiteen mener det sentrale er at lovkravet ivaretas, men understreker at å utarbeide en plan ofte vil være et godt verktøy.

3.4 Grunnskoleopplæring

3.4.1 RETT OG PLIKT TIL OPPLÆRING

Komiteen viser til at retten til offentlig grunnskoleopplæring videreføres fra det året barnet fyller 6 år til de har avsluttet det 10. trinnet. Plikten til grunnskoleopplæring og gratisprinsippet videreføres også. Komiteen støtter dette.

Rett og plikt til grunnskoleopplæring

Komiteen viser til at det foreslås å videreføre reglene om at barn som kommer til Norge, skal plasseres på det trinnet som passer med alderen, men at kommunen kan gjøre unntak der en konkret vurdering viser at barnet bør plasseres på et lavere trinn, jf. forslaget § 2-1 andre ledd. Det kommer frem av proposisjonen at barn som kommer til Norge, også kan plasseres på et høyere trinn, men at det i så tilfelle følger av reglene i § 2-2 tredje ledd om forsering. Denne vurderingen krever blant annet sakkyndig vurdering.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre mener det er riktig at hovedregelen skal være at barn som kommer til Norge, skal plasseres på det trinnet som passer med alderen, men ønsker å synliggjøre at en konkret vurdering kan føre til at eleven plasseres på enten et høyere eller lavere trinn. Disse medlemmer ber regjeringen vurdere å fremme forslag om at ordlyden i § 2-1 andre ledd endres til at barnet plasseres på et «annet» trinn.

Disse medlemmer viser til at reglene om fritak fra opplæringsplikten også omfatter muligheten til å forsere opplæringen, altså å hoppe over et eller flere trinn, og i noen tilfeller la elever gå et trinn om igjen. Dessuten hjemler unntaket muligheten til å tilby et eller flere skoleår for elever som ikke har fullført grunnskolen. Dette gir skolene mulighet til å sikre faglig tilpassning i tråd med elevens faglige nivå og utvikling, i samråd med foresatte og eleven selv.

Disse medlemmer støtter videreføringen av disse mulighetene i ny opplæringslov § 2-2 tredje ledd, men mener at denne muligheten bør synliggjøres bedre for skoler som sliter med å tilpasse undervisningen til elevenes faglige nivå. En variant av dette kan være å la elever hospitere i høyere eller lavere trinn i enkeltfag, noe som bør praktiseres i større grad enn i dag. I vurderingen av slike ordninger bør det legges vesentlig vekt på elevens eget ønske.

Disse medlemmer viser til at det foreslås å videreføre kommunens mulighet til å gi permisjon fra opplæringen dersom eleven samlet sett får en opplæring som er forsvarlig. Kommunen skal selv gi regler om dette i forskrift. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at elever ikke tas ut av opplæringen for ofte og over lengre tid på grunn av ferier og andre ikke-pedagogiske formål.

Utsatt og tidlig skolestart

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til at om lag 40 høringsinstanser har uttalt seg om forslaget om å ta bort sakkyndig vurdering før det blir gjort vedtak om tidlig eller utsatt skolestart. 21 høringsinstanser støtter ikke forslaget. Flertallet deler Barneombudet, Statped og Elevorganisasjonen, med flere, sin vurdering. Vedtak om utsatt eller tidlig skolestart er en viktig beslutning som påvirker hele barnets utdanningsløp. Flertallet mener at å fjerne kravet om sakkyndig vurdering kan svekke rettsikkerheten til elevene. Flertallet støtter forslaget i proposisjonen som innebærer å videreføre krav om sakkyndig vurdering før kommune og fylkeskommune kan gjøre vedtak om tidlig eller utsatt skolestart.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at opp-

læringslovutvalget foreslo å fjerne kravet til sakkyndig vurdering for vedtak om utsatt og tidlig skolestart. Dette ble fulgt opp i høringen til ny opplæringslov hvor departementet pekte på at det ikke er nødvendig med sakkyndig vurdering i alle saker om utsatt og tidlig skolestart:

«I mange tilfeller vil barnehagen, og eventuelt andre offentlige eller private instanser, ha god kjennskap til barnets utvikling både faglig og sosialt før skolestart. Sammen med barnets og foreldrenes mening vil dette i mange tilfeller være tilstrekkelig til å gi kommunene et forsvarlig grunnlag for å fatte riktige og gode avgjørelser. At kravet ikke videreføres, er ikke til hinder for at kommunene innhenter sakkyndige vurderinger.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre er enig i dette, men understreker at de aller fleste barn fortsatt skal begynne på skolen det kalenderåret de fyller 6 år, og at det i utgangspunktet vil være til barnets beste.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre fremmer følgende forslag:

«Opplæringslova § 2-4 skal lyde:

§ 2-4 *Utsett og tidleg skolestart*

Kommunen skal la eit barn byrje på skolen det året barnet fyller sju år, dersom foreldra søkjer om det eller samtykkjer og gode grunnar talar for det.

Kommunen skal la eit barn byrje på skolen det året barnet fyller fem år, dersom foreldra søkjer om det eller samtykkjer og særlege grunnar talar for det.

I vurderinga etter første og andre ledd skal kommunen leggje særleg vekt på kva føresetnader barnet har for læring og for utvikling av sosial samkjensle.»

Hjemmeundervisning

Komiteen viser til at det følger av loven at det er en opplæringsplikt, men ikke en skoleplikt i Norge. Regler i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) og Barnekonvensjonen innebærer at foreldre har rett til å velge en opplæring til sine barn som er i tråd med deres etiske eller religiøse overbevisning. Folkeretten gir likevel staten en rett til å kreve en minstandard på opplæringen. Komiteen viser til at det kan være ulike årsaker til at noen velger hjemmeundervisning.

Komiteen understreker imidlertid viktigheten av at hjemmeundervisning rammes inn slik at barn og unges rett til opplæring ivaretas på en god måte. Komiteen støtter at det innføres en meldeplikt til kommunen før oppstart av hjemmeundervisning, og at det skal føres tilsyn med opplæringen innen tre måneder etter at opplæringen har startet. Komiteen mener det er viktig at den som fører tilsyn, får møte barnet, og understre-

ker at det må legges til grunn med mindre særskilte hensyn tilsier noe annet.

3.5 Videregående opplæring

3.5.1 RETT TIL VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

Komiteen viser til forslaget om ikke å videreføre reglene om hvilken kompetanse videregående opplæring skal lede frem til, men i stedet regulere hva den videregående opplæringen består av. Komiteen støtter dette, men understreker at det ikke må innebære en svekkelse av ordningene for praksisbrevkandidater og lærekandidater innen fag- og yrkesopplæringen.

Komiteen ber departementet følge med på dette, og eventuelt iverksette andre tiltak som kan styrke de alternative opplæringsløpene. Det vises i den forbindelse blant annet til Innst. 244 S (2022–2023), jf. Dokument 8:99 S (2022–2023), om å styrke lærekandidatordningen og gjøre den tilgjengelig for flere.

Fullføringsrett

Komiteen viser til at rekordmange nå fullfører videregående skole. Med et arbeidsliv som stiller stadig økende krav til formell kompetanse, er fullført videregående skole en viktig døråpner til jobb og videre utdanning. Med Fullføringsreformen, Meld. St. 21 (2020–2021) Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden, jf. Innst. 585 S (2020–2021), som ble vedtatt i Stortinget våren 2021, kom en historisk utvidelse av retten til videregående utdanning. Med lovendringen som følger av ny opplæringslov, utvides retten til videregående opplæring for ungdom og voksne, slik at den gjelder frem til den enkelte har oppnådd studie- eller yrkeskompetanse. Komiteen støtter dette.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at Stortinget i flere omganger har gått aktivt inn for å styrke videregående opplæring, elevenes rettigheter og muligheter, og posisjonen til både yrkesfaglige og studieforberedende utdanningsprogram. Både i Innst. 370 (2019–2020) ved behandling av Meld. St. 14 (2019–2020) Kompetansereformen – Lære hele livet og i Innst. 585 (2020–2021) ved behandling av Meld. St. 21 (2020–2021) Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden, gikk Arbeiderpartiet og Senterpartiet aktivt inn for tiltak som sikrer alle elever, voksne som unge, mulighet til å fullføre. Disse medlemmer viser til at Høyre gjentar målet om at 9 av 10 skal fullføre, til tross for at fullføringsretten tilfaller alle. Under Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen styrkes fylkeskommunenes økonomi og rammene for videregående skole for øvrig, og alle elever skal møte arbeids- og samfunnsliv med en form for kvalifisering fra videregående skole. Disse medlemmer imøteser videre arbeid med den varslede

stortingsmeldingen om 5. til 10. trinn (Ungdomsmeldingen), og flere grep for å utvikle virkemidler som kan styrke elevers muligheter for å fullføre videregående. Med fullføringsrett og yrkesfaglig rekvalifiseringsrett følger det også et ansvar om å gi elevene bedre vilkår for å fullføre videregående skolegang.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet mener det er avgjørende at hver enkelt elev er kvalifisert for tilbudet, både ved oppstarten og underveis i videregående opplæring. Det å ha tilstrekkelig grunnlag for å kunne nyttiggjøre seg opplæringen man får, må være et krav for å få elevplass. Det viktigste grunnlaget for fullføring av videregående opplæring legges før eleven begynner på videregående skole.

Dette medlem støtter intensjonen om at alle skal få en ny sjanse til å fullføre utdanningen. Dette medlem er imidlertid kritisk til den foreslåtte innretningen fra regjeringen hvor elever kan avbryte videregående underveis uten konsekvenser, da dette kan ha den utilsiktede konsekvens at flere velger å ta pauser i det videregående løpet og dermed avbryte utdanningen. Dette medlem er bekymret for at den foreslåtte endringen blir et incentiv til å ta pause fra videregående opplæring, med den konsekvens at færre fullfører innen normert tid og at flere faller fra.

Dette medlem vil også vise til NOU 2019:25 – Med rett til å mestre, hvor det slås fast at

«Elevene kan ikke ha en ubegrenset rett. En mulig måte å avgrense retten på er for eksempel å sette tak på antallet ganger den enkelte skal ha rett til ny opplæring i fag.»

På bakgrunn av dette fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med et nytt lovforslag vedrørende retten til å fullføre videregående, som hindrer en mulig utilsiktet konsekvens hvor flere velger å ta pauser i den videregående opplæringen istedenfor å fullføre innen normert tid, samt hindrer at flere faller fra.»

Yrkesfaglig rekvalifiseringsrett

Komiteen viser videre til at det også innføres en yrkesfaglig rekvalifiseringsrett. Denne retten begrenses imidlertid til bare å gjelde en ny yrkeskompetanse. Komiteen mener at i et arbeidsliv med stor omstillingsfart, kan det være behov for noen å omstille seg flere ganger. Komiteen ber departementet følge med på utviklingen, og løpende vurdere behovet for en ytterligere utvidelse. Komiteen hilser også velkommen at det nå innføres en tidsuavhengig rett til påbygging til generell studiekompetanse for de som har bestått fag- og yrkesopplæring. Samlet sett mener komiteen at disse

endringene øker elevenes valgmuligheter, og at de er i godt samsvar med arbeidslivets behov.

Overganger mellom opplæringsløp

Komiteen viser til at overgangene mellom ulike deler av opplæringsløpet er en sårbar fase for mange elever. Komiteen er derfor glad for at det som følge av Fullføringsreformen, foreslås en plikt for fylkeskommunene til å ha et opplæringstilbud i overgangen til videregående opplæring for elever som mangler faglige forutsetninger eller språklige forutsetninger til å delta i og å bestå videregående opplæring. Videre støtter komiteen at fylkeskommunene får en plikt til å sørge for at elevene får en trygg og god overgang fra grunnskolen til videregående opplæring. Komiteen understreker viktigheten av at kommunene og ungdomsskolene samarbeider godt med de videregående skolene for å legge til rette for dette. Komiteen mener at et sterkere samarbeid mellom ungdomsskolen og videregående skole også kan ha mange andre positive effekter som et bedre samarbeid om studie- og karriereveiledning, men også for å gi elevene på ungdomsskolen bedre muligheter til å forsere i fag.

Gratisprinsippet i videregående opplæring

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt vil framheve at gratisprinsippet kun kan hevdes å være et prinsipp hvis det er ufravikelig, på en måte som ikke åpner opp for annen praksis. Slik departementet selv refererte til i høringsnotatet, er det i dag slik at mange elever må legge ut store summer fra egne eller foreldrenes lommer på grunn av at stipendordningene ikke dekker alle utgiftene. Disse medlemmer mener dette er et praktisk og politisk problem som Stortinget på ingen måte kan skyve nedover til elever og foreldre. Det står i praksis for en så betydelig uthuling av gratisprinsippet at det knapt kan kalles et prinsipp.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Opplæringslova § 5-8 første ledd skal lyde:

Den videregående opplæringa skal vere gratis.»

Dimensjonering

Komiteen mener at riktig dimensjonering av opplæringstilbudet er viktig for å sikre arbeidslivets behov for arbeidskraft og kompetanse, men også for å øke elevenes muligheter for lærekontrakt og jobb etter endt utdanning. Komiteen støtter derfor forslaget om at det ved dimensjonering av det videregående opplæringstilbudet skal legges stor vekt på samfunnets behov for kompetanse.

Komiteen viser til lovforslaget, som innebærer at det nå blir lovfestet at samfunnets kompetansebehov

skal tillegges stor vekt ved dimensjoneringen av det videregående opplæringstilbudet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil påpeke at ved planlegging av antall plasser ved ulike tilbud må det tas hensyn til at elever ikke skal utdanne seg inn i en blindvei der de enten ikke får jobb, ikke får læreplass eller ikke får en fullgod mulighet til å fullføre og kvalifisere seg.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet vil påpeke viktigheten av at man baserer seg på de reelle søkertallene når klasser og linjer i videregående skole planlegges. Dette medlem mener det er viktig å inkludere alle som ønsker å gå de aktuelle videregående utdanningsløpene, og at kompetanseutvikling for ulike aldersgrupper og vekt på livslang læring er viktig for både enkeltmennesket og samfunnet. Også voksne søkere må telles med i elevtallet når fylkeskommunene tar avgjørelsene om å starte opp klasser eller ikke.

Dette medlem vil understreke viktigheten av at fylkeskommunen legger stor vekt på samfunnets behov for kompetanse i dimensjonering av utdanningstilbudet.

Dette medlem vil vise til at resultatene fra NHOs kompetansebarometer og SSBs kartlegginger gjennom en årrekke har vist at det er behov for et mer markeds- og verdiskapingsrettet utdanningstilbud. Flest bedrifter har behov for ansatte med utdanning fra yrkesfaglige programmer på videregående nivå, og en stor andel av bedriftene trenger folk med fagskoleutdanning.

Dette medlem mener det er viktig at flest mulig ungdommer får mulighet til å ta utdanninger som sikrer dem jobb, og at dette må gjenspeiles i reguleringene i opplæringslova.

3.5.2 OPPLÆRING I BEDRIFT

Komiteen viser til at det har vært en positiv utvikling i fagopplæringen gjennom flere år. Nå velger mer enn halvparten av elevene yrkesfag, og flere får lærekontrakt og fagbrev. Komiteen understreker viktigheten av at denne positive utviklingen må fortsette og forsterkes. Beregninger fra SSB anslår at det vil mangle 100 000 nye fagarbeidere i Norge innen 2035 og at det derfor er behov for å utdanne flere.

Komiteen merker seg at et klart flertall av læreplassene i Norge er i privat sektor og i konjunkturutsatte bransjer, og mener det er nødvendig med et tett og godt samarbeid mellom partene i arbeidslivet, fylkeskommunene og opplæringskontor for å lykkes med fag- og yrkesutdanningen i Norge.

Rett til læreplass

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til forslaget om å utvide retten til videregående opplæring til den enkelte har oppnådd studie- eller yrkeskompetanse. Målet er at alle som går inn i videregående opplæring, blir kvalifisert til læreplass, arbeid, utdanning og livslang læring. Disse medlemmer mener at forslaget om utvidet rett bidrar til dette. Disse medlemmer viser til at det er fylkeskommunen som har ansvar for å tilby opplæring frem til oppnådd studie- eller yrkeskompetanse. Dette gjelder også for de som har avsluttet den planlagte læretiden eller ikke får læreplass.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt støtter regjeringen i forslaget om å lovfeste en rett til å fullføre videregående skole. Disse medlemmer etterlyser at den samme retten fullt ut skal gjelde for yrkesfagselever. Departementet foreslår rett til VG3 eller fagbrev i skole, men erfaringene viser at fagbrev gjennom VG3 i skole ikke er et fullverdig alternativ til fagbrev gjennom læreplass.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem et forslag om endring av opplæringslova, hvor yrkesfagselever sikres en reell rett til læreplass, og hvor fylkeskommunen er pliktig til å starte opp et løp for å få elevene ut i lære fra starten av tredje skoleår dersom eleven ikke allerede har fått en læreplass.»

Opplæringskontorene

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, viser til at det i proposisjonen foreslås å regulere opplæringskontor som samarbeidsorgan. I dag velger 8 av 10 bedrifter å tilknytte seg et opplæringskontor, noe som utgjør i overkant av 40 000 lærlinger. Flertallet har merket seg at partene i arbeidslivet har støttet dette forslaget, men samtidig har bedt om en presisering av opplæringskontorenes adgang til å tegne og heve lærekontrakter og å være part i opplæringskontrakten. Flertallet støtter at opplæringskontor ikke skal regnes som lærebedrift, men reguleres som et samarbeidsorgan.

Komiteen mener imidlertid det er viktig at opplæringskontorene fortsatt kan få anledning til å være part i lærekontrakten og motta lærlingetilskudd som part i lærekontrakten. Opplæringskontorene binder skolen og arbeidslivet sammen, utover den direkte oppfølgingen av lærlingene. Komiteen peker på at rollen

som bindeledd er viktig for å formidle lærlinger og rekruttere flere lærebedrifter.

Komiteen viser til at læretilskuddet i dag kan utbetales til de som er part i opplæringskontrakten med lærlingen. Komiteen mener at det også fremover må være slik at bedrifter kan avtale at tilskuddet tildeles via et opplæringskontor når lærebedriften er tilsluttet et opplæringskontor.

I komiteens høring har det også kommet frem at det er klare kvalitetsforskjeller på opplæringskontorene, og flere opplæringskontor ønsker seg en tydeligere regulering for å sikre kvaliteten på tilbudet som gis til lærlingene. Komiteen vil be departementet i samarbeid med partene i arbeidslivet vurdere om det bør stilles minstekrav til opplæringskontorene i forskrift til opplæringslova.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, viser til at det i proposisjonen tydeliggjøres at opplæringskontorene ikke skal være regulert i loven som en lærebedrift, men som et samarbeidsorgan for lærebedrifter. Flertallet mener dette er viktig for å rydde opp i ansvarsforholdene mellom fylkeskommunen, lærebedrifter og opplæringskontor for de lovpålagte oppgavene som skal sikre lærlingene formidling til læreplass og opplæring i lærebedrift. Flertallet mener opplæringskontorene er viktige i formidling av lærlinger.

Flertallet viser til at fylkeskommunen kan inngå avtale med opplæringskontor om at de på oppdrag fra fylkeskommunen skal utføre oppgaver på vegne av disse, såfremt det ikke er snakk om myndighetsoppgaver som ikke kan delegeres gjennom avtale. Tilsvarende kan lærebedrifter inngå avtale med opplæringskontor om at de på oppdrag fra lærebedriften kan utføre oppgaver på vegne av disse. For å ikke etterlate tvil om at lærebedriften kan avtale at opplæringskontor kan inngå lærekontrakt og motta tilskudd på vegne av lærebedriften, foreslår flertallet å regulere dette direkte i loven. Flertallet peker videre på at ny lov ikke er til hinder for at opplæringskontorene fortsatt kan drive veiledning og formidling av lærebedrifter for fylkeskommunen. Det understrekes at reguleringen ikke innebærer en uttømmende liste av hvilke oppdrag opplæringskontorene kan ta etter avtale med lærebedrifter og fylkeskommuner.

Flertallet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Opplæringslova § 7-12 skal lyde:

§ 7-12 Samarbeidsorgan for lærebedrifter (opplæringskontor)

Lærebedrifter som er tilknyttet eit samarbeidsorgan for lærebedrifter, kan avtale at samarbeidsorganet inn-

går lærekontrakt etter § 7-2 og mottar tilskot etter § 7-8 på vegner av lærebedrifta.

Departementet kan gi forskrift om samarbeidsorgan for lærebedrifter.»

«Opplæringslova § 7-5 tredje ledd skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om godkjenning av lærebedrifter.»

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet merker det store engasjementet fra lærlingbedrifter og andre aktører over hele landet som frykter at regjeringens foreslåtte endringer vedrørende opplæringskontorene vil føre til økt byråkrati og færre lærlinger. Dette medlem merker seg at høringsinnspillene viser at det er et unisont krav fra bransjeforeninger og bedrifter om at opplæringskontorenes rolle ikke må svekkes.

Dette medlem vil understreke den viktige funksjonen opplæringskontorene har som bindeledd mellom skole og lærebedrifter, og som ressurs inn i bedriftene og for rekruttering av lærebedrifter. Opplæringskontorene er viktige for at små bedrifter skal kunne påta seg ansvaret for lærlinger og for å sikre læreplasser.

Dette medlem vil videreføre lovfesting av opplæringskontorene og godkjenning som lærebedrift, samt forsterke opplæringskontorenes funksjon som bindeledd mellom skolen og lærebedriftene.

Dette medlem går derfor inn for en videreføring av dagens lovtekst, og frykter at regjeringens foreslåtte endringer, samt andre kompromissløsninger, vil føre til mer byråkrati, mer tungvinte systemer og færre lærlinger. Dette medlem vil derfor subsidiært støtte flertallets kompromissforslag til ny §§ 7-12 og 7-5.

3.6 Grunnskoleopplæring og videregående opplæring for voksne

Komiteen er opptatte av krav til opplæring for livsmestring. Der voksne deltagere har stort utbytte av dette, må slik opplæring tilrettelegges kombinert med øvrig skolegang.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at dagens opplæringslov ikke inneholder regler om rådgivning for deltagere i voksenopplæring etter integreringsloven. Disse medlemmer mener at deltagere i voksenopplæring må ha tilgang på rådgivning om utdanning, yrkestilbud, yrkesvalg og sosiale spørsmål, på lik linje med barn og unge i det ordinære utdanningsløpet.

Disse medlemmer viser til at fullføringsreformen som innføres for voksne, gir mange muligheter som er vanskelig å holde oversikt over for den enkelte, derfor mener disse medlemmer at stedlig rådgiver vil kunne veilede og motivere til riktig utdanningsvalg.

Disse medlemmer viser til at regjeringen ikke foreslår å innføre krav om kontaktlærer for voksne i ny opplæringslov. Disse medlemmer er uenig i denne vurderingen og mener at deltager i voksenopplæringen har behov for kontaktlærer på lik linje med barn og unge i ordinært utdanningsløp. Disse medlemmer viser til Utdanningsforbundets høringsinnspill, der det pekes på at deltakergruppen er mer sammensatt enn tidligere, og mange har et stort behov for tettere oppfølging. Innvandrere utgjør en større del av voksenopplæringen enn før, og deltakergruppen preges av at mange har ulike morsmål, ulik kulturell bakgrunn og at en stor andel har svake norskkferdigheter. Flere har begrenset skolegang fra hjemlandet og noen sliter med traumer og psykiske lidelser etter flere år på flukt fra krig og vold. Andre deltar i voksenopplæringen fordi de trenger yrkeskompetanse for å få innpass i arbeidslivet, men mangler motivasjon og tilknytning til skolen. Årsaken kan være frafall og negative erfaringer med skolen da de var yngre. Felles for disse gruppene er at de trenger individuell og tett oppfølging av en fast lærer som kjenner dem, og som kan gi dem opplæring som er tilpasset deres behov. Kontaktlæreren har et hovedansvar for å følge opp den enkelte elev/deltaker, og er et fast holdpunkt som skaper trygghet og gir en oppfølging som den enkelte deltaker trenger.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fastsette i forskrift at elever som deltar i voksenopplæring, skal ha kontaktlærer.»

Disse medlemmer registrerer at det ikke kommer frem i forslaget til opplæringslov at voksenopplæringen skal ha pedagogisk rektor. Disse medlemmer mener dette er nødvendig for å sikre god pedagogisk ledelse og foreslår at dette sikres i forskriftene.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fastsette i forskrift at voksenopplæringen skal ha rektor med pedagogisk kompetanse, på lik linje med grunnskolen.»

3.7 Kommunens, fylkeskommunens og statens ansvar

3.7.1 KLAGERETT

Komiteen viser til at en rapport nylig, utarbeidet til Utdanningsdirektoratet «Kunnskapsgrunnlag om etterlevelse av opplæringsloven 2023», viser at regelverket etterlevelsen i saker om spesialundervisning er svært dårlig, og mange steder gis undervisningen av ufaglærte personer.

Barneombudet skriver i et skriftlig høringsinnspill til komiteen:

«I vår gjennomgang av klagesaker ser vi at manglende gjennomføring ofte viser seg etter at klagefristen på selve vedtaket har gått ut. For eksempel fordi timer fastsatt i vedtaket ikke blir gitt, at ufaglærte blir satt til å gi undervisning, at vikarer uten kompetanse blir satt inn og at elevene har manglende læringsutbytte.»

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om å komme tilbake til Stortinget med en vurdering av hvordan gjennomføring av vedtak om individuell tilrettelegging av opplæringen kan sikres, og påklages. I påvente av dette ber Stortinget regjeringen om å legge til grunn at manglende gjennomføring av individuell tilrettelegging av opplæringen fortsatt kan påklages til statsforvalteren.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, viser til at regjeringen foreslår å fjerne muligheten til å klage på manglende gjennomføring av spesialundervisning. Dette er i dag en ulovfestet ordning, som departementet i forrige høringsrunde vurderte å lovfeste. Forslaget ble støttet av blant annet Utdanningsdirektoratet og Barneombudet som mente det var nødvendig med en tydelig hjemmel som sikrer at elev eller foreldre kan klage på manglende etterlevelse av vedtaket.

Flertallet mener det er viktig å videreføre dagens forvaltningspraksis, som er beskrevet gjennom Utdanningsdirektoratets veileder Spesialundervisning punkt 7.8 om klage.

3.7.2 KVALITETSUTVIKLING OG TILSYN

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet framhever at opplæringslova legger de overordnede føringene for hva kvalitetsutviklingsarbeid skal bidra til i skolen og opplæring for øvrig. Skolens brede mandat gir et oppdrag både om danning og utdanning. Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen så et behov for å sette ned et utvalg som skulle vurdere kvalitetvurderingssystemet i skolen. Utvalget la i januar fram NOU 2023:1 Kvalitetsvurdering og kvalitetsutvikling i skolen – Et kunnskapsgrunnlag. I mandatet til utvalget er det blant annet vektlagt at arbeidet med kvalitetsutvikling i skolen skal støtte elevenes læring og utvikling, bidra til elevmedvirkning og inkludering, sterke profesjonsfelleskap, tillitsbasert styring, god skoleledelse og godt skoleeierskap. Systemet for kvalitetsutvikling bør ikke bidra til rangering og konkurranse eller til å snevre inn skolens pedagogiske praksis til det som er målbart, og arbeidet med kvalitetsut-

vikling i skolen bidrar til å redusere kvalitetsforskjeller og til mindre sosial og geografisk ulikhet.

Disse medlemmer vil påpeke at blant funnene i NOU 2023:1 er at det finnes mye tilgjengelig informasjon og data, men at det ikke er nok tid, kompetanse og kapasitet i dag til å tolke, sammenstille og ta kunnskapen som finnes, i bruk.

Disse medlemmer vil også trekke fram ekspertgruppen ledet av Sølvi Lillejord som la fram En skole for vår tid (2021), som blant annet påpekte:

«Ekspertgruppen mener at med innføringen av modell for lokal kompetanseutvikling, herunder desentralisert ordning for kompetanseutvikling og Oppfølgingsordningen, ligger forholdene til rette for å tydeliggjøre koblingene mellom skolebasert vurdering og skolebasert kompetanseutvikling, både for skoleeiere og for skoleledere.»

Disse medlemmer vil utover dette påpeke at opplæringslovutvalget i NOU 2019:23 Ny Opplæringslov foreslo ikke å videreføre kravet om en tilstandsrapport, men heller lovfeste et mer generelt utformet rapporteringskrav der kommunestyret og fylkestinget skal få informasjon om tilstanden i skolen minst én gang per år. Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen følger nå opp dette.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at det er store kvalitetsforskjeller i norsk skole, mellom fylker, kommuner, skoler og klasser. Disse medlemmer mener at for å lykkes med å løse utfordringene i skolen er vi avhengig av skoleeiere som legger til rette for at skoleleder og lærere har de rammene og den oppfølgingen de trenger for å jobbe strategisk og godt med kvalitetsutvikling i skolen.

Disse medlemmer mener kvalitet i skolen sikres gjennom langsiktig strategisk arbeid med tydelig faglig forankring og felles forståelse mellom eiere, ledere og lærere. I rapporten «Kultur for læring», skrevet av professor ved Høgskolen i Innlandet, Thomas Nordal, bemerkes det:

«Forskningen på skoleeierskap viser at kommuner som lykkes og får gode resultater, jobber på en måte som staten ikke kan regulere seg frem til. Statlige myndigheter kan legge til rette, men arbeidet må skje lokalt. Skoleeiere som lykkes kjennetegnes av en aktiv dialog fra klasserom til kommunestyre. De kjennetegnes av politiske myndigheter med engasjement og ambisjoner for utvikling av skolen.»

Disse medlemmer peker på at nettopp det å legge til rette for en aktiv dialog er noe som både må forventes og kreves av kommunene og fylkeskommunene. I gjeldende opplæringslov § 13-3 første ledd tredje punktum står det at «den årlege rapporten skal drøftas i kommunestyret og fylkestinget». Dette er foreslått fjer-

net i nytt forslag til lov § 17-12 fjerde ledd. Disse medlemmer mener det fremdeles bør fremkomme av loven en forventning om at informasjonen kommunestyret og fylkestinget får om læringsmiljøet, læringsresultatene og gjennomføringen til elevene, skal drøftes.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Opplæringslova § 17-12 fjerde ledd skal lyde:

Kommunestyret og fylkestinget skal minst én gang i året få informasjon om, og drøfte, læringsmiljøet, læringsresultata og gjennomføringa til elevane i opplæringa.»

Komiteens medlem fra Venstre mener retten til en fullgod opplæring på eget hovedmål er en grunnleggende rett i norsk skole. Denne retten har det i liten grad vært ført tilsyn med. Dette medlem legger derfor til grunn at tilsyn som gjelder språklige rettigheter, får større plass i de tilsynene statsforvalterne gjennomfører i årene framover.

3.8 Privatskolelova

Komiteen viser til at forslagene i proposisjonen i hovedsak er tilpasninger til endringer i opplæringslova. Komiteen viser videre til Prop. 98 L (2021–2022) og Innst. 404 L (2021–2022) hvor begrepene «frittstående skoler» og «friskoler» ble endret til benevnelsen «private skoler».

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, foreslår å endre opplæringslova § 1-6 andre ledd om timefordeling, se omtale under pkt. 3.1.3. Flertallet mener det bør være en tilsvarende fleksibilitet i privatskolelova og fremmer følgende forslag:

«Privatskolelova § 2-3 nytt tredje ledd første punktum skal lyde:

I grunnskolen kan opp til ti prosent av timane i kvart fag flyttast til andre fag eller brukast til særskilde tverrfaglege aktivitetar.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt foreslår også en endring i opplæringslova § 1-6 andre ledd, se omtale under pkt. 3.1.3. Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Privatskolelova § 2-3 tredje ledd første punktum skal lyde:

I grunnskolen og vidaregåande skolar kan opp til ti prosent av timane i kvart fag flyttast til andre fag eller brukast til særskilde tverrfaglege aktivitetar.»

Komiteen foreslår å regulere foreldreorganene i opplæringslova § 10-5 første ledd, se omtale under pkt.

3.1.8. Komiteen mener det bør være en tilsvarende regulering i privatskolelova og fremmer forslag om å videreføre innholdet i gjeldende privatskolelov § 5-4 første ledd i en ny bestemmelse i privatskolelova kap. 5A.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Privatskolelova § 5A-5 første ledd skal lyde:

Kvar grunnskole og vidaregåande skole skal ha eit elevråd som er valt av elevane ved skolen. Elevane kan velje å organisere seg på ein annan måte. Kvar grunnskole skal ha eit foreldreråd, der alle foreldre som har barn i skolen, er medlemmer. Foreldrerådet kan velje eit arbeidsutval. Skolens styre skal sørge for at det blir fastsett kva for andre brukarorgan skolane skal ha.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt foreslår endringer i bestemmelsen om skoledemokrati i opplæringslova §§ 10-4 og 10-5, se omtale under pkt. 3.1.8. Disse medlemmer mener det bør være en tilsvarende regulering i privatskolelova og fremmer følgende forslag:

«Privatskolelova § 5A-4 nytt andre ledd skal lyde:

Skolen skal leggje til rette for at alle elevane skal kunne ytre seg, og oppmuntre dei til å delta i skoledemokratiet. Skolen skal også hjelpe elevane og foreldra i arbeidet med skoledemokratiet.»

«Privatskolelova § 5A-5 nytt andre ledd skal lyde:

Elevane og foreldra skal vere representerte i fleirtal i minst eitt organ ved grunnskolar, og elevane skal vere representerte i fleirtal i minst eitt organ ved vidaregåande skolar.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt foreslår å endre bestemmelsen om intensiv opplæring i oppl. § 11-3, se omtale under 3.1.9. Disse medlemmer mener det bør være en tilsvarende endring i privatskolelova og fremmer følgende forslag:

«I privatskolelova skal ny § 3-4 d lyde:

§ 3-4 d *Forsterka innsats*

Skolen skal sørge for at elevar som har faglege utfordringar, raskt får forsterka innsats. Om det er til det beste for eleven, kan den forsterka innsatsen i ein kort periode givast som eineundervisning.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre foreslår en ny bestemmelse om intensiv opplæring i vidaregåande skole i opplæringslova § 11-4, se omtale under pkt. 3.1.9. Disse medlemmer mener det bør være en tilsvarende bestemmelse i privatskolelova og fremmer følgende forslag:

«I privatskolelova skal ny § 3-4 e lyde:

§ 3-4 e *Intensiv opplæring i vidaregåande opplæring*

I den vidaregåande opplæringa skal skolen sørge for at elevar som står i fare for ikkje å bestå fag, raskt får eigna intensiv opplæring. Dersom det er best for eleven, kan den intensive opplæringa i ein kort periode givast som eineundervisning.»

Disse medlemmer foreslår en endring i opplæringslova § 17-2 tredje ledd om studiepoenggivende utdanning i pedagogisk ledelse for nytilsatte rektorer, se omtale under pkt. 3.2.1. Disse medlemmer mener det bør være en tilsvarende bestemmelse i privatskolelova og fremmer følgende forslag:

«Privatskolelova § 4-1 nytt tredje ledd skal lyde:

Skolen skal leggje til rette for at nyttilsette rektorar kan ta studiepoenggivande utdanning i pedagogisk leiding innan tre år etter tilsetjinga, dersom dei ikkje har slik utdanning frå før.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at friskoler og privatskoler ikke er det samme, og mener at det var uheldig å endre navn på friskolelova. Disse medlemmer viser til at en friskole i all hovedsak er finansiert av det offentlige, mens en privatskole er fullt ut finansiert av den enkelte elev. Disse medlemmer gikk derfor imot forslaget om ny tittel på loven og endringen i benevning av dagens friskoler. Disse medlemmer vil imidlertid ikke ta opp forslag om endringer ved behandling av denne proposisjonen.

4. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet:

Forslag 1

Opplæringslova § 10-6 andre ledd skal lyde:

Elevane kan bli pålagde å gjere oppgaver utanom skoletida (lekser). Det må takast omsyn til at elevar har rett til kvile og fritid.

Forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre:

Forslag 2

Opplæringslova § 2-4 skal lyde:

§ 2-4 *Utsett og tidleg skolestart*

Kommunen skal la eit barn byrje på skolen det året barnet fyller sju år, dersom foreldra søker om det eller samtykkjer og gode grunnar talar for det.

Kommunen skal la eit barn byrje på skolen det året barnet fyller fem år, dersom foreldra søker om det eller samtykkjer og særlege grunnar talar for det.

I vurderinga etter første og andre ledd skal kommunen leggje særleg vekt på kva føresetnader barnet har for læring og for utvikling av sosial samkjensle.

Forslag 3

Opplæringslova § 10-6 andre ledd skal lyde:

Skolen kan påleggje elevane å gjere oppgåver utanom skoletida (lekser). Det må takast omsyn til at elevar har rett til kvile og fritid.

Forslag 4

Opplæringslova § 11-4 skal lyde:

§ 11-4 Intensiv opplæring i vidaregåande opplæring

I den vidaregåande opplæringa skal fylkeskommunen sørge for at elevar som står i fare for ikkje å bestå fag, raskt får eigna intensiv opplæring. Dersom det er best for eleven, kan den intensive opplæringa i ein kort periode givast som eineundervisning.

Opplæringslova §§ 11-4 til 11-14 i lovforslaget i denne innstillinga blir §§ 11-5 til 11-15.

Forslag 5

Opplæringslova § 17-2 tredje ledd skal lyde:

Kommunen og fylkeskommunen skal leggje til rette for at nyttilsette rektorar kan ta studiepoenggivande utdanning i pedagogisk leiing innan tre år etter tilsetjinga, dersom dei ikkje har slik utdanning frå før.

Forslag 6

Opplæringslova § 17-4 andre ledd skal lyde:

Krava om relevant kompetanse i undervisningsfag gjeld ikkje for dei som er mellombels tilsette. Fram til 1. august 2025 har den som har fullført allmennlærerutdanninga, og den som før 1. januar 2014 oppfylte krava for tilsetjing i lærarstilling, dispensasjon frå krava om relevant kompetanse i undervisningsfag.

Forslag 7

Opplæringslova § 17-12 fjerde ledd skal lyde:

Kommunestyret og fylkestinget skal minst éin gong i året få informasjon om, og drøfte, læringsmiljøet, læringsresultata og gjennomføringa til elevane i opplæringa.

Forslag 8

I privatskolelova skal ny § 3-4 e lyde:

§ 3-4 e Intensiv opplæring i vidaregåande opplæring

I den vidaregåande opplæringa skal skolen sørge for at elevar som står i fare for ikkje å bestå fag, raskt får eigna intensiv opplæring. Dersom det er best for eleven, kan den intensive opplæringa i ein kort periode givast som eineundervisning.

Forslag 9

Privatskolelova § 4-1 nytt tredje ledd skal lyde:

Skolen skal leggje til rette for at nyttilsette rektorar kan ta studiepoenggivande utdanning i pedagogisk leiing innan tre år etter tilsetjinga, dersom dei ikkje har slik utdanning frå før.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen i arbeidet med den varslede stortingsmeldingen om 5. til 10. trinn vurdere om det bør innføres en plikt til intensivopplæring i grunnleggende ferdigheter på ungdomsskolen.

Forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet:

Forslag 11

Opplæringslova § 14-7 skal lyde:

§ 14-7 Opplæring om kristendom, religion, livssyn og etikk

Kristendom, religion, livssyn og etikk skal vere eit fag. Faget skal vere samlande og gi elevane kjennskap til kristendommen, andre verdsreligionar og livssyn, kjennskap til kva kristendommen har å seie som kultur- arv, og kjennskap til etiske og filosofiske emne.

Opplæringa i emna kristendom, religion, livssyn og etikk skal medverke til auka forståing, respekt og evne til dialog mellom menneske med ulikt syn på trudoms- og livssynsspørsmål. Emna skal presenterast på ein objektiv, kritisk og pluralistisk måte.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre:

Forslag 12

Opplæringslova § 1-5 andre ledd skal lyde:

Sametinget gir forskrift om det samiske innhaldet i dei nasjonale læreplanane og samiske parallelle likeverdige læreplanane i fag og om læreplanar for opplæring i samiske språk. Sametinget skal òg gi forskrifter om læreplanar for særskilde samiske fag i den vidaregåande opplæringa. Forskriftene skal haldast innanfor dei ramme- ne som departementet har fastsett.

Forslag 13

Opplæringslova § 3-2 første til fjerde ledd skal lyde:

Samiske elevar har rett til opplæring i to av dei samiske språka nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk.

Alle elevar som bur i forvaltningsområdet for samisk språk etter sameloven § 3-1, har rett til opplæring i og på samisk. Kommunar i forvaltningsområdet for samisk språk kan gi forskrift om at elevane skal ha opplæring i samisk som første- eller andrespråk.

Dersom minst seks elevar i ein kommune utanfor forvaltningsområdet for samisk språk krev opplæring i og på samisk, har dei rett til det. Retten står ved lag så lenge det er minst tre elevar att som vil ha slik opplæ-

ring. Samiske elevar skal i tillegg til samiskopplæring, også ha rett til opplæring på samisk i to andre fag.

Foreldra til elevane vel om dei skal ha opplæring i samisk og om dei skal ha opplæring i og på samisk.

Forslag 14

Opplæringslova § 3-2 sjette ledd skal lyde:

Elevane har rett til å få ein del av opplæringa i samisk i eit samiskspråkleg miljø.

Forslag 15

Opplæringslova § 3-6 første ledd skal lyde:

Elevar med anna morsmål enn norsk og samisk har rett til særskild språkopplæring til dei kan norsk eller samisk godt nok til å følge opplæringa på skolen. Særskild språkopplæring skal omfatte forsterka opplæring i norsk og samisk, om det trengst, morsmålsopplæring, tospråkleg opplæring i fag eller begge delar.

Forslag 16

Opplæringslova § 5-9 skal lyde:

§ 5-9 *Rett til vidaregåande opplæring for dei som ikkje har opphaldsløyve*

Dei som ikkje har opphaldsløyve i Noreg, har rett til vidaregåande opplæring ut det skoleåret som tar til det kalenderåret dei fyller 18 år. Dei som oppheld seg ulovleg i landet utan å ha søkt om opphaldsløyve, har likevel ikkje rett til vidaregåande opplæring.

Forslag 17

Opplæringslova § 6-2 skal lyde:

§ 6-2 *Opplæring i samisk i den vidaregåande opplæringa*

Samiske elevar har rett til opplæring i to av dei samiske språka nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk.

Alle elevar som har hatt opplæring i eller på samisk i grunnskolen, har rett til opplæring i samisk i den vidaregåande opplæringa.

Departementet kan gi forskrift om at visse skolar skal tilby opplæring i eller på samisk eller i særskilde samiske fag i den vidaregåande opplæringa innanfor visse kurs eller for visse grupper. Fylkeskommunen kan også elles tilby slik opplæring.

Elevar har rett til å få ein del av opplæringa i samisk i eit samiskspråkleg miljø.

Forslag 18

Opplæringslova § 11-5 første ledd skal lyde:

Elevar har rett til dei tekniske hjelpemidla og den fysiske tilrettelegginga dei treng for å kunne delta i opplæringa og få tilfredsstillande utbytte av ho. Elevane har òg rett til nødvendig opplæring i bruk av slike tekniske hjelpemiddel og skal ha tilgang på teknisk støtte. Digitale læremiddel må vere universelt utforma og vere kompatible med elevane sine tekniske hjelpemiddel.

Forslag 19

Opplæringslova § 12-7 skal lyde:

§ 12-7 *Det fysiske miljøet*

Kommunen og fylkeskommunen skal i planlegginga, bygginga, tilrettelegginga og drifta av skolane ta omsyn til tryggleiken, helsa, trivselen og læringa til elevane.

Det fysiske miljøet på skolen skal vere i samsvar med dei gjeldande faglege normene. Ved avvik frå normene må skolen kunne dokumentere at miljøet likevel er tilfredsstillande med omsyn til tryggleik, helse, trivsel og læring.

Alle elevar har rett til ein arbeidsplass som er tilpassa behova deira. Skolen skal innreiast slik at det blir teke omsyn til dei elevane som har nedsett funksjonsevne.

Dersom ein elev, ein forelder eller eit av råda eller utvala på skolen der desse er representerte, ber om tiltak for å bøte på manglar ved det fysiske miljøet, skal skolen snarast mogleg behandle saka etter reglane om enkeltvedtak i forvaltningslova. Om skolen ikkje har teke stilling til saka innan rimeleg tid, kan det klagast som om det var gjort enkeltvedtak.

Forslag 20

Opplæringslova § 15-2 skal lyde:

§ 15-2 *Hovudmål på kvar skole*

Kommunen gir forskrift om kva skriftspråk som skal vere hovudmålet på kvar skole, anten bokmål, nynorsk eller samisk. Skolen skal bruke hovudmålet i den skriftlege opplæringa og i den skriftlege kommunikasjonen med elevane og foreldra.

I samband med skifte av hovudmål på ein grunnskole eller når eit fleirtal i kommunestyret eller minst 1/4 av dei røysteføre i kommunen krev det, skal det haldast rådgivande røysting. Nytt vedtak om hovudmål kan ikkje gjerast før det har gått fem år. Røysterett har alle som bur i det området som soknar til skolen, jf. § 2-6, og som har røysterett etter valgloven § 2-2. Røysterett i høve til skriftleg opplæring har dessutan foreldre til elevane på 1. til 7. trinn ved skolen, utan omsyn til bustad eller statsborgarskap. Departementet kan gi nærmare forskrift om røysterett, ansvar for røystinga og organisering av røystinga.

Forslag 21

Opplæringslova § 15-3 tredje ledd skal lyde:

Skolen skal bruke læremiddel, og læringsressursar som er utvikla til bruk i opplæringa, som ligg føre på bokmål og nynorsk til same tid og same pris. Kravet gjeld ikkje

- læremiddel i faget norsk
- læremiddel og læringsressursar i fag med årskull med 300 eller færre elevar
- læremiddel og læringsressursar der den norske teksten utgjer ein mindre del.

Forslag 22

Opplæringslova § 18-10 skal lyde:

§ 18-10 *Rett til opplæring for vaksne som ikkje har opphaldsløyve*

Dei som ikkje har opphaldsløyve i Noreg, har rett til førebuande opplæring for vaksne ut det skoleåret som tar til det kalenderåret dei fyller 18 år. Dei som oppheld seg ulovleg i landet utan å ha søkt om opphaldsløyve, har likevel ikkje rett til førebuande opplæring for vaksne.

Dei som oppheld seg ulovleg i landet eller ventar på å få avgjort ein søknad om opphaldsløyve, har ikkje rett til vidaregåande opplæring for vaksne.

Forslag 23

Stortinget ber regjeringen avskaffe fraværsgrensa i vidaregåande opplæring.

Forslag 24

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag til hvordan man sikrer individuell rett til kvensk opplæring, etter modell fra samisk opplæring i opplæringslova.

Forslag 25

Stortinget ber regjeringen i konsultasjon med Sameetinget fremlegge for Stortinget et forslag til endring av opplæringslova om lovfestet rett til samiske læremidler.

Forslag 26

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å tydeliggjøre FN's barnekonvensjons prosessuelle regler i opplæringslova.

Forslag 27

Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med forslag til endring av opplæringslova som lovfester elevenes rett til gode, grønne uteareal, samt i forskrift eller veileder innta større arealnormer for skolegårder.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:*Forslag 28*

Opplæringslova § 1-3 tredje og fjerde ledd skal lyde:

Opplæringa skal utvide kjennskapet til og forståinga av den nasjonale kulturarven og den felles internasjonale kulturtradisjonen. Opplæringa skal bidra til å styrkje norsk språk, fremje likestilling mellom bokmål og nynorsk og styrkje samiske språk, kvensk og norsk teiknspråk.

Opplæringa skal gi innsikt i språkleg og kulturelt mangfald og vise respekt for den enkelte si overtyding. Ho skal fremje demokrati, likestilling og vitskapleg tenkjemåte.

Forslag 29

Opplæringslova § 1-6 andre ledd skal lyde:

Kommunen og fylkeskommunen kan gi forskrift om at opp til ti prosent av timane i kvart fag kan flyttast til andre fag eller brukast til særskilde tverrfaglege aktivitetar.

Forslag 30

Opplæringslova § 4-6 skal lyde:

§ 4-6 Leirskoleopphald

Kommunen skal som ein del av grunnskoleopplæringa tilby elevane leirskoleopphald med minst fire overnattingar i samanheng.

Forslag 31

Opplæringslova § 5-8 første ledd skal lyde:

Den vidaregåande opplæringa skal vere gratis.

Forslag 32

Opplæringslova § 10-4 andre ledd skal lyde:

Skolen skal leggje til rette for at alle elevane skal kunne ytre seg, og oppmuntre dei til å delta i skoledemokratiet. Skolen skal også hjelpe elevane og foreldra i arbeidet med skoledemokratiet.

Forslag 33

Opplæringslova § 10-5 andre ledd skal lyde:

Elevane og foreldra skal vere representerte i fleirtal i minst eitt organ ved grunnskolar, og elevane skal vere representerte i fleirtal i minst eitt organ ved vidaregåande skolar. Representantar for elevane i den vidaregåande opplæringa har møte- og talerett i fylkeskommunale nemnder på same måten som dei tilsette har etter kommuneloven § 13-4.

Forslag 34

Opplæringslova § 11-3 skal lyde:

§ 11-3 Forsterka innsats

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at elevar som har faglege utfordringar, raskt får forsterka innsats. Om det er til det beste for eleven, kan den forsterka innsatsen i ein kort periode givast som eineundervisning.

Forslag 35

Opplæringslova § 15-3 første ledd skal lyde:

Med læremiddel er her meint kvalitetssikra trykte, ikkje-trykte og digitale element som er utvikla til bruk i opplæringa, som skal brukast jamleg i opplæringa, og som dekkjer vesentlege delar av læreplanen i faget. Departementet kan gi forskrift om kvalitetskriterium for læremiddel.

Forslag 36

Opplæringslova § 15-5 skal lyde:
§ 15-5 *Skolebibliotek*

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at elevane har tilgang til eit skolebibliotek, eller at skolen har avtalefesta samarbeid med eit anna bibliotek. Eit skolebibliotek skal tilby aktuelle medium og vere tilgjengeleg for elevar og lærarar i skoletida.

Eit skolebibliotek har som formål å fremje elevane sin lese-, medie- og informasjonskompetanse og skal vere ein integrert del av skolen sitt pedagogiske virke.

Forslag 37

Opplæringslova § 17-1 skal lyde:
§ 17-1 *Krav om kompetanse i skolen*

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for rett og nødvendig kompetanse i skolen, inkludert syns- og audiopedagogisk kompetanse når skolen har elevar som er synshemma eller høyrselshemma.

Forslag 38

Opplæringslova § 26-2 skal lyde:
§ 26-2 *Formålet med kulturskolen*

Kulturskolen skal leggje til rette for at barn og unge får opplæring samt moglegheit til å delta i ulike aktivitetar der dei kan oppleve, skape og formidle kulturelle og kunstnariske uttrykk, i eit trygt og godt skolemiljø.

Departementet kan gi nærmare forskrift om rammeplan for kulturskolen.

Forslag 39

Opplæringslova § 26-3 skal lyde:
§ 26-3 *Krav til kulturskolens leiing og kompetanse for å bli tilsett i kulturskolen*

Kulturskolen skal ha ein rektor som har ansvaret for kulturskolens verksemd. Rektor skal ha pedagogisk og kulturfagleg høgare utdanning i eit eller fleire av kulturskolens fag. Kommunen kan i særlege tilfelle gi midlertidig dispensasjon frå kompetansekravet. Det kan knytast vilkår til dispensasjonen.

Det pedagogiske personalet skal som hovudregel ha fagleg relevant høgare utdanning. Kommunen kan fråvike dette kravet dersom arbeidstakaren har tilsvarende realkompetanse.

Forslag 40

Privatskolelova § 2-3 nytt tredje ledd første punktum skal lyde:

I grunnskolen og vidaregåande skolar kan opp til ti prosent av timane i kvart fag flyttast til andre fag eller brukast til særskilde tverrfaglege aktivitetar.

Forslag 41

I privatskolelova skal ny § 3-4 d lyde:
§ 3-4 d *Forsterka innsats*

Skolen skal sørge for at elevar som har faglege utfordringar, raskt får forsterka innsats. Om det er til det beste for eleven, kan den forsterka innsatsen i ein kort periode givast som eineundervisning.

Forslag 42

Privatskolelova ny § 5A-4 andre ledd skal lyde:

Skolen skal leggje til rette for at alle elevane skal kunne ytre seg, og oppmuntre dei til å delta i skoledemokratiet. Skolen skal også hjelpe elevane og foreldra i arbeidet med skoledemokratiet.

Forslag 43

Privatskolelova ny § 5A-5 andre ledd skal lyde:

Elevane og foreldra skal vere representerte i fleirtal i minst eitt organ ved grunnskolar, og elevane skal vere representerte i fleirtal i minst eitt organ ved vidaregåande skolar.

Forslag 44

Stortinget ber regjeringen, sammen med partene i skolen, utarbeide et nytt og mer fleksibelt oppfølgingsreglement uten stryksanksjon knyttet til bestemte prosentgrenser, som inkluderer en oppfølgingsgaranti for elever som har bekymringsverdig mye fravær, samt adgang til egenmelding og foreldremelding ved sykdom.

Forslag 45

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med konkrete forslag til hvordan lærertettheten i førsteklasse i grunnskolen kan økes.

Forslag 46

Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med forslag om å lovfeste Statped som et nasjonalt spesialpedagogisk støttesystem.

Forslag 47

Stortinget ber regjeringen utrede og foreslå en veiledende norm for bemanning og kompetanse i PP-tjenesten og dimensjonering av denne.

Forslag 48

Stortinget ber regjeringen i arbeidet med kvalifikasjonskrav til lærere komme tilbake til Stortinget med egen lovsak for å følge opp arbeidet, inkludere partene i skolen i arbeidet samt fremme forslag til endring av opplæringslova som slår fast krav om at skoleeierne må ansatte lærere med godkjent lærerutdanning i undervisningsstilling, samt hjemmel til forskrift som konkretiserer dette nærmere, inkludert at det kan gis dispensasjon for dette dersom det ikke er kvalifiserte søkere med

godkjent lærerutdanning, og en betingelse om at den som ansettes, gjennomfører et kvalifiseringsløp.

Forslag 49

Stortinget ber regjeringen fremme et forslag til endring i opplæringslova hvor det fremsettes krav til andre yrkesgrupper og kompetanse i skolen, slik som helse- og sosialfaglig kompetanse.

Forslag 50

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om lovfesting av at bare læreren kan ha det faglige ansvaret for opplæringen. Det skal presiseres at det faglige ansvaret innebærer å forberede og følge opp opplæringen og som hovedregel å være til stede sammen med eleven i opplæringa. Annet personale kan hjelpe til med opplæringa.

Forslag 51

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av opplæringslova, hvor skolefritidsordningen (SFO) får et eget kapittel i loven.

Elementer i dette kapittelet skal være at

- elever i 1.–4. trinn har en lovfestet rett til SFO,
- SFO må ha ansatte som har kompetanse til å drive et forsvarlig tilbud i tråd med målene i rammeplanen, og som har praktisk-pedagogisk kompetanse om forhold som gjelder elevene, arbeidet med det sosiale miljøet og skadeforebygging,
- leder av SFO skal ikke skal regnes med i grunnbemanningen av SFO, og ressursene som følger barn med vedtak om særskilt tilrettelegging i skoletiden, skal følge barnet over i SFO.

Forslag 52

Stortinget ber regjeringen legge frem et forslag om endring av opplæringslova, og hvor yrkesfagselever sikres en reell rett til læreplass, hvor fylkeskommunen er pliktig til å starte opp et løp for å få elevene ut i lære fra starten av tredje skoleår dersom eleven ikke allerede har fått en læreplass.

Forslag 53

Stortinget ber regjeringen fastsette i forskrift at elever som deltar i voksenopplæring, skal ha kontaktlærer.

Forslag 54

Stortinget ber regjeringen fastsette i forskrift at voksenopplæringen skal ha rektor med pedagogisk kompetanse, på lik linje med grunnskolen.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 55

Stortinget ber regjeringen gjennomføre et prøveprosjekt med SMS-varsling til foreldre ved fravær på skolen.

Forslag 56

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag om å innføre valgfritt sidemål i skolen.

Forslag 57

Stortinget ber regjeringen sørge for at morsmålsundervisning ikke lenger er en offentlig oppgave å finansiere eller organisere.

Forslag 58

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å gjøre mobbeombudene om til mobbetilsyn, overføre dagens tilsynsoppgaver fra statsforvalteren til mobbetilsynet, foreslå flere sanksjonsmuligheter og virkemidler for mobbetilsynet og å gjøre hele denne endringen provenynøytral for det offentlige ved at ressursene følger med oppgaveflyttingen.

Forslag 59

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å innføre et objektivt ansvar for elevenes skolemiljø for skolene.

Forslag 60

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om at kommunen skal ha plikt til å konsultere mobbetilsynsorganet, og at det skal avgis en uttalelse fra tilsynsorganet, i de tilfeller der kommunene ser grunn til å melde familien til et barn til barnevernet der skolen/kommunen har fått meldt inn en mobbesak fra barnet eller dets familie.

Forslag 61

Stortinget ber regjeringen om å i løpet av høsten 2023 legge frem en handlingsplan mot vold og trusler i skolen. Handlingsplanen skal inkludere både forebyggingstiltak og reaksjoner mot de som begår alvorlige handlinger, og relevante aktører bes involveres i arbeidet.

Forslag 62

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak hvor anledningen til å markere norske tradisjoner, deriblant avholdelse av skolegudstjenester, forankres i opplæringslova.

Forslag 63

Stortinget ber regjeringen komme tilbake med et nytt lovforslag vedrørende retten til å fullføre videregående, som hindrer en mulig utilsiktet konsekvens hvor flere velger å ta pauser i den videregående opplæringen istedenfor å fullføre innen normert tid, samt hindrer at flere faller fra.

Forslag fra Venstre:*Forslag 64*

Opplæringslova § 12-5 første ledd andre punktum skal lyde:

Rektor skal melde frå til kommunen eller fylkeskommunen.

Forslag 65

Opplæringslova § 12-6 fjerde ledd skal lyde:

Kjem statsforvaltaren til at skolen ikkje har oppfylt plikta etter § 12-4 eller § 12-5, kan statsforvaltaren påleggje kommunen eller fylkeskommunen å rette forholdet eller vedta kva skolen skal gjere for at eleven skal få eit trygt og godt skolemiljø. Det skal setjast ein frist for gjennomføringa av vedtaket, og statsforvaltaren skal følgje opp saka. Statsforvaltaren kan vedta reaksjonar etter skolereglane, jf. § 10-7, eller vedta at ein elev skal byte skole, jf. § 13-2.

Forslag 66

Opplæringslova § 15-5 skal lyde:

§ 15-5 Skolebibliotek

Elevane skal ha tilgang til skolebibliotek. Skolebiblioteket skal vere ein integrert del av skolen sitt pedagogiske virke.

Departementet gir forskrift om skolebiblioteket sitt føremål, bruk og innhald.

Forslag 67

Opplæringslova § 26-2 skal lyde:

§ 26-2 Formålet med kulturskolen

Kulturskolen skal leggje til rette for at elevane får eit opplæringstilbod samt moglegheit til å delta i ulike aktivitetar der dei får lære, oppleve, skape og formidle kulturelle og kunstnariske uttrykk, i eit trygt og godt skolemiljø.

5. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

A.

v e d t a k t i l l o v

om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)

Første del – innleiande reglar**Kapittel 1 Formålet med og krava til opplæringa***§ 1-1 Formålet med lova*

Lova skal leggje til rette for at barn, ungdom og vaksne får god opplæring i eit godt miljø.

§ 1-2 Verkeområde

Lova gjeld for grunnskoleopplæring, vidaregåande opplæring og verksemd knytt til opplæringa. Lova gjeld ikkje for skolar som er godkjende etter privatskolelova.

Kongen kan gi forskrift om at lova eller delar av ho skal gjelde på Svalbard og om særlege reglar av omsyn til tilhøva på staden.

§ 1-3 Formålet med opplæringa

Opplæringa skal, i samarbeid og forståing med heimen, opne dører mot verda og framtida og gi elevane og dei som har læretid i bedrift, historisk og kulturell innsikt og forankring.

Opplæringa skal byggje på grunnleggjande verdiar i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, åndsfridom, nestekjærleik, tilgiving, likeverd og solidaritet, verdiar som også kjem til uttrykk i ulike religionar og livssyn, og som er forankra i menneskerettane.

Opplæringa skal utvide kjennskapet til og forståinga av den nasjonale kulturarven og den felles internasjonale kulturtradisjonen.

Opplæringa skal gi innsikt i kulturelt mangfald og vise respekt for den enkelte si overtyding. Ho skal fremje demokrati, likestilling og vitskapleg tenkjemåte.

Elevane og dei som har læretid i bedrift, skal utvikle kunnskap, dugleik og haldningar som gjer at dei kan mestre livet sitt og delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Dei skal få utfalde skaparglede, engasjement og utforskartrong.

Elevane og dei som har læretid i bedrift, skal lære å tenkje kritisk og handle etisk og miljøbevisst. Dei skal ha medansvar og rett til medverknad.

Elevane og dei som har læretid i bedrift, skal møtast med tillit, respekt og krav og få utfordringar som fremjar danning og lærelyst. Alle former for diskriminering skal motarbeidast.

§ 1-4 Mål og prinsipp for opplæringa

Kongen gir forskrift om overordna mål og prinsipp for opplæringa.

Departementet gir forskrift om læreplanar i fag.

§ 1-5 Samisk innhald i opplæringa og samiske læreplanar

Forskrift om læreplanar etter § 1-4 andre ledd skal gi pålegg om opplæring om den samiske folkegruppa og om språket, kulturen og samfunnslivet til denne folkegruppa i tilknytning til dei ulike fagområda.

Sametinget gir forskrift om det samiske innhaldet i dei nasjonale læreplanane i fag og om læreplanar for opplæring i samiske språk. Sametinget gir også forskrift om læreplanar i særskilde samiske fag i den vidaregåande opplæringa. Forskrifta skal haldast innanfor dei rammene som departementet har fastsett.

Departementet gir forskrift om andre særskilde læreplanar for grunnskoleopplæringa i forvaltningsområdet for samisk språk og for andre elevar som får samisk opplæring i grunnskolen og i den vidaregåande opplæringa. Sametinget skal i samråd med departementet lage utkast til forskrift.

§ 1-6 Fag- og timefordeling og tilbudsstruktur

Departementet gir forskrift om kor mange timar med opplæring elevar i grunnskolen skal ha, kor mange timar som skal brukast til kvart fag, og korleis timane skal delast mellom trinna.

Kommunen kan gi forskrift om at opp til ti prosent av timane i kvart fag i grunnskolen skal flyttast til andre fag eller brukast til særskilde tverrfaglege aktivitetar.

Departementet gir forskrift om kva for utdannings-tilbod som fører fram til studiekompetanse eller yrkeskompetanse i den vidaregåande opplæringa.

Departementet kan gi forskrift om kor mange timar med opplæring elevar i den vidaregåande opplæringa skal ha, kor mange timar som skal brukast til kvart fag, og korleis timane skal delast mellom trinna i den vidaregåande opplæringa.

Departementet kan gi forskrift om kor lang læretida skal vere for dei som har læretid i bedrift.

Kommunen og fylkeskommunen kan gi forskrift om opplæring utover det samla minstetimetale som departementet har fastsett etter første og fjerde ledd.

Departementet kan gi forskrift om plikt til å delta i aktivitetar i grunnskolen som ikkje er opplæring i fag.

§ 1-7 Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk

Departementet kan gi forskrift om nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk.

Andre del – grunnskoleopplæring

Kapittel 2 Rett og plikt til grunnskoleopplæring

§ 2-1 Rett til grunnskoleopplæring

Barn har rett til offentleg grunnskoleopplæring frå det året dei fyller seks år, til dei har avslutta det 10. trinnet.

Retten til grunnskoleopplæring gjeld dersom barnet truleg skal vere i Noreg i meir enn tre månader i samanheng. Retten skal oppfyllest så raskt som mogleg og seinast innan éin månad etter at barnet er komme til Noreg. Barn som kjem til Noreg, skal plasserast på det trinnet som passar med alderen. Kommunen kan gjere unntak der ei konkret vurdering viser at barnet bør plasserast på eit lågare trinn.

§ 2-2 Plikt til grunnskoleopplæring

Barn har plikt til grunnskoleopplæring frå det året dei fyller seks år, til dei har avslutta det 10. trinnet.

Grunnskoleopplæringa skal gjennomførast på ein offentleg skole, ein privat grunnskole som er godkjend etter § 22-1 eller etter privatskolelova, eller gjennom privat grunnskoleopplæring i heimen, jf. § 22-5.

Barn har plikt til grunnskoleopplæring når dei har vore i Noreg i tre månader. Plikta fell bort når barnet oppheld seg utanlands i tre månader.

Kommunen kan frita ein elev heilt eller delvis frå opplæringsplikta dersom omsynet til eleven tilseier det, foreldra samtykkjer og det ligg føre ei sakkunnig vurdering. Elevar som har fått fritak frå opplæringsplikta, mister ikkje retten til opplæringa dei har fått fritak frå.

Kommunen kan gi ein elev permisjon frå skolen dersom eleven får ei opplæring som samla sett er for-svarleg. Kommunen gir forskrift om permisjon frå skolen.

Ein elev som høyrer til eit anna trussamfunn enn Den norske kyrkja, har rett til permisjon frå skolen dei dagane trussamfunnet har helgedag, dersom foreldra sørgjer for den opplæringa som må til for at eleven skal kunne følge med i opplæringa på skolen etter fråværet.

§ 2-3 Innhald, vurdering og dokumentasjon i grunnskoleopplæringa

Opplæringa i grunnskolen skal vere i samsvar med måla og prinsippa for opplæringa, jf. §§ 1-4 første og andre ledd og 1-5 andre og tredje ledd, og fag- og timefordelinga, jf. § 1-6 første og andre ledd.

Elevane har rett til individuell vurdering og dokumentasjon av opplæringa. Elevane på 1. til 7. trinn skal ha individuell vurdering utan karakterar. Departementet gir forskrift om individuell vurdering, om klage på vurdering og om dokumentasjon. Departementet kan gi forskrift om at mangel på vurderingsgrunnlag kan føre til tap av rett til individuell vurdering med karakter i faget.

§ 2-4 Utsett og tidleg skolestart

Kommunen skal la eit barn byrje på skolen det året barnet fyller sju år, dersom foreldra søker om det eller samtykkjer og det etter ei sakkunnig vurdering er tvil om at barnet er komme langt nok i utviklinga si til at det bør byrje på skolen det året barnet fyller seks år.

Kommunen kan la eit barn byrje på skolen det året barnet fyller fem år, dersom foreldra søker om det eller samtykkjer og ei sakkunnig vurdering viser at det er for-svarleg.

§ 2-5 Gratis grunnskoleopplæring

Grunnskoleopplæring skal vere gratis. Kommunen skal ikkje krevje at elevane eller foreldra dekkjer utgifter knytte til grunnskoleopplæringa, til dømes utgifter til undervisningsmateriell, transport i skoletida, leirskoleopphald eller andre skoleturar.

§ 2-6 *Kva grunnskole eleven skal gå på*

Elevane har rett til å gå på ein skole i nærmiljøet. Kommunen kan gi forskrift om skolekrinsar. Ved tildeiling av skoleplass og fastsetjing av forskrift om skolekrinsar skal kommunen leggje særleg vekt på kva skole som ligg nærast heimen. Kommunen kan også ta omsyn til topografi, trafikktilhøve og kapasiteten på skolane, og at barn i same nabolag skal få gå på same skole.

Etter søknad kan eleven takast inn på ein annan skole enn den eleven har rett til å gå på.

§ 2-7 *Straffansvar for brot på opplæringsplikta*

Foreldre og andre som har dagleg omsorg for eit barn, kan straffast med bot dersom dei forsettleg eller aktaust handlar slik at barnet er borte frå den pliktige grunnskoleopplæringa utan å ha rett til det.

Kapittel 3 Val av skriftspråk og særskilde språkrettar i grunnskoleopplæringa

§ 3-1 *Bokmål og nynorsk for elevane i grunnskolen*

Elevane skal ha opplæring i bokmål og nynorsk. Departementet kan gi forskrift om fritak frå opplæring i eitt av skriftspråka for elevar som får opplæring etter §§ 3-2, 3-3, 3-4 eller 3-6.

Elevar på 1. til 7. trinn skal i det skriftlege arbeidet bruke det skriftspråket som kommunen har vedtatt som hovudmål for skolen. Foreldra til elevane vel om læremidla skal vere på bokmål eller nynorsk. Elevar på 8. til 10. trinn vel sjølve om dei skal bruke bokmål eller nynorsk som hovudmål, og om læremidla skal vere på bokmål eller nynorsk.

Når minst ti elevar på eitt av trinna 1 til 10 i ein kommune ønskjer eit anna skriftspråk som hovudmål enn det som er vedtatt for skolen, har dei rett til å bruke og å få opplæring på dette skriftspråket i ei særskild gruppe. Går ti eller fleire av desse elevane på den same skolen, har dei rett til å få opplæringa der. Er elevane spreidde på fleire skolar i kommunen, avgjer kommunen kva skole dei skal få opplæringa på. Retten til å få opplæring i ei særskild gruppe står ved lag så lenge det er minst seks elevar att i gruppa.

Dersom skolestrukturen i kommunen gjer at elevar må overførast til ein skole med eit anna hovudmål enn elevane hadde på 1. til 4. trinn, har dei rett til å bruke og å få opplæring på det hovudmålet dei hadde. Dei har rett til opplæring i faget norsk i ei særskild gruppe, same kor mange dei er.

§ 3-2 *Opplæring i og på samisk i grunnskolen*

Samiske elevar har rett til opplæring i anten nordsamisk, sørsamisk eller lulesamisk.

Alle elevar som bur i forvaltningsområdet for samisk språk etter sameloven § 3-1, har rett til opplæring i og på samisk. Kommunar i forvaltningsområdet for sa-

misk språk kan gi forskrift om at elevane skal ha grunnleggjande opplæring i samisk språk og samisk kultur.

Dersom minst ti elevar i ein kommune utanfor forvaltningsområdet for samisk språk krev opplæring i og på samisk, har dei rett til det. Retten står ved lag så lenge det er minst seks elevar att som vil ha slik opplæring.

Foreldra til elevane vel om dei skal ha opplæring i samisk og om dei skal ha opplæring i og på samisk. Elevar på 8. til 10. trinn vel sjølve om dei skal ha slik opplæring.

Opplæringa på samisk kan leggjast til ein eller fleire skolar i kommunen.

Kommunen skal tilby ein del av opplæringa i samisk i eit samiskspråkleg miljø dersom det er nødvendig for at opplæringa skal vere pedagogisk forsvarleg.

§ 3-3 *Opplæring i kvensk eller finsk i grunnskolen*

Elevar med kvensk/norskfinsk bakgrunn som går på grunnskolar i Troms og Finnmark, har rett til opplæring i kvensk eller finsk. Foreldra til elevane vel om dei skal ha opplæring i kvensk eller finsk. Elevar på 8. til 10. trinn vel sjølve om dei skal ha slik opplæring.

§ 3-4 *Opplæring i og på norsk teiknspråk i grunnskolen*

Elevar med høyrselshemming har rett til opplæring i og på norsk teiknspråk. Foreldra til elevane vel om dei skal ha opplæring i og på norsk teiknspråk. Elevar på 8. til 10. trinn vel sjølve om dei skal ha slik opplæring.

Dersom skolen ikkje har lærarar som kan gi opplæring i norsk teiknspråk, kan opplæringa givast på ein annan skole. Kommunen kan fastsetje kva skole opplæringa på norsk teiknspråk skal givast på.

Kommunen skal tilby ein del av opplæringa i eit teiknspråkleg miljø dersom det er nødvendig for at opplæringa i teiknspråk skal vere pedagogisk forsvarleg.

§ 3-5 *Opplæring i punktskrift i grunnskolen*

Elevar som er blinde eller sterkt svaksynte, har rett til nødvendig opplæring i punktskrift.

§ 3-6 *Særskild språkopplæring i grunnskolen*

Elevar med anna morsmål enn norsk og samisk har rett til særskild språkopplæring til dei kan norsk godt nok til å følgje den vanlege opplæringa. Særskild språkopplæring skal omfatte forsterka opplæring i norsk og, om det trengst, morsmålsopplæring, tospråkleg opplæring i fag eller begge delar.

Kommunen skal jamleg vurdere om ein elev som har vedtak om særskild språkopplæring kan norsk godt nok til å følgje den vanlege opplæringa.

Kommunen kan gjere vedtak om at eleven skal få opplæringa i morsmål på ein annan skole enn den eleven går på.

§ 3-7 Innføringsopplæring for elevar i grunnskolen som har budd kort tid i Noreg

Kommunen kan gi elevar som har budd kort tid i Noreg og har fått vedtak om særskild språkopplæring, heile eller delar av opplæringa i særskilde grupper eller klassar eller på særskilde skolar. Kommunen kan berre gi slik innføringsopplæring dersom eleven eller foreldra samtykkjer.

Kommunen kan gjere vedtak om innføringsopplæring for ein elev for opp til eitt år om gongen, i til saman opp til to år. I vedtaket kan det gjerast unntak frå læreplanar i fag, jf. § 1-4 andre ledd, og fag- og timefordelinga, jf. § 1-6 første og andre ledd.

Kapittel 4 Skyss, leksehjelp, skolefritidsordninga, skoletur og overgang frå barnehage til skole

§ 4-1 Rett til skyss til og frå skolen for elevar i grunnskolen

Elevar på 1. trinn har rett til gratis skyss dersom dei bur meir enn to kilometer frå skolen. Elevar på 2. til 10. trinn har rett til gratis skyss dersom dei bur meir enn fire kilometer frå skolen.

Elevar har rett til gratis skyss dersom ein del av vegen er særleg farleg eller vanskeleg.

Elevar som treng båttransport, har rett til slik transport gratis.

Elevar som treng skyss på grunn av nedsett funksjonsevne, skade eller sjukdom, har rett til gratis skyss til og frå skolen og skolefritidsordninga. Retten til skyss til og frå skolefritidsordninga gjeld ikkje i skoleferiane.

Elevar som har fleire heimar, har rett til skyss til og frå kvar heim som oppfyller vilkåra for rett til skyss.

§ 4-2 Reisefølgje for og tilsyn med elevar i grunnskolen

Elevar som får skyss til og frå skolen eller skolefritidsordninga, har rett til reisefølgje og tilsyn i ventetida før og etter opplæringa eller skolefritidsordninga dersom dei treng det.

§ 4-3 Krav om forsvarleg skyss og rett til losji der skyss ikkje er forsvarleg

Elevar har berre rett til skyss etter § 4-1 dersom dagleg skyss er forsvarleg.

Når fylkeskommunen skal vurdere om dagleg skyss er forsvarleg, skal det særleg leggjast vekt på alderen og funksjonsevna til eleven og kor lang og farleg skolevegen er. Det kan berre leggjast vekt på kostnader eller vanskar for fylkeskommunen dersom dei er ekstraordinære.

Er fylkeskommunen i tvil om dagleg skyss er forsvarleg, avgjer foreldra om eleven likevel skal skyssast.

Elevar som ikkje har rett til skyss fordi dagleg skyss ikkje er forsvarleg, har rett til losji. Elevane har også plikt til å la seg innlosjere om ikkje foreldra sørgjer for skyss og dekkjer kostnadene.

Kommunen skal sørgje for losji og ha tilsyn med innlosjerte elevar.

§ 4-4 Leksehjelp

Kommunen skal ha tilbod om gratis leksehjelp til elevar i grunnskolen. Departementet kan gi forskrift om leksehjelptilbodet.

§ 4-5 Skolefritidsordning

Kommunen skal ha tilbod om skolefritidsordning før og etter skoletid for elevar på 1. til 4. trinn og for elevar med særlege behov på 1. til 7. trinn. Kommunen kan krevje at foreldra dekkjer kostnadene til skolefritidsordninga.

Kommunen skal leggje til rette for leik og kultur- og fritidsaktivitetar i skolefritidsordninga. Aktivitetane skal vere tilpassa alderen, funksjonsevna og interessene til barna. I skolefritidsordninga skal barna få omsorg og bli passa godt på, og barn med nedsett funksjonsevne skal få gode utviklingsvilkår.

Når skolefritidsordninga er knytt til skolar, skal rektor vere leiar. Kommunen kan gjere unntak frå kravet.

Kommunen kan nytte private til å drive skolefritidsordninga.

Kommunen gir forskrift om skolefritidsordninga. Forskrifta skal ha reglar om

- eigarforhold
- kven som er opptaksmyndigheit
- opptakskriterium
- opptaksperiode og oppseiing
- foreldrebetaling
- leike- og opphaldsareal
- dagleg opphaldstid og årleg opningstid
- personale og leiing.

Departementet kan gi forskrift om gratis skolefritidsordning, moderasjonsordningar og om innhald og oppgaver for skolefritidsordninga.

§ 4-6 Skoletur med overnatting

Kommunen skal som ein del av grunnskoleopplæringa tilby elevane leirskoleopphald eller annan skoletur med minst tre overnattingar i samanheng.

§ 4-7 Overgangen frå barnehagen til skolen

Kommunen skal sørgje for at barna får ein trygg og god overgang frå barnehagen til skolen og skolefritidsordninga.

Tredje del – vidaregåande opplæring

Kapittel 5 Rett til vidaregåande opplæring

§ 5-1 Rett til vidaregåande opplæring

Dei som har fullført grunnskolen eller tilsvarande opplæring, har rett til vidaregåande opplæring etter

dette kapittelet. Det gjeld også dei som har fullført vidaregåande opplæring i eit anna land, men ikkje får godkjent opplæringa som studiekompetanse eller yrkeskompetanse i Noreg. Retten gjeld berre for dei som truleg skal vere i Noreg i meir enn tre månader i samanheng.

Retten til vidaregåande opplæring etter dette kapittelet varer fram til ein har oppnådd studiekompetanse eller yrkeskompetanse, men ikkje lenger enn ut det skoleåret som tar til det året ein fyller 24 år. Dei som då ikkje har oppnådd studiekompetanse eller yrkeskompetanse, har rett til vidaregåande opplæring for vaksne etter § 18-3.

Dei som har rett til vidaregåande opplæring etter første ledd, kan velje vidaregåande opplæring for vaksne etter § 18-3 frå det skoleåret som tar til det året dei fyller 19 år.

Dei som har rett til vidaregåande opplæring etter første ledd første punktum, kan fram til det året dei fyller 19 år etter søknad i staden få vidaregåande opplæring etter § 18-3 dersom det er særlege grunnar for det. Dei som har rett til vidaregåande opplæring etter første ledd andre punktum, har etter søknad rett til å få vidaregåande opplæring etter § 18-3.

Retten til vidaregåande opplæring gjeld ikkje opplæring i fag som allereie er bestått, med mindre anna går fram av forskrift gitt etter siste ledd.

Dei som har rett til vidaregåande opplæring, skal komme inn på eitt av tre utdanningsprogram på vidaregåande trinn 1 som dei har søkt på. Dei skal deretter komme inn på vidaregåande trinn 2 og vidaregåande trinn 3, dersom dei oppfyller vilkåra for inntak. Både trinn 2 og trinn 3 skal byggje på det førre trinnet.

Departementet kan gi forskrift om kven som har rett til vidaregåande opplæring, og om inntaket til vidaregåande opplæring.

§ 5-2 Studieførebuande og yrkesfaglege utdanningsprogram

Den vidaregåande opplæringa omfattar studieførebuande og yrkesfaglege utdanningsprogram.

Studieførebuande utdanningsprogram omfattar tre års opplæring som elev.

Yrkesfaglege utdanningsprogram omfattar til vanleg to år med opplæring som elev, og to år med læretid i bedrift.

§ 5-3 Planlegginga og utbygginga av det vidaregåande opplæringstilbodet

Fylkeskommunen skal i planlegginga og utbygginga av det vidaregåande opplæringstilbodet leggje stor vekt på kva kompetanse samfunnet treng.

Fylkeskommunen skal gi tilbod om praksisbrev.

Departementet kan krevje at fylkeskommunen skal ha eit vidaregåande opplæringstilbod som er ope for søkjarar frå heile landet.

§ 5-4 Innhald, vurdering og dokumentasjon i den vidaregåande opplæringa

Den vidaregåande opplæringa skal vere i samsvar med måla og prinsippa for opplæringa, jf. §§ 1-4 første og andre ledd og 1-5 andre og tredje ledd, tilbodsstrukturen, jf. § 1-6 tredje ledd, og fag- og timefordelinga, jf. § 1-6 fjerde og femte ledd.

Elevane, privatistane, praksiskandidatane og dei som har læretid i bedrift, har rett til individuell vurdering og dokumentasjon av opplæringa. Departementet gir forskrift om individuell vurdering, om klage på vurdering og om dokumentasjon. Departementet kan gi forskrift om at mangel på vurderingsgrunnlag eller høgt fråvær kan føre til tap av rett til individuell vurdering med karakter i faget.

Departementet kan gi forskrift om godskrivning og godkjenning av tidlegare gjennomgått opplæring eller praksis.

§ 5-5 Rett til omval

Elevar og dei som har læretid i bedrift har rett til så mange omval dei ønskjer, innan søknadsfristen for inntak det kalenderåret dei fyller 19 år. Dei som ikkje har nytta retten til omval før denne fristen, har rett til eitt omval seinare.

§ 5-6 Rett til læreplass eller anna tilbod på vidaregåande trinn 3

Søkjarar som oppfyller vilkåra for å bli formidla til læretid i bedrift, har rett til læreplass. Dersom fylkeskommunen ikkje kan gi søkjaren tilbod om læreplass, har søkjaren rett til eit anna opplæringstilbod på vidaregåande trinn 3 bygd på det programområdet han eller ho har gjennomført på vidaregåande trinn 2. Departementet kan gi forskrift om opplæringstilbodet til dei som ikkje får læreplass.

§ 5-7 Påbygging til generell studiekompetanse

Dei som har bestått fag- og yrkesopplæring, har rett til påbygging til generell studiekompetanse. Retten til påbygging varer ut det skoleåret som tar til det året ein fyller 24 år. Dei som då ikkje har oppnådd studiekompetanse, har rett til påbygging etter reglane for vaksne etter § 18-7.

Elevane kan velje å få påbygging til generell studiekompetanse etter reglane for vaksne etter § 18-7 frå det skoleåret som tar til det året dei fyller 19 år.

§ 5-8 Gratis vidaregåande opplæring

Den vidaregåande opplæringa skal vere gratis. Fylkeskommunen kan likevel krevje at elevar og dei som

har læretid i bedrift, dekkjer utgifter til individuelt utstyr som opplæringa til vanleg gjer det nødvendig å ha.

Departementet kan gi forskrift om at elevar skal halde seg med læremiddel og digitalt utstyr.

§ 5-9 *Rett til vidaregåande opplæring for dei som ikkje har opphaldsløyve*

Det er eit vilkår for rett til vidaregåande opplæring at ein har lovleg opphald i landet. Dei som oppheld seg lovleg i landet medan dei ventar på svar på søknad om opphaldsløyve, har rett til vidaregåande opplæring ut det skoleåret som tar til det året dei fyller 18 år. Dei som får avslag på søknaden om opphaldsløyve, har berre rett til vidaregåande opplæring fram til datoen for det endelege vedtaket.

Kapittel 6 Val av skriftspråk og særskilde språkrettar i den vidaregåande opplæringa

§ 6-1 *Bokmål og nynorsk for elevane i den vidaregåande opplæringa*

Elevane skal ha opplæring i bokmål og nynorsk. Departementet kan gi forskrift om fritak frå opplæring i eitt av skriftspråka for elevar som får opplæring etter §§ 6-2, 6-3 eller 6-5.

Elevane vel sjølve om dei skal bruke bokmål eller nynorsk som hovudmål i det skriftlege arbeidet, og om læremidla skal vere på bokmål eller nynorsk.

§ 6-2 *Opplæring i samisk i den vidaregåande opplæringa*

Samiske elevar har rett til opplæring i anten nordsamisk, sørsamisk eller lulesamisk.

Alle elevar som har hatt opplæring i eller på samisk i grunnskolen, har rett til opplæring i samisk i den vidaregåande opplæringa.

Kommunen skal tilby ein del av opplæringa i eit samiskspråkleg miljø dersom det er nødvendig for at opplæringa i samisk skal vere pedagogisk forsvarleg.

§ 6-3 *Opplæring i og på norsk teiknspråk i den vidaregåande opplæringa*

Elevar med høyrselshemming har rett til å få opplæring ved hjelp av teiknspråktolk eller til å gå på vidaregåande skolar som har opplæring i og på norsk teiknspråk. Elevane som går på ordinære vidaregåande skolar, og som nyttar tolk, kan i tillegg velje å få opplæring i norsk teiknspråk.

Retten til å gå på vidaregåande skolar som har opplæring i og på norsk teiknspråk gjeld berre innanfor dei utdanningsprogramma og programområda som skolarne har tilbod om. Delar av denne opplæringa kan givast ved hjelp av teiknspråktolk.

§ 6-4 *Opplæring i punktskrift i den vidaregåande opplæringa*

Elevar som er blinde eller sterkt svaksynte, har rett til nødvendig opplæring i punktskrift.

§ 6-5 *Særskild språkopplæring i den vidaregåande opplæringa*

Elevar med anna morsmål enn norsk og samisk har rett til særskild språkopplæring til dei kan norsk godt nok til å følgje den vanlege opplæringa. Særskild språkopplæring skal omfatte forsterka opplæring i norsk og, om det trengst, morsmålsopplæring, tospråkleg opplæring i fag eller begge delar.

Fylkeskommunen skal jamleg vurdere om ein elev som har vedtak om særskild språkopplæring kan norsk godt nok til å følgje den vanlege opplæringa.

Fylkeskommunen kan gjere vedtak om at eleven skal få opplæringa i morsmål på ein annan skole enn den eleven går på.

§ 6-6 *Innføringsopplæring for elevar i den vidaregåande opplæringa som har budd kort tid i Noreg*

Fylkeskommunen kan gi elevar som har budd kort tid i Noreg og har fått vedtak om særskild språkopplæring, heile eller delar av opplæringa i særskilde grupper eller klassar eller på særskilde skolar. Fylkeskommunen kan berre gi slik innføringsopplæring dersom eleven samtykkjer.

Fylkeskommunen kan gjere vedtak om innføringsopplæring for ein elev for opp til eitt år om gongen, i til saman opp til to år. I vedtaket kan det gjerast unntak frå læreplanar i fag, jf. § 1-4 andre ledd, og fag- og timefordelinga, jf. § 1-6 fjerde ledd.

Kapittel 7 Opplæring i bedrift

§ 7-1 *Verkeområdet for kapittelet, og kven som er lærling, praksisbrevkandidat, lærekandidat og kandidat for fagbrev på jobb*

Dette kapittelet gjeld for den vidaregåande opplæringa som blir gitt som læretid i bedrift.

Der lova viser til nokon som har eller skal ha læretid i bedrift, gjeld regelen for både lærlingar, praksisbrevkandidatar, lærekandidatar og kandidatar for fagbrev på jobb.

Reglane for elevar gjeld for lærlingar, praksisbrevkandidatar og lærekandidatar dersom fylkeskommunen har ansvaret for opplæringa.

Lærling er den som har skrive ein lærekontrakt med sikte på fagprøve eller sveineprøve i fag som har læretid etter forskrifter gitt med heimel i § 5-4. Praksisbrevkandidat er den som har skrive ein opplæringskontrakt med sikte på praksisbrevprøve. Lærekandidat er den som har skrive ein opplæringskontrakt med sikte på ei mindre omfattande prøve enn fag- eller sveineprøve.

Kandidat for fagbrev på jobb er den som har skrive ein kontrakt om opplæring på grunnlag av allsidig praksis og realkompetanse med sikte på fag- eller sveineprøve.

Departementet kan gi forskrift om dei ulike opplæringsordningane for den vidaregåande opplæringa i bedrift.

§ 7-2 Inngåing og endring av kontrakt om opplæring

Dei som skal ha læretid i bedrift, skal skrive kontrakt om opplæring med ei lærebedrift før opplæringa tek til. Det skal stå i kontrakten kva som er målet for opplæringa, og kven som har ansvaret for dei ulike delane av opplæringa. Kontrakten skal vise til den eller dei arbeidsavtalane som er inngått.

Kontrakten skal godkjennast av fylkeskommunen og kan berre endrast etter samtykkje frå fylkeskommunen.

Kontrakten gjeld frå den tida opplæringa tek til, sjølv om godkjenninga kjem seinare.

Fylkeskommunen kan godkjenne kontraktar om opplæring som fråvik det fastsette opplæringsløpet.

Departementet kan gi forskrift om kva form og innhald kontrakten skal ha, om endring av kontrakten, og om fylkeskommunens høve til å godkjenne kontraktar som fråvik det fastsette opplæringsløpet.

§ 7-3 Heving og oppseiing av kontrakt om opplæring

Ein kontrakt om opplæring kan seiast opp dersom partane er samde om det. Lærebedrifta skal orientere fylkeskommunen skriftleg før kontrakten blir oppsagd.

Fylkeskommunen skal gjere vedtak om å heve kontrakten om opplæring dersom den som har læretid, seier skriftleg frå at han eller ho ikkje ønskjer å halde fram ut kontrakttida. Fylkeskommunen kan også gjere vedtak om å heve kontrakten om opplæring dersom ein av partane gjer seg skyldig i vesentlege brot på pliktene sine i arbeidsforholdet eller ein av partane ikkje er i stand til å oppfylle kontrakten.

Før det blir gjort vedtak om å heve ein kontrakt om læretid etter krav frå lærebedrifta, skal den som har læretid i bedrift, få høve til å forklare seg munnleg for fylkeskommunen.

Dersom ein kontrakt om opplæring blir oppsagd eller heva, skal lærebedrifta skrive ut ein attest om opplæringa som er gjennomført.

§ 7-4 Kva rettar og plikter dei med læretid i bedrift har som arbeidstakarar. Tilhøvet til arbeidsmiljøloven

Dei som har læretid i bedrift, er arbeidstakarar i lærebedrifta, med dei rettane og pliktene som følger av lover og tariffavtalar.

Dei som skal ha læretid i bedrift, skal ha arbeidsavtale med lærebedrifta i tillegg til kontrakt om opplæring etter § 7-2. Lærebedrifta kan berre seie opp denne ar-

beidsavtalen dersom kontrakten om opplæring blir oppsagd eller heva etter § 7-3.

Dei første seks månadene av arbeidsforholdet kan arbeidsavtalen likevel seiast opp etter reglane i arbeidsmiljøloven §§ 15-3 og 15-6 dersom det er inngått kontrakt om full opplæring i bedrift. Kontrakten om opplæring fell bort dersom arbeidsavtalen blir oppsagd.

Arbeidsavtalen fell bort når læretida er over, eller dersom kontrakten om opplæring blir oppsagd eller heva.

Andre ledd andre punktum, tredje ledd og fjerde ledd gjeld ikkje arbeidsavtalar som partane har inngått uavhengig av kontrakten om opplæring.

Lærekandidatar har rett til individuell tilrettelegging etter §§ 11-4 til 11-6. For denne tilrettelegginga gjeld §§ 11-7 til 11-11 og § 11-13.

§ 7-5 Godkjenning av lærebedrifter

Fylkeskommunen skal godkjenne lærebedrifter som oppfyller krava i § 7-6.

Før fylkeskommunen kan godkjenne ei lærebedrift, må ho vere fagleg vurdert av yrkesopplæringsnemnda. Fylkeskommunen skal leggje avgjerande vekt på den faglege vurderinga frå yrkesopplæringsnemnda.

Departementet kan gi forskrift om godkjenning av lærebedrifter.

§ 7-6 Krav til lærebedrifter

Lærebedrifta skal gi opplæring i samsvar med læreplanar i lærefaget. Lærebedrifta kan gi all opplæringa sjølv, eller ho kan oppfylle kravet ved avtale om at delar av opplæringa skal skje i ei anna lærebedrift. Ansvaret for opplæringa ligg hos den lærebedrifta som kontrakten om opplæring er inngått med.

Ei lærebedrift skal ha ein eller fleire fagleg kvalifiserte personar som har ansvaret for opplæringa, og ein eller fleire instruktørar som gir opplæring.

Departementet kan gi forskrift om deling av ansvaret mellom samarbeidande lærebedrifter.

§ 7-7 Rekruttering av lærebedrifter og formidling til læreplass

Fylkeskommunen skal rekruttere lærebedrifter med sikte på å gi tilbod om læreplass til alle søkjarar som oppfyller vilkåra for å bli formidla til læreplass.

Fylkeskommunen skal formidle søkjarar som oppfyller vilkåra til lærebedrifter.

Departementet kan gi forskrift om formidling til læreplass.

§ 7-8 Tilskot til lærebedrifter

Fylkeskommunen skal gi godkjende lærebedrifter tilskot til opplæring.

Departementet kan gi forskrift om tilskot til lærebedrifter.

§ 7-9 Oppfølging av lærebedrifter og tap av godkjenning

Fylkeskommunen skal rettlegje lærebedriftene og kontrollere at dei oppfyller krava i denne lova.

Etter ei fagleg vurdering i yrkesopplæringsnemnda kan fylkeskommunen trekkje tilbake godkjenninga som lærebedrift dersom lærebedrifta ikkje lenger oppfyller krava. Fylkeskommunen skal leggje avgjerande vekt på den faglege vurderinga frå yrkesopplæringsnemnda.

Godkjenninga som lærebedrift fell bort to år etter at den siste kontrakten om opplæring er avslutta.

Departementet kan gi forskrift om tap av godkjenning.

§ 7-10 Lærebedriftene sitt ansvar for opplæringa

Lærebedriftene skal lage ein plan som sikrar at opplæringa er i samsvar med kontraktane til dei som har læretid i bedrifta, og dei skal leggje produksjonen til rette for denne opplæringa.

Lærebedriftene skal skape eit godt arbeids- og læringmiljø. Den samla arbeids- og opplæringstida til dei som har læretid, skal ikkje vere lengre enn arbeidstida til andre arbeidstakarar.

Lærebedrifter som ikkje lenger kan gi opplæring i samsvar med kontrakten, skal melde frå til fylkeskommunen.

§ 7-11 Krav til internkontroll i lærebedrifter

Lærebedriftene skal ha internkontroll for å sikre at opplæringa er i samsvar med denne lova. Internkontrollen skal gjennomførast i samarbeid med representantar for arbeidstakarane.

Lærebedriftene skal årleg rapportere til fylkeskommunen om opplæringa dei gir. Departementet kan gi forskrift om rapporteringsplikta.

§ 7-12 Samarbeidsorgan for lærebedrifter (opplæringskontor)

Lærebedrifter som er tilknytta eit samarbeidsorgan for lærebedrifter, kan avtale at samarbeidsorganet inngår lærekontrakt etter § 7-2 og mottar tilskot etter § 7-8 på vegner av lærebedrifta.

Departementet kan gi forskrift om samarbeidsorgan for lærebedrifter.

Kapittel 8 Organ knytte til fag- og yrkesopplæringa

§ 8-1 Rådgivande organ for fag- og yrkesopplæringa

Departementet skal nemne opp eit organ for samarbeid om fag- og yrkesopplæringa som skal gi departementet råd om, og ta initiativ til å fremje, fag- og yrkesopplæringa.

Departementet skal nemne opp faglege råd for fag- og yrkesopplæringa. Kwart fag eller fagområde i fag- og yrkesopplæringa skal vere knytt til eit fagleg råd.

Departementet skal nemne opp læreplangrupper som skal hjelpe til i arbeidet med å fastsetje innhaldet i fag- og yrkesopplæringa.

Departementet kan gi forskrift om samansetjinga av og oppgåvene til organa som er nemnde i denne paragrafen.

§ 8-2 Yrkesopplæringsnemnder

Fylkeskommunen skal nemne opp ei yrkesopplæringsnemnd. Fylkeskommunen skal førebu dei sakene nemnda skal behandle.

Saker som har innverknad på fag- og yrkesopplæringa, skal leggjast fram for yrkesopplæringsnemnda før fylkeskommunen gjer vedtak i dei. Fylkeskommunen skal leggje avgjerande vekt på den faglege vurderinga frå yrkesopplæringsnemnda.

Departementet kan gi forskrift om kva samansetjing og oppgaver nemnda skal ha.

§ 8-3 Klagenemnd for fag- og sveineprøver

Departementet nemner opp klagenemnder for klager over vedtak om ikkje bestått fag- eller sveineprøve. Kvar nemnd skal nemnast opp for fire år, med leiar, nestleiar og éin medlem til. Minst to av medlemmene skal ha fagutdanning, og alle skal ha personlege vararepresentantar.

Det faglege rådet for faget skal gi ei innstilling om samansetjinga av kvar nemnd.

Kapittel 9 Skyss, bustad, oppfølgingsteneste og overgang frå grunnskole til vidaregåande opplæring

§ 9-1 Rett til skyss til og frå skolen for elevar i den vidaregåande opplæringa

Elevar har rett til gratis skyss eller full skyssgodtgjersle dersom dei bur meir enn seks kilometer frå skolen.

Elevar som treng båttransport, har rett til slik transport gratis.

Elevar som treng skyss på grunn av nedsett funksjonsevne, skade eller sjukdom, har rett til gratis skyss til og frå skolen.

Elevar som har fleire heimar, har rett til skyss til og frå kvar heim som oppfyller vilkåra for rett til skyss.

Departementet kan gi forskrift om at retten til skyss kan oppfyllast gjennom rabattordningar for offentleg transport i område med eit godt utbygd kollektivtilbod.

§ 9-2 Reisefølgje for og tilsyn med elevar i den vidaregåande opplæringa

Elevar som får skyss, har rett til reisefølgje dersom dei treng det.

Elevar som får skyss, har rett til tilsyn i ventetida før og etter opplæringa dersom dei på grunn av nedsett funksjonsevne ikkje klarer seg aleine.

§ 9-3 *Hjelp med å skaffe bustad til elevar i den vidaregåande opplæringa*

Når ein elev ikkje kan nytte dagleg skyss til skolen, skal fylkeskommunen hjelpe til med å skaffe eleven ein stad å bu. Er det ikkje mogleg å skaffe eleven bustad på annan måte, skal fylkeskommunen sørge for at det blir bygd ein elevheim.

§ 9-4 *Oppfølgingsteneste for dei som ikkje er i vidaregåande opplæring eller arbeid*

Fylkeskommunen skal ha ei oppfølgingsteneste. Oppfølgingstenesta skal sørge for at dei som har rett til opplæring etter § 5-1 og ikkje er i opplæring eller arbeid, får tilbod om vidaregåande opplæring, andre kompetansefremjande tiltak eller arbeid. Ein er omfatta av tenesta fram til utgangen av det året ein fyller 24 år.

Oppfølgingstenesta skal sikre tverretatleg samarbeid mellom kommunale, fylkeskommunale og statlege instansar som har ansvar for målgruppa. Oppfølgingstenesta skal formidle og samordne dei ulike tilboda.

Departementet kan gi forskrift om oppgåvene til oppfølgingstenesta.

§ 9-5 *Overgangen frå grunnskolen til den vidaregåande opplæringa*

Fylkeskommunen skal sørge for at elevane får ein trygg og god overgang frå grunnskolen til den vidaregåande opplæringa. Kommunen skal samarbeide med fylkeskommunen om overgangen.

Dersom eleven skal starte i ein vidaregåande skole som er godkjend etter privatskolelova, gjeld kommunens plikt i første ledd tilsvarande overfor den private vidaregåande skolen.

§ 9-6 *Opplæringstilbod i overgangen frå grunnskolen til den vidaregåande opplæringa*

Fylkeskommunen skal ha eit opplæringstilbod for dei som har rett til vidaregåande opplæring etter § 5-1, men som manglar faglege eller språklege føresetnader for å delta i eller gjennomføre slik opplæring.

§ 9-7 *Tilbod om meir grunnskoleopplæring*

Kommunen og fylkeskommunen kan tilby førebuaende opplæring etter § 18-2 til dei som har rett til vidaregåande opplæring etter § 5-1, men som treng meir grunnskoleopplæring for å kunne fullføre den vidaregåande opplæringa. Opplæringa kan gi høve til å forbetre grunnskolevitnemålet.

Fjerde del – fellesreglar for grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa for barn og unge

Kapittel 10 *Det beste for eleven, medverknad, skoledemokrati, foreldresamarbeid, skolereglar og plikt til å delta*

§ 10-1 *Det beste for eleven*

Ved handlingar og avgjerder som vedkjem elevar, skal kva som er best for eleven, vere eit grunnleggjande omsyn.

§ 10-2 *Elevane sin rett til medverknad*

Elevane har rett til medverknad i alt som gjeld dei sjølve etter denne lova, og har rett til å ytre meiningane sine fritt. Elevane skal bli høyrde, og det skal leggjast vekt på meiningane deira etter alder og modning.

§ 10-3 *Samarbeid med foreldra*

Skolen skal samarbeide med foreldra om opplæringa til eleven.

Departementet kan gi forskrift om samarbeidet mellom skolen og foreldra.

§ 10-4 *Skoledemokratiet*

Skolen skal sørge for at elevane og foreldra får vere med på å planleggje, gjennomføre og vurdere verksemda til skolen, mellom anna arbeidet med skolemiljøet, kvalitetsutvikling i opplæringa og fastsetjinga av skolereglar. Elevane skal ikkje delta i behandlinga av saker som er omfatta av lovfesta teieplikt.

Skolen skal leggje til rette for at alle elevane skal kunne ytre seg, og oppmuntre dei til å delta i skoledemokratiet. Skolen skal også hjelpe elevane i arbeidet med skoledemokratiet.

§ 10-5 *Organiseringa av skoledemokratiet*

Kvar grunnskole og vidaregåande skole skal ha eit elevråd som er valt av elevane ved skolen. Elevane kan velje å organisere seg på ein annan måte. Kvar grunnskole skal ha eit arbeidsutval som er valt av foreldra på skolen. Foreldra kan velje å organisere seg på andre måtar. Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at det blir fastsett kva for andre brukarorgan skolane skal ha.

Elevane og foreldra skal vere representerte i organ ved grunnskolar, og elevane skal vere representerte i organ ved vidaregåande skolar. Representantar for elevane i den vidaregåande opplæringa har møte- og talerett i fylkeskommunale nemnder på same måten som dei tilsette har etter kommuneloven § 13-4.

§ 10-6 *Elevane si plikt til å delta og kommunen og fylkeskommunen si oppfølgingsplikt*

Elevane skal vere aktivt med i opplæringa og følgje skolereglane. Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at elevar med fråvær frå opplæringa blir følgde opp.

§ 10-7 *Skolereglar*

Kommunen og fylkeskommunen gir forskrift om organisering av skoledemokratiet og om rettar og plikter for elevane, mellom anna om orden og oppførsel (skolereglar).

Kommunen og fylkeskommunen kan i slike skolereglar angi kva tiltak som kan brukast når elevar bryt skolereglane, og korleis slike saker skal behandlast.

§ 10-8 *Informasjon til elevane og foreldra*

Kommunar og fylkeskommunar skal gi elevar og foreldre den informasjonen dei har bruk for, mellom anna om opplæringa, den enkelte eleven, skolemiljøet og skolereglane, og om dei rettane og pliktene elevane elles har. Kommunar og fylkeskommunar skal også gi elevar og foreldre informasjon om retten til opplæring i og på samisk.

§ 10-9 *Foreldreutvalet for grunnopplæringa (FUG)*

Foreldreutvalet for grunnopplæringa (FUG) er eit sjølvstendig rådgivande organ for departementet i saker om samarbeid mellom skole og heim, og skal vareta foreldra sine interesser i skolesamanheng. Mandatet til FUG omfattar grunnskolen og vidaregåande opplæring trinn 1.

Departementet nemner opp kvart utval for fire år, med leiar, nestleiar og fem andre medlemmer.

Kapittel 11 Tilpassa opplæring og individuell tilrettelegging

§ 11-1 *Tilpassa opplæring*

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at opplæringa er tilpassa, det vil seie at elevane får eit tilfredsstillande utbytte av opplæringa uavhengig av føresetnader, og at alle skal få utnytta og utvikla evnene sine. Lærebedrifta skal sørge for tilpassa opplæring for dei som har læretid i bedrift.

§ 11-2 *Tilfredsstillande utbytte av opplæringa*

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at lærarane følgjer med på utviklinga til elevane og melder frå til rektor dersom det er tvil om at ein elev har tilfredsstillande utbytte av opplæringa. Om det må til, skal skolen setje i verk eigna tiltak, jf. §§ 11-1 og 11-3.

Skolen skal vurdere om tiltaka er nok til å gi eleven eit tilfredsstillande utbytte av opplæringa, eller om elev-

en kan trenge individuell tilrettelegging etter reglane i §§ 11-4, 11-5 og 11-6.

§ 11-3 *Intensiv opplæring på 1. til 4. trinn*

På 1. til 4. trinn skal kommunen sørge for at elevar som står i fare for ikkje å ha forventna progresjon i lesing, skrivning eller rekning, raskt får eigna intensiv opplæring. Dersom det er best for eleven, kan den intensive opplæringa i ein kort periode givast som eineundervisning.

§ 11-4 *Personleg assistanse*

Elevar har rett til den personlege assistansen dei treng for å kunne delta i opplæringa og få tilfredsstillande utbytte av ho.

§ 11-5 *Fysisk tilrettelegging og tekniske hjelpemiddel*

Elevar har rett til dei tekniske hjelpemidla og den fysiske tilrettelegginga dei treng for å kunne delta i opplæringa og få tilfredsstillande utbytte av ho. Elevane har også rett til nødvendig opplæring i bruk av slikt utstyr.

Elevar som er blinde eller sterkt svaksynte, har rett til nødvendig opplæring i mobilitet slik at dei kan komme seg til og frå skolen og ta seg fram på skolen og i heimemiljøet.

§ 11-6 *Individuelt tilrettelagd opplæring*

Elevar har rett til individuelt tilrettelagd opplæring dersom dei treng det for å få tilfredsstillande utbytte av opplæringa.

I vurderinga av kva for opplæringstilbod som skal givast, skal det særleg leggjast vekt på utviklingsutsiktene til eleven. Opplæringstilbodet skal utformast slik at det samla kan gi eleven tilfredsstillande utbytte av opplæringa samanlikna med andre elevar og i tråd med dei opplæringsmåla som er realistiske for eleven.

§ 11-7 *Vedtak om individuelt tilrettelagd opplæring og krav om sakkunnig vurdering*

Før kommunen eller fylkeskommunen avgjer om ein elev har krav på individuelt tilrettelagd opplæring, skal dei hente inn ei sakkunnig vurdering frå den pedagogisk-psykologiske tenesta. Den pedagogisk-psykologiske tenesta skal ta stilling til om eleven treng individuelt tilrettelagd opplæring. Dersom eleven også treng personleg assistanse eller fysisk tilrettelegging etter §§ 11-4 og 11-5, skal den sakkunnige vurderinga gi ei heilskapleg vurdering av kva for tilrettelegging eleven treng.

Kommunen og fylkeskommunen kan berre fråvike den sakkunnige vurderinga dersom dei kjem til at eleven kan få tilfredsstillande utbytte av opplæringa på ein annan måte. Ei slik avgjerd skal vere grunnlagt i vedtaket. I vedtak om individuelt tilrettelagd opplæring kan

det gjerast unntak frå reglane om innhaldet i og organiseringa av opplæringa.

Eleven eller foreldra må samtykkje før kommunen eller fylkeskommunen gjer ei sakkunnig vurdering, og før dei gjer vedtak om individuelt tilrettelagd opplæring. Eit tilbod om individuelt tilrettelagd opplæring skal utarbeidast i samråd med eleven og foreldra, og det skal leggjast stor vekt på kva eleven og foreldra meiner.

§ 11-8 *Kva den sakkunnige vurderinga skal innehalde*

I ei sakkunnig vurdering skal den pedagogisk-psykologiske tenesta alltid greie ut om

- eleven sitt utbytte av opplæringa
- kvifor eleven eventuelt ikkje har, eller ikkje kan få, tilfredsstillande utbytte av opplæringa
- kva som er realistiske opplæringsmål for eleven
- kva tiltak som kan gi eleven eit tilfredsstillande utbytte av opplæringa
- kva kompetanse dei som skal gi opplæringa, bør ha, dersom det skal gjerast unntak frå kompetansekrava etter § 11-9 andre eller tredje ledd

§ 11-9 *Kompetansekrav for den som skal gi individuelt tilrettelagd opplæring*

Den som skal gi individuelt tilrettelagd opplæring, må oppfylle kompetansekrava for å bli tilsett i lærarstilling, jf. § 17-3, og krava om relevant kompetanse i faget det skal undervise i, jf. § 17-4.

I vedtak om individuelt tilrettelagd opplæring kan det gjerast unntak frå kompetansekrava i § 17-3 dersom det vil gi eleven betre opplæring. Slike unntak kan berre gjerast dersom opplæringa skal givast av personar med ei universitets- eller høgskoleutdanning som gjer dei særleg eigna til å vareta behova til eleven. Slikt vedtak inneber også at kompetansekrava i § 17-4 ikkje gjeld.

I vedtak om individuelt tilrettelagd opplæring kan det gjerast unntak frå kompetansekrava i § 17-4 dersom ei konkret vurdering av eleven og den individuelt tilrettelagde opplæringa som skal bli gitt, tilseier det.

§ 11-10 *Individuell opplæringsplan*

Skolen skal utarbeide ein individuell opplæringsplan for elevar som får individuelt tilrettelagd opplæring. I planen skal det stå kva som er måla for og innhaldet i opplæringa, og korleis ho skal drivast.

§ 11-11 *Årleg evaluering av utbyttet av den individuelt tilrettelagde opplæringa*

Skolen skal éin gong i året utarbeide ei skriftleg oversikt over den individuelt tilrettelagde opplæringa eleven har fått, og ei vurdering av utviklinga til eleven sett opp mot måla i den individuelle opplæringsplanen. Eleven eller foreldra skal få tilgang til oversikta og vurdering.

§ 11-12 *Alternativ og supplerande kommunikasjon (ASK)*

Elevar som heilt eller delvis manglar funksjonell tale og treng alternativ og supplerande kommunikasjon, skal få bruke eigna kommunikasjonsformer og nødvendige kommunikasjonsmiddel i opplæringa. Det same gjeld for dei som har læretid i bedrift.

Elevar og lære kandidatatar har også rett til den opplæringa dei treng for å kunne bruke alternativ og supplerande kommunikasjon. Denne opplæringa kan vere ein del av den individuelt tilrettelagde opplæringa etter § 11-6.

§ 11-13 *Pedagogisk-psykologisk teneste*

Kommunen og fylkeskommunen skal ha ei pedagogisk-psykologisk teneste.

Den pedagogisk-psykologiske tenesta skal samarbeide med og støtte skolane i det førebyggjande arbeidet for å gi eit inkluderande opplæringstilbod til elevar som kan ha behov for tilrettelegging av opplæringa. Tenesta skal

- støtte og rettleie skolane i å greie ut behov for tilrettelegging av opplæringa og i å setje inn tiltak så tidleg som mogleg når det trengst
- hjelpe til med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling slik at opplæringstilbodet blir så inkluderande og godt tilrettelagt som mogleg

Der lova eller forskrift til lova krev sakkunnig vurdering, er det den pedagogisk-psykologiske tenesta som skal utarbeide vurderingane.

Departementet kan gi forskrift om i kva andre tilfelle den pedagogisk-psykologiske tenesta skal utarbeide sakkunnige vurderingar.

§ 11-14 *Læremiddel for individuelt tilrettelagd opplæring*

Departementet skal sørgje for at det blir utarbeidd lærebøker og andre læremiddel for individuelt tilrettelagd opplæring.

Kapittel 12 Skolemiljøet til elevane

§ 12-1 *Verkeområde for kapitlet*

Dette kapitlet gjeld for skolen, leksehjelpordninga og skolefritidsordninga.

§ 12-2 *Retten til eit trygt og godt skolemiljø*

Alle elevar har rett til eit trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, inkludering, trivsel og læring.

§ 12-3 *Nulltoleranse og førebyggjande arbeid*

Skolen skal ikkje godta krenkjande oppførsel, som til dømes mobbing, vald, diskriminering og trakassering.

Skolen skal arbeide kontinuerleg for at alle elevane skal ha eit trygt og godt skolemiljø.

§ 12-4 Plikt til å sikre eit trygt og godt psykososialt skolemiljø (aktivitetsplikt og dokumentasjonsplikt)

Alle som arbeider på skolen, skal følgje med på korleis elevane har det, og om mogleg gripe inn dersom nokon krenkjer ein elev.

Alle som arbeider på skolen, skal melde frå til rektor dersom dei får mistanke om eller kjennskap til at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø. Det gjeld også når ein elev seier sjølv at ho eller han ikkje har det trygt og godt. Skolen skal snarast undersøkje saka og rette opp situasjonen med eigna tiltak. Rektor skal melde frå til kommunen eller fylkeskommunen i alvorlege tilfelle.

Skolen skal lage ein skriftleg plan for tiltaka i ei sak. I planen skal det stå

- a. kva problem tiltaka skal løyse
- b. kva tiltak skolen har planlagt
- c. når tiltaka skal gjennomførast
- d. kven som skal gjennomføre tiltaka
- e. når tiltaka skal evaluerast

Skolen skal dokumentere kva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikta etter første til andre ledd, i den forma og det omfanget som er nødvendig.

§ 12-5 Skjerpa plikt til å melde frå dersom ein som arbeider på skolen, krenkjer ein elev

Dersom ein som arbeider på skolen, får mistanke om eller kjennskap til at ein annan som arbeider på skolen, krenkjer ein elev, skal vedkommande straks melde frå til rektor. Rektor skal melde frå til kommunen eller fylkeskommunen, med mindre meldinga er openbert grunnlaus.

Dersom ein som arbeider på skolen, får mistanke om eller kjennskap til at ein i leiinga ved skolen krenkjer ein elev, skal vedkommande melde frå til kommunen eller fylkeskommunen direkte.

§ 12-6 Statsforvaltaren si handheving av plikta til å sikre eit trygt og godt psykososialt skolemiljø i enkeltsaker

Dersom ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø, kan eleven eller foreldra melde saka til statsforvaltaren etter at saka er tatt opp med rektor.

Statsforvaltaren skal avgjere om plikta til å rette opp situasjonen med eigna tiltak etter § 12-4 andre ledd og plikta til å lage ein skriftleg plan etter § 12-4 tredje ledd er oppfylt. Dersom saka ikkje er tatt opp med rektor, det er under ei veke sidan ho vart tatt opp eller eleven ikkje lenger går på den aktuelle skolen, skal statsforvaltaren avvise saka, om det ikkje er særlege grunnar til å behandle ho.

Kommunen og fylkeskommunen skal utan hinder av lovfesta teieplikt leggje fram alle opplysningar som statsforvaltaren meiner må til for å greie ut saka.

Kjem statsforvaltaren til at skolen ikkje har oppfylt plikta til setje inn eigna tiltak etter § 12-4 andre ledd eller plikta til å lage ein skriftleg plan etter § 12-4 tredje

ledd, kan statsforvaltaren påleggje kommunen eller fylkeskommunen å rette forholdet. Dersom saka elles vil bli unødig forseinka, eller dersom det er grunn til å tru at kommunen eller fylkeskommunen ikkje kjem til å rette forholdet, kan statsforvaltaren vedta kva skolen skal gjere for at eleven skal få eit trygt og godt skolemiljø. Statsforvaltaren kan vedta reaksjonar etter skolereglane, jf. § 10-7, eller vedta at ein elev skal byte skole, jf. § 13-2.

Avgjerda til statsforvaltaren er eit enkeltvedtak. Statsforvaltaren skal setje ein frist for gjennomføringa av vedtaket og følgje opp saka.

§ 12-7 Det fysiske miljøet

Alle elevar har rett til ein arbeidsplass som er tilpassa behova deira. Skolen skal innreiast slik at det leggjast til rette for dei elevane ved skolen som har nedsett funksjonsevne.

Departementet gir forskrift om saksbehandlinga av saker som gjeld det fysiske skolemiljøet etter §§ 12-2 og 12-7. I slike saker gjeld ikkje § 29-1.

§ 12-8 Tvangsmulkt

For å sikre gjennomføringa av vedtak etter § 12-6 kan statsforvaltaren og klageinstansen fastsetje tvangsmulkt for kommunar og fylkeskommunar. Tvangsmulkt kan fastsetjast samtidig med vedtaket eller seinare.

Ei avgjerd om tvangsmulkt får verknad når kommunen eller fylkeskommunen ikkje held fristen for gjennomføring av vedtaket etter § 12-6, og mulkta går til vedtaket er oppfylt. I vedtaket om tvangsmulkt kan det setjast ein seinare frist for gjennomføring enn den som vart sett etter § 12-6. Ei avgjerd om tvangsmulkt får ikkje verknad dersom det er uråd å rette seg etter vedtaket og den ansvarlege ikkje kan noko for det.

Avgjerda om tvangsmulkt skal behandlast etter reglane i forvaltningsloven kapittel IV og V.

Mulkta går til statskassa. I særlege tilfelle kan tvangsmulkta reduserast eller falle bort.

Departementet kan gi forskrift om kva slags tvangsmulkt som kan nyttast, og om kor stor mulkta skal vere.

§ 12-9 Straffansvar for brot på reglane om skolemiljø

Med bot eller fengsel i opp til 3 månader blir den straffa som forsettleg eller aktaust grovt eller fleire gonger bryt reglane i § 12-4 første ledd, § 12-4 andre ledd første punktum og fjerde punktum eller § 12-5. Det same gjeld ein rektor som på same viset bryt reglane i § 12-4 andre ledd tredje punktum.

Når det skal vurderast om brotet er grovt, skal det leggjast vekt på kva slags lovbroten det er tale om, og kor stor skade det har ført til.

Dersom ein av reglane i § 12-4 første til andre ledd eller § 12-5 er broten av nokon som handlar på vegner

av skolen, kan kommunen og fylkeskommunen straffast, jf. straffeloven § 27.

Straffansvaret er forelda etter 5 år.

§ 12-10 *Bevisbyrde i erstatningsaker om psykososialt skolemiljø*

Dersom det er grunn til å tru at kommunen eller fylkeskommunen ikkje har følgd reglane om psykososialt skolemiljø i eller i medhald av kapittel 12, skal det ved behandlinga av erstatningskrav etter skadeserstatningsloven leggjast til grunn at reglane ikkje er følgde, om ikkje kommunen eller fylkeskommunen gjer noko anna truleg.

Kapittel 13 Ordenstiltak

§ 13-1 *Bortvising*

Kommunen og fylkeskommunen kan fastsetje i forskrift om skolereglar etter § 10-7 at elevane kan visast bort frå opplæringa etter fleire eller grove brot på skole-reglane, med dei avgrensingane som følgjer av denne paragrafen.

Ein elev kan ikkje visast bort dersom mindre inngripande tiltak er tilstrekkelege.

Elevar på 1. til 7. trinn kan visast bort for enkelttimar eller resten av dagen, og elevar på 8. til 10. trinn kan visast bort for opp til tre dagar. Foreldra skal få melding før ein elev på 1. til 7. trinn blir vist bort for resten av dagen. Elevar i den vidaregåande opplæringa kan visast bort for opp til fem dagar. Det kan også fastsetjast at elevar i den vidaregåande opplæringa kan visast bort for resten av skoleåret dersom regelbrota er særleg alvorlege.

Det er rektor sjølv som vedtar bortvising frå opplæringa. Om ikkje kommunen eller fylkeskommunen fastset noko anna, kan rektor gi lærarar høve til å vise bort elevar frå ei opplæringsøkt som læraren sjølv har ansvaret for. Bortvisinga kan ikkje gjelde for meir enn to klokke-timar. Fylkeskommunen kan ikkje delegere myndigheita til å gjere vedtak om at ein elev i den vidaregåande opplæringa skal visast bort for resten av skoleåret til den enkelte skolen.

§ 13-2 *Pålagt skolebyte*

Kommunen og fylkeskommunen kan gjere vedtak om at ein elev skal flyttast til ein annan skole dersom oppførselen til eleven går alvorleg ut over tryggleiken eller læringa til ein eller fleire medelevar.

Ein elev skal ikkje flyttast dersom mindre inngripande tiltak vil kunne avhjelpe situasjonen. Ein elev skal ikkje flyttast dersom det fører til at eleven må flytte ut av heimen, eller gjer at dagleg skyss blir uforsvarleg. Ein elev i den vidaregåande skolen skal heller ikkje flyttast dersom det fører til at eleven må byte utdanningsprogram eller programområde.

Kommunen og fylkeskommunen kan ikkje delegere myndigheita til å gjere vedtak om skolebyte til den enkelte skolen.

Kapittel 14 Organiseringa av opplæringa og reglar for livssynsopplæringa

§ 14-1 *Skolerute og lengda på skoleåret*

Opplæringa skal strekkje seg over minst 38 skoleveker innanfor ei ramme på 45 samanhengande veker i skoleåret.

Kommunen og fylkeskommunen gir forskrift om skole- og feriedagar for elevane (skolerute). Skole- og feriedagane skal planleggjast slik at eksamen og nasjonale prøver kan gjennomførast.

§ 14-2 *Inndeling av elevar i klassar og grupper*

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at kvar elev høyrer til ein klasse og har så mykje opplæringstid i klassen at eleven kan utvikle sosial samkjensle. I delar av opplæringa kan elevane delast i andre grupper. Klassane og gruppene skal setjast saman slik at skolen blir ein møteplass der elevane utviklar toleranse og respekt for kvarandre.

Ingen klassar eller grupper skal vere større enn det som er trygt og pedagogisk forsvarleg.

Elevane kan delast inn i grupper etter fagleg nivå i særskilde og avgrensa delar av opplæringa, dersom det er nødvendig for at ein eller fleire av elevane skal få eit tilfredsstillande utbytte av opplæringa.

Elevane kan berre delast inn i grupper etter kjønn dersom det er særleg tungtvegande grunnar til å gjere det. Elevane kan ikkje delast inn i grupper etter etnisitet.

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at alle elevar har ein kontaktlærer. Kontaktlæraren har eit særleg ansvar for eleven, for kontakten med heimen og for administrative, sosiale og pedagogiske gjeremål i klassen.

§ 14-3 *Forholdet mellom talet på lærarar og talet på elevar*

Departementet kan gi forskrift om forholdet mellom talet på lærarar og talet på elevar per skole eller per kommune. Forholdstalet kan variere frå trinn til trinn.

§ 14-4 *Fjernundervisning*

Delar av opplæringa kan gjennomførast utan at læraren er til stades saman med elevane (fjernundervisning) dersom det er gode grunnar for det og det er trygt og pedagogisk forsvarleg. At det må vere gode grunnar betyr at fordelane for elevane må vere større enn ulemperne ved å gjennomføre opplæringa som fjernundervisning. Når det skal vurderast om det vil vere trygt og pedagogisk forsvarleg å gi delar av opplæringa som fjernundervisning, skal det mellom anna takast omsyn til

elevane sitt høve til læring, utvikling, trivsel og sosial samkjensle.

Elevane skal få fjernundervisning på skolen. I særlege tilfelle kan ein elev få fjernundervisning andre stader enn på skolen. Elevar i vidaregåande skole kan også få unntak etter avtale med rektor.

Fjernundervisninga skal gjennomførast slik at elevane og læraren kan kommunisere effektivt. Dei tekniske løysingane som blir nytta, må leggje til rette for kommunikasjon i sanntid eller med kort responstid.

Kommunen eller fylkeskommunen skal godtgjere at vilkåra i denne paragrafen er oppfylte.

Departementet kan gi forskrift om fjernundervisning.

§ 14-5 *Forbod mot forkyning*

Opplæringa skal ikkje vera forkyning.

§ 14-6 *Fritak frå aktivitetar i opplæringa på grunn av livssyn*

Elevar har rett til fritak frå aktivitetar i opplæringa som dei med rimeleg grunn opplever som utøving av ein annan religion enn sin eigen eller tilslutning til eit anna livssyn enn sitt eige, eller som dei på same grunnlag opplever som krenkjande eller støytande. Fritaket føreset ei skriftleg melding frå eleven eller foreldra, men det trengst ikkje grunngeving.

Ein kan ikkje krevje fritak frå kompetansemåla i læreplanane for fag. Elevar som får fritak frå aktivitetar i opplæringa, skal ha anna opplæring med tilsvarende fagleg innhald.

§ 14-7 *Opplæring om kristendom, religion, livssyn og etikk*

Opplæringa om emna kristendom, andre religionar, livssyn og etikk skal samle alle elevar, og medverke til auka forståing, respekt og evne til dialog mellom menneske med ulikt syn på trudoms- og livssynsspørsmål. Emna skal presenterast på ein objektiv, kritisk og pluralistisk måte.

Kapittel 15 Opplæringsspråk, læremiddel og skolebibliotek

§ 15-1 *Opplæringsspråk og talemål*

Opplæringa skal vere på norsk, samisk eller norsk teiknspråk.

I den munnlege opplæringa avgjer elevane og lærarane sjølve kva for talemål dei vil bruke. Lærarane og skoleleiinga skal ta mest mogleg omsyn til talemålet til elevane i ordval og uttrykksmåtar.

§ 15-2 *Hovudmål på kvar skole*

Kommunen og fylkeskommunen gir forskrift om kva skriftspråk som skal vere hovudmålet på kvar skole,

anten bokmål eller nynorsk. Skolen skal bruke hovudmålet i den skriftlege opplæringa og i den skriftlege kommunikasjonen med elevane og foreldra.

I samband med skifte av hovudmål på ein grunnskole eller når eit fleirtal i kommunestyret eller minst 1/4 av dei røysteføre i kommunen krev det, skal det haldast rådgivande røysting. Nytt vedtak om hovudmål kan ikkje gjerast før det har gått fem år. Departementet kan gi forskrift om røysterett, ansvar for røystinga og organisering av røystinga.

§ 15-3 *Krav til rettskriving og krav til skriftspråk i læremiddel*

Med læremiddel er her meint alle trykte, ikkje-trykte og digitale element som er utvikla til bruk i opplæringa, som skal brukast jamleg i opplæringa, og som dekkjer vesentlege delar av læreplanen i faget.

Skolen skal bruke læremiddel på norsk og samisk som følgjer offisiell rettskriving.

Skolen skal bruke læremiddel som ligg føre på bokmål og nynorsk til same tid og same pris. Kravet gjeld ikkje

- læremiddel i faget norsk
- læremiddel i fag med årskull med 300 eller færre elevar
- læremiddel der den norske teksten utgjer ein mindre del

Dei trykte læremidla i norskfaget i grunnskolen skal samla ha nok tilfang på både bokmål og nynorsk, slik at elevane lærer å lese begge skriftspråka.

§ 15-4 *Ordlister, ordbøker og skriveprogram*

Dei norskspråklege trykte og digitale ordlistene og ordbøkene skolen brukar, skal vere godkjende av Språkrådet.

Skolen skal bruke skriveprogram som støttar både bokmål og nynorsk, og som følgjer offisiell rettskriving.

§ 15-5 *Skolebibliotek*

Elevane skal ha tilgang til skolebibliotek. Departementet kan gi forskrift om skolebibliotek.

§ 15-6 *Utstyr*

Skolane skal ha tilgang til nødvendig utstyr, inventar og læremiddel.

Kapittel 16 Rådgiving

§ 16-1 *Rådgiving om utdannings- og yrkesval*

Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at elevar i grunnskolen og i den vidaregåande opplæringa får den rådgivinga som dei treng om utdannings- og yrkesval.

Elevane skal få rådgiving på den skolen dei går på, og individuelt dersom dei ønskjer det.

Fylkeskommunen skal sørge for at dei som har læretid i bedrift, har tilgang til rådgiving om utdannings- og yrkesval.

§ 16-2 Rådgiving om sosiale og personlege forhold

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at elevar får den rådgivinga som dei treng om sosiale og personlege forhold som kan ha innverknad på korleis dei har det på skolen.

Elevane skal få rådgiving på den skolen dei går på, og individuelt dersom dei ønskjer det.

Fylkeskommunen skal sørge for at dei som har læretid i bedrift, har tilgang til rådgiving om sosiale og personlege forhold.

Kapittel 17 Personalet i skolen, skolefagleg kompetanse og kvalitetsutvikling

§ 17-1 Krav om kompetanse i skolen

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for rett og nødvendig kompetanse i skolen.

§ 17-2 Leiting

Skolen skal ha ei leiting som er fagleg, pedagogisk og administrativt forsvarleg.

Ein skole skal leiast av ein rektor. Direktøren skal ha pedagogisk kompetanse, ta del i den daglege verksemda og arbeide med utviklinga av verksemda. Ein rektor kan leie fleire skolar.

§ 17-3 Krav om kompetanse for å bli tilsett i lærarstilling

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at dei som blir tilsett i lærarstilling, har relevant fagleg og pedagogisk kompetanse seinast når dei tar til i stillinga.

Dersom ingen søkjarar oppfyller kompetansekrava, kan andre tilsetjast mellombels i ei lærarstilling. Slik mellombels tilsetjing skal ikkje vare lenger enn til 31. juli, med mindre søkjaren blir tilsett på det vilkåret at påbyrja lærarutdanning skal fullførast. Kor lenge ei tilsetjing på vilkår om påbyrja utdanning skal vare, avtaler arbeidsgivaren og arbeidstakaren ut frå kor stor stilling og kor lang utdanning det er tale om, og kor tilgjengeleg utdanningstilbodet er.

Departementet kan gi forskrift om kva kompetanse ein må ha for å kunne bli tilsett i lærarstilling.

§ 17-4 Krav om relevant kompetanse i undervisningsfag

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at dei som er tilsett i lærarstilling, har relevant kompetanse i dei faga dei skal undervise i.

Krava om relevant kompetanse i undervisningsfag gjeld ikkje dei som kunne tilsetjast i lærarstilling før 1. januar 2014, allmennlærarar og mellombels tilsette.

Kommunen og fylkeskommunen kan fråvike krava til relevant kompetanse i undervisningsfag dersom det

er nødvendig fordi skolen ikkje har nok tilsette i lærarstilling som oppfyller krava. Ei slik avgjerd skal vurderast på nytt kvart skoleår.

Departementet kan gi forskrift om krav til relevant kompetanse i dei ulike faga.

§ 17-5 Kvalifikasjonsprinsippet

Den best kvalifiserte søkjaren skal tilsetjast i ei ledig stilling, om det ikkje er gjort unntak i lov eller forskrift.

Når kommunen og fylkeskommunen skal vurdere kven som er best kvalifisert, skal dei leggje vekt på utdanning, erfaring og kor personleg eigna søkjaren er, halde saman med kvalifikasjonskrava i utlysinga.

§ 17-6 Bruk av anna personale i opplæringa enn dei som er tilsett i lærarstilling

Anna personale enn dei som er tilsett i lærarstilling, kan hjelpe til i opplæringa, men skal ikkje ha ansvaret for opplæringa. Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at slikt personale får nødvendig rettleiing av ein som er tilsett i lærarstilling.

§ 17-7 Krav om at skolane har tilgang på vikarar

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at skolane har tilgang på vikarar ved vanleg og venta fråvær.

§ 17-8 Fagleg og pedagogisk utvikling

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at dei som er tilsett i lærarstilling, rektorar og andre tilsette i skolen får høve til å utvikle seg fagleg og pedagogisk så dei kan vere på høgde med utviklinga i skolen og samfunnet.

§ 17-9 Praksisplassar i skolen

Departementet kan i det enkelte tilfellet eller i forskrift gi pålegg om at kommunane eller fylkeskommunane skal gi studentar frå universitet og høgskolar praksisopplæring og rettleiing i skolen.

§ 17-10 Personalet ved leirskolar

Undervisningspersonalet ved leirskolar med fast pedagogisk bemanning skal vere tilsett i den kommunen der leirskolen ligg. Departementet kan gi forskrift om kompetansekrav for personalet ved faste leirskolar.

§ 17-11 Politiattest og forbod mot tilsetjing

Kommunen og fylkeskommunen skal krevje politiattest av dei som skal tilsetjast fast eller mellombels i grunnskolen, den vidaregåande skolen, skolefritidsordninga, leksehjelpe, kulturskolen eller skoleliknande aktivitetstilbod. Den som skal tilsetjast fast eller mellombels i leirskole, må også leggje fram politiattest.

Kommunen og fylkeskommunen kan krevje politiattest av personar som skal ha praksis på skolane og andre stader der tilboda som nemnde i første ledd blir gitt. Når det skal vurderast om ein person som skal ha

praksis, skal leggje fram politiattest, skal det leggjast vekt på om det alt er utført vandelskontroll etter eit anna regelverk, kor langt praksisopphaldet skal vere, og kor mykje kontakt personen skal ha med elevar.

Kommunen og fylkeskommunen kan krevje politiattest av personar som skal utføre oppgåver ved skolane og andre stader der tilboda som nemnde i første ledd blir gitt.

Politiattesten skal innehalde dei merknadene som politiregisterloven § 39 første ledd fastset. I tillegg skal politiattesten innehalde merknader om reaksjonar for brot på straffeloven (2005) §§ 251, 252, 253, 254, 255, 256, 263, 264, 272, 273, 284 og 285, straffeloven (1902) §§ 222, 223, 227, 228 andre ledd, 229 og lov 15. desember 1995 nr. 74 om forbud mot kjønnslemlestelse §§ 1 og 2. Merknader om reaksjonar for brot på desse straffeboda skal i ordinær politiattest oppgis i samsvar med politiregisterloven § 40.

Personar som er dømde for eller har vedtatt førelegg for seksuelle overgrep mot mindreårige, skal ikkje tilsetjast eller ha praksis i skolar eller tilbod som nemnde i første ledd.

Dersom politiattesten inneheld merknader om veraserande sak eller andre straffebrot enn dei som er nemnde i femte ledd, skal det vurderast konkret om personen bør tilsetjast, ha praksis eller utføre oppgåver i skolar eller tilbod som nemnde i første ledd.

Departementet gir forskrift om politiattest, og kva for straffebod som skal vere omfatta av femte ledd. Departementet kan også gi forskrift om innhenting og behandling av politiattest.

§ 17-12 Skolefagleg kompetanse og kvalitetsutvikling

Det skal vere skolefagleg kompetanse i kommune- og fylkeskommuneadministrasjonen.

Kommunen og fylkeskommunen skal arbeide for å halde ved lag og heve kvaliteten i grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa.

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at skolane jamleg vurderer i kva grad organiseringa, tilrettelegginga og gjennomføringa av opplæringa medverkar til å nå dei måla som er fastsette med heimel i §§ 1-4 første og andre ledd og 1-5 andre og tredje ledd.

Kommunestyret og fylkestinget skal minst éin gong i året få informasjon om læringsmiljøet, læringsresultata og gjennomføringa til elevane i opplæringa.

Femte del – førebuande opplæring og vidaregåande opplæring for vaksne

Kapittel 18 Rett til førebuande opplæring og vidaregåande opplæring for vaksne

§ 18-1 Formålet med opplæringa for vaksne

Formålet med opplæringa i § 1-3 og dei overordna måla og prinsippa for opplæringa med heimel i § 1-4

gjeld så langt det passar for opplæring for vaksne. Opplæringa skal byggje på den kompetansen deltakarane allerede har, og skal leggjast opp slik at deltakarane så raskt som mogleg kan oppnå relevant kompetanse for arbeid eller vidare utdanning.

§ 18-2 Rett til førebuande opplæring for vaksne

Dei som treng førebuande opplæring i fag eller i grunnleggjande ferdigheiter, men ikkje lenger har rett til grunnskoleopplæring etter § 2-1, har rett til førebuande opplæring for vaksne.

Søkjarar har mellom anna rett til førebuande opplæring dersom dei ikkje har fått tilfredsstillande opplæring før, dersom dei treng opplæring i fag eller grunnleggjande ferdigheiter som ikkje var del av læreplanen då dei fekk grunnskoleopplæring, og dersom dei treng ny opplæring på grunn av skade eller sjukdom. Når det skal vurderast om ein søkjar treng førebuande opplæring, skal det takast omsyn til kva søkjaren sjølv meiner.

Dei som har rett til vidaregåande opplæring etter kapittel 5, har ikkje rett til førebuande opplæring etter denne paragrafen.

§ 18-3 Rett til vidaregåande opplæring for vaksne

Dei som har fullført grunnskoleopplæring eller tilsvarende opplæring, men ikkje har studiekompetanse eller yrkeskompetanse frå vidaregåande opplæring, har rett til vidaregåande opplæring for vaksne frå det skoleåret som tar til det året dei fyller 19 år. Det gjeld også dei som har fullført vidaregåande opplæring i eit anna land, men ikkje får godkjent opplæringa som studiekompetanse eller yrkeskompetanse i Noreg.

Dei som har rett til vidaregåande opplæring for vaksne, skal komme inn på eit opplæringstilbod som fører fram til ein av tre sluttkompetansar som dei har søkt på. Fylkeskommunen skal sørge for at søkjarar med betydeleg realkompetanse knytt til ein viss yrkeskompetanse får høve til å formalisere denne kompetansen gjennom fag- eller sveinebrev.

Dersom fylkeskommunen tilbyr det, kan dei som har rett til vidaregåande opplæring etter denne paragrafen, men som ikkje har rett til vidaregåande opplæring etter § 5-1, likevel velje vidaregåande opplæring etter kapittel 5. Dei får då dei same rettane og pliktene som dei med rett til vidaregåande opplæring etter § 5-1.

Departementet kan gi forskrift om kven som har rett til vidaregåande opplæring for vaksne, og om innmakta til opplæringa.

§ 18-4 Rett til yrkesfagleg rekvalifisering

Dei som har oppnådd studiekompetanse eller yrkeskompetanse, har rett til vidaregåande opplæring fram til ein ny sluttkompetanse innanfor eit yrkesfagleg utdanningsprogram.

§ 18-5 Vidaregåande opplæring for vaksne utan rett

Fylkeskommunen kan gi vidaregåande opplæring til dei som har brukt opp retten til vidaregåande opplæring.

Fylkeskommunen kan gi vidaregåande opplæring til dei som er over opplæringspliktig alder, og som ikkje har fullført grunnskoleopplæring eller tilsvarende opplæring.

Dei som blir tatt inn til vidaregåande opplæring for vaksne utan å ha rett til det, får dei same rettane og pliktene som dei med rett til vidaregåande opplæring etter § 18-3.

§ 18-6 Rett til læreplass eller anna tilbod i den vidaregåande opplæringa for vaksne

Dei som har lovfesta rett til opplæring etter § 18-3, og som oppfyller vilkåra for å bli formidla til læretid i bedrift, har rett til læreplass. Dersom dei ikkje får tilbod om læreplass, har dei rett til eit anna opplæringstilbod som gir grunnlag for den sluttkompetansen dei er tatt inn på.

Når vaksne deltakarar får opplæringa i bedrift, gjeld kapittel 7 for den delen av opplæringa.

§ 18-7 Påbygging og opplæring fram til generell studiekompetanse

Dei som har bestått fag- og yrkesopplæring, har rett til påbygging til generell studiekompetanse frå det skoleåret som tar til det året dei fyller 19 år.

Dei som har oppnådd yrkeskompetanse utan å ha bestått fellesfaga som normalt inngår i opplæringsløpet, har ikkje rett til påbygging, men rett til vidaregåande opplæring etter § 18-3 fram til generell studiekompetanse. Dette gjeld uavhengig av den nedre aldersgrensa i § 18-3 første ledd.

§ 18-8 Realkompetansevurdering

Dei som har rett til opplæring for vaksne, har rett til å få realkompetansen sin vurdert og dokumentert.

Dei som ikkje har rett til opplæring for vaksne, har rett til å få realkompetansen sin vurdert og dokumentert dersom kommunen eller Arbeids- og velferdsetaten tilrår det.

Departementet kan gi forskrift om realkompetansevurdering, om klage på realkompetansevurdering og om dokumentasjon.

§ 18-9 Gratis opplæring for vaksne

Reglane i §§ 2-5 og 5-8 om gratis opplæring gjeld også for førebuande opplæring og vidaregåande opplæring for vaksne.

§ 18-10 Rett til opplæring for vaksne som ikkje har opphaldsløyve

Det er eit vilkår for rett til førebuande opplæring at ein har lovleg opphald i landet. Dei som er over opplæ-

ringspliktig alder, og som oppheld seg lovleg i landet medan dei ventar på svar på søknad om opphaldsløyve, har rett til førebuande opplæring ut det skoleåret som tar til det året dei fyller 18 år. Dei som får avslag på søknaden om opphaldsløyve, har berre rett til førebuande opplæring fram til datoen for det endelige vedtaket.

Det er eit vilkår for rett til vidaregåande opplæring at søkjaren har lovleg opphald i landet. Dei som oppheld seg lovleg i landet medan dei ventar på svar på søknad om opphaldsløyve, har likevel ikkje rett til vidaregåande opplæring for vaksne.

§ 18-11 Plikt til oppmøte og aktiv deltaking i opplæringa for vaksne

Vaksne deltakarar i førebuande opplæring og vidaregåande opplæring har plikt til å møte opp til opplæringa og delta aktivt.

Kommunen og fylkeskommunen kan etter søknad gje permisjon frå opplæringa.

Kapittel 19 Innhaldet i og organiseringa av den førebuande og den vidaregåande opplæringa for vaksne

§ 19-1 Innhald, vurdering og dokumentasjon i opplæringa for vaksne

Opplæringa skal vere i samsvar med måla og prinsippa for opplæringa, jf. § 18-1, jf. § 1-4 første ledd og andre ledd i denne paragrafen. Opplæringa skal byggje på kompetansen til den vaksne deltakaren.

Departementet kan gi forskrift om læreplanar i fag for førebuande og vidaregåande opplæring for vaksne.

Vaksne deltakarar har rett til individuell vurdering og dokumentasjon av opplæringa. Departementet gir forskrift om individuell vurdering, om klage på vurdering og om dokumentasjon.

§ 19-2 Organisering av opplæringa for vaksne

Den førebuande og den vidaregåande opplæringa for vaksne skal organiserast som eit særskilt tilbod for vaksne.

Opplæringstilbodet skal tilpassast livssituasjonen til deltakarane. Opplæringa kan givast som fjernundervisning.

Kommunen og fylkeskommunen kan bruke andre rettssubjekt, til dømes studieforbund, til å gi opplæring til vaksne. Kommunen og fylkeskommunen kan likevel ikkje delegere til andre rettssubjekt å dokumentere opplæringa etter § 19-1.

§ 19-3 Bokmål og nynorsk i opplæringa for vaksne

Deltakarar i opplæringa for vaksne vel sjølve om dei skal bruke bokmål eller nynorsk som hovudmål i det skriftlege arbeidet.

§ 19-4 *Rett til opplæring i og på samisk for vaksne deltakarar*

Samiske deltakarar i den førebuande og vidaregåande opplæringa for vaksne har rett til opplæring i samisk. Samiske deltakarar i den førebuande opplæringa for vaksne som bur i forvaltningsområdet for samisk språk etter sameloven § 3-1, har rett til opplæring på samisk når det er nødvendig for å få forsvarleg utbytte av opplæringa.

§ 19-5 *Tilpassa opplæring og individuell tilrettelegging for vaksne deltakarar*

Kravet i § 11-1 om tilpassa opplæring gjeld for førebuande og vidaregåande opplæring for vaksne.

Deltakarar i den førebuande opplæringa har rett til individuell tilrettelegging etter §§ 11-4 til 11-6. For denne tilrettelegginga gjeld §§ 11-7 til 11-11 og § 11-13.

Deltakarar i den vidaregåande opplæringa med nedsett funksjonsevne eller særskilde behov har rett til eigna individuell tilrettelegging av lærestad, undervisning, læremiddel og eksamen, for å sikre likeverdige høve til opplæring.

Retten etter tredje ledd gjeld ikkje tilrettelegging som inneber ei uforholdsmessig byrde for fylkeskommunen. Når fylkeskommunen skal vurdere om tilrettelegginga inneber ei uforholdsmessig byrde, skal fylkeskommunen leggje særleg vekt på effekten tilrettelegginga har for å bygge ned barrierane for deltakarar med nedsett funksjonsevne og særskilde behov, dei nødvendige kostnadene ved tilrettelegginga og kva ressursar fylkeskommunen har til rådighet.

§ 19-6 *Opplæring for å utvikle eller halde ved like grunnleggjande ferdigheiter i den førebuande opplæringa for vaksne*

Deltakarar i den førebuande opplæringa for vaksne som har særlege behov for opplæring for å kunne utvikle eller halde ved like grunnleggjande ferdigheiter, har rett til slik opplæring. For denne opplæringa gjeld §§ 11-4 til 11-11 og § 11-13.

§ 19-7 *Alternativ supplerande kommunikasjon (ASK) i opplæringa for vaksne*

Deltakarar i opplæringa for vaksne som heilt eller delvis manglar funksjonell tale og treng alternativ og supplerande kommunikasjon, skal få bruke eigna kommunikasjonsformer og nødvendige kommunikasjonsmiddel i opplæringa.

Deltakarane har også rett til den opplæringa dei treng for å kunne bruke alternativ og supplerande kommunikasjon. Denne opplæringa kan vere ein del av den individuelle tilrettelegginga av opplæringa etter §§ 19-5 og 19-6.

§ 19-8 *Særskild språkopplæring for vaksne deltakarar*

Deltakarar i den førebuande opplæringa for vaksne har rett til særskild språkopplæring etter § 3-6.

Deltakarar i den vidaregåande opplæringa for vaksne har rett til forsterka opplæring i norsk etter § 6-5 første ledd første punktum.

§ 19-9 *Opplæring i og på norsk teiknspråk for vaksne deltakarar*

Deltakarar med høyrselshemming i den førebuande og vidaregåande opplæringa for vaksne har rett til opplæring i norsk teiknspråk. Deltakarane har rett til opplæring ved bruk av teiknspråktolk eller opplæring på norsk teiknspråk.

§ 19-10 *Opplæring i punktskrift for vaksne deltakarar*

Deltakarar i den førebuande og vidaregåande opplæringa for vaksne har rett til opplæring i punktskrift etter §§ 3-5 og 6-4. Dei har også rett til mobilitetstrening etter § 11-5 andre ledd.

§ 19-11 *Planlegginga og utbygginga av det vidaregåande opplæringstilbodet for vaksne*

Reglane i § 5-3 om planlegging og utbygging av det vidaregåande opplæringstilbodet gjeld for det vidaregåande opplæringstilbodet for vaksne deltakarar.

§ 19-12 *Rådgiving om utdannings- og yrkesval i opplæringa for vaksne*

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at deltakarar i den førebuande og den vidaregåande opplæringa for vaksne får rådgiving om utdannings- og yrkesval.

§ 19-13 *Kompetansekrav i opplæringa for vaksne*

Reglane i §§ 17-3, 17-4 og 17-5 om kompetansekrav for lærarar og kvalifikasjonsprinsippet gjeld i den førebuande og den vidaregåande opplæringa for vaksne.

Første ledd gjeld ikkje for opplæring etter § 19-6. Opplæringa skal likevel skje under fagleg og pedagogisk rettleiing.

Departementet kan gi forskrift om kompetansekrav for dei som skal undervise i forsterka opplæring i norsk.

§ 19-14 *Politiattest og forbod mot tilsetjing i den førebuande opplæringa for vaksne*

Reglane i § 17-11 om politiattest og forbod mot tilsetjing gjeld for den førebuande opplæringa for vaksne.

Kapittel 20 Medverknad, læringsmiljø, lokale ordensreglar og bortvising i opplæringa for vaksne

§ 20-1 *Rett til medverknad for vaksne deltakarar*

Deltakarar i den førebuande og den vidaregåande opplæringa for vaksne har rett til medverknad i alt som

gjeld dei sjølve etter denne lova, og har rett til å ytre meiningane sine fritt. Deltakarane skal bli høyrd, og det skal leggjast vekt på meiningane deira.

§ 20-2 *Krav til læringsmiljøet i opplæringa for vaksne*

Kommunen og fylkeskommunen skal arbeide kontinuerleg for at alle deltakarane skal ha eit trygt og godt læringsmiljø.

Deltakarar i opplæringa for vaksne skal ikkje utsetjast for krenkjande oppførsel. Alle som arbeider i den førebuande opplæringa og den vidaregåande opplæringa for vaksne, skal om mogleg gripe inn dersom ein deltakar blir utsett for krenking.

§ 20-3 *Ordensreglar for opplæringa for vaksne*

Kommunen og fylkeskommunen kan gi forskrift om lokale reglar for opplæringa for vaksne, mellom anna om orden og oppførsel (ordensreglar).

Kommunen og fylkeskommunen kan i slike ordensreglar angi kva tiltak som kan brukast når deltakarar bryt ordensreglane, og korleis slike saker skal behandlast.

§ 20-4 *Bortvising av vaksne deltakarar*

Kommunen og fylkeskommunen kan fastsetje i forskrift etter § 20-3 at deltakarar i opplæringa for vaksne kan visast bort frå opplæringa etter fleire eller grove brot på reglane i forskrifta, med dei avgrensingane som følger av denne paragrafen.

Ein deltakar kan ikkje visast bort dersom mindre inngripande tiltak er tilstrekkelege.

Deltakarar kan visast bort frå resten av kurset eller modulen dei er tatt inn på, dersom regelbrota er særleg alvorlege.

Kommunen eller fylkeskommunen kan ikkje delegere myndigheita til å gjere vedtak om at ein deltakar skal visast bort frå resten av kurset eller modulen til eit organ ved opplæringsstaden.

Kapittel 21 Skyss, reisefølgje og losji for deltakarar i opplæringa for vaksne

§ 21-1 *Skyss til og frå opplæringsstaden for deltakarar i opplæringa for vaksne*

Deltakarar i den førebuande opplæringa for vaksne har rett til gratis skyss dersom dei bur meir enn fire kilometer frå opplæringsstaden.

Deltakarar i den førebuande opplæringa for vaksne som treng skyss på grunn av nedsett funksjonsevne, skade eller sjukdom, har rett til gratis skyss til og frå opplæringsstaden.

Deltakarar i den vidaregåande opplæringa for vaksne har rett til skyss etter reglane i § 9-1 ut det skoleåret som tar til det året dei fyller 24 år.

§ 21-2 *Reisefølgje for og tilsyn med deltakarar i den førebuande opplæringa for vaksne*

Deltakarar i den førebuande opplæringa for vaksne som får skyss til og frå opplæringsstaden, har rett til reisefølgje og tilsyn i ventetida før og etter opplæringa dersom dei på grunn av nedsett funksjonsevne ikkje klarer seg åleine.

§ 21-3 *Avgrensing av rett til skyss og rett til losji i den førebuande opplæringa for vaksne*

Retten til skyss etter § 21-1 gjeld ikkje dersom dagleg skyss ikkje er forsvarleg.

Når fylkeskommunen skal vurdere om dagleg skyss er forsvarleg, skal det særleg leggjast vekt på alderen og funksjonsevna til deltakaren og kor lang og farleg skolevegen er. Det kan berre leggjast vekt på kostnader eller vanskar for fylkeskommunen dersom dei er ekstraordinære.

Deltakarar i den førebuande opplæringa for vaksne som ikkje har rett til skyss fordi dagleg skyss ikkje er forsvarleg, har rett til losji.

Kommunen skal ha tilsyn med innlosjerte vaksne deltakarar om det trengst.

Sjette del – privat opplæring, godkjenningsordningar og privatistordningar

Kapittel 22 Privat opplæring

§ 22-1 *Kven som kan drive private skolar etter lova*

Private kan berre drive skole etter denne lova med godkjenning av departementet. Departementet skal godkjenne private grunnskolar dersom dei kan oppfylle krava i § 22-2. Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingsreglar for godkjenning av private grunnskolar i samsvar med tjenesteloven § 27. Den som driv privat grunnskole utan godkjenning, kan straffast med bot.

Departementet kan godkjenne private vidaregåande skolar dersom det ligg føre ein mellomstatleg avtale om drift av slike skolar. I samband med godkjenninga kan departementet gjere unntak frå krava i lova og i forskrift gitt med heimel i lova.

Godkjenninga etter første og andre ledd fell bort dersom ein skole ikkje set i gang verksemda si etter lova innan tre skoleår etter at godkjenninga vart gitt. Det same gjeld om drifta etter lova blir nedlagd. Skolen skal gi melding til departementet når drifta etter lova blir nedlagd.

§ 22-2 *Ansvar for private grunnskolar*

For private grunnskolar gjeld:

- a. §§ 1-3 og 1-4 første og andre ledd om mål og prinsipp for opplæringa

- b. § 2-3 om innhald, vurdering og dokumentasjon i grunnskoleopplæringa
- c. § 3-1 om bokmål og nynorsk for elevane i grunnskolen
- d. kapittel 10 om det beste for eleven, medverknad, skoledemokrati, foreldresamarbeid, skolereglar og plikt til å delta
- e. § 11-1 om tilpassa opplæring
- f. kapittel 12 om skolemiljøet til elevane
- g. § 13-1 om bortvising
- h. § 14-1 andre ledd om skole- og feriedagar
- i. § 14-2 om inndeling av elevar i klassar og grupper
- j. § 14-4 om fjernundervisning
- k. § 14-5 om forbod mot forkynning
- l. § 14-6 om fritak frå aktivitetar i opplæringa på grunn av livssyn
- m. § 14-7 om opplæring om kristendom, religion, livssyn og etikk
- n. kapittel 16 om rådgiving
- o. kapittel 17 om personalet i skolen, skolefagleg kompetanse og kvalitetsutvikling
- p. § 24-2 om opplysningar til den kommunale helse- og omsorgstenesta og sosialtenesta
- q. § 24-3 om plikt til å melde frå til barnevernet
- r. § 25-1 om behandling av personopplysningar og unntak frå teieplikt
- s. § 25-4 om plikt til å delta i evalueringar og gi opplysningar
- t. § 27-2 om forbod mot bruk av plagg som dekkjer ansiktet

Kommuneloven § 25-1 om internkontroll gjeld også for private grunnskolar.

Der lova legg ansvar, oppgåver eller plikter til kommunen, ligg ansvaret ved ein privat skole til det øvste organet på skolen.

Heimkommunen skal sørge for at elevane har same tilgang til den pedagogisk-psykologiske tenesta som elevane i den offentlege skolen.

§ 22-3 Unntak frå visse krav for utanlandske og internasjonale grunnskolar

Departementet kan gjere unntak frå krava i § 22-2 første ledd for utanlandske og internasjonale grunnskolar så langt unntaka ikkje svekkjer dei grunnleggjande rettane til elevane.

§ 22-4 Teieplikt i private skolar

Forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og § 13 g om teieplikt gjeld for private skolar som er godkjende etter § 22-1.

§ 22-5 Privat grunnskoleopplæring i heimen

Foreldre har plikt til å melde frå til kommunen dersom dei skal gi barna privat grunnskoleopplæring i heimen.

Den private grunnskoleopplæringa i heimen skal oppfylle krava til formålet med opplæringa i § 1-3, krava i § 1-4 andre ledd om at opplæringa skal vere i samsvar med læreplanar for fag og § 1-6 første ledd om fag- og tilmefordelinga, forbodet mot forkynning i § 14-5 og krava i § 14-7 til korleis opplæringa om emna kristendom, religion, livssyn og etikk skal leggjast opp.

Kommunen skal føre tilsyn med at den private grunnskoleopplæringa i heimen oppfyller krava i andre ledd. Når kommunen får melding om at eit barn skal få slik opplæring, skal kommunen opne tilsyn innan tre månader etter at opplæringa tar til. Kommunen kan krevje at barn som får privat grunnskoleopplæring i heimen, tar prøver som kan vise om opplæringa oppfyller krava i andre ledd.

Dersom opplæringa ikkje oppfyller krava i andre ledd, skal barnet gå på skolen.

§ 22-6 Statleg tilsyn med private skolar

Departementet fører tilsyn med private skolar, jf. § 29-2 andre ledd. Reglane i kommuneloven §§ 30-3 og 30-4 gjeld for tilsynsverksemda.

Kapittel 23 Privatistordningar og godkjenning av utanlandsk opplæring

§ 23-1 Privatistar

Den som har meldt seg til eksamen utan å delta i opplæring i faget, er privatist. I grunnskolen er det berre dei som ville hatt rett til opplæring for vaksne etter reglane i kapittel 18, som kan gå opp til eksamen som privatist.

§ 23-2 Praksiskandidatar

Den som har allsidig praksis i eit lærefag som er 25 prosent lengre enn det fastsette opplæringsløpet for faget, kan melde seg til fag- eller sveineprøva som praksiskandidat, utan opplæring i skole eller bedrift. Fylkeskommunen avgjer om praksisen kan godkjennast og kan i særlege tilfelle godkjenne kortare praksis.

§ 23-3 Godkjenning av utanlandsk fag- og yrkesopplæring

Den som har utanlandsk fag- eller yrkesopplæring, kan søke departementet om å få ei godkjenning av opplæringa. Departementet skal godkjenne opplæring som har same nivå og omfang som den norske vidaregåande opplæringa og inneheld mange av dei vesentlege elementa i det aktuelle faget. Opplæring som er godkjent, er sidestilt med norsk fag- eller sveinebrev eller vitnemål.

Departementet kan gi forskrift om vilkår for godkjenning, saksbehandling, klage og om oppnemning av klagemnd.

§ 23-4 Behandling av søknad om godkjenning av utanlandsk fag- og yrkesopplæring

Ved vurdering av søknader om godkjenning av utanlandsk fag- og yrkesopplæring etter § 23-3 kan det behandlast personopplysningar som nemnde i personvernforordninga artikkel 9 og 10.

Vedtaket om godkjenning kan gjerast ved heilt eller delvis automatisert saksbehandling. Søkjaren kan krevje at vedtaket skal overprøvast manuelt.

Fødselsnummer, D-nummer og informasjon om at ein person har eit godkjenningsvedtak, kan delast automatisk med ein portal for deling av vitnemål og dokumentasjon om oppnådd kompetanse, jf. universitets- og høyskoleloven § 4-14 første ledd. Vedtak kan berre delast når den registrerte har bestemt det.

Dersom den som behandlar ein søknad om godkjenning, oppdagar at ein søkjar har levert falske vitnemål, andre falske dokument eller dokument frå falske institusjonar, skal forholdet meldast til politiet.

Sjuande del – forskjellige reglar

Kapittel 24 Samarbeid, samordning, opplysningsplikt, sjølvråderett og avgjerder på vegner av eleven

§ 24-1 Samarbeid og samordning

Skolen, skolefritidsordninga og pedagogisk-psykologisk teneste skal samarbeide med andre tenesteytarar dersom samarbeid er nødvendig for å gi eleven eit heilskapleg og samordna tenestetilbod. Dersom eleven har individuell plan etter anna lov og forskrift, skal skolen, skolefritidsordninga og den pedagogisk-psykologiske tenesta delta i samarbeid om utarbeiding og oppfølging av tiltak og mål i den individuelle planen.

Kommunen skal samordne tenestetilbodet etter første ledd. Ved behov skal kommunen avgjere kva for ein kommunal tenesteytar som skal vareta samordninga. Dersom det er oppnemnt barnekoordinator etter helse- og omsorgstjenesteloven § 7-2 a, skal koordinatoren sørge for samordning av tenestetilbodet.

Skolen, skolefritidsordninga og pedagogisk-psykologisk teneste skal, i tillegg til å følgje opp ein skilde elevar, samarbeide med andre tenesteytarar slik at alle tenesteytarane kan vareta sine oppgåver etter lov og forskrift.

Når det må til for å løyse oppgåvene etter første til tredje ledd, kan dei samarbeidande tenestene behandle personopplysningar, inkludert personopplysningar som nemnde i personvernforordninga artikkel 9 og 10.

Med tenesteytarar er det her meint kommunale, fylkeskommunale og statlege tenesteytarar, private tenesteytarar som utfører oppgåver på vegner av ein slik tenesteytar, barnehagar som får tilskot etter barnehageloven § 19, og skolar som får statstilskot etter privatskolelova § 6-1.

Krava i denne paragrafen gjeld på same måte for samarbeid og samordning for vaksne deltakarar som har rett til førebunde opplæring og vidaregåande opplæring for vaksne etter kapittel 18.

§ 24-2 Opplysningar til den kommunale helse- og omsorgstenesta og sosialtenesta

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at alle som utfører tenester eller arbeid etter denne lova, er merksame på forhold som bør føre til tiltak frå sosialtenesta eller helse- og omsorgstenesta. Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at dei som blir merksame på slike forhold, av eige tiltak gir sosialtenesta eller helse- og omsorgstenesta alle relevante opplysningar som dei ikkje har plikt til å teie om.

§ 24-3 Plikt til å melde frå til barnevernet

Alle som utfører tenester eller arbeid etter denne lova, skal i arbeidet sitt vere merksame på forhold som kan føre til tiltak frå barnevernstenesta.

Alle som utfører tenester eller arbeid etter denne lova, skal utan hinder av teieplikta melde frå til barnevernstenesta utan ugrunna opphald

- når det er grunn til å tru at eit barn blir eller kjem til å bli mishandla, utsett for alvorlege manglar ved den daglege omsorga eller annan alvorleg omsorgssvikt
- når det er grunn til å tru at eit barn har ein livstruande eller annan alvorleg sjukdom eller skade og ikkje kjem til undersøking eller behandling, eller at eit barn med nedsett funksjonsevne eller eit særleg hjelpetrengande barn ikkje får dekt det særlege behovet for behandling eller opplæring
- når eit barn viser alvorlege åtferdsvanskar i form av alvorleg eller gjentatt kriminalitet, misbruk av rusmiddel eller annan utprega normlaus oppførsel
- når det er grunn til å tru at eit barn blir eller kjem til å bli utnytta til menneskehandel

Alle som utfører tenester eller arbeid etter denne lova, har også plikt til å gi opplysningar etter pålegg i samsvar med barnevernsloven § 13-4.

§ 24-4 Rett til å ta avgjerder for eleven når barnevernstenesta har overtatt omsorga

Dersom barnevernstenesta har overtatt omsorga etter barnevernsloven § 5-1, har barnevernstenesta rett til å ta avgjerder på vegner av eleven. Barnevernstenesta har dessutan rett til å ta avgjerder på vegner av eleven etter vedtak om flytteforbod etter barnevernsloven § 4-3 og etter vedtak om omsorgsovertaking etter barnevernsloven § 4-2.

Foreldra til eleven har likevel rett til å velje privat skole etter § 2-2, samtykkje til fritak frå heile opplæringsplikta etter § 2-2, velje skriftspråk etter § 3-1, krevje fritak frå delar av opplæringa på grunn av livssyn etter

§ 14-6, og krevje opplæring i og på samisk og i kvensk eller finsk etter §§ 3-2 og 3-3.

§ 24-5 *Sjølvråderett for dei som har fylt 15 år*

Dei som har fylt 15 år, tar sjølve stilling til spørsmål knytte til opplæringa, mellom anna samtykke til individuelt tilrettelagd opplæring, melding om fritak frå aktivitetar i opplæringa på grunn av livssyn og søknad om inntak til den vidaregåande opplæringa.

Kapittel 25 Behandling av personopplysningar og plikt til å delta i evalueringar

§ 25-1 *Behandling av personopplysningar og unntak frå teieplikt*

Kommunar, fylkeskommunar og lærebedrifter kan behandle personopplysningar når det er nødvendig for å utføre oppgåver etter lova.

Ved skolebyte kan skolar hente inn dei personopplysningane frå andre skolar som er nødvendige for å oppfylle retten til grunnskoleopplæring og vidaregåande opplæring og retten til dokumentasjon av opplæringa.

Fylkeskommunar kan hente inn dei personopplysningane frå grunnskolar som er nødvendige for å oppfylle retten til vidaregåande opplæring, gjennomføre inntak til vidaregåande opplæring, førebyggje fråvær frå opplæringa og følgje opp dei som er i målgruppa til oppfølgingstenesta.

Ved skolebyte etter andre ledd og ved overgang til vidaregåande opplæring etter tredje ledd kan skolane også dele personopplysningar, for å leggje til rette opplæringa til ein elev dersom eleven eller foreldra tillèt det.

Behandlinga av personopplysningar etter første til fjerde ledd kan også omfatte personopplysningar som nemnde i personvernforordninga artikkel 9 og 10.

Departementet kan gi forskrift om behandlinga av personopplysningar, mellom anna om formålet med behandlinga, behandlingsansvar, kva opplysningar som kan behandlast og om kven, bruk av automatiserte avgjerder, og tilgang til, vidarebehandling og utlevering av personopplysningar.

Utlevering av personopplysningar etter andre, tredje og fjerde ledd kan gjerast utan hinder av teieplikt.

§ 25-2 *Den nasjonale databasen for vitnemål og annan dokumentasjon av oppnådd kompetanse frå vidaregåande opplæring*

Den nasjonale databasen for vitnemål og annan dokumentasjon av kompetanse skal leggje til rette for

- a. samling av sannferdig informasjon om og oppbevaring av vitnemål og annan dokumentasjon av oppnådd kompetanse frå vidaregåande opplæring
- b. kontroll av at vitnemåla er gyldig førte i samsvar med gjeldande reglar

c. opptak til høgare utdanning og til høgare yrkesfagleg utdanning

d. deling av vitnemål og annan dokumentasjon av kompetanse

Fylkeskommunar og andre som tilbyr vidaregåande opplæring, skal utan hinder av teieplikt levere alle vitnemål og kompetansebevis frå den vidaregåande opplæringa til databasen. Departementet kan i forskrift fastsetje unntak frå denne plikta.

Databasen kan også innehalde vitnemål og annan dokumentasjon av kompetanse frå anna opplæring og utdanning i den mon det tener til å oppfylle eitt eller fleire av formåla i første ledd.

Databasen kan dele fødselsnummeret eller D-nummeret til ein person og informasjon om kva for dokumentasjon av kompetansen til personen databasen inneheld automatisk med ein portal for deling av vitnemål og dokumentasjon av kompetanse, jf. universitets- og høyskoleloven § 4-14. Vitnemål og dokumentasjon av kompetanse kan berre delast når den registrerte har bestemt det.

Departementet kan gi forskrift om behandling av personopplysningar i databasen, mellom anna om formålet med behandlinga, behandlingsansvar, kva opplysningar som kan behandlast og om kven, og tilgang til, vidarebehandling og utlevering av personopplysningar.

§ 25-3 *Innhenting av opplysningar frå folkeregisteret*

Offentlege styresmakter kan utan hinder av teieplikt hente inn opplysningar frå folkeregisteret når det er nødvendig for å utføre oppgåver etter denne lova. Departementet kan gi forskrift om kva for opplysningar som kan hentast inn.

§ 25-4 *Plikt til å delta i evalueringar og gi opplysningar*

Departementet kan gi forskrift om at dei ansvarlege for opplæringa og dei som får opplæring, skal delta i evalueringar og gi opplysningar om opplæringa, så langt det er nødvendig for å evaluere verksemda etter denne lova. Departementet kan vidare gi forskrift om at det i dette arbeidet kan behandlast personopplysningar, og mellom anna om formålet med behandlinga, behandlingsansvar, kva opplysningar som kan behandlast og om kven, og tilgang til, vidarebehandling og utlevering av personopplysningar. Behandlinga kan også omfatte personopplysningar som nemnde i personvernforordninga artikkel 9 og 10.

Kapittel 26 Kulturskole

§ 26-1 *Kulturskole*

Kommunen skal ha eit tilbod om kulturskole til barn og unge, organisert i tilknytning til skolen og kulturlivet.

§ 26-2 *Formålet med kulturskolen*

Kulturskolen skal leggje til rette for at elevane får delta i ulike aktivitetar der dei får lære, oppleve, skape og formidle kulturelle og kunstnariske uttrykk, i eit trygt og godt skolemiljø.

Kapittel 27 Reklameforbud og forbod mot ansiktsdekkjande plagg

§ 27-1 *Forbod mot reklame i skolen*

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at elevane ikkje blir utsette for reklame som er eigna til å skape kommersielt press, eller som i stor grad kan påverke haldningar, oppførsel og verdiar, mellom anna på skolens område, i lærebøker og andre læremiddel som blir nytta i opplæringa. Departementet kan gi forskrift om kva slags reklame forbodet dekkjer.

§ 27-2 *Forbod mot bruk av plagg som dekkjer ansiktet*

Elevar og vaksne deltakarar skal ikkje bruke plagg som dekkjer heile ansiktet eller delar av det, når dei får opplæring. Det same gjeld når elevar deltar i skolefritidsordninga eller får leksehjelp.

Tilsette i skolen skal ikkje bruke plagg som dekkjer heile ansiktet eller delar av det, når dei er saman med elevane eller deltakarane. Det same gjeld dei som arbeider i skolefritidsordninga, leksehjelpordninga, skolehelsetenesta eller den pedagogisk-psykologiske tenesta.

Forbodet gjeld ikkje tildekking av ansiktet av omsyn til vèr, helse eller tryggleik, eller tildekking som tenar pedagogiske eller sosiale føremål.

Kapittel 28 Ansvar til kommunen og fylkeskommunen

§ 28-1 *Kommunen sitt juridiske og økonomiske ansvar*

Kommunen skal oppfylle retten til grunnskoleopplæring og førebuaende opplæring for vaksne for dei som bur i kommunen, bortsett frå dei som fylkeskommunen har ansvaret for etter §§ 28-3 til 28-6. Kommunen har ansvaret for at reglane i lova som legg plikter på kommunen, skolen og tilsette i skolen, blir oppfylte.

Departementet kan gi forskrift om eller fastsetje i enkeltvedtak kven som skal reknast som busette i kommunen. Departementet kan gi forskrift om at ein kommune skal ha det økonomiske ansvaret for grunnskoleopplæringa for elevar som får slik opplæring utanfor kommunen.

§ 28-2 *Fylkeskommunen sitt juridiske og økonomiske ansvar*

Fylkeskommunen skal oppfylle retten til vidaregåande opplæring for dei som bur i fylket. Fylkeskommunen har ansvaret for at reglane i lova som legg plikter på

fylkeskommunen, skolen og tilsette i skolen, blir oppfylte.

Fylkeskommunen skal oppfylle retten til grunnskoleopplæring, førebuaende opplæring for vaksne og vidaregåande opplæring etter reglane i §§ 28-3 til 28-5.

Fylkeskommunar som har ledig kapasitet, skal gi tilbod om vidaregåande opplæring til søkjarar frå andre fylke dersom dei har rett til opplæring etter § 5-1. Heimfylket skal refundere utgiftene til vertsfylket for dei som får skoleplass i eit anna fylke enn det dei bur i.

Departementet kan gi forskrift om eller fastsetje i enkeltvedtak kven som skal reknast som busette i fylket. Departementet kan gi forskrift om refusjon av utgiftene til vertsfylket for dei som får skoleplass i eit anna fylke enn det dei bur i.

Departementet kan gi forskrift om det økonomiske ansvaret fylkeskommunen har for utgifter til opphald for elevar i vidaregåande opplæring med rett til opplæring i og på norsk teiknspråk.

Oslo kommune har dei rettane og pliktene som ein fylkeskommune har etter denne lova.

§ 28-3 *Ansvar for opplæringa til dei som bur i barnevernsinstitusjonar*

Fylkeskommunen skal oppfylle retten til grunnskoleopplæring, førebuaende opplæring for vaksne og vidaregåande opplæring for dei som bur i barnevernsinstitusjonar i fylket. Dette gjeld berre institusjonar som er godkjende etter barnevernsloven § 10-17.

Fylkeskommunen der ein barnevernsinstitusjon ligg, har rett til refusjon for kostnader til opplæringa frå fylkeskommunen der barnet eller den unge var busett då vedtaket om plassering vart gjort. Departementet kan gi forskrift om satsar for refusjon.

Blir opplæringa gitt i barnevernsinstitusjon, skal institusjonen sørge for dei lokala som trengst.

§ 28-4 *Ansvar for opplæringa til innlagde og for barn og søsken til innlagde i helseinstitusjonar*

Fylkeskommunen skal oppfylle retten til grunnskoleopplæring, førebuaende opplæring for vaksne og vidaregåande opplæring for dei som er innlagde i helseinstitusjonar i fylket. Fylkeskommunen skal også oppfylle denne retten for barn og søsken til innlagde i helseinstitusjonar når institusjonsopphaldet truleg vil føre til meir enn fjorten dagars fråvær per skoleår for barnet eller søskenet.

Ansvaret til fylkeskommunen omfattar berre innlagde som får spesialisthelsetenester finansierte av staten, og barn og søsken til innlagde som får slike tenester.

Fylkeskommunen der ein helseinstitusjon ligg, har rett til refusjon for kostnader til opplæringa frå fylkeskommunen der pasienten eller barnet eller søskenet til pasienten var busett på innleggingstidspunktet. Refusjonsretten gjeld berre ved innlegging i institusjonar

som tilbyr tverrfagleg spesialisert behandling for rusmiddelavhengige, og innlegging i institusjonar i det psykiske helsevernet. Departementet kan gi forskrift om satsar for refusjon.

Blir opplæringa gitt i helseinstitusjon, skal institusjonen sørge for dei lokala som trengst.

§ 28-5 Ansvar for opplæringa til innsette i fengsel

Fylkeskommunen skal oppfylle retten til grunnskoleopplæring, førebuande opplæring for vaksne og vidaregåande opplæring for innsette i fengsel i fylket.

Dersom opplæringa ikkje blir gitt på skolen, skal kriminalomsorga sørge for dei lokala som trengst.

§ 28-6 Unntak frå hovudreglane om kva opplæring kommunen og fylkeskommunen har ansvar for

Departementet kan i særlege tilfelle godkjenne at ein fylkeskommune driv grunnskoleopplæring og førebuande opplæring for vaksne, og at ein kommune driv vidaregåande opplæring.

Departementet kan i særlege tilfelle godkjenne at ein fylkeskommune driv vidaregåande opplæring i utlandet, dersom målet med opplæringa er norsk studie- eller yrkeskompetanse. Denne lova gjeld for slik opplæring. Så langt det er forsvarleg og nødvendig, kan departementet likevel gjere unntak frå reglane i lova og forskrifter til lova. Departementet kan endre vilkåra for godkjenninga når tilhøva talar for det, og kan om nødvendig kalle ho tilbake.

Staten kan i særlege tilfelle drive grunnskoleopplæring, førebuande opplæring for vaksne og vidaregåande opplæring. Departementet kan gi forskrift om unntak frå reglane i lova og forskrifter til lova når staten driv grunnskoleopplæring, førebuande opplæring for vaksne og vidaregåande opplæring.

§ 28-7 Ansvar for skyss, reisefølge, tilsyn og losji

Fylkeskommunen skal oppfylle retten til skyss for elevar i grunnskolen og i den vidaregåande skolen og for deltakarar i den førebuande opplæringa og den vidaregåande opplæringa for vaksne. Det er likevel kommunen som skal oppfylle retten til skyss for grunnskoleelevar som har særleg farleg eller vanskeleg skoleveg.

Fylkeskommunen skal oppfylle retten til reisefølge og tilsyn for elevar i den vidaregåande opplæringa. Kommunen skal oppfylle retten til reisefølge, tilsyn og losji for grunnskoleelevar og deltakarar i førebuande opplæring for vaksne.

Når fylkeskommunen sørger for skyss for elevar i grunnskolen og deltakarar i den førebuande opplæringa for vaksne, skal kommunen dekkje utgiftene som svarer til persontakst for enkeltreiser på strekninga.

Fylkeskommunen skal organisere skoleskyssen i samråd med kommunen. Blir dei ikkje samde, kan stats-

forvaltaren gi pålegg om korleis skoleskyssen skal organiserast og finansierast.

Kommunen har ansvar for innlosjering av elevar i grunnskolen etter § 4-3. Fylkeskommunen har ansvar for å hjelpe elevar i den vidaregåande opplæringa med å skaffe bustad etter § 9-3.

Departementet kan gi forskrift om

- skoleskyss og skyssgodtgjersle
- heimreiser, reisefølge og opphald for dei som må innlosjerast i samsvar med kapittel 9
- heimfylket sitt ansvar for å refundere utgifter til skyss i samband med vidaregåande opplæring i eit anna fylke

§ 28-8 Ulykkesforsikring

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for ulykkesforsikring for elevar og vaksne deltakarar. Fylkeskommunen skal også sørge for ulykkesforsikring for dei som har læretid i bedrift, der yrkesskadeforsikring ikkje er dekkjande.

Plikta til å sørge for ulykkesforsikring gjeld ikkje leksehjelpordninga, skolefritidsordninga eller kulturskolen.

Departementet kan gi forskrift om ulykkesforsikring.

§ 28-9 Karriererettleiing

Fylkeskommunen skal ha eit tilbod om gratis karriererettleiing for dei som er folkeregistrert som busette i fylket. Fylkeskommunen skal samarbeide med Arbeids- og velferdsetaten om tilbodet.

Departementet kan gi forskrift om innhaldet i og omfanget av karriererettleiinga og om korleis tilbodet skal vera organisert.

Kapittel 29 Klageinstans, tilsyn og forsøk

§ 29-1 Klageinstans for enkeltvedtak

Departementet er klageinstans for enkeltvedtak etter opplæringslova.

For enkeltvedtak som ikkje gjeld opplæring eller skoleskyss, reisefølge og tilsyn i forbindelse med skyss, gjeld likevel reglane om klageinstans i forvaltningsloven § 28. I den vidaregåande opplæringa gjeld reglane om klageinstans i forvaltningsloven § 28 også for vedtak om inntak av gjesteelevar og vedtak om kva for utdanningsprogram, programområde og skole ein søker skal takast inn på.

Departementet gir forskrift om kven som skal vere klageinstans for enkeltvedtak om individuell vurdering.

§ 29-2 Statleg tilsyn

Statsforvaltaren kan føre tilsyn med at kommunane og fylkeskommunane oppfyller plikter som dei er pålagde i §§ 1-4 til 1-6, §§ 2-1 til 2-6, kapittel 3 til 4, § 5-1,

§§ 5-3 til 5-9, kapittel 6, §§ 7-1 til 7-9, § 8-2, kapittel 9, §§ 10-1 til 10-8, §§ 11-1 til 11-13, §§ 12-2 til 12-5, § 12-7, kapittel 13 til 16, §§ 17-1 til 17-11, kapittel 18-21, § 22-2, § 22-5, § 23-2, kapittel 24 til 25, § 26-1, kapittel 27 til 28 og § 29-4 og i forskrift med heimel i desse paragrafane, og plikta til å ha internkontroll etter kommuneloven § 25-1. Reglane i kommuneloven kapittel 30 gjeld for tilsynsverksemda.

Departementet kan føre tilsyn med andre plikter enn dei som er pålagde kommunane og fylkeskommunane i lova og i forskrift med heimel i lova. Reglane i kommuneloven §§ 30-3 og 30-4 gjeld for tilsynsverksemda.

§ 29-3 Forsøksverksemd

Etter søknad frå kommunen eller fylkeskommunen, eller etter eige initiativ, kan departementet gjere tidsavgrensa unntak frå lova eller reglar gitt med heimel i lova dersom det er nødvendig for å gjennomføre pedagogiske eller organisatoriske forsøk. Forsøka skal vere etisk forsvarlege, godt fagleg underbygde, og ikkje svekkje elevane sine grunnleggjande rettar etter lova. Forsøka skal evaluerast og rapportert.

§ 29-4 Oppfylgging av enkeltvedtak som er kjent ugyldig

Ein kommune eller fylkeskommune skal oppfylle eit vedtak frå eit statleg forvaltningsorgan som gir ein part rett til tenester etter denne lova, sjølv om kommunen eller fylkeskommunen får vedtaket kjent ugyldig gjennom søksmål etter tvisteloven § 1-4 a. Eit vedtak av dette slaget kan berre gjerast om til skade for den private parten etter reglane i forvaltningsloven § 35 første ledd bokstav c dersom vedtaket er ugyldig fordi den private parten eller nokon som har handla på vegner av den private parten, forsettleg eller grovt aktaust har gitt urette opplysningar eller halde tilbake opplysningar.

Åttande del – sluttreglar

Kapittel 30 Iverksetjing og overgangsreglar

§ 30-1 Iverksetjing og oppheving

Lova gjeld frå den tida Kongen fastset. Samstundes blir lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa oppheva. Kongen kan setje i verk ulike kapittel eller reglar i lova til ulik tid.

§ 30-2 Overgangsreglar

Forskrifter og enkeltvedtak med heimel i reglar som blir oppheva eller endra med denne lova, står ved lag til Kongen fastset noko anna. Kongen kan gi forskrift med overgangsreglar for tilpassing til denne lova.

Personale i grunnskolen som var tilsett i uoppseieleg stilling 1. august 1999, kan ikkje seiast opp, og lov

13. juni 1969 nr. 24 om grunnskolen § 24 nr. 1 andre ledd og nr. 2 gjeld for dei.

§ 30-3 Endringar i andre lover

Frå den tida lova trer i kraft, blir det gjort følgjande endringar i andre lover:

I lov 4. juli 2003 nr. 84 om private skolar med rett til statstilskot (privatskolelova) blir det gjort følgjande endringar:

§ 1-2 skal lyde:

§ 1-2 Verkeområdet

Lova gjeld godkjenning med rett til statstilskot for private grunnskolar og private vidaregåande skolar og vilkår for å få slikt tilskot. *Lova kapittel 6A gjeld godkjenning med rett til statstilskot for diverse skolar som gir yrkesretta opplæring, og vilkår for å få slikt tilskot. Lova elles gjeld ikkje for slike skolar.*

Lova gjeld ikkje skolar som er omfatta av folkehøgskoleloven, fagskoleloven eller voksenalopplæringsloven, eller som driv verksemda si etter opplæringslova § 22-1. Lova gjeld heller ikkje skolar som blir drivne av politiske grupper eller parti på partipolitisk grunnlag.

Lova gjeld ikkje kjøp av opplæringstenester med unntak av kjøp av opplæringstenester ved gjennomføring av fjernundervisning i samsvar med § 3-4 a.

§ 1-3 skal lyde:

§ 1-3 Definisjonar

Med heimkommune og heimfylke i denne lova er meint den kommunen eller fylkeskommunen som har ansvaret for grunnskoleopplæring etter opplæringslova § 28-1 eller den fylkeskommunen som har ansvaret for den vidaregåande opplæring etter opplæringslova § 28-2.

Med vertskommune og vertsfylke i denne lova er meint den kommunen eller fylkeskommunen der privatskolen ligg.

Med skole i denne lova er det meint private skolar som er godkjent etter § 2-1. Med skole i kapittel 6A er det meint diverse skolar som gir yrkesretta opplæring godkjent etter § 6A-1.

§ 2-1 andre ledd bokstav g skal lyde:

g. vidaregåande opplæring i tradisjonshandverksfag.

§ 2-1 tredje ledd første punktum skal lyde:

Med særskild *tilrettelagd* vidaregåande opplæring i kombinasjon med toppidrett etter andre ledd bokstav d, er det i denne samanhengen meint årstimatelet for utdanningsprogram idrettsfag eller årstimatelet for utdanningsprogram studiespesialisering med tillegg av 140 årstimar toppidrett på vidaregåande trinn 1.

§ 2-3 skal lyde:

§ 2-3 *Krav til innhald i opplæringa*

Skolen skal drive verksemda si etter læreplanar godkjende av departementet. Det må gå fram av planen kva slag vurderingsformer og dokumentasjon skolen skal nytte. Skolane skal anten følgje den læreplanen som gjeld for offentlege skolar, eller læreplanar som på annan måte sikrar elevane jamgod opplæring, jf. opplæringslova § 1-4. Elles har skolen sin undervisningsfri-dom. I samband med godkjenning fastset departementet kva for tilbod skolen kan gi, og maksimalt elevtal på det enkelte tilbodet. *Departementet kan gi forskrift om krav til læreplanen.*

Departementet kan gi forskrift om plikt til å delta i aktivitetar i grunnskolen som ikkje er opplæring i fag. Departementet kan gi forskrift om fritak frå opplæring i sidemålet for elevar som får særskilt språkopplæring, om godskriving av tidlegare gjennomgått vidaregåande opplæring eller praksis, og om fritak frå *kroppøving* i den vidaregåande skolen.

I grunnskolen kan opp til ti prosent av timane i kvart fagflyttast til andre fag eller brukast til særskilde tverrfaglege aktivitetar. Styret fastset fag- og timefordeling for det enkelte skoleåret der omdisponeringa av timer mellom fag kjem fram.

Ny § 2-3 a skal lyde:

§ 2-3 a *Vurdering og dokumentasjon*

Elevane har rett til individuell vurdering og dokumentasjon av opplæringa. Elevane på 1. til 7. trinn skal ha individuell vurdering utan karakterar. Departementet gir forskrift om individuell vurdering, om klage på vurdering og om dokumentasjon. Departementet kan gi forskrift om at mangel på vurderingsgrunnlag kan føre til tap av rett til individuell vurdering med karakter i faget.

§ 2-4 skal lyde:

§ 2-4 *Krav til skoleanlegg og skolemiljø*

Skoleanlegga skal vere godkjende av departementet. Anlegga skal liggje samla.

Opplæringslova kapittel 12 om elevane sitt skolemiljø og § 13-2 om skolebyte gjeld for skolar godkjende etter lova her. I saker om skolebyte er det heimkommunen eller heimfylket som gjer vedtak. Departementet er klageinstans for enkeltvedtak etter § 12-7 om det fysiske skolemiljøet og enkeltvedtak etter § 13-2 om skolebyte.

Når kapittel 12 viser til «kommunen og fylkeskommunen», skal dette lesast som «skolen» i §§ 12-6 tredje og fjerde ledd, 12-8, 12-9 og 12-10, og som «skolens styre» i §§ 12-4 andre ledd og 12-5. Når kapittel 12 viser til «rektor» skal det lesast som «dagleg leiar», jf. § 4-1 andre ledd.

§ 2-5 skal lyde:

§ 2-5 *Forsøksverksemd*

Etter søknad frå skolen, eller etter eige initiativ, kan departementet gjere tidsavgrensa unntak frå lova eller reglar gitt med heimel i lova dersom det er nødvendig for å gjennomføre pedagogiske eller organisatoriske forsøk. Forsøka skal vere etisk forsvarlege, godt fagleg underbygde, og ikkje svekkje elevane sine grunnleggjande rettar etter opplæringslova og privatskolelova. Forsøka skal evaluerast og rapporterast.

§ 3-1 første ledd skal lyde:

Skolane skal ha heile landet som inntaksområde. Dei skal stå opne for alle som fyller vilkåra for inntak i offentlege skolar, jf. opplæringslova § 2-1 og § 5-1 første ledd. Dette gjeld også skolar i utlandet og internasjonale skolar i Noreg. Skolane kan reservere eit avgrensa tal på elevplassar til søkjarar som kjem etter hovudinntaket.

§ 3-1 andre ledd skal lyde:

Dei vidaregåande skolane kan ta inn vaksne søkjarar som har rett til vidaregåande opplæring etter opplæringslova § 18-3 første ledd og § 18-4. Ved inntak til vidaregåande skolar skal ungdom med rett til vidaregåande opplæring etter opplæringslova § 5-1 første ledd prioriterast før vaksne søkjarar med rett til vidaregåande opplæring etter opplæringslova § 18-3 første ledd og § 18-4. Skolar for funksjonshemma kan også ta inn vaksne søkjarar utan rett til vidaregåande opplæring. Heimfylket skal vurdere realkompetansen til ein vaksen søkjar før han eller ho kan takast inn som elev ved ein vidaregåande skole. Departementet kan gi forskrift om inntak til vidaregåande skolar. Forskrifta kan mellom anna innehalde reglar om krava til inntak og om unntak frå krava i andre og fjerde punktum.

§ 3-2 skal lyde:

§ 3-2 *Rett og plikt til opplæring*

Elevar i grunnskolar som er godkjende etter denne lova, oppfyller si plikt til grunnskoleopplæring etter opplæringslova § 2-2 første og andre ledd.

Elevar i vidaregåande skolar som er godkjende etter denne lova, nyttar retten sin til vidaregåande opplæring etter opplæringslova § 5-1 første og andre ledd, § 5-5, § 5-7 første ledd, § 5-9, § 18-3 første ledd og § 18-4.

§ 3-3 skal lyde:

§ 3-3 *Skolegangen*

Ein elev som har fått plass ved ein grunnskole som er godkjend etter denne lova, har rett til å fullføre opplæringa si ved skolen, så langt skolen er godkjend.

Opplæringslova § 2-2 tredje ledd om heilt eller delvis fritak frå opplæringsplikta og § 2-4 om utsett og tidleg skolestart gjeld tilsvarande for elevar i grunnskolar som er godkjende etter denne lova. Heimkommunen gjer vedtak. Departementet er klageinstans.

Ein elev som har fått plass ved ein vidaregåande skole som er godkjend etter denne lova, har rett til å fullføre trinnet med mindre eleven kan visast bort, jf. § 3-10.

Opplæringslova § 5-5 om omval gjeld for elevar i vidaregåande skolar som er godkjende etter denne lova. Heimfylket gjer vedtak.

§ 3-4 skal lyde:

§ 3-4 Inndeling av elevar i klassar og grupper

Skolen skal sørge for at kvar elev høyrer til ein klasse og har så mykje opplæringstid i klassen at eleven kan utvikle sosial samkjensle. I delar av opplæringa kan elevane delast i andre grupper. Klassane og gruppene skal setjast saman slik at skolen blir ein møteplass der elevane utviklar toleranse og respekt for kvarandre.

Ingen klassar eller grupper skal vere større enn det som er trygt og pedagogisk forsvarleg.

Elevane kan delast inn i grupper etter fagleg nivå i særskilde og avgrensa delar av opplæringa, dersom det er nødvendig for at ein eller fleire av elevane skal få eit tilfredsstillande utbytte av opplæringa.

Elevane kan berre delast inn i grupper etter kjønn dersom det er særleg tungtvegande grunnar til å gjere det. Elevane kan ikkje delast inn i grupper etter etnisitet.

Skolen skal sørge for at alle elevar har ein kontaktlærer. Kontaktlæraren har eit særleg ansvar for eleven, for kontakten med heimen og for administrative, sosiale og pedagogiske gjeremål i klassen.

§ 3-4 a skal lyde:

§ 3-4 a Fjernundervisning

Delar av opplæringa kan gjennomførast utan at læraren er til stades saman med elevane (fjernundervisning) dersom det er gode grunnar for det og det er trygt og pedagogisk forsvarleg. At det må vere gode grunnar betyr at fordelane for elevane må vere større enn ulempene ved å gjennomføre opplæringa som fjernundervisning. Når det skal vurderast om det vil vere trygt og pedagogisk forsvarleg å gi delar av opplæringa som fjernundervisning, skal det mellom anna takast omsyn til elevane sitt høve til læring, utvikling, trivsel og sosial samkjensle.

Elevane skal få fjernundervisning på skolen. I særlege tilfelle kan ein elev få fjernundervisning andre stader enn på skolen. Elevar i vidaregåande skole kan også få unntak etter avtale med rektor.

Fjernundervisninga skal gjennomførast slik at elevane og læraren kan kommunisere effektivt. Dei tekniske løysingane som blir nytta, må leggje til rette for kommunikasjon i sanntid eller med kort responstid.

Skolen skal godtgjere at vilkåra i denne paragrafen er oppfylte.

Departementet kan gi forskrift om fjernundervisning. Departementet kan også gi forskrift om rapportering og dokumentasjon ved bruk av fjernundervisning.

§ 3-4 b skal lyde:

§ 3-4 b Tilpassa opplæring

Skolen skal sørge for at opplæringa er tilpassa, det vil seie at elevane skal få eit tilfredsstillande utbytte av opplæringa uavhengig av føresetnader, og at alle skal få nytta og utvikla evnene sine.

Ny § 3-4 c skal lyde:

§ 3-4 c Tilfredsstillande utbytte av opplæringa

Skolen skal sørge for at lærarane følgjer med på utviklinga til elevane og melder frå til dagleg leiar dersom det er tvil om at ein elev har tilfredsstillande utbytte av opplæringa. Om det må til, skal skolen setje i verk eigna tiltak, jf. § 3-4 b og § 3-4 d.

Skolen skal vurdere om tiltaka er nok til å gi eleven eit tilfredsstillande utbytte av opplæringa, eller om eleven kan trenge individuell tilrettelegging etter reglane i opplæringslova §§ 11-4, 11-5 og 11-6, jf. § 3-6.

Ny § 3-4 d skal lyde:

§ 3-4 d Intensiv opplæring på 1.-4. trinn

På 1. til 4. trinn skal skolen sørge for at elevar som står i fare for ikkje å ha forventet progresjon i lesing, skriving eller rekning, raskt får eigna intensiv opplæring. Dersom det er best for eleven, kan den intensive opplæringa i ein kort periode givast som eineundervisning.

§ 3-5 skal lyde:

§ 3-5 Særskild språkopplæring

Elevar med anna morsmål enn norsk og samisk har rett til særskild språkopplæring til dei kan norsk godt nok til å følgje den vanlege opplæringa. Særskild språkopplæring skal omfatte forsterka opplæring i norsk og, om det trengst, morsmålsopplæring, tospråkleg opplæring i fag eller begge delar.

Heimkommunen eller heimfylket skal jamleg vurdere om ein elev som har vedtak om særskild språkopplæring kan norsk godt nok til å følgje den vanlege opplæringa.

Heimkommunen eller heimfylket kan gjere vedtak om at eleven skal få opplæring i morsmål på ein annan skole enn den eleven går på.

Heimkommunen eller heimfylket til eleven gjer vedtak og dekkjer utgiftene til særskild språkopplæring. Departementet er klageinstans.

Reglane gjeld ikkje for elevar ved internasjonale skolar og norske skolar i utlandet.

Ny § 3-5 a skal lyde:

§ 3-5 a Innføringsopplæring for elevar som har budd kort tid i Noreg

Heimkommunen eller heimfylket kan gi elevar som har budd kort tid i Noreg og har fått vedtak om særskild språkopplæring, heile eller delar av opplæringa i særskilde grupper eller klassar eller på særskilde skolar. Heimkommunen eller heimfylket kan berre gi slik inn-

føringsopplæring dersom eleven eller foreldra samtykkjer.

Heimkommunen eller heimfylket kan gjere vedtak om innføringsopplæring for ein elev for opp til eitt år om gongen, i til saman opp til to år. I vedtaket kan det gjerast unntak frå læreplanar i fag og fag- og timefordelinga.

Private skolar kan gi innføringsopplæring når det ligg føre vedtak frå heimkommunen eller heimfylket om slik organisering og om at skolen kan gi slikt opplæringstilbod. Skolar som vil gi innføringstilbod, må gi kommunen eller fylkeskommunen den informasjon som er nødvendig for å opplyse saka før denne gjer vedtak.

Reglane gjeld ikkje for elevar ved internasjonale skolar og norske skolar i utlandet.

§ 3-6 skal lyde:

§ 3-6 Individuell tilrettelegging

Elevar i privatskolar godkjende etter lova her har same rett til individuell tilrettelegging som elevar i offentlege skolar. Reglane i opplæringslova §§ 11-4 til 11-11 gjeld tilsvarande for privatskolar.

Heimkommunen eller heimfylket til eleven gjer vedtak om personleg assistanse, vedtak om fysisk tilrettelegging og tekniske hjelpemiddel og vedtak om individuelt tilrettelagd opplæring etter reglane i opplæringslova §§ 11-4 til 11-6, jf. § 11-7. Heimkommunen eller heimfylket skal dekkje utgiftene til individuell tilrettelegging etter reglane i opplæringslova §§ 11-4 til 11-6 i private skolar på lik linje med offentlege skolar. Vedtak om dekning av utgifter til individuell tilrettelegging er eit enkeltvedtak. Berekinga av midlar til individuelt tilrettelagd opplæring skal vere relatert til talet elevar med individuelt tilrettelagd opplæring. I tvilstilfelle avgjer departementet kva kommune eller fylkeskommune som er ansvarleg for kostnadene. Departementet har tilsvarande ansvar for elevar ved norske skolar i utlandet.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av reglane om *individuell tilrettelegging*.

Departementet er klageinstans for klage over kommunale og fylkeskommunale enkeltvedtak om *individuell tilrettelegging*.

§ 3-7 skal lyde:

§ 3-7 Rett til skyss, reisefølge og tilsyn

Elevar i private grunnskolar har rett til skyss til og frå skolen etter reglane i opplæringslova § 4-1 og rett til reisefølge og tilsyn etter reglane i opplæringslova § 4-2. Opplæringslova § 4-3 første, andre og tredje ledd gjeld for elevar i private grunnskolar. Retten til skyss, reisefølge og tilsyn for elevar i grunnskolar gjeld berre innanfor kommunegrensa i den kommunen der eleven bur.

Elevar i private vidaregåande skolar har rett til skyss til og frå skolen etter reglane i opplæringslova § 9-1 om

skyss for elevar i vidaregåande skole og § 9-2 om reisefølge og tilsyn for elevar i vidaregåande skole. For elevar i vidaregåande skolar gjeld retten til skyss, reisefølge og tilsyn berre innanfor fylkeskommunegrensa i den fylkeskommunen der eleven bur.

Heimkommunen eller heimfylket til elevane gjer vedtak om skyss, og dekkjer utgifter etter reglane i opplæringslova § 28-7. Departementet er klageinstans ved klage over kommunale og fylkeskommunale vedtak om skyss i grunnskolen. Heimfylket er klageinstans ved klage på vedtak om skyss i vidaregåande skolar.

Reglane gjeld ikkje for elevar ved norske skolar i utlandet.

§ 3-9 vert oppheva.

§ 3-10 skal lyde:

§ 3-10 Bortvising

Styret kan fastsetje i skolereglane at elevane kan visast bort frå opplæringa etter fleire eller grove brot på skolereglane, med dei avgrensingane som følgjer av denne paragrafen. Ein elev kan ikkje visast bort dersom mindre inngripande tiltak er tilstrekkelege.

Elevar på 1. til 7. trinn kan visast bort for enkelttimar eller resten av dagen, og elevar på 8. til 10. trinn kan visast bort for opp til tre dagar. Foreldra skal få melding før ein elev på 1. til 7. trinn blir vist bort for resten av dagen. Elevar i den vidaregåande opplæringa kan visast bort for opp til fem dagar. Det kan også fastsetjast at elevar i den vidaregåande opplæringa kan visast bort for resten av skoleåret dersom regelbrota er særleg alvorlege.

Det er dagleg leiar sjølv som vedtek bortvising frå opplæringa. Om ikkje styret fastset noko anna, kan dagleg leiar gi lærarar høve til å vise bort elevar frå ei opplæringsøkt som læraren sjølv har ansvaret for. Bortvisinga kan ikkje gjelde for meir enn to klokketimar. Heimfylket gjer vedtak om at ein elev i vidaregåande skole skal visast bort for resten av skoleåret. Heimfylket kan ikkje delegere myndigheita til å gjere vedtak om at ein elev i den vidaregåande opplæringa skal visast bort for resten av skoleåret til den enkelte skolen. Norske vidaregåande skolar i utlandet gjer sjølv vedtak om bortvising.

Avgjerd om bortvising er enkeltvedtak, og reglane i forvaltningsloven gjeld. Departementet er klageinstans.

§ 3-11 skal lyde:

§ 3-11 Rådgiving om utdannings- og yrkesval

Skolen skal sørje for at elevar i grunnskolen og i den vidaregåande opplæringa får den rådgivinga som dei treng om utdannings- og yrkesval.

Elevane skal få rådgiving på den skolen dei går på, og individuelt dersom dei ønskjer det.

Ny § 3-11 a lyde:

§ 3-11 a *Rådgiving om sosiale og personlege forhold*

Skolen skal sørge for at elevar får den rådgivinga som dei treng om sosiale og personlege forhold som kan ha innverknad på korleis dei har det på skolen.

Elevane skal få rådgiving på den skolen dei går på, og individuelt dersom dei ønskjer det.

§ 3-12 skal lyde:

§ 3-12 *Fritak frå aktivitetar i opplæringa på grunn av livs-syn*

Opplæringslova § 14-6 gjeld tilsvarende for elevar i skolar godkjende etter lova her. Retten til fritak frå aktivitetar m.m. gjeld likevel ikkje for elevar i skolar som er godkjende etter § 2-1 andre ledd bokstav a. Departementet er klageinstans for enkeltvedtak etter denne regelen.

§ 3-13 skal lyde:

§ 3-13 *Permisjon frå den pliktige grunnskoleopplæringa*

Skolen kan gi ein elev permisjon frå skolen dersom eleven får ei opplæring som samla sett er forsvarleg. Skolen skal ha retningslinjer om permisjon frå skolen.

Ein elev som høyrer til eit anna trussamfunn enn Den norske kyrkja, har rett til permisjon frå skolen dei dagane trussamfunnet har helgedag, dersom foreldra sørgjer for den opplæringa som må til for at eleven skal kunne følgje med i opplæringa på skolen etter fråværet.

Avgjerd om permisjon er enkeltvedtak, jf. forvaltningsloven § 2. Departementet er klageinstans.

§ 3-14 skal lyde:

§ 3-14 *Alternativ og supplerande kommunikasjon (ASK)*

Elevar som heilt eller delvis manglar funksjonell tale og treng alternativ og supplerande kommunikasjon, skal få bruke eigna kommunikasjonsformer og nødvendige kommunikasjonsmiddel i opplæringa.

Elevar har også rett til den opplæringa dei treng for å kunne bruke alternativ og supplerande kommunikasjon. Denne opplæringa kan vere ein del av den individuelt tilrettelagde opplæringa etter opplæringslova § 11-6, jf. § 3-6.

§ 3-15 skal lyde:

§ 3-15 *Forbod mot bruk av plagg som dekkjer ansiktet*

Elevar skal ikkje bruke plagg som dekkjer heile ansiktet eller delar av det, når dei får opplæring. Det same gjeld når dei deltek i skolefritidsordninga eller får leksehjelp.

Tilsette i skolen skal ikkje bruke plagg som dekkjer heile ansiktet eller delar av det, når dei er saman med elevane. Det same gjeld dei som arbeider i skolefritidsordninga og leksehjelpordninga.

Forbodet gjeld ikkje tildekking av ansiktet av omsyn til vèr, helse eller tryggleik, eller tildekking som tener pedagogiske eller sosiale føremål.

§ 4-1 skal lyde:

§ 4-1 *Leiing*

Kvar skole skal ha ei leiing som er fagleg, pedagogisk og administrativt forsvarleg.

Skolen skal ha ein dagleg leiar.

§ 4-2 skal lyde:

§ 4-2 *Kompetansekrav til undervisningspersonalet*

For undervisningspersonalet ved skolar som er godkjende etter lova her, gjeld dei kompetansekrava som følgjer av §§ 17-3 og 17-4 i opplæringslova med tilhøyrande forskrift.

For undervisningspersonalet ved skolar som er godkjende med alternative læreplanar, kan departementet også godkjenne alternative kompetansekrav til dei krava som følgjer av opplæringslova §§ 17-3 og 17-4 med tilhøyrande forskrift.

Departementet kan gi forskrift om krav til kompetanse i tillegg til krava i første ledd.

Departementet kan gi forskrift om krav til relevant kompetanse i dei ulike faga.

§ 4-3 skal lyde:

§ 4-3 *Politiattest og forbod mot tilsetjing*

Skolen skal krevje politiattest av dei som skal tilsetjast fast eller mellombels i grunnskolen, i den vidaregåande skolen, i leksehjelpa eller i skoleliknande aktivitets-tilbod.

Skolen kan krevje politiattest av personar som skal ha praksis på skolane og andre stader der tilboda som nemnde i første ledd blir gitt. Når det skal vurderast om ein person som skal ha praksis, skal leggje fram politiattest, skal det leggjast vekt på om det alt er utført vandelskontroll etter eit anna regelverk, kor langt praksisopphaldet skal vere, og kor mykje kontakt personen skal ha med elevar.

Skolen kan krevje politiattest av personar som skal utføre oppgåver ved skolane og andre stader der tilboda som nemnde i første ledd blir gitt.

Politiattesten skal innehalde dei merknadene som politiregisterloven § 39 første ledd fastset. I tillegg skal politiattesten innehalde merknader om reaksjonar for brot på straffeloven (2005) §§ 251, 252, 253, 254, 255, 256, 263, 264, 272, 273, 284 og 285, straffeloven (1902) §§ 222, 223, 227, 228 andre ledd, 229 og lov 15. desember 1995 nr. 74 om forbud mot kjønnslemlestelse §§ 1 og 2. Merknader om reaksjonar for brot på desse straffeboda skal i ordinær politiattest oppgis i samsvar med politiregisterloven § 40.

Personar som er dømde for eller har vedtatt førelegg for seksuelle overgrep mot mindreårige, skal ikkje tilsetjast eller ha praksis i skolar eller tilbod som nemnde i første ledd.

Dersom politiattesten inneheld merknader om verserande sak eller andre straffebrot enn dei som er nemnde i

femte ledd, skal det vurderast konkret om personen bør tilsetjast, ha praksis eller utføre oppgåver i skolar eller tilbod som nemnd i første ledd.

Departementet gir forskrift om politiattest, og kva for straffebod som skal vere omfatta av femte ledd. Departementet kan også gi forskrift om innhenting og behandling av politiattest.

§ 4-5 skal lyde:

§ 4-5 *Bruk av anna personale enn dei som er tilsett i lærarstilling*

Anna personale enn dei som er tilsett i lærarstilling, kan hjelpe til i opplæringa, men skal ikkje ha ansvaret for opplæringa. Skolen skal sørge for at slikt personale får nødvendig rettleiing av ein som er tilsett i lærarstilling.

I kapittel 4 skal ny § 4-6 lyde:

§ 4-6 *Krav om at skolane har tilgang på vikarar*

Skolen skal sørge for å ha tilgang på vikarar ved vanleg og venta fråvær.

§ 5-1 skal lyde:

§ 5-1 *Styret*

Som øvste ansvarlege organ skal kvar skole ha eit styre. Skolen sitt styre skal oppnemnst i samsvar med det rettsgrunnlaget skolen blir driven etter.

Rett til å vere til stades på møte i styret, til å seie meininga si og få denne tilført protokollen, har:

- a. ein representant oppnemnd av vertskommunen når det gjeld ein grunnskole, ein representant oppnemnd av fylkeskommunen når det gjeld ein vidaregåande skole,
- b. ein representant frå elevane,
- c. ein representant frå foreldra i grunnskolar,
- d. ein representant for undervisningspersonalet ved skolen,
- e. ein representant for andre tilsette ved skolen,
- f. dagleg leiar av skolen.

Departementet kan i særskilde tilfelle og etter søknad gjere unntak frå andre ledd.

Ved behandling av saker der det gjeld lovfesta teieplikt, skal styret sørge for at personar under 18 år med møterett forlet møtet.

§ 5-2 andre ledd bokstav d skal lyde:

- d. fastsetje inntaks- og skolereglar for skolen,

§ 5-2 andre ledd bokstav e skal lyde:

- e. fremje saker om pålagt skolebyte etter opplæringslova § 13-2, jf. § 2-4 andre ledd,

§ 5-2 b første ledd første punktum skal lyde:

Styret skal ha eit forsvarleg system for å følgje opp resultatata frå nasjonale kvalitetsvurderingar som departementet gjennomfører etter § 7-2 c.

§ 5-3 og § 5-4 vert oppheva.

§ 5-5 skal lyde:

§ 5-5 *Overgangen frå barnehagen til skolen*

Skolen skal sørge for at barna får ein trygg og god overgang frå barnehagen til skolen.

I kapittel 5 skal ny § 5-6 lyde:

§ 5-6 *Overgangen frå grunnskolen til den vidaregåande opplæringa*

Dei vidaregåande skolane skal sørge for at elevane får ein trygg og god overgang frå grunnskolen til den vidaregåande opplæringa. Grunnskolen skal samarbeide med den vidaregåande skolen om overgangen.

Nytt kapittel 5 A skal lyde:

Kapittel 5A Det beste for eleven, medverknad, skoleledemokrati, foreldresamarbeid, skolereglar og plikt til å delta

§ 5A-1 *Det beste for eleven*

Ved handlingar og avgjerder som vedkjem elevar, skal kva som er best for eleven, vere eit grunnleggjande omsyn.

§ 5A-2 *Elevane sin rett til medverknad*

Elevane har rett til medverknad i alt som gjeld dei sjølve etter denne lova, og har rett til å ytre meiningane sine fritt. Elevane skal bli høyrde, og det skal leggjast vekt på meiningane deira etter alder og modning.

§ 5A-3 *Samarbeid med foreldra*

Skolen skal samarbeide med foreldra om opplæringa til eleven.

Departementet kan gi forskrift om samarbeidet mellom skolen og foreldra.

§ 5A-4 *Skoleledemokratiet*

Skolen skal sørge for at elevane og foreldra får vere med på å planleggje, gjennomføre og vurdere verksemda til skolen, mellom anna arbeidet med skolemiljøet, kvalitetsutvikling i opplæringa og fastsetjinga av skolereglar. Elevane skal ikkje delta i behandlinga av saker som er omfatta av lovfesta teieplikt.

Skolen skal leggje til rette for at alle elevane skal kunne ytre seg, og oppmuntre dei til å delta i skoleledemokratiet. Skolen skal òg hjelpe elevane i arbeidet med skoleledemokratiet.

§ 5A-5 *Organiseringa av skoleledemokratiet*

Kvar grunnskole og vidaregåande skole skal ha eit elevråd som er valt av elevane ved skolen. Elevane kan velje å organisere seg på ein annan måte. Kvar grunnskole skal ha eit foreldreråd, der alle foreldre som har barn i skolen, er medlemmer. Foreldrerådet kan velje eit arbeidsutval. Skolens styre skal sørge for at det blir fastsett kva for andre brukarorgan skolane skal ha.

Elevane og foreldra skal vere representerte i organ ved grunnskolar, og elevane skal være representerte i organ ved vidaregåande skolar.

§ 5A-6 Elevane si plikt til å delta og skolens oppfølgingsplikt

Elevane skal vere aktivt med i opplæringa og følgje skolereglane. Skolen skal sørge for at elevar med fråvær frå opplæringa blir følgde opp.

Elevane kan bli pålagde å gjere oppgåver utanom skoletida (lekser). Det må takast omsyn til at elevar har rett til kvile og fritid.

§ 5A-7 Skolereglar

Skolen skal ha skolereglar om organisering av skoledemokratiet og om rettar og plikter for elevane, mellom anna om orden og oppførsel (skolereglar).

Skolens styre kan i slike skolereglar angi kva tiltak som kan brukast når elevar bryt skolereglane, og korleis slike saker skal behandlast.

§ 5A-8 Informasjon til elevane og foreldra

Skolen skal gi elevar og foreldre den informasjonen dei har bruk for, mellom anna om opplæringa, den enkelte eleven, skolemiljøet og skolereglane, og om dei rettane og pliktene elevane elles har.

§ 6A-1 første ledd skal lyde:

Dette kapitlet gjeld godkjenning av diverse skolar som gir yrkesretta opplæring. Skolar som 30. juni 2010 var godkjende og i drift etter tidlegare kapittel 6A i denne lova, har rett til statstilskot og til å drive verksemd etter dette kapitlet.

§ 6A-7 skal lyde:

§ 6A-7 Andre reglar

Følgjande reglar i denne lova gjeld så langt dei passar for skolar etter dette kapitlet:

- a. § 1-1 andre og tredje ledd om formålet med lova
- b. § 1-2 om verkeområdet
- c. § 2-2 om krav til verksemda til skolen, med unntak av tredje ledd. Dersom ein skole etter dette kapitlet har færre enn 10 elevar tre skoleår i samanheng, fell godkjenninga bort
- d. § 2-4 om krav til skoleanlegg og skolemiljø
- e. § 3-3 tredje ledd om skolegangen
- f. § 3-4 om organisering av elevane i klassar eller basisgrupper
- g. § 3-4 a om fjernundervisning
- h. § 3-4 b om tilpassa opplæring
- i. § 3-15 om forbod mot bruk av *plagg som dekkjer ansiktet*
- j. § 4-1 om leing
- k. § 4-3 om *politiattest og forbod mot tilsetjing*
- l. § 5-1 om styret, med unntak av bokstavane a og c

m. § 5-2 om styret sine oppgåver, med unntak av bokstavane a og e

n. § 5-2a om *internkontroll*

o. § 5-2b første ledd om *plikt til å arbeide med kvalitetsutvikling*

p. § 5A-5 andre ledd om *organisering av skoledemokratiet*

q. § 5A-7 om *skolereglar*

r. § 7-1 om budsjett, rekneskap og rapportering

s. § 7-2 om tilsyn m.m.

t. § 7-2a om moglege reaksjonsformer

u. § 7-2b om karantene

v. § 7-3 om teieplikt

w. § 7-9 første og femte ledd om behandling av personopplysningar

§ 7-1 b skal lyde:

§ 7-1 b Ulykkesforsikring

Skolen skal sørge for ulykkesforsikring for elevane. *Plikta til å sørge for ulykkesforsikring gjeld ikkje leksehjelp.* Departementet kan gi forskrift om ulykkesforsikring.

§ 7-1 d vert oppheva.

§ 7-1 e skal lyde:

§ 7-1 e Leksehjelp

Skolen skal ha tilbod om gratis leksehjelp til elevar i grunnskolen. Departementet kan gi forskrift om leksehjelptilbodet.

§ 7-2 c skal lyde:

§ 7-2 c Plikt til å delta i evalueringar og gi opplysningar

Departementet kan gi forskrift om at dei ansvarlege for opplæringa og dei som får opplæring, skal delta i evalueringar og gi opplysningar om opplæringa, så langt det er nødvendig for å å evaluere verksemda etter denne lova. Departementet kan vidare gi forskrift om at det i dette arbeidet kan behandlast personopplysningar, og mellom anna om formålet med behandlinga, behandlingssvar, kva opplysningar som kan behandlast og om kven, og tilgang til, vidarebehandling og utlevering av personopplysningar. Behandlinga kan også omfatte personopplysningar som nemnde i personvernforordninga artikkel 9 og 10.

§ 7-4 skal lyde:

§ 7-4 Plikt til å melde frå til barnevernet

Alle som utfører tenester eller arbeid etter denne lova, skal i arbeidet sitt vere merksame på forhold som kan føre til tiltak frå barnevernstenesta.

Alle som utfører tenester eller arbeid etter denne lova, skal utan hinder av teieplikta melde frå til barnevernstenesta utan ugrunna opphald

a. når det er grunn til å tru at eit barn blir eller kjem til å bli mishandla, utsett for alvorlege manglar ved

den daglege omsorga eller *annan* alvorleg omsorgs-
svikt

- b. når det er grunn til å tru at eit barn har ein livs-
truande eller annan alvorleg sjukdom eller skade og
ikkje kjem til undersøking eller behandling, *eller at
eit barn med nedsett funksjonsevne eller eit særleg
hjelpetrengande barn ikkje får dekt det særlege beho-
vet for behandling eller opplæring*
- c. når eit barn viser alvorlege åtferdsvanskar i form av
alvorleg eller gjentatt kriminalitet, misbruk av rus-
middel eller annan utprega normlaus oppførsel
- d. når det er grunn til å tru at eit barn blir eller kjem til å
bli utnytta til menneskehandel

Alle som utfører tenester eller arbeid etter denne lo-
va, har også plikt til å gi opplysningar etter pålegg i sam-
svar med barnevernsloven § 13-4.

§ 7-5 skal lyde:

§ 7-5 Opplysningar til den kommunale helse- og omsorgs-
tenesta og sosialtenesta

Styret skal sørge for at alle som utfører tenester el-
ler arbeid etter denne lova, er merksame på forhold som
bør føre til tiltak frå sosialtenesta eller helse- og
omsorgstenesta. Styret skal sørge for at dei som blir
merksame på slike forhold, av eige tiltak gir sosialtenesta
og eller helse- og omsorgstenesta alle relevante opplys-
ningar som dei ikkje har plikt til å teie om.

§ 7-6 skal lyde:

§ 7-6 Straffansvar for brot på opplæringsplikta

Foreldre og andre som har omsorg for eit barn, kan
straffast med bot dersom dei forsettleg eller aktlaust
handlar slik at barnet er borte frå den pliktige grunnsko-
leopplæringa utan å ha rett til det.

§ 7-7 skal lyde:

§ 7-7 Rett til å ta avgjerder for eleven når barnevernstene-
sta har overteke omsorga

Dersom barnevernstenesta har overteke omsorga
etter barnevernsloven § 5-1, har barnevernstenesta rett
til å ta avgjerder på vegner av eleven. Barnevernstenesta
har dessutan rett til å ta avgjerder på vegner av eleven et-
ter vedtak om flytteforbod etter barnevernsloven § 4-3 og
etter vedtak om omsorgsovertaking etter barnevernslo-
ven § 4-2.

Foreldra til eleven har likevel rett til å velje privat sko-
le etter opplæringslova § 2-2, samtykkje til fritak frå heile
opplæringsplikta etter opplæringslova § 2-2 og krevje fri-
tak frå delar av opplæringa på grunn av livssyn, jf. § 3-12.

§ 7-8 skal lyde:

§ 7-8 Innhenting og opplysningar frå Folkeregisteret

Offentlege styresmakter kan utan hinder av teieplikt
hente inn opplysningar frå Folkeregisteret når det er
nødvendig for å utføre oppgåver etter denne lova. De-

partementet kan gi forskrift om kva for opplysningar
som kan hentast inn.

§ 7-9 skal lyde:

§ 7-9 Behandling av personopplysningar og unntak frå
teieplikt

Skolar kan behandle personopplysningar når det er
nødvendig for å utføre oppgåver etter lova.

Ved skolebyte kan skolar hente inn dei personopp-
lysningane frå andre skolar som er nødvendige for å opp-
fylle retten til grunnskoleopplæring og vidaregåande
opplæring og retten til dokumentasjon av opplæringa.

Vidaregåande skolar kan hente inn dei personopp-
lysningane frå grunnskolar som er nødvendige for å opp-
fylle retten til vidaregåande opplæring, gjennomføre
inntak til vidaregåande opplæring og førebyggje frávær
frå opplæringa.

Ved skolebyte etter andre ledd og ved overgang til
vidaregåande opplæring etter tredje ledd kan skolane
også dele personopplysningar, å leggje til rette opplærin-
ga til ein elev dersom eleven eller foreldra tillèt det.

Behandlinga av personopplysningar etter første til
fjerde ledd kan også omfatte personopplysningar som
nemnde i personvernforordninga artikkel 9 og 10.

Departementet kan gi forskrift om behandlinga av
personopplysningar, mellom anna om formålet med be-
handlinga, behandlingsansvar, kva opplysningar som
kan behandlast og om kven, bruk av automatiserte av-
gjerder, og tilgang til, vidarebehandling og utlevering av
personopplysningar.

Utlevering av opplysningar etter andre, tredje og fjer-
de ledd kan gjerast utan hinder av teieplikt.

§ 7-10 første ledd første punktum skal lyde:

Skolar som tilbyr vidaregåande opplæring skal utan
hinder av teieplikt levere resultat frå alle vitnemål og
kompetansebevis frå vidaregåande opplæring til nasjo-
nal database for vitnemål og dokumentasjon av kompe-
tanse, jf. opplæringslova § 25-2.

I lov 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samis-
ke rettsforhold (sameloven) blir det gjort følgjande
endringar:

§ 3-8 andre ledd skal lyde:

For opplæring i og på samisk gjelder reglene i og i
medhold av lov om grunnskoleopplæringa og den vida-
regåande opplæringa (opplæringslova).

I lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager (barnehagelo-
ven) blir det gjort følgjande endringar:

§ 2 a første ledd første punktum skal lyde:

Barnehagen skal samarbeide med skolen om bar-
nas overgang fra barnehage til skole og skolefritidsord-
ning, jf. opplæringslova § 4-7 og privatskolelova § 5-5.

§ 5 første ledd tredje punktum skal lyde:

Samarbeidsutvalget skal også i slike tilfeller settes sammen etter § 4 tredje ledd, men slik at foreldre og ansatte fra både barnehagen og skolen skal være representert, jf. opplæringslova § 10-4 første ledd første punktum.

I lov 8. juni 2018 nr. 28 om høyere yrkesfaglig utdanning (fagskoleloven) blir det gjort følgende endringer:

§ 41 første ledd skal lyde:

Fagskoler kan oversende vitnemål og karakterer til den nasjonale databasen for vitnemål og dokumentasjon av kompetanse, jf. opplæringslova § 25-2.

I lov 18. juni 2021 nr. 97 om barnevern (barnevernsloven) blir det gjort følgende endringer:

§ 15-13 andre ledd skal lyde:

Kongen kan samtykke til at forsøket kan gjennomføres uten hinder av lovbestemt taushetsplikt etter denne loven og etter spesialisthelsetjenesteloven § 6-1, helsepersonelloven kapittel 5, forvaltningsloven §§ 13 til 13 f, barnehageloven § 44, helse- og omsorgstjenesteloven § 12-1 og opplæringslova § 22-4.

B.

I

Stortinget ber regjeringen gjennomføre en kunnskapsinnhenting rundt omfanget av bruken av læringsstøttende ressurser i opplæringen som ikke foreligger på begge målformer, og komme tilbake til Stor-

tinget med en vurdering av i hvilken grad dette påvirker særlig nynorsk-elevenes rett til opplæring på eget språk.

II

Stortinget ber regjeringen vurdere å åpne for muligheten til å tilby International Baccalaureate (IB) både i grunnskolen og videregående skole, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

III

Stortinget ber regjeringen tydeliggjøre og øke handlingsrommet skoleleder, foreldre og elev har til å benytte seg av alternative opplæringsarenaer.

IV

Stortinget ber regjeringen i den varslede stortingsmeldingen om 5. til 10. trinn vurdere å utvide oppfølgingstjenestens målgruppe til også å omfatte elever på 10. trinn.

V

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en vurdering av hvordan gjennomføring av vedtak om individuell tilrettelegging av opplæringen kan sikres, og påklages. I påvente av dette ber Stortinget regjeringen om å legge til grunn at manglende gjennomføring av individuell tilrettelegging av opplæringen fortsatt kan påklages til statsforvalteren.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 23. mai 2023

Hege Bae Nyholt

leder

Jan Tore Sanner

ordfører

**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Kunnskapsministeren

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

23/2274-2

3. mai 2023

Prop. 57 L Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) - Svar på spørsmål fra komiteen

Jeg viser til spørsmålene fra utdannings- og forskningskomiteen i brev 26. april 2023 i forbindelse med behandlingen av Prop. 57 L (2022-2023) Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova). Under følger svar på spørsmålene.

Kapittel 10 om det beste for eleven

1. Hva er bakgrunnen for at de prosessuelle reglene i barnekonvensjonen om barns rett til privatliv ikke er foreslått tatt inn i lovteksten? Komiteen viser i den sammenheng til den nye barnevernsloven § 1-4 der slike regler er tatt inn.

Svar:

Barnekonvensjonen inneholder mange viktige bestemmelser, og det er viktig at skolen forholder seg aktivt til barnekonvensjonen i tillegg til opplæringsloven. Opplæringsloven kan ikke lovfeste alle konvensjonens bestemmelser. Avgrensningen som er gjort samsvarer med opplæringslovutvalgets.

Barnekonvensjonen art. 16 regulerer barns rett til privatliv. Jeg ønsker å understreke at selv om art. 16 ikke er tatt inn som egen bestemmelse i lovforslaget, gjelder den for skolen på lik linje med øvrige bestemmelser i barnekonvensjonen og opplæringsloven.

Departementet har tydeliggjort barns rett til privatliv etter barnekonvensjonen art. 16 i merknadene i proposisjonen. I merknadene til lovforslaget § 10-2 om elevenes rett til

medvirkning, presiserer departementet hvordan barnets rett til privatliv skal følges opp i praksis:

«Skolen skal også ta omsyn til at elever har rett til privatliv etter barnekonvensjonen artikkel 16 når skolen skal vareta retten eleven har til å medverke. Dersom skolen vil dele opplysninger dei har fått frå eleven, med foreldra eller andre, må skolen informere eleven om dette. Eleven skal få uttale seg om opplysningane skal delast, kva informasjon skolen bør gi, og korleis skolen bør gi denne informasjonen.»

Kapittel 11 om opplæringstilbudet

2. Er forslaget til ny § 1-6 om fag- og timefordeling og tilbudsstruktur i veien for at det kan gis forskrift om en alternativ struktur for opplæring, som for eksempel modulbasert opplæring eller IB?

Svar:

IB-skoler følger egne læreplaner som er utviklet av IBs organisasjon, og som ikke samsvarer med forskriftene som vil være gitt med hjemmel i § 1-4 om mål og prinsipper for opplæringen. Også når det gjelder fag- og timefordelingen skal disse skolene forholde seg til føringene som er gitt fra IBs organisasjon og ikke regler gitt med hjemmel i forslaget til § 1-6.

Modulbasert opplæring innføres som hovedmodell for opplæring for voksne fra august 2024, i første omgang på nivået under videregående, i de 13 utvalgte lærefagene som i dag inngår i forsøket med modulbasert opplæring for voksne og i kombinasjonen av de to nivåene. Ordningen innebærer at kompetansemålene er delt opp i ulike moduler, slik at det blir enklere for kommuner og fylkeskommuner å tilby den opplæringen den enkelte har behov for etter en realkompetansevurdering, og enklere for den enkelte ved at det kan synes mer overkommelig å starte på eller fullføre opplæring mot ønsket sluttkompetanse. Opplæringen blir også mer fleksibel ved at den kan gjennomføres på ulike arenaer eller på hel- eller deltid. Forslaget til ny § 1-6 om fag- og timefordeling og tilbudsstruktur er ingen hindring for å kunne gjennomføre slik modulbasert opplæring.

3. Komiteen viser til høringsinnspill fra skolelederforbundet om å øke fleksibiliteten i fag og timefordeling, og ber departementet gi en vurdering av en slik endring. Videre ber komiteen om innspill til endring av loven som øker fleksibiliteten til 10 prosent samt en endring hvor faget Yrkesfaglig fordypning unntas fra fleksibiliteten.

Svar:

Fag- og timefordelingen blir ett av flere tema i stortingsmeldingen om 5.-10. trinn som regjeringen tar sikte på å legge fram i 2024. Her vil vi vurdere totaliteten i fleksibiliteten og hvordan vi best kan ivareta behovet for handlingsrom for kommuner og skoler, og samtidig sikre nødvendig likeverdig innhold i opplæringen. Spørsmålet om fleksibiliteten bør økes fra fem til ti prosent, vil være én del av denne vurderingen. Når det gjelder videregående

opplæring vurderer departementet behovet for økt fleksibilitet i den gjennomgangen av fag- og timefordelingen som gjøres som oppfølging av Fullføringsreformen. I dette arbeidet vil vi involvere de sentrale partene.

I de vurderingene som skal gjøres i det planlagte arbeidet, vil jeg blant annet ha med meg følgende: I spørsmål fra skole-Norge høsten 2022 ble det spurt om hvordan dagens fleksibilitet på fem prosent i fag- og timefordelingen i grunnskolen blir brukt. Her svarer 37 prosent av skolelederne at de benytter muligheten for å omdisponere inntil fem prosent av timetallet. Fagene engelsk, matematikk og norsk er de fagene som oftest får økt timetall, mens KRLE, samfunnsfag og musikk er de fagene flest skoleledere mener får redusert timetall. Det er dermed fortsatt slik at fag med sentralt gitt skriftlig eksamen prioriteres når kommunene benytter dette handlingsrommet.

Det er videre usikkert hvor stort behov det er for å øke fleksibiliteten til ti prosent. For grunnskolen er timene fordelt på hovedtrinn og ikke enkelttrinn, noe som gir skolene fleksibilitet med tanke på hvordan de vil fordele timene mellom de enkelte trinnene, og handlingsrom til å gjøre ulike prioriteringer. Fag- og timefordelingen for 1. til 7. trinn omfatter også 38 fleksible timer som skal brukes til opplæring i de fagene og på det trinnet kommunene mener er mest tilrådelig ut fra lokale behov. Dette tilsvarer én time i uken i ett av skoleårene mellom 1. og 7. trinn. I tillegg er det andre regler som gir skolene fleksibilitet. Kommunen og fylkeskommunen kan for eksempel omdisponere inntil 25 prosent av timene som er fastsatt i det enkelte faget for enkeltelever dersom det fører til bedre måloppnåelse for eleven samlet sett.

Kapittel 18 om læremidler

4. Hva er departementets vurdering av konsekvensene av et eventuelt presisering av begrepet læremiddel i § 15-3 første ledd?

Komiteen ber om en vurdering av følgende definisjon tatt inn i bestemmelsen:
Et læremiddel er et kvalitetssikret trykt eller digitalt verk som er laget for bruk i undervisningen.

Et læremiddel skal tilfredsstillere kravene i læreplanen.

Regjeringen kan fastsette forskrift om kvalitetskriterier for læremidler som definert i første ledd.

Svar:

Begrepet læremiddel er allerede definert i forslaget til § 15-3 første ledd. Definisjonen her er en videreføring av definisjonen som i dag følger av forskrift til opplæringsloven.

Komiteen ber om en vurdering av en definisjon hvor det blant annet fremkommer at et læremiddel skal være kvalitetssikret. Jeg vil understreke at vi i dag ikke har noen godkjenningsordning for læremidler, og dermed ingen instans som kan utføre en slik

kvalitetssikring. Et slikt krav har ikke vært utredet og ville få store økonomiske og administrative konsekvenser.

Det ligger til skolenes og lærernes ansvar og deres profesjonelle handlingsrom å velge hvilke læremidler som skal tas i bruk. Kvalitetssikring av læremidler skjer i dag gjennom denne prosessen, og hos forlagene. Utdanningsdirektoratet har utarbeidet veiledning til denne prosessen, for å bidra til at skolene og lærerne gjør gode valg. Jeg mener at det ikke bør lovfestes en definisjon som den komiteen viser til.

For øvrig gjøres oppmerksom på at forslaget til definisjon i lovforslaget § 15-3 første ledd vil, i likhet med dagens definisjon, omfatte flere elementer enn det som fremgår av forslaget til komiteen. For å inngå i dagens definisjon av læremidler, er det allerede krav om at det *dekker vesentlige deler av læreplanen i faget*, men også at *det brukes jevnlig i opplæringen*.

5. Komiteen viser til parallellitetskravet i forslaget til ny § 15-3 tredje ledd. Komiteen ber om innspill til utforming av et krav som inkluderer læringsressurser som er utviklet til bruk i opplæringen i parallellitetskravet. Komiteen ber regjeringen vurdere Noregs Mållags forslag til lovtekst:

§ 15-3 tredje ledd skal lyde:

Skolen skal bruke læremiddel, og læringsressurser som er utvikla til bruk i opplæringa som ligg føre på bokmål og nynorsk til same tid og same pris. Kravet gjeld ikkje

a. læremiddel i faget norsk

b. læremiddel i fag med årskull med 300 eller færre elevar

c. læremiddel der den norske teksten utgjer ein mindre del

Svar:

Å inkludere læringsressurser utviklet til bruk i opplæringen i parallellitetskravet vil begrense hvilke læringsressurser skolene kan velge å ta i bruk. Skoler som i dag bruker læringsressurser utviklet til bruk i opplæringen som kun foreligger på ett av skriftspråkene, vil med et slikt krav måtte slutte å bruke disse. Jeg vil understreke at sammensetningen av læremidler og læringsressurser som blir brukt, i sum skal støtte opp under skriftspråket til eleven, og kommunen og fylkeskommunen plikter å sørge for at elevene i størst mulig grad møter læremidler på sitt eget skriftspråk.

I tillegg er det et spørsmål hvorvidt et slikt krav knyttet til læringsressurser vil ha en reell effekt. Det kan være vanskelig å skille mellom læringsressurser utviklet til bruk i opplæringen og øvrige læringsressurser, i tillegg til at vi vet for lite om i hvilket omfang skolene tar disse i bruk. Tilbakemeldinger fra flere nynorskorganisasjoner viser at omfanget av læringsressurser har økt med digitaliseringen, men her skilles det ikke mellom læringsressurser utviklet til bruk i opplæringen og andre ressurser. Det er derfor ikke klart hvilken effekt eller konsekvenser et slikt krav vil ha for skolene når de skal velge ut og ta i bruk læremidler eller læringsressurser.

Videre vil det kunne ha økonomiske konsekvenser for utviklingen av læremidler på nynorsk, hvis vi inkluderer læringsressurser utviklet til bruk i opplæringen i parallellitetskravet. Vi har i dag en støtteordning for utvikling av læremidler på nynorsk, over kap 220 post 70, i fag med mellom 300 og 10 000 elever, fordi det i disse fagene er redusert markedsgrunnlag for utvikling av læremidler. Støtteordningen tar utgangspunkt i dagens parallellitetskrav, og definisjonen av læremidler. Dersom vi også skal inkludere læringsressurser i parallellitetskravet, vil det bli press på dagens ordning til utvikling av parallellutgaver med mindre det også bevilges økte midler til dette.

6. Hvordan kan et lovkrav utformes for å sikre at produsenter som utarbeider læremidler til bruk i skolen utvikler læringsressurser på begge målformer?

Svar:

Parallellitetskravet, som i dag kun omfatter læremidler, retter seg mot skoleeier som pliktsubjekt, og ikke direkte mot læremiddelprodusenter. Kravet legger likevel press på produsenter av læremidler, da skolene ikke kan gå til innkjøp av læremidler som ikke finnes på begge skriftspråk. Det er likevel begrenset hva et lovkrav kan gjøre for å sikre at læremiddelprodusentene også utarbeider læringsressurser på begge målformer. Selv med parallellitetskravet for læremidler har det vært utfordringer med å få nynorskutgavene på plass til samme tid som bokmålsutgavene.

Som nynorskorganisasjonene peker på er det utfordrende at ikke alle læremidler og læringsressurser finnes på begge skriftspråk. Jeg vil likevel understreke at det vil være krevende med et parallellitetskrav for læringsressurser, og viser her til svaret på spørsmål 5.

Kapittel 24 om tilpasset opplæring

7. Det vises til høringsinnspill fra KS til komiteen om regjeringens forslag til en ny sørge-for plikt i paragraf 11-2, der skolene skal sørge for at lærerne følger opp elevenes utvikling. Komiteen ber om en vurdering av merarbeidet knyttet til dokumentasjon og rapportering som følge av denne nye sørge for plikten, samt vurdering av konsekvensene av å ta denne plikten ut av lovforslaget.

Svar:

Lovforslaget § 11-2 er ment å tydeliggjøre og å samle plikter som allerede følger av dagens regler. Elevene har etter dagens forskrift § 3-10 rett til undervisvurdering i fag, hvor det er presisert at denne undervisvurderingen blant annet skal brukes til å fremme tilpasset opplæring, og brukes for å vurdere om eleven har tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Videre følger det av dagens lov § 5-4 første ledd at lærerne skal følge med på elevene og melde fra til rektor om en elev synes å trenge spesialundervisning. I samme paragraf er skolen pålagt å vurdere og eventuelt prøve ut tiltak innenfor det ordinære opplæringstilbudet med sikte på å gi eleven tilfredsstillende utbytte, før det blir utarbeidet en sakkyndig vurdering med tanke på spesialundervisning. Alle disse pliktene inngår i det som er en

handlingsrekke for å sikre elevene et tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Det er denne handlingsrekken som er presisert og tydeliggjort i lovforslaget § 11-2.

Jeg vil også peke på at lovforslaget i proposisjonen er forenklet og forkortet sammenlignet med forslaget i departementets høring og forslaget fra opplæringslovutvalget. Denne forenklingen ble blant annet gjort på bakgrunn av enkelte høringsinnspill, blant annet fra KS, om at høringsforslaget var for detaljert, og derfor kunne gi inntrykk av skjerpede regler og dermed større krav til dokumentasjon og rapportering enn i dag.

8. I § 11-6 foreslås det at "*Elevlar har rett til individuelt tilrettelagd opplæring dersom dei treng det for å få tilfredsstillande utbytte av opplæringa.*" Kan departementet si noe mer om hva det i denne sammenhengen legges i begrepet tilfredsstillende, ut over det som står i lovteksten nå?

Svar:

Dette er nærmere beskrevet i merknadene til § 11-1, med henvisning fra merknadene til § 11-6. I merknadene til § 11-1 står det blant annet følgende:

«Kva som er tilfredsstillande utbytte av opplæringa, er ei skjønnsmessig vurdering, som byggjer på fagleg-pedagogiske vurderingar. Moment her kan vere meistrings- og funksjonsnivået, læringsføresetnadene og utviklinga til elevane. Desse momenta må sjåast opp mot forventa kompetansemål i læreplanverket, eventuelt i individuelle opplæringsplanar. Det er ikkje noko eintydig kriterium for kva som er tilfredsstillande utbytte, og det må vurderast konkret. Plikta er broten når utbyttet til elevane ikkje er tilfredsstillande. Nemninga tilfredsstillande krev likevel ikkje at skolane sikrar optimalt utbytte av opplæringa. Tanken med denne rettslege standarden, som kan variere over tid og med endringar i kva som er fagleg god praksis, er å sikre at plikta og retten til opplæring blir reell. Å avgjere kva som er tilfredsstillande utbytte, er eit lovbunde skjønn.»

9. Om individuell tilrettelegging og sakkyndig vurdering i § 11-7, bruk av alternative opplæringsarenaer og krav om sakkyndig vurdering fra PPT.

Er det et tydelig krav om at en slik vurdering må gjennomføres før tilbud om alternativ opplæringsarena kan tas i bruk, og hvilke vurderinger gjør departementet knyttet til det å eventuelt fjerne et slikt krav? Hva må eventuelt endres i lov eller forskrift for at beslutningen om bruk av alternativ opplæringsarena kan tas av skolen i samarbeid med elev og foreldre uten krav om sakkyndig vurdering?

Svar:

Alternativ opplæringsarena kan i dag benyttes i begrenset omfang uten vedtak om spesialundervisning og krav om sakkyndig vurdering, noe lovforslaget ikke er ment å gjøre endringer i. Skoleeier kan for eksempel fortsatt omdisponere inntil 25 prosent av timene som er fastsatt i det enkelte fag for enkeltelever. Dette krever ikke en sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten. Forutsetningen for omdisponeringen er at det for eleven skal kunne føre til bedre

måloppnåelse i fagene samlet sett. Den enkelte elev eller forelder/foresatt må samtykke til omdisponeringen. Omdisponeringen av timer forutsetter at eleven får opplæring i alle kompetansemålene i læreplanene i fag, men legger ingen begrensninger med hensyn til opplæringsarena. Samtidig må skoleeier, etter dagens lov og lovforslaget, ivareta regelen om at hver elev skal tilhøre en klasse og ha så mye opplæringstid i klassen at eleven kan utvikle sosial tilhørighet. Dersom det skal gjøres avvik fra dette kravet må det fattes et vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring. I tillegg er det i noen fag mulig å tilpasse hvor opplæringen skal gis uten at dette må hjemles i 25-prosentregelen eller et enkeltvedtak. Eksempler på dette er faget utdanningsvalg og arbeidslivsfaget. Dette vil også være likt som i dag.

Kravet om sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten gjelder bare i de tilfellene hvor det skal fattes et vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring. Vedtaket fra kommunen eller fylkeskommunen kan avvike fra anbefalingene i den sakkyndige vurderingen, men da må dette begrunnes særskilt.

10. Komiteen viser til høringsinnspillet til Funksjonshemmedes fellesorganisasjon, om at dagens ordlyd i § 5-4 første avsnitt må bestå. Komiteen ber departementet foreslå en omformulering av ny lov § 11-7 vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring og krav om sakkunnig vurdering, som ivaretar dagens ordlyd i § 5-4 første avsnitt.

Svar:

Når det gjelder innspillet fra Funksjonshemmedes fellesorganisasjon om at de ønsker at første punktum i dagens § 5-4 første ledd videreføres, viser jeg til at det i proposisjonen punkt 25.5.2 er redegjort for hvorfor departementet mener regelen er unødvendig. Som det er pekt på i vurderingen, følger det av sammenhengen i regelverket at foreldre som mener at barna deres ikke får tilfredsstillende utbytte av opplæringen, kan kreve at kommunen i et enkeltvedtak tar stilling til om eleven har rett til individuell tilrettelegging eller ikke. Dette er presisert i merknadene til lovforslagets § 11-7. Dersom dagens § 5-4 første ledd første punktum likevel ønskes videreført, kan følgende inntas i forslaget til § 11-7 som nytt fjerde ledd:

«Eleven eller foreldra kan krevje at kommunen eller fylkeskommunen tek stilling til om eleven har krav på individuelt tilrettelagd opplæring, og eventuelt kva opplæring eleven treng.»

Funksjonshemmedes fellesorganisasjon mener videre at den foreslåtte ordlyden i § 11-7 andre avsnitt er uheldig og må endres. De viser til formuleringen i dagens § 5-3 fjerde ledd, som slår fast at «Dersom vedtaket frå kommunen eller fylkeskommunen avvik frå den sakkunnige vurderinga, skal grunngivinga for vedtaket blant anna vise kvifor kommunen eller fylkeskommunen meiner at eleven likevel får eit opplæringstilbod som oppfyller retten etter § 5-1». Denne regelen er foreslått videreført i lovforslaget § 11-7 første og andre punktum som lyder: «Kommunen og fylkeskommunen kan berre fråvike den sakkunnige vurderinga dersom dei kjem til at eleven kan få tilfredsstillande utbytte av opplæringa på ein annan måte. Ei slik avgjerd skal vere grunngitt i vedtaket». Det er presisert i merknaden til § 11-7 at dette er en videreføring av dagens regler.

11. Komiteen ber departementet foreslå en omstrukturering av ny § 11-9, som inkluderer forslagsteksten fra opplæringslovutvalget om krav til relevant kompetanse for den som gir spesialundervisning.

Svar:

Som påpekt i departementets vurdering i proposisjonen punkt 25.5.2, var utvalgets forslag til unntak fra kompetansekravet for å gi individuelt tilrettelagt opplæring, noe uklart. Uklarheten går blant annet ut på at beskrivelsen av forslaget i NOU-en kapittel 31.5.7 ikke synes å være fullt ut samsvarende med utvalgets forslag til § 10-6 andre ledd og merknadene til bestemmelsen. Jeg mener derfor det var riktig å beskrive tydelig i proposisjonen hva departementets lovforslag innebærer, noe som inkluderer to unntaksregler i henholdsvis andre og tredje ledd i forslaget til § 11-9, hvor unntaket i tredje ledd viderefører dagens unntaksregel. Siden utvalgets forslag var noe uklart, mener jeg det blir feil av departementet å tolke hva utvalget har ment, og på bakgrunn av dette utforme et nytt forslag til unntaksregel.

Departementet mener spørsmålet fra komiteen synes å knytte seg til Barneombudets høringsinnspill til komiteen. Barneombudet mener at «Opplæringslovutvalget viste til at regelen [i opplæringslov § 5-5 tredje ledd] kan bidra til en praksis der assistenter blir brukt til å gi undervisning». Til dette vil jeg bemerke at utvalget pekte på flere mulige grunner til at skolene bruker assistenter til opplæring istedenfor kvalifisert personale, hvor utvalget mente én av grunnene kunne være uriktig bruk av dagens unntakshjemmel i § 5-5 tredje ledd. Til dette vil jeg bemerke at departementets forslag til ny § 11-9 tredje ledd, som viderefører den aktuelle unntaksregelen i dagens § 5-5 tredje ledd, er tydelig på at det kun er kravet om at lærerne må ha relevant kompetanse i fagene de skal undervise i det kan gjøres unntak fra, og ikke kravene til å kunne bli ansatt i lærerstilling.

Dersom det er ønskelig å følge opp Barneombudets ønske om at begge unntaksalternativene i forslagens § 11-9 må ha tydelige vilkår om at det skal gi eleven et bedre tilbud, går det an å benytte vilkåret i forslagens andre ledd «...dersom det vil gi eleven bedre opplæring», også i tredje ledd. Dette vil i så fall erstatte vilkåret i tredje ledd som lyder «...dersom ei konkret vurdering av eleven og den individuelt tilrettelagde opplæringa som skal bli gitt, tilseier det».

Nytt tredje ledd i forslagens § 11-9 vil i så fall lyde slik:

«I vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring kan det gjerast unntak frå kompetansekrava i § 17-4 dersom det vil gi eleven betre opplæring.»

Jeg vil likevel fraråde en slik ordlyd. Departementets forslag til ordlyd, viderefører dagens regel, som også åpner for å ta høyde for å ivareta særlige behov hos enkelte elever som ikke knytter seg direkte til opplæringen. Se omtale i proposisjonen s. 190, hvor det er henvist til forarbeidene til dagens regel hvor det står:

«Enkelte av elevane kan dessutan ha særlege behov for tryggleik og stabilitet som gjer at dei så langt mogleg bør bli følgde tett av same lærar, sjølv om det skulle innebere at krava til undervisningskompetanse ikkje blir følgde fullt ut i alle dei aktuelle faga».

En slik endring av ordlyden er ikke tilstrekkelig utredet, og på grunn av den nevnte uklarheten i utvalgets forslag, mener jeg også det kan stilles spørsmål ved om et slikt vilkår i forslaget tredje ledd er hørt.

12. Komiteen ber departementet orientere om hva som er deres tolkning av lovendringens innvirkning på begrepet tilpasset opplæring, og om departementet kan foreslå en formulering som ikke endrer på betydningen av begrepet.

Svar:

Lovforslaget har ingen innvirkning på begrepet tilpasset opplæring sammenlignet med i dag. I beskrivelsen av dagens regler i proposisjonen punkt 24.2.2 fremgår det blant annet at tilpasset opplæring er «eit prinsipp som ligg til grunn for all grunnskoleopplæring og vidaregåande opplæring.». Reglene om tilpasset opplæring etter lovforslaget § 11-1 innebærer ingen realitetsendringer fra dagens § 1-3 når det gjelder plikten skoleeier (eventuelt bedriften for de som har opplæring i bedrift) har til å tilpasse opplæringen. Dette er nærmere beskrevet i departementets vurderinger i punkt 24.5.2 i proposisjonen.

13. Komiteen ber videre departementet foreslå en formulering og en plassering av en bestemmelse om tilpasset opplæring i kapittel 1.

Svar:

På bakgrunn av den strukturen og systematikken som følger av lovforslaget i proposisjonen, mener jeg det er lite hensiktsmessig å ha en slik regel i kapittel 1 i den nye loven. Jeg vil i den anledning peke på at reglene om tilpasset opplæring er plassert i lovforslagets kapittel 11, under kapitteloverskriften «Tilpassa opplæring og individuell tilrettelegging». Jeg mener det er viktig at reglene står der de tematisk passer inn, i tråd med den strukturen som følger av lovforslaget. Om regler for eksempel står tidlig eller sent i loven, har ikke betydning for reglenes viktighet.

Dersom reglene om tilpasset opplæring skal stå i lovens kapittel 1, må det endres på flere kapitteloverskrifter, og vi må vurdere hvordan sammenhengen mellom en regel om tilpasset opplæring i kapittel 1 skal få den riktige og nødvendige sammenhengen med de øvrige reglene i lovforslagets kapittel 11 om å sikre den enkelte tilstrekkelig utbytte av opplæringen. Det må også gjøres justeringer i andre lovregler som henviser til reglene om tilpasset opplæring. Departementet har ikke hatt anledning til å komme med en helhetlig vurdering av dette innen svarfristen, og ber komiteen eventuelt komme tilbake med en ny forespørsel med forlenget frist dersom det fremdeles er ønskelig at departementet bistår med en slik løsning.

Kapittel 29 om opplæring i og på norsk tegnspråk

14. Komiteen viser til Norges døveforbund sitt hørings svar der de påpeker at § 3-4, § 6-3 og § 19-9 i ny opplæringslov strider med språkloven § 1 c, og § 7 ettersom

paragrafene begrenser opplæringsrettighet til tegnspråk til noe hørselsrelevant. Komiteen ber departementet orientere om de har tatt hensyn til kravene i språkloven i utformingen av disse paragrafene, og vurderingen rundt ivaretagelse av begrepet.

Svar:

Jeg mener at lovforslaget til §§ 3-4, 6-3 og 19-9 er i samsvar med språkloven §§ 1 andre ledd bokstav c og 7. Departementet har hensyntatt språkloven i utformingen av sitt forslag til bestemmelsene om tegnspråk. Departementet viser blant annet til at språkloven § 7 er omtalt i omtalen av dagens regler i kapitlet om opplæring i og på norsk teiknspråk, se proposisjonen punkt 29.2.4 (side 212).

Det sentrale tiltaket for å «verne og fremje» norsk tegnspråk i min sektor (jf. språkloven § 1 andre ledd bokstav c), er å videreføre en rett til opplæring i og på norsk tegnspråk i ny opplæringslov. Selv om retten er knyttet til hørselshemming, endrer ikke det norsk tegnspråk sin status som likeverdig med norsk som språklig og kulturelt uttrykk, jf. språkloven § 7. Språkloven kan ikke tolkes slik at den stiller krav om en ubetinget rett for alle elevgrupper til opplæring i og på tegnspråk.

Jeg er ikke enig med Norges Døveforbund i at vilkåret om hørselshemming er i strid med språkloven. Kravet om hørselshemming innebærer ikke en innstramming av dagens regler, men en tydeliggjøring. I proposisjonen presiseres det at det ikke stilles krav til graden av hørselshemming, og at det bør legges stor vekt på om foreldrene eller eleven selv mener at eleven er hørselshemmet, og at det normalt sett ikke vil være nødvendig å innhente noe dokumentasjon, se for eksempel merknadene til lovforslaget § 3-4 (s. 575). Lovforslaget fjerner også dagens vilkår om at det må foreligge en sakkyndig vurdering før det kan fattes vedtak om opplæring i og på norsk tegnspråk. Elever med rett opplæring i og på tegnspråk gis videre en større grad av valgfrihet med hensyn til opplæring i og på tegnspråk (se proposisjonen pkt. 29.5.3 og 29.5.6).

I tillegg presiserer jeg i proposisjonen at også at elevgrupper som ikke har en hørselshemming, men som har andre kommunikasjons- eller språkutfordringer, kan ha rett til opplæring i tegnspråk etter reglene om tilpasset opplæring:

«Det finst grupper med høyrande elevar med kommunikasjons- eller språkutfordringar som kan ha behov for opplæring i og på teiknspråk. Eit døme er elevar med autismspekterdiagnose som blir meir språkleg aktive når kommunikasjonen er basert på ein visuell og gestuell modalitet. Elevar med kommunikasjons- og språkutfordringar som ikkje er høyrselshemma, kan ha rett til opplæring i og på teiknspråk eller alternativ og supplerande kommunikasjon med grunnlag i reglane om tilpassa opplæring og alternativ og supplerande kommunikasjon (ASK), jf. §§ 11-1 og 11-12.»

Det er derfor ikke slik at kun elever med hørselshemming vil kunne ha rett til opplæring i og på norsk tegnspråk etter forslaget.

Departementet drøfter også om det er øvrige grupper enn de nevnte som bør få tilgang til opplæring i tegnspråk. I den sammenheng er det hørende elever som står i en nær relasjon til tegnspråkbrukere som er mest aktuelt. Departementet foreslår ikke en rett til opplæring i og på norsk tegnspråk for denne gruppen nå, se s. 216:

«Spørsmålet om elevar som har teiknspråkbrukarar i nære relasjonar, bør få rett til opplæring i norsk teiknspråk, er noko både interesseorganisasjonar og departementet er opptekne av. I august 2021 vart det utnemnt eit offentleg utval som skal gjere ein gjennomgang av teiknspråkfeltet. Ein eventuell rett til opplæring i teiknspråk for elevar som har teiknspråkbrukarar i nære relasjonar, kan vurderast i samband med oppfølginga av utgreiinga frå teiknspråkutvalet.»

En slik eventuell utvidelse må også vurderes ut i fra hvilke økonomiske og administrative konsekvenser utvidelsen vil ha, noe som ikke er utredet. Jeg mener at det ikke er i strid med språkloven *ikke* å utvide en rett til opplæring i og på norsk tegnspråk for denne gruppen.

Kapittel 33 om skolemiljøet til elevene

15. Komiteen ber departementet foreslå et nytt § 12-6 fjerde avsnitt, hvor dagens § 9 A-4 fjerde avsnitt første punktum ivaretas.

Svar:

Dagens § 9 A-4 fjerde ledd første punktum lyder:

«Når ein elev seier at skolemiljøet ikkje er trygt og godt, skal skolen så langt det finst eigna tiltak sørge for at eleven får eit trygt og godt skolemiljø.»

Dagens § 9 A-4 fjerde ledd er ivaretatt i lovforslaget § 12-4 andre ledd tredje punktum:
«Skolen skal snarast undersøkje saka og rette opp situasjonen med eigna tiltak.»

Forslaget til § 12-6 gjelder statsforvalternes håndhevingsordning. Forslaget til fjerde ledd gjelder statsforvalterens vedtakskompetanse, og lyder:

«Kjem statsforvaltaren til at skolen ikkje har oppfylt plikta til setje inn eigna tiltak etter § 12-4 andre ledd eller plikta til å lage ein skriftleg plan etter § 12-4 tredje ledd, kan statsforvaltaren påleggje kommunen eller fylkeskommunen å rette forholdet. Dersom saka elles vil bli unødig forseinka, eller dersom det er grunn til å tru at kommunen eller fylkeskommunen ikkje kjem til å rette forholdet, kan statsforvaltaren vedta kva skolen skal gjere for at eleven skal få eit trygt og godt skolemiljø. Statsforvaltaren kan vedta reaksjonar etter skolereglane, jf. § 10-7, eller vedta at ein elev skal byte skole, jf. § 13-2»

Jeg oppfatter at komiteen ønsker et nytt forslag til § 12-6 fjerde ledd, som ikke begrenser statsforvalterens vedtakskompetanse til som hovedregel å pålegge kommunen eller fylkeskommunen å rette forholdet.

På denne bakgrunn kan et revidert forslag til § 12-6 fjerde ledd lyde slik:

«Kjem statsforvaltaren til at skolen ikkje har oppfylt plikta til setje inn eigna tiltak etter § 12-4 andre ledd eller plikta til å lage ein skriftleg plan etter § 12-4 tredje ledd, kan statsforvaltaren påleggje kommunen eller fylkeskommunen å rette forholdet eller vedta kva skolen skal gjere for at eleven skal få eit trygt og godt skolemiljø. Statsforvaltaren kan vedta reaksjonar etter skolereglane, jf. § 10-7, eller vedta at ein elev skal bytte skole, jf. § 13-2»

Jeg vil presisere at årsaken til at jeg har foreslått at statsforvalteren som hovedregel skal pålegge kommunen å rette forholdet i stedet for selv å vedta konkrete tiltak, er at nærhet til eleven og saken er viktig for å finne gode løsninger. Skolen og kommunen eller fylkeskommunen vil normalt ha bedre forutsetninger enn statsforvalteren til å finne tiltak som bidrar til å gi eleven et trygt og godt skolemiljø, og vurdere hvordan tiltakene kan påvirke andre elever og skolemiljøet ellers. Jeg viser til drøftelsen i proposisjonen punkt 33.8.6.2 om dette (s. 264-266).

Departementets forslag til § 12-6 fjerde ledd dekker de tilfellene hvor statsforvalterne bør ha mulighet til å sette inn egne tiltak, ved at statsforvalteren kan sette inn tiltak *«dersom saka elles vil bli unødig forseinka, eller dersom det er grunn til å tru at kommunen eller fylkeskommunen ikkje kjem til å rette forholdet»*. På denne bakgrunn ber jeg komitéen om å beholde mitt opprinnelige forslag til § 12-6 fjerde ledd.

16. Komiteen viser til forslaget til ny § 12-5 om skjerpet meldeplikt, jf. proposisjonens kapittel 33, særlig side 257. I proposisjonen foreslås det å ta inn et unntak dersom en melding om at en ansatt skal ha krenket en elev er «openbert grunnlaus». De eksemplene departementet gir på slike meldinger, blant annet irettesettelse, rammes ikke av det objektive krenkelsesbegrepet jf. s. 243: «elevlar kan bli irettesette av lærarar eller oppleve usemje med lærarar eller andre elevlar utan at dette vil vere ei krenking».

Er det slik at dagens § 9A-5 innebærer at det gjelder en meldeplikt til skoleeier for påstander om at en ansatt har krenket en elev, uavhengig av om en hendelse utgjør en krenkelse eller kan ha funnet sted?

Svar:

Dagens § 9 A-5 innebærer ikke at det gjelder en meldeplikt til skoleeier for påstander om at en ansatt har krenket en elev uavhengig av om en hendelse utgjør krenkelse eller kan ha funnet sted. Hendelsen må kunne defineres som en krenkelse objektivt sett for at det skal være aktuelt å melde videre. Også etter dagens opplæringslov er krenkelsesbegrepet objektivt. Forslaget om at det ikke skal meldes videre dersom meldingen er «openbert grunnlaus», bidrar imidlertid til å tydeliggjøre denne terskelen. Det skal være en lav terskel

for å melde videre. Dersom det er tvil om noe skal regnes som krenkelse, eller det er tvil om et forhold som utgjør en krenkelse har funnet sted, skal det meldes videre. I slike tilfeller vil ikke meldingen være «openbert grunnlaus».

17. Komiteen ber departementet foreslå ordlyd og plassering av en referanse til arbeidsmiljøloven i kapittel 12 eller annet egnet sted.

Svar:

Fra et lovgivningsteknisk standpunkt mener jeg det er uheldig å innta referanser til arbeidsmiljøloven i opplæringsloven.

Opplæringsloven regulerer opplæringssituasjonen, herunder elevers rettigheter og plikter. Arbeidsmiljøloven regulerer ansattes arbeidsforhold og arbeidsbetingelser. Det er ikke naturlig å innta en referanse til arbeidsmiljøloven i opplæringsloven. At arbeidsmiljøloven gjelder for ansatte i skolen, følger av arbeidsmiljøloven selv. Det er arbeidsgivers og skoleeiers plikt å overholde begge regelverk.

Det må forventes at kommuner og fylkeskommuner tar hensyn til både sektorlover, som opplæringsloven, og de generelle lovene som gjelder for virksomheten deres, som for eksempel forvaltningsloven og arbeidsmiljøloven, uten at det i hvert enkelt tilfelle henvises til disse lovene i opplæringsloven (sektorloven).

Tiltak som settes inn i skolemiljø saker må gjøres i overenstemmelse med arbeidsmiljøloven og øvrige regler som regulerer arbeidsforholdet. Dersom det f. eks. er et aktuelt tiltak å avskjedige en ansatt som grovt har krenket en elev, må dette i så fall gjøres i tråd med arbeidsmiljølovens regler om avskjed (aml. § 15-14).

Lovforslaget kapittel 12 gjelder skolemiljøet til elevene. Bestemmelsene i dette kapitlet er allerede lange og detaljerte, og jeg mener at poenget om at arbeidsgivere også må overholde arbeidsmiljøloven i skolemiljø saker, heller bør fremkomme av veiledning til den nye loven, enn av lovteksten selv. Hvilke tiltak som kan settes inn i en skolemiljø sak (herunder hva en ansatt kan bli pålagt å gjøre eller ikke gjøre) må i enhver sak være i tråd med arbeidsmiljøloven.

Samtidig regulerer arbeidsmiljøloven langt flere situasjoner enn hvordan skoleeier skal forholde seg til ansatte i skolemiljø saker. Å plassere en referanse til arbeidsmiljøloven i kapittel 12 om skolemiljø saker kan derfor signalisere at arbeidsmiljøloven er mindre viktig i andre personalsaker enn de personalsakene som gjelder skolemiljø. Det mener jeg er uheldig.

Jeg mener derfor at en eventuell henvisning til arbeidsmiljøloven ikke bør knyttes til kapitlet om skolemiljø, men eventuelt som en ny siste paragraf i lovforslaget kapittel 17 og en ny siste paragraf i privatskoleloven kapittel 4 om personalet (som begge gjelder personalet i skolen m.m.). Dette vil signalisere at arbeidsmiljøloven gjelder generelt for driften av både

offentlige og private skoler, og de beslutninger som tas etter opplæringsloven og privatskoleloven.

Skisse til ny § 17-13 i forslaget til ny opplæringslov:

§ 17-13 Forholdet til arbeidsmiljølova

Kommunen og fylkeskommunen skal utføre oppgåvene etter denne lova i samsvar med arbeidsmiljølova.

Skisse til ny § 4-6 i privatskoleloven:

§ 4-6 Forholdet til arbeidsmiljølova.

Skolen skal utføre oppgåvene etter denne lova i samsvar med arbeidsmiljølova.

En henvisning til arbeidsmiljøloven vil ikke styrke ansattes rettssikkerhet eller medføre noen endring i rettstilstanden, ettersom arbeidsmiljølovens regler uansett vil gjelde uavhengig av henvisningen. Dersom komitéen likevel ønsker en henvisning til arbeidsmiljøloven, mener jeg likevel at forslaget over er den beste løsningen.

Jeg viser for øvrig til at når det gjelder ansattes rettssikkerhet i forbindelse med skolemiljø saker, har departementet gjort flere tydeliggjøringer og presiseringer i proposisjonen for å tydeliggjøre forståelsen av skolereglene. Jeg viser til merknaden til § 12-4, se proposisjonen s. 614 (øverste hele avsnitt i andre spalte)»:

«Dersom ein elev fortel at eleven har vorte krenkt av ein annan elev eller ein som arbeider på skolen, må den som blir skulda for å ha krenkt eleven, også kunne få komme med sitt syn på saka. At det i denne samanhengen må innhenta informasjon og synspunkt frå fleire enn eleven sjølv, følgjer også av at krenkingsomgrepet er objektivt.»

Hvordan krenkelsesbegrepet skal forstås er grundig diskutert i blant annet merknaden til lovforslaget § 12-3, se s. 611. Her er det blant annet presisert:

«Lærarar har stor fridom til å omtale kontroversielle, vanskelege og kompliserte synspunkt, utan at dette vil reknast som ei krenking. Fagleg usemje mellom ein lærar og ein elev eller usemje om korleis ein lærar har vurdert ein elevprestasjon, vil heller ikkje reknast som ei krenking. Vidare kan ein elev oppleve irettesetjing av ein lærar utan at dette blir rekna som ei krenking.»

I proposisjonen er det for øvrig presisert at de tiltak som statsforvalteren vedtar i skolemiljø saker, ikke kan gripe inn i styringsretten til arbeidsgivere, jf. s. 265-266.

Jeg mener derfor at det ikke bør inntas en referanse til arbeidsmiljøloven.

Departementet har ikke hatt anledning til å kvalitetssikre forslaget til lovtekst innen svarfristen, herunder har departementet ikke hatt dialog med Arbeids- og

inkluderingsdepartementet om spørsmålet. Jeg ber komiteen eventuelt komme tilbake med en ny forespørsel med forlenget frist dersom det er ønskelig å gå videre med forslaget om en referanse til arbeidsmiljøloven slik at skissen til lovtekst i så fall kan gjennomgå en kvalitetssikring.

Kapittel 37 om skyss, reisefølge og losji

18. Komiteen ber departementet foreslå en formulering for å stadfeste at elever med nedsatt funksjonsevne kan få rett til skyss til og fra skolefritidsordningen, hvor denne retten også gjelder i skoleferiene.

Svar:

Dette står i forslaget til § 4-1 fjerde ledd:

«Elevar som treng skyss på grunn av nedsett funksjonsevne, skade eller sjukdom, har rett til gratis skyss til og frå skolen og skolefritidsordninga. Retten til skyss til og frå skolefritidsordninga gjeld ikkje i skoleferiane.»

Dersom det er ønskelig at retten også skal gjelde i skoleferiene kan siste punktum omformuleres til «Retten til skyss til og frå skolefritidsordninga gjeld også i skoleferiane».

Det gjøres oppmerksom på at et slikt forslag vil ha økonomiske og administrative konsekvenser og at dette ikke er utredet.

Kapittel 38 om skolefritidsordningen, leksehjelp og skolebibliotek

19. Hva er omfanget av private drivere av private SFOer?

Svar:

I Grunnskolens informasjonssystem (GSI) rapporteres det årlig (per 1. oktober) hvor mange av elevene på hver enkelt skole som deltar på SFO. Kommunene kan benytte private aktører til å oppfylle kravet om å ha et SFO-tilbud, men departementet har ikke oversikt over i hvilke/hvor mange tilbud som eventuelt har private drivere.

Private skoler har ikke plikt til å tilby SFO. Tall fra GSI viser at om lag 170 av 280 private skoler oppgir at de har elever i SFO.

20. Komiteen ber departementet redegjøre for hvilke budsjettmessige konsekvenser en lovfestet rett til søskenmoderasjon på SFO gir?

Svar:

I dette anslaget legges det til grunn at med lovfestet rett til søskenmoderasjon i SFO menes tilsvarende ordning som i dag er lovfestet for barnehage, der barn nr. 2 får minimum 30 prosent rabatt, og at for det tredje barnet og oppover gis 50 prosent rabatt. Jeg gjør oppmerksom på at søskenmoderasjonen i barnehage fra 1.8.2023 vil endres til gratis barnehage for det tredje barnet og oppover, dvs. 100 prosent rabatt. Dersom tilsvarende skal gjelde for SFO, vil provenyeffekten være høyere enn skissert under.

Anslagene tar utgangspunkt i GSI-tall for skoleåret 2022-23, og er oppgitt i 2023-priser. Kunnskapsdepartementet har ikke statistikk over hvor mange barn i SFO som er barn nr. 2 eller barn nr. 3 og over. Beregningene legger derfor til grunn at søskenfordelingen er tilsvarende som i barnehage. Andelen barn med søskenmoderasjon i barnehage som barn nr. 2 er 17,7 pst., mens andelen barn med søskenmoderasjon i barnehage som barn nr. 3 eller over er 1,2 pst.

Endringer i foreldrebetalingen kan påvirke deltakelsen i SFO. Jeg har imidlertid ikke gode nok forutsetninger for å anslå nivået på denne etterspørselseffekten, og legger derfor til grunn at søskenmoderasjonen i SFO skal gjelde for alle elever på 1.-4. trinn. Det er ikke tatt hensyn til at noen kommuner i dag allerede tilbyr søskenmoderasjon i SFO. Beregningene tar ikke hensyn til innføring av 12 timer gratis SFO på 1. trinn fra høsten 2022 og den kommende innføringen av 12 timer gratis SFO på 2. trinn fra høsten 2023, eller den nasjonale ordningen med redusert foreldrebetaling for elever fra familier med lav inntekt. Disse ordningen kan isolert sett bidra til å trekke anslaget noe ned.

Gitt disse forutsetningene anslår departementet en helårseffekt på om lag 350 mill. kroner, med en halvårseffekt på om lag 150 mill. kroner. Jeg understreker at det er stor usikkerhet knyttet til kostnadsanslaget, og at det vil være behov for nye beregninger ved en eventuell innføring av tiltaket.

21. Regner departementet med at det har budsjettmessige konsekvenser å endre tilsynsplikten med SFO, i så fall hvilke?

Svar:

Det foreslås å ikke videreføre dagens presisering om at kommunene skal føre tilsyn med private SFO som kommunen bruker for å oppfylle plikten til å ha et tilbud om SFO, se omtale av dette i punkt 38.2.4. Dette har ikke budsjettmessige konsekvenser.

Departementet foreslår ikke andre endringer i tilsynet og hvilke budsjettmessige konsekvenser det vil ha å endre tilsynsplikten med SFO henger sammen med hvilke endringer komiteen ser for seg.

22. Komiteen ber departementet orientere om hvilke budsjettmessige konsekvenser en lovfestet rett til SFO for alle barn i 1. til 4. klasse, tilknyttet elevens nærscole, vil gi?

Svar:

Det legges til grunn for svaret at det ikke innebærer endringer i foreldrebetalingen i SFO.

Departementet er ikke kjent med at elever som ønsker det, ikke får plass på SFO. Departementet er heller ikke kjent med i hvilken grad SFO-tilbud for flere skoler er samlokalisert slik at tilbudet er lokalisert andre steder enn på den skolen elevene går, og om dette i så fall oppleves som et problem for elever og foreldre. Slik eventuell samlokalisering kan tenkes å ha både kvalitative, praktiske (f.eks. bygningsmessige) og økonomiske grunner. Dersom en lovfestet rett til SFO på egen skole utløser behov for nybygg, bygningsmessige endringer e.l. kan det kan i enkelte kommuner tenkes å ha økonomiske konsekvenser. Kunnskapsdepartementet har ikke forutsetninger for å beregne kostnadsmessige konsekvenser av et slikt tiltak.

23. Komiteen viser til høringsinnspill fra Fagforbundet om at SFO-lederen må være en del av skolens administrasjon, og ikke inkluderes i bemanningen, og ber departementet om forslag til en lovendring for å ivareta dette.

Svar:

Innspillet synes å være en del av en større argumentasjon hvor det er et ønske at det skal settes krav til kompetanse og bemanning til de som arbeider i SFO. I forslaget til lovtekst er det foreslått at rektor skal være leder for SFO når ordningen er knyttet til en skole.

SFO er ikke en del av grunnskoleopplæringen og er et frivillig tilbud. Bemanning av SFO gjøres ut fra lokale forhold og behov. Det er ikke fastsatt noen bemanningsnorm for SFO. Kommunen har et ansvar for å ansette personale som kan gi et godt tilbud i samsvar med målsettingen med SFO, og bør selv vurdere hvordan dette løses.

Det framstår i lys av dette ikke hensiktsmessig med et krav om at SFO-lederen må være en del av skolens administrasjon, og det framstår også som uklart hva et slikt krav skulle innebære. Jeg vil også vise til at dersom kommunen har satt ut til private å drive SFO, kan det ikke reguleres at SFO-leder skal være en del av skolens administrasjon. På denne bakgrunn har det vært vanskelig å utforme et forslag til lovendring. Dersom det i lys av ovennevnte fortsatt er ønskelig å regulere dette nærmere, ber departementet om en ny bestilling med utfyllende informasjon om formål og ønsket rettsvirkning av forslaget.

Det gjøres oppmerksom på at et slikt forslag uansett ikke er utredet og kan ha økonomiske og administrative konsekvenser.

24. Komiteen ber departementet om å foreslå en setning i § 15-5 *skolebibliotek*, som omhandler skolebibliotekets pedagogiske formål i skolen.

Svar:

Dette følger av dagens forskrift til opplæringsloven § 21-1:

«Skolen skal ha skolebibliotek med mindre tilgangen til skolebibliotek er sikra gjennom samarbeid med andre bibliotek. Bibliotek som ikkje ligg i skolen sine lokale, skal vere tilgjengeleg for elevane i skoletida, slik at biblioteket kan brukast aktivt i opplæringa på skolen. Biblioteket skal vere særskilt tilrettelagt for skolen.»

Det er foreslått å videreføre forskriftshjemmelen slik at mer detaljerte regler om skolebibliotek kan fastsettes i forskrift.

Dersom det er ønskelig å lovfeste skolebibliotekets pedagogiske formål kan bestemmelsen om skolebibliotek formuleres slik:

«§ 15-5 Skolebibliotek

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at elevane har tilgang til eit skolebibliotek eller eit anna bibliotek som er særskilt tilrettelagt for skolen og tilgjengeleg for elevane i skoletida. Departementet kan gi forskrift om skolebibliotek.»

Kapittel 39 om privat grunnskoleopplæring i hjemmet

25. I kommunens plikt til å gjennomføre tilsyn av at barnet får oppfylt retten til grunnskoleopplæring i samsvar med reglene, ligger det til kommunen å avgjøre hvordan tilsynet skal organiseres. I merknadene til lovforslaget og §22-5 står det at den som fører tilsyn skal "vurdere om det er nødvendig å møte eleven".

Hvilke vurderinger gjør departementet seg knyttet til viktigheten av at eleven møtes, og hvordan kan bestemmelsen formuleres for å sikre at den som fører tilsyn møter eleven?

Svar:

Det er i mange tilfeller avgjørende å møte eleven for å vurdere om barnet får opplæringen det har rett på. Det er kommunen som har ansvaret for tilsynet, og det foreslås ikke detaljerte regler for tilsynet, for eksempel regler om hvor ofte det skal føres tilsyn, hvordan det skal gjennomføres eller hvor lenge et tilsyn skal være. Det er kommunene som har tilsynsansvaret, og som skal lage rutiner for dette på samme måte som for andre områder der de fører tilsyn.

Det understrekes at barn har rett til å uttale seg i saker som gjelder dem selv. Dette følger av barnekonvensjonen artikkel 3 og artikkel 12 og Grunnloven § 104. Barnets rett til å bli hørt gjelder uavhengig av alder eller forutsetninger, og uavhengig av om kommunen trenger opplysninger fra barnet for å kunne ta stilling til om barnet får opplæringen det har krav på. Kommunen må derfor legge til rette for at barnet får mulighet til å uttale seg.

Kapittel 40 om videregående opplæring

26. Hva vil være kostnaden ved å innføre et gratisprinsipp i videregående opplæring tilsvarende det som gjelder for grunnskolen jf. forslag til § 2-5?

Svar:

Et slikt forslag ble verken foreslått av opplæringslovutvalget eller i departementets høringsforslag.

I NOU 2019: 23 skrev opplæringslovutvalget følgende i kapittel 24.3.2 om kunnskapsgrunnlaget knyttet til regler om gratisprinsippet i videregående opplæring: «Konsulentfirmaet Rambøll gjennomførte i 2019 en kartlegging av elevers individuelle utgifter til utstyr i videregående opplæring. Kartleggingen var basert på en nasjonal spørreundersøkelse til lærere, og funnene viser at det er store variasjoner i elevens utgifter. Det er forskjeller både mellom utdanningsprogrammene og mellom ulike programområder som tilhører samme utdanningsprogram. Kartleggingen viser også at det er relativt store forskjeller for elever på samme utdanningsprogram og samme programområde, men ved ulike skoler. Tidligere kartlegginger har vist lignende funn. Utdanningsprogrammet idrettsfag har ifølge kartleggingen både de største utgiftene til individuelt utstyr og størst variasjon i oppgitte utgifter. De oppgitte utgiftene spenner her fra 2 132 til 83 532 kroner. Det er også vist til at det kan være subjektive vurderinger som ligger bak hvilket utstyr skoler, lærere og elever vurderer som godt nok for å følge undervisningen, og at ulike prioriteringer, for eksempel valg av forhandler eller innkjøp av nytt eller brukt utstyr, påvirker utgiftene.»

Med dette kunnskapsgrunnlaget, forslø opplæringslovutvalget å videreføre dagens regler, men med enkelte språklige endringer for å forenkle og klargjøre bestemmelsen. I utvalgets vurdering sto det blant annet følgende: «Det er i praksis opp til fylkeskommunen, skolen eller læreren å avgjøre hva som er nødvendig å bruke i opplæringen, noe som vil kunne bidra til ulikt nivå på elevutgiftene. Utstyr som er knyttet til elevens særlige behov, skal uansett være gratis [...]. Det vil variere hva slags utgifter elevene blir bedt om å dekke selv. Det kan dreie seg om for eksempel kokkekniver, enklere verneutstyr eller avanserte kalkulatorer. I andre tilfeller kan det gjelde utstyr som eleven også forventes å bruke privat, for eksempel idretts- eller turutstyr. Dette kan i noen grad påvirke rimeligheten av at eleven må dekke utgiftene selv. Dersom fylkeskommunene ikke lenger skulle ha mulighet til å pålegge elevene dekke enkelte utgifter, ville dette ha økonomiske konsekvenser som må utredes nærmere».

Det er ikke utredet hvilke konsekvenser det vil ha å innføre et gratisprinsipp i videregående opplæring likt det som gjelder i grunnskolen. Det er ikke mulig for departementet å gi noe kostnadsanslag på dette, uten at det er grundigere utredet. Departementet vil likevel påpeke at det må antas at en slik utvidelse være kostnadskreven.

Departementet vil gjøre oppmerksom på at det i merknadene til lovforslagets § 5-8 om gratisprinsippet i videregående opplæring er gitt tolkingsveiledning, som blant annet skal sikre en likere vurdering av reglene. Dette er ment å kunne bidra til å minske ubegrunnede forskjeller i elevens utgifter.

27. Er det innført begrensninger i noen av rettighetene knyttet til Fullføringsreformen, sammenliknet med intensjonene i Meld. St. 21 (2020-2021)?

Svar:

I meldingen til Stortinget var det i mindre grad enn i lovproposisjonen presentert detaljer og konkrete lovregler knyttet til innretningen og det nærmere innholdet i fullføringsreformen. Det vil derfor være elementer i forslagene i proposisjonen som ikke var nærmere vurdert i de delene av meldingen som knytter seg til de sentrale delene av fullføringsreformen.

Når det gjelder de to sentrale forslagene i proposisjonen om rett til videregående opplæring frem til oppnådd studie- eller yrkeskompetanse, og rett til yrkesfaglig rekvalifisering, er disse rettighetene i hovedsak i tråd med de forslagene som framgår av meldingen.

28. I gjeldende lov § 3-3 om opplæringsordninga for den vidaregåande opplæringa, presiserer loven at "*Den vidaregåande opplæringa skal føre fram til studiekompetanse, yrkeskompetanse eller grunnkompetanse.*" I den nye loven er formuleringen "grunnkompetanse" tatt ut.

Komiteen ber departementet gir en vurdering av konsekvenser dersom denne formuleringen tas ut, og komme med et forslag til en lovformulering og innplassering hvor denne kompetansen inkluderes.

Svar:

I lovforslagets § 5-2 i proposisjonen er det foreslått å regulere *hva* den videregående opplæringen består av fremfor *hvilken kompetanse* videregående opplæring skal føre frem til. Forslaget er i tråd med departementets høringsforslag og opplæringslovutvalgets forslag i NOU 2019: 23. En av konsekvensene med en slik lovregulering er at begrepet grunnkompetanse ikke blir videreført i loven. Som påpekt i proposisjonen punkt 40.10.4, er dette et grep som ikke er ment å endre på mulighetene for fylkeskommunen til å tilby opplæringsløp i videregående opplæring som gir en annen kompetanse enn full studie- eller yrkeskompetanse. Departementet peker også på at lovforslaget i § 7-1 fjerde ledd eksplisitt definerer praksisbrevkandidater, lærekandidater og kandidater for fagbrev på jobb, som alle er kandidat typer som går opplæringsløp mot en kompetanse som inngår i dagens grunnkompetansebegrep.

Som departementet redegjør for i proposisjonen, og som er i tråd med vurderingene til opplæringslovutvalget, er det uansett ikke hensiktsmessig å videreføre grunnkompetanse i loven som et rettslig begrep på en oppnådd kompetanse, siden begrepet ikke sier noe om hvilken kompetanse som er oppnådd. I den forbindelse vises det til opplæringslovutvalget, som i sin vurdering skriver at det er «...særlig utfordrende at «grunnkompetanse» omfatter både planlagt og ikke-planlagt sluttkompetanse på et lavere nivå enn studie- eller yrkeskompetanse, og uavhengig av om det er ment som delkompetanse for den enkelte eller ikke».

Dersom komiteen likevel mener at begrepet grunnkompetanse bør inngå i loven, kan for eksempel innholdet i dagens § 3-3 første ledd legges til i lovforslaget § 5-2 første ledd. Det vil medføre at reglene både regulerer hva den videregående opplæringen består av og hvilken kompetanse den videregående opplæringen skal lede fram til. Med en slik justering i første ledd, vil forslaget til § 5-2 da lyde slik, med det aktuelle tillegget i første ledd i kursiv:

§ 5-2 Studieførebuande og yrkesfaglege utdanningsprogram

Den vidaregåande opplæringa omfattar studieførebuande og yrkesfaglege utdanningsprogram, og skal føre fram til studiekompetanse, yrkeskompetanse eller grunnkompetanse.

Studieførebuande utdanningsprogram omfattar tre års opplæring som elev. Yrkesfaglege utdanningsprogram omfattar til vanleg to år med opplæring som elev, og to år med læretid i bedrift.

Kapittel 41 om opplæring for barn og unge uten oppholdstillatelse

29. Komiteen viser til proposisjonens kapittel 9 om rett og plikt til grunnopplæring, side 65 ref. forslaget til lovtekst § 2-1 annet ledd. Hvorfor har departementet bare åpnet for at barn som kommer til Norge unntaksvis kan innpasses på et lavere trinn, og ikke et høyere? Hvordan kan dette formuleres dersom man vil ta høyde for at elever som kommer til Norge i noen tilfeller best innpasses på et høyere trinn.

Svar:

Et barn som kommer til Norge kan plasseres på et høyere trinn, jf. reglene om fritak fra deler av opplæringen i § 2-2 tredje ledd. Reglene om fritak gjelder for alle elever. Regelverket tar dermed høyde for at elever som kommer til Norge kan plasseres på et høyere trinn, og det er ikke behov for en egen regulering av dette i paragrafen. At et barn som kommer til Norge også kan plasseres på et høyere trinn er presisert i spesialmerknaden til § 2-1 (side 569).

30. Hvordan kan lovteksten formuleres for å sikre at ungdom med endelig avslag på oppholdstillatelse har rett til opplæring inntil de har forlatt landet?

Svar:

Departementet forstår spørsmålet slik at det er ønskelig med forslag til justeringer som ivaretar rett til opplæring for alle under 18 år, både opplæring organisert for ungdom og voksne.

En regel som kan erstatte lovforslaget § 5-9 kan lyde slik:

§ 5-9 Rett til vidaregåande opplæring for dei som ikkje har opphaldsløyve

Dei som ikkje har opphaldsløyve i Noreg, har rett til vidaregåande opplæring ut det skoleåret som tek til det kalenderåret dei fyller 18 år. Dei som oppheld seg ulovleg i landet utan å ha søkt om opphaldsløyve, har likevel ikkje rett til vidaregåande opplæring.

En regel som kan erstatte lovforslaget § 18-10, kan lyde slik:

§ 18-10 *Rett til opplæring for vaksne som ikkje har opphaldsløyve*

Dei som ikkje har opphaldsløyve i Noreg, har rett til førebuande opplæring for vaksne ut det skoleåret som tek til det kalenderåret dei fyller 18 år. Dei som oppheld seg ulovleg i landet utan å ha søkt om opphaldsløyve, har likevel ikkje rett til førebuande opplæring for vaksne.

Dei som oppheld seg ulovleg i landet eller ventar på å få avgjort ein søknad om opphaldsløyve, har ikkje rett til vidaregåande opplæring for vaksne.

Kapittel 42 om videregående opplæring i bedrift

31. Hvordan kan en lovfestet rett til lærlingplass formuleres?

Svar:

I lovforslagets § 5-6 foreslås at søkere som oppfyller vilkårene for læretid i bedrift, som utgangspunkt skal ha rett til læreplass. Hvis fylkeskommunen likevel ikke kan gi søkeren tilbud om læreplass, har de rett til et annet opplæringstilbud. Forslaget er i hovedsak en videreføring av dagens regler, men tydeliggjør i loven at læreplass er målet, og at elever som ikke får læreplass, også er sikret progresjon i det yrkesfaglige opplærings løpet. Samtidig understrekes viktigheten av å skaffe læreplass i bedrift til så mange søkere med rett til opplæring som mulig

Opplæringslovutvalget konkluderte med at en lovfestet rett til læreplass ikke er gjennomførbar, jf. NOU 2019: 23. Det er ikke mulig for staten å innføre en lovfestet ubetinget og absolutt rett til læreplass, fordi tilgangen til læreplasser ikke kan garanteres av staten eller fylkeskommunen.

Lærlingordningen bygger på en kombinasjon av bedriftenes behov for kompetanse, og samfunnets behov for at unge skal fullføre videregående opplæring. Bedriftene har en egeninteresse i å ta inn lærlinger, da lærlingene også bidrar til bedriftens verdiskaping. Dersom det offentlige skal garantere læreplass til alle, vil det i praksis bety at private bedrifter må pålegges å ta inn lærlinger eller at det offentlige må tilby læreplasser uten å ha kompetanse til å tilby disse. Det er uklart hvordan et slikt forslag skal kunne gjennomføres, og hvordan det eventuelt skulle formuleres. Dette er heller ikke blitt utredet eller hørt i høringsrundene. En slik endring må drøftes med partene i fag- og yrkesopplæringen, herunder SRY, jf. ILO-konvensjonen artikkel 142.

I lys av dette kan jeg ikke se at en lovfestet rett til lærlingplass kan vedtas, men gitt at det hadde vært mulig, ville forslaget til § 5-6 kunne omformuleres slik:

«§ 5-6 Rett til læreplass eller anna tilbod på vidaregåande trinn 3

Søkjara som oppfyller vilkåra for å bli formidla til læretid i bedrift, har rett til læreplass. Dersom fylkeskommunen ikkje kan gi søkjaren tilbod om læreplass, har søkjaren rett til eit anna opplæringsstilbod på vidaregåande trinn 3 bygd på det programområdet han eller ho har gjennomført på vidaregåande trinn 2. Departementet kan gi forskrift om opplæringsstilbodet til dei som ikkje får læreplass.»

32. Hva vil være de økonomiske konsekvensene knyttet til lovfesting av lærlingplasser?

Svar:

Jeg viser her til mitt svar på spørsmålet over, og lovproposisjonens punkt 68.37 om økonomiske og administrative konsekvenser av forslaget.

5 800 av søkerne stod uten læreplass ved utgangen av 2022. Av disse var om lag 3 700 ungdommer. Dersom alle disse fikk læreplass, vil det utgjøre en anslått økning i lærlingtilskudd fra fylkeskommunene på i underkant av 1 mrd. kroner (over to år). Samtidig ville fylkeskommunene få innsparinger knyttet til elever som ville fått tilbud om vg3 i skole eller valgt påbygg til studiekompetanse dersom de ikke fikk læreplass. Fylkeskommunene er i utgangspunktet kompensert for å tilby videregående opplæring til alle med rett til opplæringen, inkl. lærlinger.

33. §§ 7-2 og 7-8 mfl. om lærekontrakter, lærebedrifter og opplæringskontor:

I lovparagrafen som er foreslått er opplæringskontorer regulert som samarbeidsorgan. Det er noe som støttes av LO, NHO m.fl., og som gir en tydelig regulering i loven av opplæringskontorenes rolle. Det er ønskelig med departementets vurdering av hva som er nødvendig av endringer i omtale i lovbehandlingen, eller konkrete endringer i lovparagrafene, for å åpne for at opplæringskontorene fremdeles kan være part i lærekontrakten og være mottaker av lærlingtilskuddet.

Mulige justeringer i lovteksten følger under. Komiteen ber departementet om å vurdere disse, og dersom dette ikke er dekkende for intensjonen ber komiteen departementet om å utarbeide andre forslag til formuleringer.

Tillegg i § 7-2 første ledd, etter første punktum:

Der lærebedrifta er medlem av eit opplæringskontor kan fylkeskommunen inngå lærekontrakten med opplæringskontoret som part i læreforholdet.

Tillegg i § 7-8 første ledd, etter første punktum:

Der lærebedriften er medlem av eit opplæringskontor som er part i læreforholdet kan tilskotet gis til opplæringskontoret.

Svar:

Det er viktig at det går tydelig fram av regelverket hvem som har ansvar for hva. Når, som i dag, både opplæringskontor og den virksomheten som gir opplæring er godkjent som lærebedrift, blir det uklart hvem som har ansvar for de oppgavene som etter loven ligger til lærebedriftene. Dette kan blant annet få konsekvenser for lærlinger i sårbare situasjoner. Forslaget om at opplæringskontorene ikke skal godkjennes som lærebedrift (med mindre de fyller vilkårene og gir opplæring selv), men i stedet betegnes som samarbeidsorgan for lærebedrifter, rydder opp i ansvarsforholdene for de lovpålagte oppgavene som skal sikre lærlingene formidling til læreplass og opplæring i lærebedrift.

Det er mulig å legge til rette for at opplæringskontorene fortsatt kan være part i lærekontraktene og motta læretilskudd. Gitt at forskriftshjemmelen er tydelig nok, kan dette reguleres i forskrift.

For ytterligere å tydeliggjøre, kan dette reguleres direkte i loven. I så fall er det min vurdering at den beste lovtekniske løsningen er å foreslå en ny §7-12. En slik lovregel kan lyde slik:

«§ 7-12 Samarbeidsorgan for lærebedrifter (opplæringskontor)

Lærebedrifter som er tilknytta eit samarbeidsorgan for lærebedrifter, kan avtale at samarbeidsorganet inngår lærekontrakt etter § 7-2 og mottar tilskot etter § 7-8 på vegner av lærebedrifta.

Departementet kan gi forskrift om samarbeidsorgan for lærebedrifter.»

Med en egen paragraf om opplæringskontor, er det naturlig at forskriftshjemmelen står i samme paragraf (andre ledd over), og at § 7-5 tredje ledd endres slik:

«Departementet kan gi forskrift om godkjenning av lærebedrifter, ~~og om samarbeidsorgan for lærebedrifter (opplæringskontor)~~»

Med en slik regel tydeliggjøres det at lærebedriftene kan inngå avtale om at opplæringskontoret skal inngå lærekontrakter og motta tilskudd på deres vegne, men de underliggende ansvarsforholdene etter loven endres ikke – lærebedriftene beholder det underliggende ansvaret for at de lovpålagte oppgavene som ligger til lærebedriftene blir gjennomført. Et opplæringskontor og dets medlemsbedrifter vil kunne utarbeide standardiserte avtaler og/eller rammeavtaler om hvilke oppgaver opplæringskontorene skal utføre på vegne av lærebedriftene.

Kapittel 47 om kulturskolen

34. I komiteens høring har det blitt spilt inn et behov for å klargjøre om begrepet “aktiviteter” og lovparagrafen slik den er formulert, er tilstrekkelig dekkende for kulturskolens oppdrag. Gjennom Meld. St. 18 (2020–2021) er det beskrevet et tydelig undervisningsoppdrag.
- Hvilke vurderinger har departementet gjort i avgrensningen i begrepsbruk til “aktiviteter”, og hvordan vurderer departementet en mulig tilføyning av begrepet “opplæring” i paragrafen?

Komiteen ber departementet om å vurdere forslag fra Norsk kulturskoleråd om at § 26-2 kan lyde:

Kulturskolen skal leggje til rette for at barn og unge får opplæring samt moglegheit til å delta i ulike aktivitetar der dei kan oppleve, skape og formidle kulturelle og kunstnariske uttrykk, i eit trygt og godt skolemiljø.

Svar:

Kulturskolen er ikke en del av grunnopplæringen eller den videregående opplæring. Hvis begrepet «opplæring» føyes til i bestemmelsen, vil det kunne skape tvil om kulturskolen er en del av den formelle opplæringen. Jeg mener det er viktig å skille mellom kulturskolen og den formelle opplæringen. Begrepet «aktiviteter» er benyttet for å understreke at tilbudet ikke er en del av formell skolegang.

Jeg viser også til at det i Meld. St. 18 (2020-2021) ble formålet til kulturskolen omtalt som en skoleaktivitet, en kulturaktivitet og en fritidsaktivitet:

Kulturskolen er ein skoleaktivitet med eit mangfald av kunst- og kulturfag, som trekkjer vekslar på både pedagogiske, didaktiske og kunst- og kulturfaglege tenkjemåtar og praksisar. Kulturskolen er ein kulturaktivitet der det er mogleg for barn og unge å fordjupe seg og utvikle talentet sitt. I tillegg er kulturskolen ein fritidsaktivitet – ein stad der barn og unge kan møte kunst og kunstnarar på ein relativt uforpliktande måte og inngå i sosiale fellesskap med andre med like interesser.

I lys av dette er min vurdering at «opplæring» ikke bør tilføyes.

Kapittel 48 om utvalg, råd, læreplangrupper og klagenemnder som er oppnevnt av staten

35. Komiteen viser til høringsinnspill til komiteen hvor LO foreslår å endre ny § 8-1 til "Departementet skal nemne opp læreplangrupper som skal delta i arbeidet med å fastsetje innholdet i fag- og yrkesopplæringa", i stedet for å bruke formuleringen "å hjelpe til i arbeidet". Komiteen ber om departementets vurdering av en slik endring.

Svar:

Jeg mener en slik endring i ordlyden innebærer en realitetsendring i graden av involvering i fastsettingen av innholdet i fag- og yrkesopplæringen. En slik endring er ikke utredet eller hørt.

Kapittel 50 om personalet i skolen

36. Komiteen viser til hørings svar fra Skolenes landsforbund om å slå fast i loven at all undervisning skal være forberedt og gjennomført av en lærer og med lærer til stede, og ber departementet gi innspill til endring i loven som ivaretar dette.

Svar:

I NOUen foreslo opplæringslovutvalget å innføre en regel om at opplæringen skal forberedes og følges opp av en lærer, og at en lærer som hovedregel skal være til stede sammen med elevene i opplærings situasjonen. For opplæringslovutvalgets forslag, se NOU-en kapittel 39 og utvalgets forslag til § 15-4 andre punktum.

Som påpekt i proposisjonen punkt 50.5.9 krever eventuelle regler om dette ytterligere utredninger, da vi har for lite kunnskap om konsekvensene av en slik regel. Jeg vil også påpeke at forslaget fra opplæringslovutvalget om krav til lærers tilstedeværelse, var ett av flere forslag som utvalget mente kunne erstatte kravet om lærertetthet. I proposisjonen er det ikke foreslått å fjerne reglene om krav til lærertetthet. Det å da i tillegg ha et krav om lærers tilstedeværelse vil i så fall innebære en strammere styring enn i dag. Jeg viser for øvrig til at det i proposisjonen i forslaget til § 17-6 er foreslått å videreføre dagens regel om at bare de som er ansatt i lærerstilling kan ha ansvaret for opplæringen.

37. Komiteen viser til flere høringsinnspill der man ønsker krav i loven til tverrfaglig kompetanse, helse og sosialfaglig kompetanse, eller lignende i "laget rundt eleven og læreren". Komiteen ber departementet formulere mulige endringer i loven som stiller krav til tverrfaglig kompetanse, og helse og sosialfaglig kompetanse i skolen.

Svar:

Laget rundt eleven og læreren involverer også annet regelverk enn opplæringsloven, blant annet helselovgivningen. Dersom det skal stilles krav om annen spesifikk kompetanse i skolen, må dette utredes, blant annet med tanke på hvilken kompetanse som skal kreves, og hvilken betydning dette vil få for annet regelverk. Dette må gjøres i samråd med berørte statsråder, og ikke minst må økonomiske og administrative konsekvenser vurderes.

Jeg gjør ellers oppmerksom på at lovforslaget § 17-1 om at «Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for rett og nødvendig kompetanse i skolen», innebærer at skolene må sørge for at de har tilgang til rett og ulik kompetanse slik at skolene samlet sett er tilstrekkelig skodd til blant annet å sikre at den enkelte får en forsvarlig opplæring og et godt skolemiljø, og at de som har rett til individuelt tilrettelagt opplæring får oppfylt rettighetene sine.

Kapittel 56 om internkontroll og kvalitetsutvikling

38. I gjeldende opplæringslov er det et krav om at den årlige rapporten skulle drøftes i kommunestyret og fylkestinget. Hvordan kan lovtekst utformes for å beholde kravet om drøfting? Det bes om innspill på følgende forslag til justering av bestemmelsen:

Kommunestyret og fylkestinget skal minst én gong i året få informasjon om, og drøfta, læringsmiljøet, læringsresultata og gjennomføringen til elevane i opplæringa.

Svar:

Ja, det kan formuleres slik. Merk at det bør stå «drøfte» og ikkje «drøfta» slik at det blir same form som i resten av loven.

Om sametingets posisjonsnotat til ny opplæringslov

39. Komiteen viser til Sametingets posisjonsnotat til konsultasjonsmøte med komiteen angående ny opplæringslov (vedlagt). I dette posisjonsnotatet foreslår sametinget en rekke lovendringer. Hva er de lovtekniske vurderingene til KD av disse forslagene?

Svar:

Kunnskapsdepartementet har hatt konsultasjoner med Sametinget om lovforslaget, hvor Sametinget har fremmet de samme forslagene til lovendringer som fremgår av posisjonsnotatet. I proposisjonen på side 31 skriver departementet:

I dag er det store utfordringar med rekruttering av lærarar og anna personale i skole med utdanning i og på samisk, samtidig som det blir utdanna for få og rekrutteringsgrunnlaget til utdanninga er dårleg. Situasjonen i dag, med låg rekruttering og relativt stort fråfall frå samiskundervisninga på alle nivå i utdanningssystemet, er ikkje berekraftig. Sjølv om lovfesting av fleire rettigheter ikkje er det einaste verkemiddelet for å løyse desse utfordringane, ser departementet at det kan vera eit viktig steg. Samtidig må det vere ei føresetnad for ein eventuell lovfesting av fleire rettar at dei i praksis kan oppfyllest, og at kommunane er i stand til å tilby den lovfesta opplæringa. Departementet ønskjer å greie ut kva praktiske forutsetningar som må vere på plass for at dei ulike krava Sametinget peiker på, kan oppfyllest. Betre kunnskap om dette vil vere viktig for framtidige vurderingar av om det bør setjast i gang nytt regelverksarbeid. Departementet vil ha dialog med Sametinget om kva forutsetningar som må vere på plass for at eventuelle nye rettigheter kan lovfestest i opplæringslova.

I proposisjonen punkt 30 fremgår departementets vurdering av de ulike forslagene fra Sametinget. Departementet kan ikke tilrå at noen av disse endringsforslagene gjennomføres nå. I det følgende vil jeg kommentere de konkrete endringsforslagene som fremkommer av Sametingets posisjonsnotat til komiteen.

§ 1-5 Samisk innhald i opplæringa og samiske læreplanar

Sametingets forslag vil gi Sametinget myndighet til gi forskrift om samisk innhold i de samiske likeverdige parallelle læreplanene, og er en utvidelse av Sametingets myndighet sammenlignet med i dag. I dag har Sametinget myndighet til å gi forskrift om samisk innhold i de nasjonale læreplanene, om læreplaner i særskilte samiske fag i videregående opplæring og om læreplaner for opplæring i samiske språk. Utover dette er det ingen andre enn departementet som har myndighet til å fastsette læreplaner.

En slik utvidelse av Sametingets myndighet ble ikke foreslått av opplæringslovutvalget eller av departementet i høringen av ny opplæringslov. Jeg vil understreke at nasjonale utdanningsmyndigheter har ansvar for at alle elever går ut av utdanningsløpet med likeverdig kompetanse, og læreplanene skal sikre dette. Dette sikres blant annet gjennom den gjensidigheten reglene i dag legger opp til, ved at KD fastsetter samisk innhold i de samiske parallelle likeverdige læreplanene, og at Sametinget fastsetter samisk innhold i de nasjonale læreplanene. KD og Sametinget har hatt god prosesser og et godt samarbeid om de nye læreplanene, og jeg mener dette samarbeidet sikrer Sametingets innflytelse på læreplanene.

§ 3-2 Opplæring i og på samisk i grunnskolen første ledd

Sametingets forslag vil gi samiske elever rett til opplæring i to samiske språk. I dag har samiske elever rett til opplæring i enten nordsamisk, lulesamisk eller sørsamisk, og de velger selv hvilket språk de ønsker opplæring i. En slik utvidelse ble ikke foreslått av opplæringslovutvalget eller av departementet i høringen av ny opplæringslov.

Det kan bli krevende om en slik rett skal lovfestes. Samiske elever som følge kunnskapsløftet samisk har allerede flere timer i grunnskolen enn andre elever, og vil få enda flere timer om de skal ha opplæring i to ulike samiske språk. Som kjent ville det også vært utfordrende å skaffe nok lærere som kan gi denne opplæringen. Jeg vil likevel påpeke at dersom en elev ønsker opplæring i to samiske språk, og dette er noe kommunen har kapasitet til å tilby, er det ingenting i veien for at kommunen går lenger enn de forpliktelsene som følger av loven. Forslaget vil også ha økonomiske konsekvenser avhengig av hvor mange elever som vil benytte seg av en slik rett.

§ 3-2 Opplæring i og på samisk i grunnskolen andre ledd

Sametingets forslag vil gi kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk rett til å pålegge alle elever i grunnskolealder obligatorisk opplæring i samisk etter læreplanen i samisk som første- eller andrespråk. I dag kan disse kommunene pålegge elevene obligatorisk opplæring i samisk språk og kultur, men det er ikke mulig å pålegge opplæring i samisk som første- eller andrespråk.

Dette ble ikke foreslått av opplæringslovutvalget eller av departementet i høringen av ny opplæringslov. Jeg mener det vil være for inngripende om kommuner får en slik mulighet. Det kan være krevende for elever i grunnskolen å ta et ekstra språkfag dersom de ikke ønske dette selv. Fagene har høye timetall, og elever som følger disse dagene er unntatt krav om opplæring i skriftlig sidemål og fremmedspråk. Vi vet heller ikke om det er ønskelig fra kommunenes side å innføre dette.

§ 3-2 Opplæring i og på samisk i grunnskolen tredje ledd

Sametingets første endringsforslag senker antallbegrensningen for at retten til opplæring på samisk utenfor forvaltningsområdet trer inn fra ti til seks elever i kommunen.

Som omtalt i både lovproposisjonen og i Meld. St. 17 Samisk språk kultur og samfunnsliv, er lærerkapasitet-situasjonen krevende. Dette har betydning for om fylkeskommunene og kommunene vil være i stand til å oppfylle en utvidet rett. Jeg vil også bemerke at en senking

av antallsgrensen ikke har vært hørt, og at de som vil påvirkes av det, som kommunene, har ikke fått uttalt seg tilstrekkelig.

Sametingets andre endringsforslag gir samiske elever en rett til opplæring på samisk i to fag (i tillegg til i språkfaget samisk). Dette ble hørt åpent av departementet i høringen av ny opplæringslov. Jeg vil også her vise til at mangelen på lærere som kan undervise på samisk gjør en slik rett krevende å innføre og oppfylle. Et slikt forslag vil ha økonomiske og administrative konsekvenser.

§ 3-2 Opplæring i og på samisk i grunnskolen fjerde ledd

Sametingets endringsforslag fjerner elevenes rett til å selv velge om de ønsker opplæring i og på samisk fra 8. trinn. Det vil innebære at det er foreldrene, ikke eleven, som velger om eleven skal ha opplæring i og på samisk, til og med 10. trinn.

Jeg mener elevens eget synspunkt må veie tungt, slik at elevene fortsatt får velge selv om de ønsker opplæring i og på samisk fra 8. trinn. Jeg vil også påpeke at elever også har rett til å velge om de ønsker bokmål eller nynorsk som hovedmål og om de vil ha opplæring i kvensk eller finsk. Departementet har også foreslått at elever selv velger om de ønsker opplæring i og på norsk tegnspråk. Jeg mener reguleringen her bør være lik og viser til barns rett til medbestemmelse og til å bli hørt.

§ 3-2 Opplæring i og på samisk i i grunnskolen sjettede ledd

Sametingets endringsforslag gir elever en ubetinget rett til å få en del av opplæringen i samisk i et samiskspråklig miljø.

Det er viktig for god språkopplæring at samiskundervisningen kan skje i et samiskspråklig miljø. Likevel vil jeg understreke at det er skolen og lærerene som står nærmest å vurdere hvilken type undervisning eller hvilket tiltak hver enkelt elev trenger. Det er heller ikke gitt at opplæring i et samiskspråklig miljø alltid vil være til det beste for eleven. Dette bør vurderes konkret, som er bakgrunnen for at jeg har fremmet et forslag med vilkår. Jeg vil også understreke at forslaget ikke skal åpne for at kommuner eller fylkeskommuner kan ta økonomiske hensyn inn i vurderingen.

§ 3-6 Særskilt språkopplæring i grunnskolen

Sametingets endringsforslag medfører at elever i grunnskolen og VGO som har et annet morsmål enn norsk eller samisk, og som ikke kan norsk godt nok til å følge den vanlige undervisningen i skolen har rett til særskilt språkopplæring til de kan *samisk eller* norsk godt nok, og at særskilt språkopplæring også skal omfatte forsterket opplæring i samisk.

Jeg vil bemerke at et slikt forslag ikke har vært hørt eller utredet. Å gi en rett til særskilt språkopplæring i samisk vil ha økonomiske konsekvenser, og vil kreve tilgang på flere samisklærere.

§ 6-2 Opplæring i samisk i den vidaregående opplæringa første ledd

Se kommentar til § 3-2 første ledd.

§ 6-2 Opplæring i samisk i den vidaregåande opplæringa tredje ledd

Se kommentar til § 3-2 sjette ledd.

§ x-x Samisk vidaregåande opplæring

Sametingets endringsforslag viderefører departementets hjemmel til å gi forskrift om at visse skoler skal tilby opplæring i eller på samisk eller i særskilte samiske fag, som departementet har forslått å ikke videreføre.

Det har vært et mål med ny opplæringslov å redusere antallet unødvendige eller ubrukte forskriftshjemler. Forskriftshjemmelen har aldri vært tatt i bruk, og hensynet til det lokale selvstyret tilsier at staten ikke bør kunne pålegge dette. Jeg mener formålet med forskriftshjemmelen kan ivaretas på andre måter dersom det skulle oppstå behov for det, for eksempel gjennom avtaler og tilskuddsordninger.

Jeg vil understreke at de statlige samiske vidaregåande skolene i Karasjok og Kautokeino ikke er hjemlet i denne bestemmelsen, men i dagens opplæringslov § 13-3 siste ledd, som er forslått videreført.

§ 15-2 Hovudmålet på kvar skole

Sametingets endringsforslag har som hensikt å fremheve at også samisk kan være hovedmål ved en skole. Jeg vil understreke at forslaget til § 15-2 kun skal regulere valget mellom de to norske skriftspråkene bokmål og nynorsk når skolen har norsk som opplæringspråk. Det er derfor ikke hensiktsmessig å inkludere samisk i bestemmelsen. Regelen er ikke til hinder for at skolen kan velge at den i den muntlige og skriftlige opplæringen bruker samisk. Det fremkommer av forslaget til § 15-1 at opplæringen skal være på norsk, samisk eller norsk tegnspråk.

§ 15-3 Læremiddel

Sametinget har ikke foreslått noen konkrete endringsforslag i lovteksten, men påpeker at det er prinsipielt viktig for Sametinget at samiske læremidler i større grad forankres i lovverket, og at retten til samiske læremidler lovfestes.

Den samiske læremiddelsituasjonen er komplisert og sammensatt. Det er stor mangel på samiske læremidler på alle de tre samiske språkene, og for flere fag og trinn. Å lovfeste en rett til samiske læremidler er ikke realistisk, og vil i realiteten gi en rett som i praksis ikke kan oppfylles, som er bakgrunnen for at departementet ikke har foreslått en slik regel.

I Meld. St. nr. 13 (2022-2023) Samisk språk, kultur og samfunnsliv – Kompetanse i barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning, har regjeringen sagt at «Kunnskapsdepartementet og Sametinget vil ha videre dialog om hvordan læremiddelsituasjonen kan forbedres».

Med hilsen

Tonje Brenna

Tonje Brenna

